

# VERHANDELINGEN,

VOOR HET JAAR

MDCCCXIII.

# NIEUWE VERHANDELINGEN

VAN HET

# GENOOTSCHAP

TOT VERDEDIGING VAN DEN

# CHRISTELIJKEN GODSDIENST,

TEGEN DESZELFS HEDENDAAGSCHE BESTRIJDEREN.

VOOR HET JAAR 1813.



*in* DEN HAAG *bij*
DE ERVE J. THIERRY EN C. MENSING EN ZOON.
MDCCCXIV.

*Uitgegeven na voorgaande visitatie en approbatie der Theologische Faculteit aan 's Lands Hoogeschool te Leyden.*

LEYDEN
*den* 9. *Meij* 1814.

C. BOERS,
*Fac. Theol. h. t. Dec.*

# PROGRAMMA

## *Voor het Jaar* 1813.

Het Genootschap *tot verdediging van den Christelijken Godsdienst tegen deszelfs hedendaagsche Bestrijders*, opgerigt in *den Haag*, heeft deszelfs Algemeene Vergadering gehouden op Donderdag, den 26 Augustus 1813, in welke de Aanspraak is gedaan door den Heer EWALD KIST, Predikant te *Dordrecht*, over den *Invloed van de nederigheid des harten op de erkentenis der waarheid.*

Hierna deed de Secretaris het navolgend verslag van de beoordeeling der ingekomene Verhandelingen.

I. Dat op de gevorderde opgave van *een*

*kort begrip der Christelijke Geloofs- en Zede-leer, zoo ver die uit de Brieven van den Apostel* JOANNES *kan worden opgemaakt*, eenige lofwaardige Verhandelingen zijn ingekomen, waaronder twee, de eene met de Zinſpreuk: *Gottes wort ſoll artikel des glaubens ſtellen*, LUTHER, en de andere met de Zinſpreuk: *Hetgeen wij gezien en gehoord hebben, dat verkondigen wij*, JOANNES, welke beide, ſchoon niet volledig genoeg geoordeeld zijnde, echter zooveel goeds behelzen, dat men aan elk der Schrijveren den zilveren Eerepenning heeft toegewezen, en is, bij het openen der daarbij gevoegde Briefjes, gebleken, dat de Schrijver der eerstgenoemde Verhandeling was O. VAN TRICHT, A. Z. Predikant te *Meerkerk*, en die der andere, SIMON DIRK DE KEIZER, Predikant te *Schagen*.

II. Dat op de Vraag: *Of er algemeene en zekere gronden der ware Wijsbegeerte zijn, die ons verpligten zouden, om zoodanige onmiddellijke en bovennatuurlijke tusſchenkomſten der Voorzienigheid te ontkennen, als er, volgens de letterlijke verklaring der Heilige Schriften, in vroegere eeuwen plaats gehad hebben?* is ingekomen eene uitgewerkte Hoogduitſche Verhandeling met

de

de Zinſpreuk: Τὴν δὲ φύσιν εἰδὼς κ. τ. λ. ISOCRATES PANATHENAICUS, welke wel vele blijken droeg van des Schrijvers ſcherpzinnigheid en kunde, doch echter den uitgeloofden Eereprijs niet heeft kunnen wegdragen: waarom deze Vraag nogmaals wordt opgegeven, om beantwoord te worden voor den *eerſten November* 1814.

III. Dat de Vraag: *Of men in de verklaring der Heilige Schriften, over het algemeen, op dezelfde wijze moet te werk gaan, als bij andere Schrijvers? En, of er, desniettemin, nog bijzondere regels bij dezelve in acht te nemen zijn?* niet voldoende is beantwoord; doch dat er over dit onderwerp eene Verhandeling is ingekomen met de Zinſpreuk: *Als tot verſtandigen ſpreek ik; oordeelt gijlieden, het geen ik zeg,* PAULUS, welke wel zeer vele verdienſten heeft, doch aan welke vooral de ſtaving der door den Schrijver opgegevene regels door voorbeelden ontbreekt, en aan welks tweede gedeelte ook minder arbeid ſchijnt beſteed te zijn: weshalve deze Schrijver en andere op nieuw worden uitgenoodigd, om deze Vraag te beantwoorden voor den *eerſten November* 1814.

Het Genootſchap noodigt ook op nieuw alle kundige voorſtanders der waarheid en Godsvrucht, met aanbieding van den gewonen Eereprijs, ter beantwoording, zoo van de reeds voorheen voor eenen onbepaalden tijd opengelatene, als van de twee volgende Vragen:

I. *Kunnen en moeten Christen-Leeraars, in het openbare en bijzondere volks-onderwijs, den geheelen omvang en waren geest der Christelijke Leer, zoo als die in de Sijmboliſche Boeken van hun Kerkgenootſchap is uitgedrukt, zonder achterhoudendheid en dubbelzinnigheid ten allen tijde openleggen?*

* Men bedoelt eene wederlegging van het ſtelſel der genen, die, op het voetſpoor van *Semler*, *Steinbart*, *Kant* en anderen, beweren, dat de Leeraars van den Christelijken Godsdienst, in de voordragt van het Christendom, zich aan den leertrant der vastgeſtelde Sijmboliſche Boeken ſtiptelijk moeten houden, hoewel zij den bovennatuurlijken oorſprong en het goddelijk gezag der Christelijke Leer in twijfel trekken of ontkennen, of althans met de aangenomene Kerkleer niet eenſtemmig denken.

II.

II. *Komt het met de Leer van den Bijbel overeen, dat het hoofddoel van het lijden en ſterven van Jeſus Christus geweest is verbetering van het menschdom te wege te brengen, en* IN ZOO VERRE ALLEEN *ook de vergeving der zonden te verwerven, als deze een gevolg is van onze verbetering?*

Men ziet de antwoorden op beide deze Vragen te gemoet voor den *laatſten December* 1814.

Intusſchen verwacht nog het Genootſchap, volgens het Programma des vorigen jaars,

Voor den *laatſten December* 1813.

Een Betoog, *dat de zoenoffers des Ouden Verbonds geen enkel ſtaatkundige inſtellingen, veel min loutere navolgingen der gewoonten van andere volken zijn geweest, maar voornamelijk ingerigt, om het Zoenlijden van den toekomstigen Verlosſer af te ſchaduwen, met oplosſing van de tegenbedenkingen der hedendaagſche Beſtrijders;*

Alsmede

Eene Verhandeling over het *Gebruik van de*

 *Boe-*

*Boeken des Ouden Verbonds, ter bevestiging der Leerstukken, die in de schriften des Nieuwen Verbonds duidelijker worden voorgedragen;*

En voor den *eersten Februarij* 1814.

Eene beantwoording der Vraag: *In hoever het getuigenis of stilzwijgen der Kerkvaders en andere Schrijvers, in de vier eerste eeuwen, bij de verdediging der Echtheid van betwiste Bijbel-boeken en Bijbel-plaatsen, in aanmerking komen kan?*

Gelijk ook van de beide, in het vorige jaar, uitgeschrevene Vragen:

I. *Is er in de Historische en Profetische Schriften des Ouden Verbonds zoodanige zamenhang te ontdekken, dat daaruit eene bijzondere Goddelijke leiding, waardoor derzelver Schrijvers bestuurd zijn, klaarblijkelijk kan aangewezen en bevestigd worden?*

II. *Op welke gronden kan men vastsellen, dat de Brieven van* PAULUS, *zoo als die in de Schriften des Nieuwen Verbonds voor handen zijn, door hemzelven zijn vervaardigd, en dus niet moeten aangemerkt worden,*

*den, als alleen de hoofdgedachten van* PAULUS *behelzende, welke door anderen ons onbekenden zouden uitgebreid en beschreven zijn?*

De Schrijvers, die naar den Prijs dingen, worden verzocht, hunne *Namen niet* bij de Verhandelingen te stellen, maar dezelve met eene Spreuk te onderschrijven, en 'er bij te voegen een *verzegeld Briefje*, dezelfde Spreuk tot opschrift hebbende, waarin hunne Namen en Woonplaatsen gemeld zijn; voorts zich der *kortheid* en *klaarheid* te bevlijtigen, en hunne Verhandelingen, in *leesbaar schrift*, liefst in de Nederduitsche en Latijnsche, en des noods in de Hoogduitsche Taal, met Romeinsche Letters, (naardien het met Hoogduitsche karakters en onduidelijk geschrevene niet in aanmerking gebragt wordt,) vrachtvrij, en, zooveel mogelijk, met eene bij het Genootschap onbekende hand geschreven, te zenden aan den *Secretaris des Genootschaps*, THOMAS HOOG, *Predikant te Rotterdam*, en zich te schikken naar de voorwaarden, in vorige Programmata opgegeven.

Het Genootschap herinnert de meermalen herhaalde waarschouwing, in vorige Programmata gedaan, dat men zijne bekroonde Verhan-

delingen, noch afzonderlijk, noch in een ander werk zal mogen uitgeven, zonder bewilliging dezer Maatſchappij.

Het Genootſchap behoudt aan zich het regt, om, naar goedvinden, en ten algemeenen nutte, gebruik te maken van alle de ingekomen Verhandelingen, en dezelve, ſchoon 'er de Prijs niet aan is toegewezen, geheel of ten deele gemeen te maken, 't zij alleen met bijvoeging der zinſpreuken, door de Schrijvers gebruikt, 't zij ook met uitdrukking van hunne Namen, indien zij, daartoe verzocht wordende, dezelve gelieven te openbaren.

# AANSPRAAK

OVER

DEN INVLOED VAN DE NEDERIGHEID DES HARTE OP DE ERKENTENIS DER WAARHEID.

GEDAAN, IN DE ALGEMEENE VERGADERING, DEN 26 AUGUSTUS 1813.

DOOR


EWALD KIST,

PREDIKANT TE DORDRECHT.

BESTUURDERS, LEDEN OF BEGUNSTIGERS VAN DIT GENOOTSCHAP!
ZEER GEËERDE TOEHOORDERS!

Wanneer wij niet ten eenenmaal onbekend zijn met de wetten, naar welke de vermogens van onzen geest, volgens het onderrigt der zielkunde, gewoon zijn te werken, dan zullen wij gereedelijk de ſtelling toeſtemmen, dat *de wil ons verſtand volgt*, of, dat er tusſchen de begrippen des verſtands en tusſchen de begeerten en gezindheden van het hart een onafſcheidelijk verband gevonden wordt. — Of ik de waarheid omhelze, dan of ik dwale, dit kan niet anders, als van grooten invloed zijn op de geſteldheid van mijn hart en van mijne handelingen. Of hoe? als er geen licht is in het ver-

verſtand, hoe kan er dan warmte in het hart zijn? als de ware weg niet gekend, en van de dwaalwegen niet onderſcheiden wordt, hoe kan dan de ware weg bewandeld, hoe kunnen de dwaalwegen ontweken worden? als er geene ware kennis van God en van Jezus Christus in ons verſtand is, hoe kunnen dan onze harten God en den Heer Jezus Christus hartelijk vertrouwen, beminnen, en gehoorzamen? wij kunnen geene zonden haten, die ons dwalend verſtand zich als zeer verſchoonlijk of bekoorlijk voorſtelt, en niets is onmogelijker, dan eene deugd te beminnen, die wij, door vooroordeelen verblind, als treurig, en voor ons geluk nadeelig, beſchouwen. Het is de waarheid, die, regt door het verſtand omhelsd, de edelſte gevoelens en gezindheden in het hart verwekt. Het is de waarheid, die vrij maakt, vrij van de zonde en hare heerſchappij, en die het hart overbuigt, om gewillig en blijmoedig naar den wil van God te leven

Eene

Eene ſtelling, Mijne Hoorders! die ons de waarheid in hare hooge waardij doet kennen, en de eigenlijke reden is, waarom wij oordeelen, voor haar en hare voortplanting en verdediging met ijver bezield te moeten zijn. De beſcherming der waarheid is de beſcherming van de heilige zaak der deugd en der goede zeden.

Dan, is de invloed groot, die het verſtand op het hart heeft, niet gering is ook wederkeerig de invloed van het hart op het verſtand. Naar mate de geſteldheid des harte is, is het verſtand niet zelden gereed, om de waarheid te omhelzen, of te verwerpen. Wanneer kwade begeerlijkheden en driften het hart beheerſchen, dan wordt het verſtand niet zelden door dezelve bedwelmd, misleid en omgekocht, om in het belang van deze driften te oordeelen. Helaas! hoe gemakkelijk gelooft het verſtand, hetgeen het hart wenscht, waarheid te zijn! en hoe moeijelijk wordt het verſtand van eene leer overtuigd, die tegen het verlan-

gen

gen van de boze neigingen en driften van ons hart is aangekant! — Heeft het hart daar en tegen hoogere begeerten, heeft het gevoel van behoeften, wordt het door waarheidsliefde gedreven, is het eenvoudig, leergierig, ootmoedig, dan is het even daardoor des te meer vatbaar, om de waarheid te ontdekken, en haar hulde te bieden, waar zij ook gevonden wordt.

Is dit waar van meer dan eene gunſtige geſteldheid des gemoeds, het is vooral ook waarvan ééne, die zich, ook van andere verſchillende zijden beſchouwd, als bij uitnemendheid beminnelijk en begeerlijk, ten ſterkſten aanbeveelt: ik bedoel *de nederigheid. Nederigheid des harte*, ziet daar eene allergunſtigſte geſteldheid des gemoeds, om de waarheid te onderkennen, en tegen dwaling beveiligd te worden.

Het is hiermede, mijne zeer geëerde Toehoorders! dat ik in dit plegtig uur uwe aandacht wilde bezig houden. — De Aanſpraken, die bij eene gelegenheid als deze plegen gehouden

den te worden, hebben doorgaans ten doel, *of*, om onzen ijver voor de waarheid en hare verdediging aan te wakkeren; *of*, om ons te bemoedigen tegen de bekommering, die de verduistering der waarheid door dwalingen van verſchillende ſoort in ons veroorzaakt; *of*, om ons bijdragen te leveren tot de beste wijze, waarop de waarheid, overeenkomſtig de behoeften van den tegenwoordigen tijd, bevestigd en verdedigd moet worden. — Gaarn bragt ik ook iets dergelijks in het midden, hetwelk tot een van deze doeleinden kon medewerken. — Gaarn echter ontweek ik zorgvuldig, het geen daaromtrent door mijne geachte Voorgangers, in zoo vele doelmatige Aanſpraken, gedurende een reeks van zes en twintig jaren, reeds is gezegd geworden. Ik koos daarom mijn tegenwoordig onderwerp, als ook mijns inziens ter bereiking van ons hoofddoel geſchikt, en echter nog door niemand van mijne voortreffelijke voorgangeren, voor zoo ver mij bekend is, opzettelijk behandeld en voorgedra-

dragen. Ik zal dan tot u ſpreken OVER DEN INVLOED VAN DE NEDERIGHEID DES HARTE OP DE ERKENTENIS DER WAARHEID. Gave God, dat ik hierover niet onnuttig ſprake! de Goddelijke zegen op mijn voorſtel is mijne vurige begeerte; uwe toegenegene oplettendheid zal mijne bemoediging zijn. —

Ik behoore niet tot de genen, die het welſprekendheid achten, de orde in eene rede zorgvuldig te verbergen. Van het tegendeel ben ik ten volle overtuigd (*). Wij ſpreken *wel*, wanneer wij duidelijk ſpreken, wanneer wij onze denkbeelden op de gemakkelijkſte wijze aan anderen mededeelen, en hun daartoe ook eenen leiddraad in de handen geven, langs welken zij ons in onze rede, zonder moei-

(*) De vraag: *is het welſprekendheid, de orde in eene redevoering te verbergen?* heb ik voor eenige jaren trachten te beantwoorden in een vertoog, geplaatst in de *Nieuwe Vaderlandſche Bibliotheek*, II. Deels II ſtuk pag. 410.

moeite, en met aangenaamheid, volgen kunnen. Ik ſchroom dan niet u terſtond te zeggen, dat ik mij heb voorgeſteld,

I. de nederigheid des harte te beſchrijven,
II. wat wij door de erkentenis der waarheid te verſtaan hebben, te ontwikkelen,
III. den invloed van de eerſte op de laatſte opzettelijk aan te toonen.

I. Met voordacht noem ik hier de nederigheid *des harte*. Ik bedoel hier toch zoo zeer de nederigheid *niet*, in haren geheelen omvang beſchouwd, zoo als zij zich ook, op verſchillende wijze, naar buiten vertoont. Ik heb haar ſlechts op het oog, zoo als zij *in het harte* hare zitplaats heeft; het is van eene *gemoedsgeſteldheid*, dat ik hier ſpreke.

Deze nederigheid des harte is geenszins gelegen in zulk eene zelfverach-

ting, waardoor men geen gevoel heeft van de wezenlijke waarde, die wij *als menschen* bezitten. De mensch, schoon door de zonde diep vernederd, is echter op zich zelven een uitmuntend wezen. Door zijnen Schepper boven de dieren verheven, met eene redelijke ziel voorzien, met verwonderlijke vermogens begaafd, onsterfelijk en voor de eeuwigheid bestemd, is hij het voortreffelijkste schepsel van deze aarde. De ware nederigheid brengt geenszins mede, voor deze verhevene waarde der menschelijke natuur op zich zelve de oogen te sluiten, en het gevoel daarvan te verstompen. Integendeel dat gevoel is in ons noodig, zullen wij ooit onze onvolkomenheid, onzen afstand van het gene wij behoorden te wezen, met ootmoed beseffen.

Ook is de ware nederigheid geene kleinachting van zich zelven, op een donker gevoel, en niet op waarheid gegrond; en nog veel minder zulk eene opzettelijke verlaging van zich zel-

zelven, waardoor iemand zich zelven, maar zoo ver mogelijk zoekt weg te werpen, door, tegen de waarheid aan, dat goede, dat God indedaad in hem gelegd heeft, te ontkennen, en zijne flechtheid en onwaardigheid buitenſporig te overdrijven; verre daarvan daan. De ware nederige denkt nederig van zich zelven, niet, om dat hij zich opzettelijk vernederen wil, maar, om dat hij ziet, wie hij waarlijk is, en wie hij echter had behooren te zijn; om dat hij in zijne natuurlijke en zedelijke geſteldheid indedaad reden vindt, om zoo gering over zich zelven te denken. De ware nederigheid moet dus op zelfskennis gegrond zijn, en men moet zich zelven noch willen vleijen en verheffen, noch opzettelijk wegwerpen en verlagen, maar zoo over zich zelven denken en gevoelen, als met onzen waren natuurlijken en zedelijken ſtaat overeenkomſtig is.

De nederigheid des harte is dan kleingevoelendheid van zich zelven, uit zelfskennis geboren. Zij is die ge-

ſteldheid des gemoeds, waardoor iemand over zich zelven, over zijne waarde, geſteldheid, gaven, vermogens en verrigtingen, zedig en ootmoedig denkt, en het goede, dat hij in zich ontdekt, aan God toeſchrijft.

*De nederige is kleingevoelende van zijne natuurlijke voortreffelijkheid.* De mensch is groot met opzigt tot mindere ſchepſelen, beneden hem geplaatst; maar hij is klein in vergelijking van den Engel, in vergelijking van God. — De nederige ziet dit. Hij draagt een levendig bezef om, van den verren afſtand, die er is tusſchen hem en tusſchen God, tusſchen zijne geringheid en Gods grootheid, tusſchen zijne afhankelijkheid en Gods opperheerſchappij. Bij de beſchouwing van dien Hoogen en Heerlijken, verdwijnt hij in zijne ſchatting, en wordt als niets in zijne oogen. Hij erkent gereedelijk tot die eindige ſchepſelen te behooren, die zeer begrensde vermogens bezitten, *die van gisteren en eergisteren zijn en niets weten,* *die*

*die eene leeme hut bewonen, welker grondſlag in het ſtof is, wier heerlijkheid is als het gras, als eene bloeme des velds*, en die zoo geheel van God afhankelijk zijn, dat zij op zijn wenk leven of niet leven, veel bezitten of alles verliezen, blijven, of wederkeeren tot hun vorig niet.

*De nederige is kleingevoelende van zijne kennis en wijsheid.* Ver van waanwijsheid verwijderd, is hij diep in zijne ziel overtuigd van zijne kortzigtigheid, van de kleinheid en bekrompenheid van zijne verſtandelijke vermogens, van zijne vatbaarheid voor vooroordeelen en dwalingen. — Hij is diep overtuigd van de geringe kundigheden, die hij verkregen heeft, vooral van het weinige, dat hij weet, in vergelijking van het gene hij konde weten, en van het gene er te weten overblijft. — Hij merkt den nevel op, die er op zijn verſtand ligt, waardoor hij de belangrijkſte waarheden, niet zoo helder in derzelver gewigt en be-

lang beſchouwt, dat zij regten invloed op zijn hart en daden hebben.

*De nederige is kleingevoelende van zijne deugd en waardigheid.* — Hij heeft gevoel voor volmaking, bezeft, wie hij zijn moest, maar ziet tevens met een beſchamend gevoel, wie hij dadelijk is. Hij ziet het, hoe zwaar en hoe tallooze malen hij tegen God en zijnen pligt gezondigd heeft, en welke omſtandigheden zijne zonden verzwaren. Hij is onvoldaan over zichzelven, en over alles, wat hij verrigt, daar hij de onvolkomenheden en vlekken ziet, die zijne beste daden misvormen. Niets erkent hij daarom gereeder, dan dat hij geene deugd bezit, die hem eenige waardigheid bij God zou geven, of eenigzins den toets van zijn alwetend oordeel zou kunnen doorſtaan. Veelëer is het bij hem ten eenenmaal uitgemaakt, dat hij, wanneer het aankomt op het gene hij waarlijk verdiend heeft, alle regt op de goddelijke gunst verloren, een veroordeelend vonnis te wachten,

en

en op niets anders aanſpraak heeft, als op ſtraf, en op ontzettende bewijzen van Gods heilig ongenoegen.

*De nederige heeft ook een kleingevoelen van zijne krachten.* — Hij kent zijn hart, wat daarin huisvest, en wat daaruit opwelt. Hij kent die neiging tot het zinnelijke, dien afkeer van het onzigtbare en geestelijke, die wanorde der verbeelding, die opwellende driften, die ongeregelde neigingen, die in hem plaats hebben, en hem tot zonden verlokken. Hij kent den noodlottigen invloed des ligchaams op zijnen geest. Hij weet het, hoe zwak hij daardoor is tegen de aanvallen der verzoekingen, hoe hij zelfs dan, wanneer hij meent te ſtaan, dikwijls het naast bij zijnen val is, en dus de grootſte reden heeft, om gedurig te vreezen. Met één woord, vol van mistrouwen aan zichzelven, erkent hij gereedelijk, ook met opzigt tot het vervullen van zijne pligten, onbekwaam te zijn als uit zich zelven, maar

alle zijne bekwaamheid uit God te hebben.

Bezit hij intusschen wezenlijke voortreffelijkheden en gaven; heeft hij natuurlijke bekwaamheden, vernuft, geest, schranderheid, geheugen; of is de genade in hem overvloedig in geheiligde kennis, in ware wijsheid, in levendig geloof, in godsvrucht en deugd, dan ontkent, dan verwerpt hij deze dingen niet. Dat is gewaande, dat is hoogmoedige nederigheid. Maar dan heeft hij van zijne bekwaamheden en gaven geene hoogere gedachten, dan hij moet hebben; dan stelt hij er veel grooter getal van onvolkomenheden tegen; en vooral, dan geeft hij God de eer. *Door de genade van God*, zegt hij, *ben ik, die ik ben. Wat heb ik, dat ik niet ontvangen heb? en zoo ik het ontvangen heb, wat zou ik roemen, als of ik het niet ontvangen had?*

Beminnelijke nederigheid! hoe versiert zij den mensch! hoe schoon, hoe bevallig staat zij hem! wie bemint den nederigen niet? bij wien is hij niet

niet welkom? de hoogmoedige zelf ziet zich genoodzaakt, hem den wierook zijner goedkeuring toe te zwaaijen; en de man, die reeds groot is door kunde en deugd, wordt nog veel grooter door nederigheid.

Het is nu deze gesteldheid des gemoeds, welke ik mij voor den geest stel, wanneer ik van de nederigheid des harte spreke; maar ik sprak ook van *de erkentenis der waarheid*, en het is bij deze, dat ik bij mijn

II. *Tweede deel* uwe oplettendheid bepalen moet.

Ik achte het, om straks den invloed der nederigheid op de erkentenis der waarheid des te gemakkelijker te kunnen betogen, noodig, hier niet slechts te verklaren, wat wij door de erkentenis der waarheid te verstaan hebben, maar ook, welke de ware veilige weg tot die erkentenis zij, kortelijk aan te wijzen.

Ik neem hier *waarheid* niet onder-

werpelijk van de overeenkomst onzer begrippen met den aard der zaken, maar voorwerpelijk van het gene in zich zelve waarachtig is, of van de ware gefteldheid der zaken zelve; en de *erkentenis* van deze waarheid is de ontdekking, de kennis, de goedkeurende omhelzing derzelve, zoo dat men zoo leere denken, als met den aard der dingen overeenkomftig is. Deze erkentenis der waarheid kan plaats hebben, en is ook begeerlijk met opzigt tot *alles, wat wetenswaardig is*, natuurkunde, gefchiedkunde, geneeskunde, met opzigt tot allerlei kunften en wetenfchappen; hier heb ik echter bijzonder de erkentenis der waarheid op het oog *met betrekking tot God en goddelijke zaken*; zich van God, van den mensch, van den waren ftaat der menfchen, van den weg tot God, van de wijze om hem te dienen, zulke begrippen te leeren vormen, als met de ware gefteldheid dezer dingen overeenkomftig is.

Maar welke is nu de ware veilige

weg

weg om tot deze erkentenis der waarheid te komen?

Om dien aan te wijzen, neme ik hier vooraf eene ſtelling aan, die ik voor eene Vergadering van Christenen veilig, als bewezen, veronderſtellen kan, namelijk deze: dat *God zelve*, na voormaals op velerlei wijze tot de Vaderen geſproken te hebben door zijne Propheten, *wat waarheid is*, *bekend gemaakt heeft door zijnen eigenen Zoon*, *die zich als den onfeilbaren*, *van God gezondenen Leeraar der waarheid ontegenzeggelijk bewezen heeft.* Jezus verklaarde openlijk, dat zijne leer, die hij in zijne omwandeling op aarde predikte, de zijne niet was, maar de leer des Vaders, die hem gezonden had. En hoe handelde nu God de Vader omtrent hem? even gelijk koningen aan hunne afgezanten hunne geloofsbrieven medegeven, die hunne echte bewijzen zijn van de waarheid hunner zending, waarop zij onloochenbaar als afgevaardigden van hunnen koning, die in zijnen naam zul-

zullen ſpreken, erkend moeten worden, zoo heeft God ook omtrent zijnen Zoon Jezus Christus gehandeld. Hij zond hem als zijn afgezant op de wereld met volmagt, om in zijnen naam tot de menſchen te ſpreken; en opdat hij in dit zijn karakter erkend mogt worden, gaf hij hem zijne geloofsbrieven mede, dat is, bewees en bevestigde door treffende daadzaken, als zijne wonderwerken, zijne opſtanding uit de dooden, en hare gewigtige gevolgen, openlijk en plegtig, dat hij hem als zijnen gezondenen erkend wilde hebben, alle wiens woorden nu als woorden van God zijnen zender zelven zijn aan te merken. Jezus Christus is het derhalve, die *en* zelve *en* door zijne Apostelen, die hij onderwees en met den geest der onfeilbaarheid toerustte, de waarheid ontdekt heeft, en van wien wij, wat in het ſtuk van godsdienst waarheid is, leeren moeten. Dat dit van zelve in zich ſluit, dat wij de waarheid ook uit de Schriften des Ouden Verbonds moe-

moeten leeren kennen, als welker goddelijk gezag door Jezus en zijne Apostelen uitdrukkelijk geleerd en bevestigd is, behoef ik naauwelijks te herinneren.

Ook merk ik hier vooraf aan, *dat de weldaad, dat God door zijnen Zoon tot ons gesproken*, en dus door deze buitengewone tusschenkomst de waarheid ontdekt *heeft, eene der dringendste behoeften der menschheid was, en als eene uitnemende weldaad is aan te merken.* Niets toch valt den opmerkzamen meer in het oog, dan het ontoereikende en de onzekerheid van alle menschelijke kennis en wetenschap in zaken van Godsdienst. Sommige, tot onzen troost en tot onze verbetering echter noodzakelijke, waarheden zouden door de rede, zelfs in de schranderste en diepzinnigste verstanden, in het geheel niet ontdekt hebben kunnen worden, en van andere waarheden, waarvan de rede iets ontdekken kan, is de menschelijke kennis, als zij niet door eene goddelijke Openbaring

ring is voorgelicht, zeer onzeker en en van duisternis omgeven. Onbeschaafde niet slechts, maar ook de beschaafdste heidensche natiën kunnen daarvan als getuigen optreden. Hunne wijsgeeren hebben wel over deze waarheden veel en veel voortreffelijks gesproken; maar ook hoeveel onwaarachtigs, hoeveel dwalends en ongerijmds! hoe menigvuldig waren niet onder de Grieken en Romeinen de verschillende secten der wijsgeeren! hoe wijd uit één lopende hunne gevoelens! hoe hevig hunne twisten! Het geen sommigen voor ontwijfelbaar hielden, werd door anderen of in twijfel getrokken of verworpen. De uitmuntendsten onder hen, gelijk SOCRATES, beleden hunne kortzigtigheid, gevoelden het noodzakelijke eener goddelijke Openbaring, en gaven hun verlangen te kennen, dat iemand uit den hemel nederdaalde, om hun de waarheid te ontdekken. — En waar vertoont zich het ontoereikende en onzekere van de menschelijke kennis in zaken

van

van Godsdienst zoo in het oog vallende, als in de verſchillende gevoelens en kortſtondige, telkens afwisſelende ſtelſels zelfs van die wijsgeeren, die onder het Christendom geleefd, maar niet de Heilige Schriften, maar de rede, als den voornamen fakkel der verlichting gevolgd hebben. In de eerſte Christen-eeuwen werd de Oosterſche en Platoniſche, in de middeleeuwen de Aristoteliſche wijsbegeerte gevolgd en toegejuicht. Naderhand ſtond CARTESIUS op. Deze was de man, die nu eindelijk geoordeeld werd, de waarheid gevonden te hebben. Op hem echter volgden LEIBNITS en WOLF, die weder geheel andere ſtelſels predikten en bijval vonden. Deze werden dermate toegejuicht, dat zij hun gezag ſchenen te zullen ſtaande houden tot aan het einde der wereld. En echter men verliet hunne gevoelens en omhelsde tegenovergeſtelde beginſelen, zoo ras de Koningsberger wijsgeer KANT te voorſchijn kwam, die in twijfel trok, wat te voren zonder

der bedenking geoordeeld werd, beſliste waarheid te zijn, en op eens omver wierp, wat alle zijne voorgangers hadden opgebouwd. En wel verre dat deze nu het veld behouden zou, zoo wordt zijn ſtelſel al weder door dat van anderen, die meer in den ſmaak vallen, verdrongen. Zoo zag men telkens verſchillende wijsgeerige ſtelſels opkomen en ondergaan, terwijl het Christendom alleen ſtaande bleef. Zoo zag men proefondervindelijk de ongenoegzaamheid der rede. Zoo ziet men, in welke doolhoven van dwaling, verwarring, twijfelarij en onzekerheid wij zouden hebben omgezworven, indien God niet tot ons geſproken had door zijnen Zoon, en hoe groot het te achten zij, bij al die onzekerheid der menſchelijke kennis, dat er één is, die onfeilbaar van Gods wege beſlist, wat waarheid is.

Uit dit aangevoerde blijkt het van zelve, welk de ware veilige weg zij, om tot de erkentenis der waarheid te komen.

Eene

Eene *eerſte* ſtap op dezen weg is, *de gronden, welke Jezus als den onfeilbaren van God gezondenen Leeraar der waarheid bewijzen, behoorlijk te onderzoeken.* Is hij toch die Goddelijke Leeraar, die ons de waarheid ontdekken moet, dan is het voor alle dingen noodig, dat wij gelooven, dat hij dat is, daar wij toch, zonder dit, zijn woord niet zullen aannemen, noch als leerlingen aan zijne voeten nederzitten.

Eene *tweede* ſtap tot de erkentenis der waarheid is, *zich aan Jezus en zijne leer geheel en al te houden.* — Is hij het toch, die in den naam van God tot ons ſpreekt, en van Gods wege beſlist, wat waarheid is, dan moeten zijne uitſpraken, als goddelijke uitſpraken, bij ons alles afdoen. Wij moeten gereed zijn, om te hooren, wat hij ons in den naam van God te zeggen heeft, met een vast beſluit, om daarnaar geheel onze begrippen te ſchikken. De Heiland zegt daarom

zelve (*) ,, *indien gijlieden in mijn*
,, *woord blijft*, u zorgvuldig houdt
,, aan het geene ik leere, als de ge-
,, zondene des Vaders, mij hoorende,
,, en mij geloovende, *dan zijt gij*
,, *waarlijk mijne discipelen, en gij*
,, *zult de waarheid verstaan.*" — Niet dus de uitspraken der rede moeten boven alles bij ons gelden, ook niet moeten wij, nu eens meer de rede, dan eens meer de leer van Jezus gehoor geven, naar mate de uitspraken, van de eene, of van de andere, ons meer of minder welgevallig zijn; Neen! maar wat Jezus Christus in den naam van God gezegd heeft, dat moet boven alles het rigtsnoer van onze denkwijs zijn. De rede onderzoekt en beoordeelt de gronden voor Jezus goddelijke zending; maar dit geschied zijnde, moet ook zijne goddelijk bevonden leer alles bij ons beslissen. — Door onze rede spooren wij den zin van

(*) Joh. VIII: 31, 32.

van hare uitſpraken op; vergelijken deze uitſpraken met die der rede en der ondervinding, en merken derzelver verbazende overeenkomst op; maar de grond echter, waarop wij deze uitſpraken gelooven, moet het bewezen goddelijk gezag van Jezus zijn; zoo dat wij ook daar, waar wij deze overeenkomst niet zien, waar het geen Jezus ons leert, ons kortzigtig verſtand te boven gaat, ook daar eenvoudig en eerbiedig den gezondenen des Vaders gelooven. *De Heer heeft het geſproken!* dit moet alles bij ons afdoen.

Nog nader komen wij *in de derde plaats* tot de erkentenis der waarheid, *wanneer wij den besten weg inſlaan, om, wat Jezus geleerd en geſproken heeft, regt te verſtaan.* Wij moeten juist den zin van zijne uitſpraken, in de Heilige Schriften begrepen, treffen. Zonder dit toch kan het ons weinig baten, of wij ons geheel aan hem willen houden; wij gelooven dan, niet zijne leer, maar ſtellingen, die hij nooit bedoelde, maar die wij door

misverſtand zeer ten onregt in zijne uitſpraken meenen aan te treffen.

*Eindelijk* wordt de erkentenis der waarheid bij ons volkomen, *wanneer wij de waarheden, die wij nu op goede gronden bevonden hebben, in de uitſpraken van Jezus en zijne Apostelen te liggen opgeſloten, uit het regte oogpunt beſchouwen.* Het verſchilt toch zoo veel, of men op het regte ſtandpunt geplaatst is, van waar de waarheden van het Euangelie beſchouwd moeten worden, of men dezelve bij voorbeeld beſchouwt met het oog van eenen menſchenkenner, of met het oog van eenen ligtzinnigen, die met den waren toeſtand van het menschdom en van zich zelven geheel onbekend is. Dezelfde waarheid, die den laatſten zeer verwerpelijk voorkomt, zal den eerſten hoogstbelangrijke waarheid zijn, die aan den eisch zijner behoeften voldoet, en die niet ſlechts zijn geloof, maar ook zijne innerlijk goedkeurende omhelzing tot zich trekt.

Met

Met één woord, tracht ik, door onderzoek der gronden voor deze waarheid, Jezus als den, van God gezondenen, Leeraar der waarheid te erkennen; — houde ik mij, hiervan overtuigd zijnde, geheel aan Hem, als zoodanig; — zoek ik op de beste wijze zijne uitspraaken regt te verstaan; — en beschouw ik de stellingen, daarin begrepen, uit het regte gezigtspunt; dan sla ik juist den veiligen en koninklijken weg in, om tot de erkentenis der waarheid te komen.

Wanneer ik nu (en dit brengt mij van zelve tot het

III. *Derde* en *laatste* deel van mijne rede). Wanneer ik nu zal hebben aangetoond, dat de nederigheid des harte juist geschikt is, om ons dezen aangewezenen weg tot de waarheid, in die straks gemelde vier opzigten, gelukkig te doen bewandelen, dan zal ik, mijns inziens, den heilzamen invloed van de nederigheid des harte

 op

op de erkentenis der waarheid bewezen hebben.

*Vooreerst* dan, de nederigheid des harte heeft eenen heilzamen invloed op de erkentenis der waarheid, *omdat zij zeer geschikt is, om ons Jezus Christus, als den van God gezondenen onfeilbaren Leeraar der waarheid, met volle overtuiging te doen erkennen.* — Het is zoo, de bewijzen, dat hij dat waarlijk is, zijn zeer klaarblijkelijk. Van dien aard zijn de bewijzen, van Jezus wijze van handelen, van zijne wonderwerken, van zijne opstanding uit de dooden, en van den voortreffelijken inhond van zijne leer ontleend, gelijk in meer dan eene Verhandeling, door ons Genoodschap bekroond en uitgegeven, is aangetoond; maar met regt zegt de Heiland (*) „ *indien iemand den wil van God wil doen*, indien hij gelooven en doen wil, wat „ God

(*) Joh. VII: 17.

„ God wil, dat hij gelooven en doen
„ zal, en dus uit belangſtelling in
„ Gods wil opregt waarheid zoekt,
„ *die zal van mijne leer bekennen, of*
„ *zij uit God is, dan of ik van mij*
„ *zelven ſpreke*, die zal omtrent mij-
„ ne leer tot zekerheid komen, of zij
„ van God afkomſtig is, dan of ik
„ een valsch Propheet ben, die be-
„ driegelijk zijn eigen ſtelſel als god-
„ delijke waarheid verkondigt." —
Hoe klaarblijkelijk de bewijzen ook mogen zijn, of men echter door dezelve dadelijk overtuigd zal worden, dit hangt verbazend veel af van de gemoedsgeſteldheid, waarmede men deze bewijzen in overweging neemt, en bijzonder ook (waarvan ik hier alleen naar mijn oogmerk gewagen moet) van *den hoogmoed* of van *de nederigheid des harte.*

Dat de ondervinding ſpreke! Mijne Hoorders! Zijn er niet velen, bij welke de hoogmoed des harte inderdaad het groot beletſel is, dat hun in den weg ſtaat, om de goddelijkheid

van Jezus leer te zien en te erkennen? *Deze*, groot van zich zelven denkende, kent het kwaad niet, dat hij bedreef, noch zijn bederf, noch zijne ſtrafbaarheid. De ongelukkige ſtaat, in welken de zonde hem ſtortte is voor zijne oogen verborgen. Hij is veelëer wijs, braaf en rein in zijne eigene ſchatting. Van hier dat hij geene behoeften gevoelt aan hetgene zijne nooden vervullen kan, noch een vurig verlangen naar de waarheid, die hem dit ontdekken zou. Van hier dat hij noch waarde noch goddelijkheid ziet in eene godsdienstleer, die geheel voor de behoeften van zondige en bedorvene menſchen berekend is, en veelëer tegen dezelve, als leerſtukken in zich behelzende, die hem vernederen, met vooroordeel en afkeer is ingenomen. — *Een ander* wil maar volſtrekt, het ga hoe het ga, gerangſchikt worden onder de wijzen, die zich boven de vooroordeelen der opvoeding weten te verheffen, het is hem veel te laag, en hij heeft er ook,

zijns

zijns inziens, te veel verſtand toe, om met anderen mede den gewonen weg te gaan, aan den godsdienst nog vast te houden en vrome fabelen te gelooven. Het voegt hem, zich van de menigte te onderſcheiden; en hij verwerpt Jezus en zijn Euangelie, alleen om een groot denkbeeld van zijn diep navorſchend vernuft te geven. — *Een derde* laat zich te veel voorſtaan van zijn doorzigt en van zijne ſchranderheid, dan dat hij bij het onderzoek der waarheid goddelijke verlichting voor zich zou noodig keuren. — Kan men het ontkennen, dat zulke karakterſchetſen geene ideälen zijn, die men zich ſlechts in zijne verbeelding ſchildert? en hoe zullen menſchen van dit beſtaan de waarheid vinden? wat is er van deze anders te verwachten, als dat zij ook voor het helderst licht hunne oogen zullen ſluiten? zag men het niet aan de trotſche Phariſeën ten tijde van Jezus omwandeling op aarde, dat zij, door hoogmoed verblind, *zijne ſprake*, als *de ſprake*

*van Hem, dien God gezonden heeft*, niet in ſtaat waren te onderkennen?

Geheel anders is het met den nederigen. — Gering van zich zelven denkende, en met zijnen waren ſtaat bekend, heeft hij gevoel van zijne behoeften als zondig en bedorven mensch. — Dit verwekt verlangen in zijne ziel naar vergeving en genezing, en even daardoor ook een reikhalzend verlangen naar waarheid, om te ontdekken, hoe hij vergeving, gerustſtelling, verlichting, verbetering en eeuwig geluk bekomen kan. Van hier dat hij de leer van Jezus en hare goddelijkheid gaarn onderzoekt, dat hij ze niet ter loops en oppervlakkig, maar met doorzettenden ijver onderzoekt, en met al den ernst van iemand, die zijn belang, dat hij daarbij heeft, gevoelt, en die maar alleen bedoelt, de waarheid op te ſporen, waar die dan ook gevonden wordt. — Een nederig gevoel van zijne geringheid omdragende, dingt hij niet naar de valſche eer, van voor diepdenkend

ge-

gehouden te worden, zonder het in waarheid te zijn. Dat anderen door ongeloof zich als wijsgeerige vernuften pogen te doen vereeren, hij laat hun gaarn hunnen ijdelen roem, en wil liever met de nederigen en eenvoudigen der waarheid hulde doen, dan met de dwalende waanwijsheid ten onregt den roem der verlichting verwerven. — Vol van bezef eindelijk van zijne afhankelijkheid van God en van de verduistering zijns verſtands zonder zijnen hoogeren invloed, zal hij naar de goddelijkheid van Jezus zending en leer onderzoeken met ootmoedige gebeden, dat God hem verlichte en in alle waarheid leide; en wat is dat anders, als den veiligen weg in te ſlaan, om in de waarheid geleid te worden? — Ja den man, die zoo met ernst, ijver, waarheidsliefde en in nederig opzien tot God onderzoekt, ô dien zal God niet laten dwalen. De kracht der bewijzen voor de goddelijkheid van Jezus leer zal hem helder in de oogen ſchitteren, zoo

dat

dat hij met volle overtuiging van deze leer zal bekennen: *zij is uit God.*

In *de tweede plaats*, de Nederigheid heeft eenen heilzamen invloed op de erkentenis der waarheid, *om dat zij het hart geſchikt en gereed maakt, om zich aan Jezus Christus, als den van God gezondenen Leeraar der waarheid, geheel te houden.* — Vast te beſluiten, Mijne Hoorders! om noch de uitſpraken der rede, noch eenig menſchelijk gezag, maar alleen de uitſpraken van Jezus boven allen bij ons te laten gelden, en naar dezelve geheel onze denkwijs te rigten; — als leerlingen leergierig aan de voeten van Jezus te gaan nederzitten, om hem te hooren, en van hem licht en wijsheid te ontvangen; — wat ons onbekend is, van hem te willen hooren, en, met opzigt tot het gene ons onzeker en twijfelachtig is, bij hem en zijne leer geruststellende zekerheid te zoeken; — op hem, als in den naam van God ſpre-

ken-

kenden, een onbepaald vertrouwen te ſtellen, en dus geloovig en gerust aan te gaan op alle zijne getuigenisſen; — onze rede dus aan zijn gezag te onderwerpen, en hem ook dáár eenvoudig op zijn woord te gelooven, waar zijne leeringen ons vreemd zijn, of ons begrip te boven gaan; — Neen! dat kan de hoogmoedige niet, die zich te groote gedachten vormt van de menſchelijke rede, dan dat hij zijne goedkeuring zou kunnen geven aan den eenvoudigen weg des geloofs. — Dat kan de hoogmoedige niet, die eene te groote inbeelding heeft van zijn eigen verſtand, dan dat hij goddelijk onderrigt voor zich zou noodig achten. Dat kan de nederige alleen, wien de geringe gedachten, die hij van zijne eigene wijsheid en kennis heeft, leergierig maken, en met gereedheid en ootmoed aan de voeten des Opperſten Leeraars doen nederzitten. — Dat kan de nederige alleen, die van het ontoereikende en onzekere van alle menſchelijke kennis

in

in zaken van godsdienst zoo doordrongen is, dat hij de goddelijke weldaad, van door zijnen Zoon tot het, in duisternis nederzittend, menschdom te willen ſpreken, nooit genoeg waardeeren, tot zijn nut gebruiken of verheffen kan. Wat komt, denkt hij,

Wat komt in onzen kinderſtaat
Ons meerder, dan 't geloof te baat!

Van waar, Mijne Hoorders! dat velen, als zij de waarheid vinden willen, al hun vernuft inſpannen, om die bij de uitſpraken der rede te ontdekken, en liever hunne eigene inzigten willen volgen, dan als onmondigen afhangen van de uitſpraken van God in zijn woord? of, zich tot de wijsgeeren en hunne ſtelſels wenden, en liever naar de oordeelvellingen van feilbare, eeuwig onder elkander twistende, menſchen hooren, dan naar de leer van Hem, door wien God tot ons ſpreekt? — Van waar, dat anderen, ſchoon den naam van Christenen willende blijven dragen, echter alle eigenlijk gezegde Openbaring van God ontken-

kennen, en alle pogingen beproeven, om, of de gefchiedenis van Jezus van zijne leer af te fcheiden en te verwerpen, of alle wonderwerken en buitengewone tusfchenkomften van God daaruit weg te verklaren? — Van waar deze en dergelijke, zoo zonderlinge en onwaarachtige, als gelief-koosde begrippen: „ het onderwijs van
„ Jezus en zijne Apostelen was flechts
„ een onderwijs voor eerstbeginnen-
„ den en voor menfchen van hunnen
„ tijd. Het bevat nog veel onvoege-
„ lijks en onbeftaanbaars in zich, en
„ geeft flechts de grondtrekken van
„ waren Godsdienst op. *Wij volwas-*
„ *fenen* moeten verder zien. Wij
„ moeten met ons eigen verftandig
„ doorzigt beoordeelen, wat in de
„ leer van Jezus goed en heilzaam is.
„ Wij moeten die zuiveren van het
„ gene wij niet begrijpen kunnen, of
„ ons voorkomt, met de uitfpraken
„ der wijsbegeerte onbeftaanbaar te
„ zijn. Wij moeten uit de grond-
„ trekken, door hem gegeven, een

„ ftel-

„ ſtelſels opmaken, dat veel volko-
„ mener is, en dus, het geen door
„ hem begonnen was, voltooijen":
Van waar dit alles? Mijne Hoorders!
van waar anders, als van gebrek aan
nederigheid des harte, als van die
hooggevoelendheid, waardoor men,
in ſpijt van de zoo duidelijke tegen-
ſpraak der ondervinding, zich zoo wel
van zijn eigen verſtand, als van de
kracht der menſchelijke rede buiten-
ſporige begrippen vormt, en het groot
beginſel van ootmoedig en kinderlijk
geloof in Jezus op alle wijzen tegen-
worſtelt? — Voorzeker, het was niet
zonder de gewigtigſte rede, dat de
Heiland eens zijnen diſcipelen een
kind ten voorbeelde ſtelde met deze
uitdrukkelijke verklaring: *indien gij
niet wordt gelijk een kindeke*, indien
gij niet de nederigheid, de eenvou-
digheid, de leerzaamheid van een
kind verkrijgt, *gij kunt in het koning-
rijk van God niet ingaan.*

*Ten derde*, de nederigheid des harte
heeft

heeft eenen heilzamen invloed op de erkentenis der waarheid, *om dat zij den besten weg doet inslaan, om, wat Jezus en zijne Apostelen geleerd en gesproken hebben, regt te verstaan.* — Wij slaan buiten twijfel den besten weg daartoe in, wanneer wij geheel het zuiver *doel* hebben, om den waren zin der Heilige Schriften te treffen, zonder van dat doel, of door valsche eergierigheid en nieuwheidszucht aan den eenen kant, of door onverzettelijke verkleefdheid aan het oude, of aan eigene, eenmaal aangenomene gevoelens, te worden afgeleid; — wanneer wij voorts dit doel trachten te bereiken, door de Heilige Schriften uit te leggen met eerbiedige bescheidenheid, met doorzettenden ijver, in opzien tot God, en met raadpleging van anderen. — Beoordeelt nu zelve, Mijne Hoorders! of het de hoogmoedige, dan of het de nederige is, die dezen weg bewandelen zal.

Zoo er immer een tijd was, waar-

op men gevaar loopt, om bij het uitleggen der Schriften heimelijk een onzuiver doel te hebben, het is voorzeker deze. Wij beleven eene eeuw, waarin men zeker het fpoedigst den naam van eenen grooten uitlegger kan verwerven, door verklaringen, die het meest van het gewone afwijken, en, te voren meer algemeen erkende, waarheden beftrijden, in het midden te brengen. REINHARD fchrijft van den tijd, waarop hij als Prediker optrad: „ het was toen een bij„na noodzakelijk vereischte gewor„den voor elk, die goedkeuring be„halen, en in tijdfchriften geprezen „zijn wilde, dat hij een of ander „bijbelboek als onecht verklaard, of „een oud aangenomen leerftuk be„ftreden had. Wie het waagde voor „het publiek op te treden, zonder „den geest des tijds te huldigen, „kon ftaat maken met fpot en ver„achting ontvangen te zullen wor„den." Verre is het er van daan, dat hetgeen hij hiermede van Duitsch-

land

land schrijft, op ons Vaderland in die mate zou toepasselijk zijn; maar dat er echter iets van dezen geest ook tot ons is overgekomen, zal wel niemand ontkennen. Welk eene verzoeking voor den hoogmoedigen! Hoe ligt komt hij er toe, om meer de eer en goedkeuring der menschen op het oog te hebben, dan de ontdekking der waarheid! om eene nieuwe, doch valsche, boven eene oude, doch ware, uitlegging te verkiezen, alleen om niet den naam te hebben, dat hij nog aan het oude verkleefd, en te toonen, dat hij met het nieuwe bekend is! Hoe ligt wordt hij verlokt, om eene gansch ongegronde opvatting te voorschijn te brengen, en met allen schijn van rede staande te houden, alleen, om daardoor den roem van schranderheid, van uitlegkundigen smaak en van uitleggingsvermogen weg te dragen! Of hoe? Mijne Hoorders! meent gij ter goeder trouw, dat velen in dezen tijd in staat zouden geweest zijn, met de zonderlingste,

meest paradoxe, ja inderdaad de ongerijmdste uitleggingen en meeningen, die men niet gelooven kan, dat zij in ernst werden voorgedragen, en die men inderdaad te veel eer aandoet, met ze in ernst te wederleggen; — meent gij, dat zij in staat zouden geweest zijn met zulke uitleggingen en meeningen te voorschijn te komen, indien zij niet door de zucht, om door het vreemde van hunne gevoelens de aandacht der menigte tot zich te trekken, en tot den rang van stoute uitleggers en diepdenkende verlichte koppen op te klimmen, waren verleid geworden?

Van den anderen kant, daar alle werking tegenwerking veroorzaakt, en het aan den hoogmoed niet minder eigen is, eenmaal aan den dag gelegde gevoelens ongaarn terug te nemen, zoo kan deze zelfde gesteldheid van zaken voor hoogmoedigen van eene andere soort ook geene mindere verzoeking zijn, om bij het uitleggen der schriften, meer de eer van hunne ei-

eigene denkwijs, of de eer van het Godsdienſtig Genootſchap, waartoe zij behooren, dan de kennis der waarheid op het oog te hebben, en dus de Heilige Schriften zoo te verklaren, dat zij daardoor hunne eigene ſtellingen kunnen ſtaande houden en verdedigen.

Het is de nederigheid des harte, die tegen deze verleidingen des hoogmoeds beveiligen kan. De nederige, niet naar hooge dingen trachtende, is wel omtrent de eer niet onverſchillig, maar kent echter te zeer hare ijdelheid, dan dat hem niet de waarheid ver boven dezelve zou dierbaar zijn. Uitlegkennis, en uitlegkundigen ſmaak inderdaad te bezitten, dit begeert hij vurig; maar ten koste der waarheid den ſchijn daarvan te hebben! neen! dat begeert hij niet. — Even zoo min zal hij de waarheid opofferen aan de gehechtheid aan zijne aangenomene begrippen; hij kent zich zelven; hij is zich zijner feilbaarheid bewust; hij mistrouwt zijn zoo ligt

bedrogen vernuft; hij is gereed, zijne gevoelens te laten varen, zoo ras genoegzame gronden hem van het tegendeel overtuigen, noch dus het nieuwe, omdat het nieuw is, omhelzende, noch aan het oude, omdat het oud is, verkleefd, maar geheel onzijdig waarheid zoekende, waar die dan ook gevonden wordt.

En hoe gefchikt zal dan ook zijne wijze van handelen zijn, om dit doel te bereiken! Terwijl de hoogmoedige ligt zal overhellen, om de Heilige Schriften ftoutelijk, met eene onverfchoonlijke onbefcheidenheid, die men zich omtrent menfchelijke fchriften niet veroorlooft, uit te leggen, zal de nederige daarentegen niet, dan met bedachtzaamheid gekozene uitlegregelen volgen, en naar dezelve met den eerbied, aan goddelijke fchriften verfchuldigd, tot derzelver waren zin trachten door te dringen. — Terwijl de hoogmoedige zich ligtelijk vergenoegt met een vlugtig en oppervlakkig onderzoek, zal de nederi-

rige zich hiertoe met al dien belangnemenden ernst, en met dien doorzettenden ijver begeven, die hem door het innerlijk gevoel van zijne behoeften worden ingeboezemd. — Terwijl de hoogmoedige nalaat, ſchriftuurlijk onderzoek met biddend opzien tot God te paren, zal het gevoel van afhankelijkheid den nederigen dringen, om, terwijl hij vlijtig gepaste middelen aanwendt, om de ſchriften te verſtaan, tevens ootmoedige gebeden tot den Vader der lichten om het beſtuur en de verlichting van zijnen Geest gedurig op te zenden. — Terwijl de hoogmoedige eindelijk naauwlijks zich verwaardigt, anderen te hooren, en op allen, die van hem in denkwijs verſchillen, uit de hoogte met verachting nederziet, zoo zal de nederige daarentegen gaarn van anderen leeren, ook het gene hij goed en voortreffelijk bij de dwalenden aantreft, gereedelijk zich ten nutte maken, en dus alle dingen beproeven, om het goede te behouden. — En

 ziet

ziet daar den roem der meesten van onze Vaderlandſche ſchriftverklaarders, dat zij, terwijl de bedaardheid en langzame, doch even daardoor des te juistere oordeelvelling, aan onze natie eigen, hen terug hield, van met de Duitſche verlichters op het ſpoor der opklaring onbeteugeld voort te hollen, terwijl zij in tegendeel hunne buitenſporige gevoelens met grondige geleerdheid beſtreden, echter niet nalieten, van het goede en voortreffelijke, dat vele Geleerde Mannen onder hen te voorſchijn bragten, partij te trekken, en dat tot verbetering der uitlegkunde, in welker gelukkige voortgangen wij ons met allen grond verheugen, aan te leggen.

Eindelijk *ten vierde*, de nederigheid des harte heeft eenen heilzamen invloed op de erkentenis der waarheid, *omdat zij ons de waarheden van het Euangelie uit het regte oogpunt doet beſchouwen.* — De leer van Je-

Jezus is voor een gedeelte van dien aard, dat zij algemeenen bijval vindt, zoo dat zelfs zij, die zijne geschiedenis verwerpen, niet kunnen nalaten zijne leer te bewonderen, en, getroffen door hare schoonheid, deze bekentenis af te leggen: *niemand heeft ooit alzoo gesproken!* maar het is niet te ontkennen, dat eene grondige, onpartijdige en oordeelkundige uitlegging der Heilige Schriften, waarin de leer van Jezus begrepen is, ook zoodanige leerstellingen in dezelve aantreft, die, of verborgenheden in zich bevatten, die wij nimmer peilen kunnen, of ons bevreemden en vele bedenkingen verwekken, of den mensch vernederen, en hem even daardoor ongevallig zijn. Van dien aard is, de leer van den éénen waren God, die zich als den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest geopenbaard heeft; van de ware godheid van Christus; van zijne menschwording; van de verzoening der zonde, door zijnen dood te weeg gebragt; van zijne dadelijk werkende

heerſchappij aan de regter hand des Vaders; van de boven natuurlijke en onontbeerlijke genadewerkingen van den Heiligen Geest; van de vergeving der zonde uit genade, alleen om de verdienſten van Christus door het geloof, en wat dergelijke leerſtellingen meer zijn. Maar hoeveel bevreemdends en ongevalligs deze leerſtellingen ook mogen ſchijnen in zich te bevatten, daar is echter één ſtandpunt, waarop men geplaatst zijnde, en deze ontdekkingen van het Euangelie beſchouwende, de tegenbedenkingen tegen dezelve ziet wegvallen, en van de waarheid derzelve eene meerdere overtuiging verkrijgt, dan vele bewijzen kunnen uitwerken; dat is het ſtandpunt, waarop de nederige geplaatst is, die zich als een zondaar kent en gevoelt. — Wanneer iemand Mijne Hoorders! voor de zonden, die op aarde gepleegd worden, en voor de zedelijke verbastering, die zich over het menschdom heeft uitgebreid, en zich in zulke

aandoenlijke proeven ontdekt, moedwillig zijne oogen ſluit; wanneer hij zijnen eigenen waren zondigen en bedorvenen toeſtand uit het oog verliest; wanneer hij met eene hooge inbeelding van zijne deugd, waardigheid en krachten vervuld is; wanneer hij, met trotſchen waan van zijne eigene wijsheid bezield, alles meent te kunnen bevatten, en niets gelooven wil, dan het geen hij bevatten kan; ô dan is het in geenen deele te verwonderen, dat hij deze leerſtellingen verwerpt, zoo ver hij kan. Dan is hij in eene geſteldheid, waarin hij over de waarheden van het Euangelie inderdaad niet oordeelen kan, het voortreffelijke, het Gode betamelijke en belangrijke derzelve kan hij onmogelijk inzien. Duisternis en twijfeling moeten hem gedurig overvallen, en het kan niet anders, of het kruis van Christus moet hem eene ergernis en dwaasheid zijn. — Maar de nederige daarentegen — de nederige, die regt overtuigd is van de grootheid zijner

zon-

zonde, en van het bederf van zijn hart; — de nederige, die vergeving en genezing onder zijne grootste behoeften telt, deze behoeften gevoelt, en zich buiten staat ziet, om zelve die behoeften te vervullen; — de nederige, die een diep bezef heeft van de kortzigtigheid van zijn verstand, en zich geen oogenblik verwondert, dat er verborgenheden in den godsdienst zijn, daar hij allerwege dingen, die hem verstommen, in de natuur ontdekt; — ziet daar in hem den man, die aan de regte plaats staat, van waar men de leer van Jezus uit het ware gezigtspunt beschouwen kan. Hij vindt in dezelve eene leer, die juist voor zijnen toestand geschikt is; eene leer, die de gapingen van den natuurlijken godsdienst aanvult, die juist berekend is, niet voor menschen in eenen staat van regtheid, maar voor zoodanigen, als wij thans zijn, voor zondige bedorvene menschen. Hij vindt troost, kracht en uitzigten op eene wijze,

die

die hij niet had kunnen vermoeden. En zoo komt hij tot de erkentenis der waarheid, niet flechts door ze te gelooven, maar ook, door ze met innerlijke goedkeuring te omhelzen. Hij verheugt zich, en aanbidt.

Ik kan mij niet onthouden, Mijne Hoorders! deze aanmerkingen met een treffend voorbeeld te bevestigen, met het voorbeeld van een groot en uitmuntend man; van een man, die de fchriften der Griekfche en Romeinfche dichters en wijsgeeren zoo vlijtig beoefende, als hij dezelve met warmen ijver vereerde; — van een man, wien Duitschland eert als den grootften menfchenkenner en Moralist onzer eeuw, en die zich, gelijk door andere fchriften, zoo ook vooral door zijne zedeleer en leerredenen, eenen onfterfelijken roem verworven heeft; ik bedoel FRANS VOLKMAR REINHARD, Opperhofprediker te Dresden, lang het fieraad der Lutherfche Evangelifche kerk, maar in het voorleden jaar aan haar, en aan allen, die het wel

wel met het Christendom meenen, helaas! te vroeg door den dood ontrukt. — Deze man, groot als zedeleeraar, en de ijverigfte voorftander der deugd, was te gelijk van de leer, die de echte bron der deugd is, van de leer der regtvaardiging des zondaars uit genade om de verdienften van Christus door het geloof, zulk een warm verdediger, dat noch het verleidend voorbeeld van anders denkende Godgeleerden, die hem van alle kanten omringden, noch de heerfchende toon zijner eeuw, noch het uitzigt op uitgebreideren roem en diepere hulde, noch de vinnige berisping, noch de verachting, noch het mededoogen zijner beoordeelaren, dat niets in ftaat was zijne overtuiging te doen wankelen, of te doen ontveinzen. — In zijne brieven over zijne leerredenen en zijne vorming tot Prediker laat hij zich hierover uit op eene wijze, die mij te zeer tot mijn oogmerk dienftig voorkomt, en mij te diep getroffen heeft, dan dat ik nalaten kan, hiervan ee-

eenige trekken mede te deelen. —
„ Hier moet ik u, ſchrijft hij aan zij-
„ nen vriend, nog een blik in mijn
„ hart laten werpen, die u veelligt
„ zeer bevreemden zal, maar u te-
„ vens het raadſel volkomen kan op-
„ losſen van mijne onwankelbare ver-
„ kleefdheid aan het Evangelie in het
„ algemeen, en aan het leerbegrip on-
„ zer kerk in het bijzonder. Ik heb
„ namelijk in de betrekking, waarin ik
„ tot God ſta, *behoefte* aan eenen Hei-
„ land en Middelaar, en wel aan zulk
„ eenen, als Jezus Christus is. Ik
„ heb, bij de altijddurende opmerk-
„ zaamheid op mijn hart en op den
„ waren toeſtand van het zelve, en
„ bij de inſpraken van mijn zedelijk
„ gevoel, nooit kunnen begrijpen,
„ hoe men vermetel genoeg kan zijn,
„ om op zijne deugd voor God te
„ trotſeeren, of ook ſlechts ſtout ge-
„ noeg, om zich de genade van God
„ en de vergeving zijner overtredin-
„ gen te beloven, zonder daarvan
„ eene uitdrukkelijke verzekering van
hem

„ hem zelven te hebben. Mij is
„ de natuurlijke toeſtand van 's men-
„ ſchen hart van der jeugd aan zoo
„ treurig en verdorven voorgeko-
„ men; ik heb dat gene, wat men
„ menſchelijke deugden noemt, bij
„ mij zelven en bij anderen, zoo
„ hoogst gebrekkig, zoo zeer bene-
„ den alles, wat God van zijne rede-
„ lijke ſchepſelen eiſchen kan en moet,
„ gevonden, dat ik geene mogelijk-
„ heid zien kon, en nog niet zien
„ kan, hoe de zondaar zich zelven,
„ en zonder eene bijzondere tusſchen-
„ komst en hulp van God in eene
„ betere betrekking tot God plaatſen,
„ en der goddelijke genade waardig
„ en verzekerd worden zou. — ô Ik
„ beroep mij op elk, die een leven-
„ dig en teeder zedelijk gevoel heeft,
„ op elk, die weet, wat er vereischt
„ wordt tot eene daad, die de goed-
„ keuring van den hoogſten en Alwe-
„ tenden Regter zal wegdragen. ———
„ Zal hem niet alle moed begeven,
„ wanneer hij zich voor het aange-
zigt

„ zigt van God beproefd? zal hij
„ zelf niet moeten bekennen, dat al-
„ les, wat hij doet, zelfs het beste,
„ niet flechts geheel verdiensteloos,
„ maar ook zoo gebrekkig, zoo ver
„ beneden dat gene is, wat God ei-
„ fchen kan en moet, dat hij in
„ plaats van volkomene goedkeuring,
„ of wel zelfs belooning te durven
„ verwachten, nog om toegevendheid
„ en verfchooning fmeeken moet?
„ Dit vernederend gevoel mijner ei-
„ gene onwaardigheid en onvolko-
„ menheid is bij mij niet verminderd
„ door den wasdom in het goede; het
„ is veelëer nog levendiger en fterker
„ geworden. Noodzakelijk toch moe-
„ ten wij de onvolkomenheid der
„ menfchelijke deugd in die mate
„ meer gevoelen, in welke ons ze-
„ delijk gevoel zich door voortgaan-
„ de verbetering zuivert en op-
„ fcherpt.

„ Bij dezen toeftand en deze ftem-
„ ming van mijn zedelijk gevoel, is

„ het tot mijne gerustheid volſtrekt
„ noodig, eene eigene verklaring van
„ God te hebben, dat hij den zon-
„ daar begenadigen kan en wil, en
„ eene inrigting te kennen, door
„ welke dit op eene wijze geſchie-
„ den kan, die Gode volkomen waar-
„ dig, en met de zedelijke natuur
„ der menſchen overeenkomſtig is.
„ De inrigting van God, volgens
„ welke alle zondaren, wanneer zij
„ in deze beſchikking bewilligen, om
„ Christus en om zijnes doods wil
„ begenadigd zullen worden, ſchijnt
„ mij toe, alles in zich te vereeni-
„ gen, wat hier gewenscht zou kun-
„ nen worden. Voor mij is zij dus
„ onontbeerlijk. Zelfs bij het bewust-
„ zijn mijner zonden en onvolkomen-
„ heden heb ik vertrouwen tot God,
„ omdat ik mijne begenadiging niet
„ verdienen moet; (want hoe zoude
„ ik dat kunnen?) maar omdat ik
„ ze van de liefde Gods in Christus
„ verwachten durf? Al mijne blijd-
„ ſchap

„ ſchap in God hangt daarvan af,
„ dat ik mij, bij het gene ik te bidden en te hopen heb, niet op mijne eigene verdienſten, (want die heb ik immers niet) maar op de verdienſten en bemiddeling van eenen Perſoon beroepen kan, dien God op de ontwijfelbaarſte wijze verklaard en aangewezen heeft als den genen, door wien ons geſlacht zoude gelukkig worden. — Hoe opwekkend het geloovig aanſluiten aan dezen Heiligen en Hoogverhevenen voor den geest is; welken invloed de nadere vereeniging met hem op de reiniging van het hart en de beoefening van het goede heeft; welk een zegen de dagelijkſche omgang met hem, en het verrukkend gezigt van zijne hoogheid en van zijn voorbeeld over den geheelen inwendigen toeſtand verſpreidt; welke kracht, welk een nieuw en hooger aanzijn hij gevoelt, die eindelijk zeggen

 „ kan;

„ kan: *zoo leef ik dan niet meer,*
„ *maar Christus leeft in mij!* Dat
„ weet elk bij ondervinding, die de
„ ordening van God in Christus van
„ ganfcher harte is gehoorzaam ge-
„ worden."

Ik heb, vertrouw ik, genoeg gezegd, Mijne Hoorders! om u van den invloed der nederigheid op de erkentenis der waarheid ten volle te overtuigen. — Wij willen deze zoo heilzame nederigheid in ons zelven trachten aan te kweeken, en bij anderen te bevorderen. Wij willen, een ieder in onzen bijzonderen kring, daartoe werkzaam zijn. — Ook in onze betrekking, Medebeftuurders! willen wij nederigheid en gevoel van behoeften onder de menfchen trachten te verfpreiden, door gelegenheid te geven tot verhandelingen, waarin de treurige ftaat van het zedelijk bedorven menschdom, zoo als die waarlijk is, wordt voorgefteld, en door zelve, het zij gij op de

hoo-

hoogeſcholen jongelingen tot den predikdienst vormt, het zij wij op den kanſel het Evangelie verkondigen, ook de waarheden, hiertoe betrekkelijk, en zoo geſchikt, om nederigheid in te boezemen, ten ſterkſten in te prenten. Wij willen onze Medebroeders aanmoedigen, om daarin ſteeds eenſtemmig met ons te handelen, en dus, niet ſlechts de *beloften* van het Evangelie, maar ook onze *behoeften* te prediken, opdat er dus vatbaarheid in de harten ontſta, om de beloften regt te kunnen waardeeren en tot voorwerpen te kunnen ſtellen van *belangnemend* geloof en vertrouwen. — En als wij onze gebeden opzenden voor den welſtand der Kerk, dan willen wij vooral niet vergeten, ook te bidden tot God den Vader van onzen Heer Jezus Christus, gelijk wij op dit oogenblik doen, dat hij in dezen tijd in de ruimſte mate uitſtorte eenen geest van ootmoed en van nederig gevoel van

behoeften, opdat een der voornaamſte bronnen der dwaling geſtopt, en de waarheid allerwege regt ernſtig gezocht, gelukkig gevonden, en met innerlijke goedkeuring des harte omhelsd en geëerbiedigd worde!

*Het zij zoo!*



# KORT BEGRIP

DER

CHRISTELIJKE GELOOFS- EN ZEDELEER,
ZOO VER DIE UIT DE BRIEVEN VAN
DEN APOSTEL JOHANNES KAN
WORDEN OPGEMAAKT,

DOOR

O. VAN TRICHT, A. Z.,

*Predikant te Meerkerk,*

AAN WIEN EEN ZILVEREN EEREPRIJS
IS TOEGEWEZEN.

# INHOUD.

# I N H O U D.

DERDE HOOFDSTUK.



VIERDE HOOFSDSTUK.



VIJFDE HOOFDSTUK.



ZESDE HOOFDSTUK.





## DRUKFOUTEN.

Bl. 52 noot *c*. 1ste reg. staat, bl. 54, moet zijn, 49.
— 57 — *b*. staat, bl. 40, moet zijn, 37, 38.
— 60 — *a*. laatste regel, staat bl. 36, moet zijn, 33, 34.
— 66 — *a*. staat, bladz. 43, moet zijn, 39, 40.
— 66 — *b*. regel 10, } staat, bladz. 63, moet
— 67 in dezelfde noot } zijn, 57.

# CHRISTELIJKE GELOOFS- EN ZEDELEER, ZOO VER DIE UIT DE BRIEVEN VAN DEN APOSTEL JOHANNES KAN WORDEN OPGEMAAKT.

---

## INLEIDING.

Indien wij de Schriften des Nieuwen Verbonds slechts oppervlakkig hebben ingezien, weten wij, dat de Evangelisten en Apostelen ons nergens een zamenstel van de Christelijke Geloofs- en Zedeleer hebben opgegeven; mondeling droegen zij de hoofdwaarheden des Evangeliums aan Joden en Heidenen voor, in diervoege, als de bijzondere behoeften der menschen, tot welken zij hunne prediking rigtten, zulks vorderden, zonder echter zich te bekommeren over wetenschappelijke orde, bij de ontvouwing van Jezus leer. De Apostelen

ſchreven hunne brieven, geenszins met oogmerk, om aan hunne tijdgenooten en de nakomelingſchap een Godgeleerd of Zedekundig ſtelſel in handen te geven; zij vooronderſtellen bij hunne lezers kennis van, en geloof aan de leere van Jezus, en bedoelden, bij hun ſchrijven, alleen zekere leerſtukken, in dien tijd aan tegenſpraak onderhevig, nader te bepalen, te bevestigen en te verdedigen; ingeſlopene dwalingen en verkeerdheden te keer te gaan; zwakke broeders tegen het gevaar van afval te verſterken; en eenige voorname waarheden en pligten, op welke niet veel gelet werd, dieper in te prenten.

Het valt ſpoedig in het oog, dat niet alle de waarheden des Evangelies in één' brief zijn voorgedragen; en ook, dat menigwerf over zulke zaken, die voor ons van minder aanbelang zijn, uitvoerig wordt geſproken, vermits de omſtandigheden dier menſchen, aan welke de Apostelen ſchreven, zulks vereischten; terwijl andere waarheden van een altijddurend gewigt en belang ſlechts kortelijk worden aangevoerd. Dit blijkt al aanſtonds bij de oppervlakkige lezing van Johannes eerſten brief.

Om dus een zamenſtel van de Christelijke Geloofs- en Zedeleer uit het onderwijs van Jezus Leerlingen te vormen, moeten wij in

de

e eerste plaats *alle* hunne schriften naauw-eurig nagaan, om te kunnen bepalen, wat ij als hoofdwaarheden voorstellen, en hoe ij. uit deze, andere leeringen, met de hoofd-aak verbonden, afleiden: niet vooraf bepa-en, wat wij voor ons zelven van het Chris-endom aannemen, maar alleen de uitspraken er Apostelen verzamelen, in hunnen geest ntwikkelen en naar hunne denkwijzen geleide-ijk zamenvoegen. Moeijelijk valt het geens-ins, om uit alle de schriften des Nieuwen 'erbonds, zulk een zamenstel te ontwerpen; vant het Christendom is geen afgetrokken ijsgeerig systema, maar berust op daadzaken; et vordert geene scherpzinnigheid en groote enkkracht, maar slechts een gezond men-chenverstand en vooral een deugdzaam ge-ioed, om geheel begrepen te kunnen wor-en; daarenboven, de Apostelen doen het over-l duidelijk genoeg gevoelen, wat zij als oofdzaak in Jezus leer willen erkend hebben. Iaar willen wij slechts van éénen brief ge-ruik maken, om daaruit een zamenstel van e Christelijke leer te ontwerpen, dan spreekt et van zelf, dat zulks meer moeite kost, en at in zulk een zamenstel ook geene volledig-eid kan gevonden worden.

Dit gezegde geldt bijzonder ten opzigte van e brieven van Johannes. Wij moeten dus in

de volgende Verhandeling geen volledig zamenſtel der Christelijke Geloofs- en Zedeleer verwachten; maar dezelve moet alleen bijdragen tot bevordering van het loffelijk oogmerk des Eerwaardigen Genootſchaps, om met den tijd uit de afzonderlijke behandeling van de Schrijvers des Nieuwen Verbonds een volkomen geheel in handen te geven.

En welk een Christen, die op eene zuivere en gegronde kennis van den Christelijken Godsdienst prijs ſtelt, gevoelt niet het gewigt en belang van de ontwikkeling der gedachten van den Apostel Johannes over de Geloofs- en Zedeleer? Deze uitmuntende man toch was één der geliefdſte leerlingen, boezemvriend van onzen Heer; wij mogen veilig vertrouwen, dat zulk een Apostel den geest van Jezus leer het zuiverſte gevat, en ook het naauwkeurigſte in zijne ſchriftelijke onderwijzingen zal hebben overgedragen; als onwillekeurig worden wij geleid, om aan de onderwijzing van een bijzonder geliefden des Heeren eene hooge waarde te hechten, te meer nog, omdat alles, wat hij in zijn eerſten brief zoo hartelijk en eenvoudig voordraagt, regtſtreeks betrekking heeft op de verbetering en vertroosting der menſchen, en aanſtonds het hart inneemt van ieder, die zich

beij-

beijvert op de getrouwe beoefening des Christendoms (*).

De Geloofs- en Zedeleer, zoo als die door Johannes in zijne drie brieven is voorgedragen, heb ik onder deze zes hoofdſtukken gebragt. *Vooreerst* over de prediking der Apostelen, en de leer door de Christenen aangenomen. *Ten tweeden*, de leer van God en van zijne betrekking op den mensch, bijzonder op den Christen. *Ten derden*, over Jezus Christus, den Zoon van God en Zaligmaker van zondaren. *Ten vierden* over 's menſchen zondigen toeſtand. *Ten vijfden* over de voorregten des Christens. *Ten laatſten* over de gezindheid en wandel des Christens.

Doch voor dat wij tot de behandeling van deze hoofdſtukken overgaan, zal het niet ongepast of nutteloos zijn, iets te zeggen over den Apostel Johannes, zijne brieven in het algemeen, den voornamen inhoud derzelven, 's Apostels ſchrijfſtijl, enz., en ten laatſten zullen wij kortelijk onderzoeken, welke bijdra-

(*) Over de nuttigheid van zulk een bijzonder zamenſtel, en over de regels daarbij in acht te nemen, zie de Verhandeling van O. VAN TRICHT, in de Verhandd. des Haagſchen Genootſchaps voor 1809, bladz. 4 en 97.

dragen de drie brieven van Johannes leveren tot de Christelijke Theologie en Moraal.

---

VOORBEREIDENDE AANMERKINGEN.

§. 1.

*De Apostel Johannes in zijne lotgevallen en karakter.*

Van de daden en lotgevallen dezes Apostels is ons zeer weinig bekend. Hij was de zoon van Zebedeus en Salome, de broeder van den Apostel Jacobus. Eenigen tijd met Johannes den Dooper in zijne vroege jeugd als leerling verkeerd hebbende, werd hij naderhand, door het merkwaardig getuigenis dezes grooten mans, op den Heer Jezus als den Messias gewezen, en was aanstonds bereid, Hem als bijzonder aanhangeling en discipel overal te volgen. Onder de twaalf Apostelen genoot Johannes, met zijn broeder Jacobus en met Petrus, de vertrouwde vriend-

ſchap

ſchap van Jezus, die hen tot getuigen maakte van zijne magt, bij de opwekking van Jaïrus dochter; van zijne uitnemende heerlijkheid op den berg, en van zijne diepe vernedering in Gethſemané. Het ſchijnt, dat de Apostel door zijne ſtille geaardheid, leergierigen zin en diep gevoel, de bijzondere hoogachting en opmerkzaamheid van den Heiland tot zich getrokken, en door hartelijke verkleefdheid de toegenegenheid en het vertrouwen van Jezus verworven heeft. Bij de maaltijden lag Johannes doorgaans naast den Heer, en dit was voor hem een uitſtekend blijk van gunst en vriendſchap; en dit gaf hem gelegenheid, om gewigtige vragen te doen en van Jezus vertrouwelijk onderrigt te ontvangen. Alleen aan Johannes beveelt Jezus, ſtervende, de zorg zijner moeder, en de discipel nam haar aanſtonds met zich in huis. Johannes was de eenigſte, die moed en ſterkte van ziel genoeg bezat om naar Golgotha te gaan, en daar zijn meester, tot in zijne jongſte oogenblikken, getrouw te blijven; de eerſte van alle de Apostelen, die naar het graf ging, waarin Jezus gelegen had; de eerſte ook, die zonder Jezus gezien, of nader berigt van de Engelen ontvangen te hebben, geloofde, dat de Heer was opgeſtaan; en ook, na die heuchelijke gebeurtenis, ontving deze

Apostel een nieuw bewijs van de blijvende achting en gunst, waarin hij bij zijnen Meester ſtond (Evang. XXI: 20.)

In het verhaal van Lukas, aangaande de bedrijven der Apostelen, vinden wij weinig merkwaardigs over Johannes aangeteekend. Waarſchijnlijk heeft hij zich eenige jaren lang bepaaldelijk te Jeruzalem opgehouden; daar trof hem Paulus aan (Gal II: 9.). Naar zijne bijzondere gemoedsſtemming was hij meestal bezig, om dezulken, welke reeds Christenen waren, in het geloof te onderwijzen en te verſterken, terwijl de andere Apostelen overal rondreisden, om het Evangelie voort te planten. In lateren tijd heeft Johannes Jeruzalem verlaten, en in Klein-Azien, bijzonder te Epheſen, zijne woonplaats gevestigd, alwaar hij, naar het eenparig getuigenis der Ouden, langen tijd zich heeft opgehouden. In het veertiende jaar van Domitianus, bij eene algemeene vervolging der Christenen, naar Rome vervoerd zijnde, werd hij naar het eiland Patmos gebannen, alwaar hij op zekeren dag des Heeren zijne *Openbaringen* ontving. Na den dood dezes keizers uit zijne ballingſchap ontſlagen, keerde hij naar Ephezen terug; alwaar hij, na onophoudelijk werkzaam geweest te zijn in het onderwijs en de bevestiging der Christenen,

nen, in hoogen ouderdom zijn eigen dood is geſtorven.

Daar er weinig van de daden van Johannes in de geſchiedenis vermeld wordt, kan men ook niet gemakkelijk eene naauwkeurige en welgelijkende ſchets van het karakter dezes mans geven: in zijne eigene ſchriften geeft hij het duidelijkſte beeld van zijne gezindheid en gemoedsbeſtaan. Dit kunnen wij met genoegzame zekerheid van hem zeggen; hij was een man van zeer fijn gevoel, hetwelk bijzonder voor liefde jegens menſchen en hartelijke vriendſchap voor den Heere geſtemd was, waarom hij, van zich zelven ſprekende in het Evangelie, groot behagen vindt in den eeretitel: *de discipel, dien de Heere lief had.* Een geest van leergierigheid is blijkbaar in zijn naauwkeurig opmerken van alles, wat Jezus ſprak en deed, en het geen hij aan Hem zag gebeuren. Eene kinderlijke eenvoudigheid en gedweeheid, gepaard met eene beminnelijke onſchuld des harten en gevestigden haat tegen de ondeugd, vooral tegen elke vijandige gezindheid, is het kenmerkende in de woorden en daden des Apostels, die aller harten aan zich verbond, door nederigheid en liefταligheid. Zijne verhevene godsdienstgevoelens, zijn diep inzien in den waren aard der Christelijke zedeleer, drukt hij eenvoudig en

ge-

geheel kunsteloos uit; en bij het lezen zijner brieven gevoelen wij duidelijk, hoe gaarne hij den raad en de vermaning, zoo ernstig aan anderen gegeven, voor zich getrouw beoefende, en daarin zijne zaligheid vond.

Meer over het gemoedsbestaan dezes Apostels vinden wij bij NIEMEYER, *Characterk.* D. V. bladz. 449. en vooral bij W. BROES, *Leerredd.* II. D. bladz. 276*.

§. 2.

*De brieven van Johannes in het algemeen beschouwd.*

Ik mag vooronderstellen, dat de bewijzen voor de echtheid van de drie brieven des Apostels aan mijne lezers bekend en voldoende voorgekomen zijn. Ook mag ik mij thans niet inlaten in het onderzoek van den tijd, waarin deze brieven zijn geschreven; de bepaling hiervan is zeer onzeker, omdat in de brieven zelven zoo weinig aanleiding en kenmerken daartoe voorhanden zijn: zoodat het verschil daarover wel altijd onbeslist zal blijven.

De eerste brief wordt van sommigen gehouden voor een aanhangsel op, of tweede deel van het Evangelie dezes zelfden Apostels, te

ge-

gelijker tijd met het laatſte vervaardigd en verzonden, doch naderhand daarvan afgeſcheiden en onder de brieven der Apostelen gebragt. De eerſte brief moet dan beſchouwd worden, als een toegift, het welk de dwalingen meer opzettelijk beſtrijdt, tegen welke het Evangelie bijzonder is opgeſteld; en die brief geeft meer ontwikkeld op het reſultaat der geſchiedenisſen en redenen van Jezus, die in het Evangelie vermeld zijn (*a*). Velen ontzeggen aan den eerſten brief den naam van brief, omdat dezelve geheel de *epistolaire form* mist, en beſchouwen dit geſchrift, als de toepasſing van de Evangelieſche geſchiedenis, welke de gronden van het beoefende Christendom opgeeft (*b*). Doch wij vinden voor ons geen genoegzamenen grond, om dit geſchrift des Apostels den naam van brief te ontnemen: het heeft zeker in form geene gelijkheid met de meeste brieven van Paulus; evenwel de Schrijver ſpreekt tot bepaalde menſchen, welke in hunne omſtandigheden, voorregten, enz. worden voorgeſteld, aan welken raad en vermaning, toepasſelijk op hunne behoeften, wordt medegedeeld, welke gewaarſchouwd worden, tegen gevaren, enz. Wij kunnen dus dit geſchrift niet als een algemeen vermaanſchrift beſchouwen; voor als nog komt het ons voor, dat het gewone ge-

voe-

voelen ook het meeste gegrond is.

De gemeente, aan welke deze eerſte brief gerigt is, was aan den Apostel bekend, en door Hem, zoo al niet geſticht, ten minſte verder in het Christendom onderwezen. Reeds lang had dezelve beſtaan, welligt reeds van het begin der Evangelie-prediking, en daarom herhaalt Johannes zoo dikwijls, dat Hij haar geene nieuwe leer, maar de reeds van ouds bekende waarheden predikte. Deze gemeente ſchijnt uit Christenen van Joodſche en Heidenſche afkomst beſtaan te hebben; zij waren ook, voor het meerderdeel, van harte ingenomen met, en beſtendig getrouw aan de leer des Evangelies; hun hart en wandel was geheel veranderd en verbeterd, zedert zij de leer van Christus hadden geloofd; duidelijk blijkt dit uit de betuigingen, die de Apostel, hun aangaande, aflegt; (1 Br. II: 12—14, 21, 27, enz.) en wanneer wij de drangredenen, waarmede Johannes zijne vermaningen aanklemt, de geheele wijze zijner voordragt tot hen nagaan, blijkt het duidelijk, dat geloof en godsvrucht onder die gemeente nog bloeiden. Waarſchijnlijk leefden die Christenen naar het uitwendige in rust, en vrij van vervolging konden zij de genoegens dezes levens ſmaken; doch in den boezem der gemeente zelve heerschte onrust en verdeeldheid, aangeſto-

ſtoken door valſche leeraars, die eene nieuwe leer invoerden, en de Christenen zochten af te trekken van het onderwijs, door de Apostelen zelven gegeven.

Het zal eenigzins noodzakelijk wezen, dat wij die valſche leeraars wat meer van nabij leeren kennen: en welligt zullen wij hier het veiligſte te werk gaan, wanneer wij de voetſtappen volgen, die wij aangaande hen en hunne dwalingen in den eerſten brief van Johannes vinden. Die menſchen hadden te voren het Christendom aangenomen, maar vervolgens van de Christenen zich afgezonderd, 1 Br. II: 19. Zij gaven voor, eene nieuwe, en veel betere leer, dan die der Apostelen, te verkondigen; de gaven des Heiligen Geestes te bezitten, en daardoor bekwaam gemaakt te zijn tot hunne prediking, vs. 21—27. IV: 1—3. Doch hunne leer en prediking was ingerigt naar den ſmaak der wereld, die alleen het zinnelijke najaagt, en van de hoofdzaak des Evangelies afkeerig is; daarom vonden zij bij zulk ſoort van menſchen een toegenegen gehoor, vs. 4, 5. Hunne prediking had eene natuurlijke ſtrekking, om menſchen met de zonden bevriend te maken, doordien dezelve veelligt de ſchandelijkheid en ſtrafwaardigheid derzelve verminderde of geheel wegnam. Dit mogen wij beſluiten uit de ernſtige

op-

opwekking tot heiligheid, en de nadrukkelijke vermaning tot het vlieden der zonden, welke niet, zonder bijzonder oogmerk, in den eersten brief zoo dikwerf herhaald worden: en de aanmaning tot broederlijke liefde, zoo krachtig aangedrongen, geeft ons grond om te gisfen, dat die valfche leeraars niet alleen het zaad van losbandigheid, maar ook van twist en verdeeldheid onder de Christenen hadden uitgeftrooid. Hunne voorname dwaling echter betrof vooral de hooge waardigheid van den Heere Jezus: zij loochenden, dat Hij de Christus, de Zoon van God was, die in het vleesch moest verfchijnen, IV: 2, 3. II: 21—27. V: 4—6. Het valt moeijelijk te bepalen, of die dwaalleeraars toen reeds eene afzonderlijke fexte uitmaakten, dan of ieder hunner op zichzelven ftond, en eene eigene leer predikte. Het zou van groote nuttigheid zijn, uit echte befcheiden meer bijzonderheden, aangaande die dwaalleeraars, te weten: maar de onbepaaldheid en onzekerheid der berigten brengt te dezen opzigte groote verfcheidenheid van gevoelens onder de uitleggers te wege, in welke ik niet treden mag (*c*).

De tweede brief is gefchreven aan eene zekere deugdzame Christen vrouw, *Kyria* en hare kinderen, en bevat dezelfde vermaning tot

tot broederliefde, die wij in den eerſten aantreffen, bijna met dezelfde woorden uitgedrukt; benevens dezelfde waarſchouwing tegen de dwaalleeraars, waarvan in den eerſten brief was geſchreven. Het hoofdoogmerk van dezen kleinen brief ſchijnt geweest te zijn, om deze vrouw te onderrigten en te vermanen, om de dwaalleeraars niet in haar huis, misſchien de gewone optrek der rondreizende Christenleeraars, te ontvangen, hen zelfs niet te begroeten.

De derde brief, geſchreven aan zekeren Christen *Cajus*, die waarſchijnlijk tot de gemeente behoorde, aan welke de eerſte brief was geſchreven (vs. 9.), prijst dien man over zijne goede behandeling dier leeraars, welke onder de Heidenen het Evangelie gingen prediken; Hij was een waar belijder des Christendoms, die zijn geloof in zijne werken toonde. — Deze brief diende waarſchijnlijk ter aanprijzing van *Demetrius*, vs. 12, die aan Cajus dezen, welligt ook den eerſten, brief moest ter hand ſtellen, en te gelijker tijd wilde de Apostel dien man vermanen, om zich de belangen der rondreizende Evangelie-predikers getrouw aan te trekken, en zich in dat goede werk door zekeren heerschzuchtigen *Diotrephes* niet te laten verhinderen. In dit kleine geſchrift vertoont zich de

Apostel Johannes van eene zeer voordeelige zijde, ten opzigte van zijn verſtand en hart; ſchranderheid en beleid, benevens hartelijke liefde tot de broeders, gepaard met vurige zucht, om den opgang des Evangelies overal te bevorderen, zijn in dezen brief allerwege ten toon geſpreid. Door de krachtigſte drangredenen, in eene ſchoone orde voorgeſteld, poogt Johannes den braven Cajus aan te ſporen, om zich verder in liefde de belangen van de predikers des Evangelies aan te trekken. In velerlei opzigten kunnen wij dezen brief vergelijken met dien van Paulus aan Filemon; tot welken dezelve ten *pendant* verſtrekt bij den aesthetiſchen onderzoeker der Heilige Schriften.

(*a*) STORR *ueb. d. Zweck d. Ev. Geſchicht. u. d. br. Joan.* ſ. 384.

(*b*) VAN VLOTEN, Inleiding op dezen brief.

(*c*) MICHAËLIS, Inleid. op den eerſten brief. Coll. TITTMANNI, disp. de *vestigiis Gnosticorum* caet. in *Muſeo Hag.* Part. I. Tom. II. pag. 295. BRINK, Inleid. in den eerſten brief van Joannes, bladz. 13. en STORR a. pl.

§. 3.

## §. 3.

### *Over den voornamen inhoud der brieven van Johannes.*

Het oogmerk van den Apostel bij den eer- ften brief bepaalt zich voornamelijk tot deze drie punten: beftrijding der valfche leeraars, door ons in het vorige nader omfchreven; op- wekking tot een' heiligen wandel, ingerigt naar de bevelen en het voorfchrift van Chris- tus; en aanfporing tot beoefening der broe- derliefde onder de Christenen uit de regte be- ginfelen.

Tot de beftrijding der valfche leeraars bren- gen wij al dat gene, hetwelk de Apostel fchrijft van het blijven bij de oude leer, wel- ke van den beginne verkondigd was; die krachtige verzekering, welke hij geeft van zijne geloofwaardigheid in het begin des briefs; die duidelijke affchildering dier val- fche leeraars in hunne beginfelen en voorna- me dwalingen; die nadrukkelijke herinnering der bewijzen, welke God zelf gegeven heeft, om aan menfchen te betuigen, dat Jezus waar- lijk de in het vleesch gekomen Mesfias en zijn Zoon is; de befchrijving van de zaligheid, welke op dezulken wacht, die den Heere Je-

zus in zijne hooge heerlijkheid en goddelijk gezag erkennen; enz.

Daar die dwaalgeesten de zedeloosheid in de hand werkten, of, door zich te fchikken naar den fmaak der wereld, of, door de waardij der zedelijke voorfchriften van Christus te verdonkeren, of, door de noodzakelijkheid der ware deugdsbetrachting te ontkennen, of eindelijk, door de fchandelijkheid der zonden te verminderen; zoo ftelt de Apostel in dezen brief de dure verpligting des Christens, tot de beoefening van deugd en godsvrucht, van verfchillende zijden, in een helder licht, en vermeldt duidelijk de krachtige drangredenen, welke den Christen tot eenen wandel naar de voorfchriften van het Evangelie moeten aanfporen. Hij herinnert hun Gods heiligheid, welke de Christen moet navolgen, om de vriendfchap met den Allerhoogften te kunnen genieten, en die weldaden, welke Jezus, door zijn lijden voor de zonde, heeft verworven. Hij vermaant, om niet der wereld in zin en begeerte gelijkvormig te worden, als zijnde zulks onbeftaanbaar met de liefde jegens God. Hij wekt hen op tot heiligheid des levens, door hen te wijzen op de liefde des Vaders, die hen tot zijne kinderen had aangenomen; welk voorregt niet tot ver-

troos

troosting kan genoten worden, ten zij men de zonde vliede en de deugd betrachte. En tevens schetst hij kort, maar veelbeteekenend, den schandelijken aard en de verderfelijke gevolgen van alle ongeregtigheid. Doch, opdat zwakke, schoon nogtans goedwillige en deugdgezinde Christenen, bij het gezigt van zonde en de herinnering van Gods heiligheid, niet zouden wanhopen, wijst hij hen tevens op Gods trouw en regtvaardigheid, van welke zij, om het lijden van Jezus, bij belijdenis van schuld, zeker kwijtschelding van verdiende straf verwachten konden.

Zeer rijk inzonderheid is deze brief in opwekkingen tot onderlinge liefde onder de Christenen, welke pligt van alle zijden wordt voorgesteld en telkens al krachtiger ingescherpt, door vermelding van het beminnelijke dier deugd en van de noodzakelijkheid van derzelver beoefening, om in waarheid een kind en vriend van God te heten, en verzekerdheid te hebben van de beloofde zaligheid.

Dit is het hoofdzakelijke van den eersten brief; bijzonderheden van minder aanbelang zullen in den loop der verhandeling worden opgegeven.

Over den inhoud van den tweeden en derden brief heb ik in de vorige §. reeds het noodige gezegd.

## §. 4.

### *Over den ſchrijfſtijl van Johannes in deze brieven.*

Daar het tegenwoordige oogmerk niet noodzakelijk vordert om naauwkeurig en breedvoerig onderzoek over den ſchrijfſtijl van Johannes te doen, zoo zal ik thans meer algemeen het meest opmerkenswaardige daarover pogen op te geven.

Johannes onderſcheidt zich, in zijn ſtijl en voordragt, geheel van de andere Apostelen, en heeft zijne bijzondere eigenheden niet ſlechts in de ſpreekwijzen, maar vooral in de ontwikkeling van het geen hij wil voordragen of inſcherpen. Hij maakt, in zijne brieven, geen gebruik van de Schriften des Ouden Verbonds, ſlechts eens doelt hij op eene geſchiedenis door Mozes verhaald, 1 Br. III: 12, nergens beroept hij zich op eene profetie. Vooral moet het ons, bij de vergelijking van de redenen van Jezus in het Evangelie met de brieven van Johannes, aanſtonds in de oogen vallen, dat de Apostel zich, in denkwijs, ja zelfs in uitdrukking zijner eigene denkbeelden, naar het voorbeeld van Jezus heeft gevormd. Bijna geen woord, zelfs geen hoofddenkbeeld komt in den eerſten brief

voor,

voor, van het welk niet in de redenen van Jezus, zoo als die in het Evangelie van Johannes zijn opgeteekend, een gelijkluidend of gelijkſoortig wordt aangetroffen (*a*).

Er heerscht, in den eerſten brief, eene eenvoudigheid en beknoptheid van uitdrukking, welke aan ieder gezegde bijna de gedaante eener ſpreuk geeft. Men vindt geene lange volzinnen, door behulp van deelwoorden aan elkander verbonden; maar korte ſtellingen, die op zichzelven ſtaan, en daardoor veel ſtof tot nadenken opleveren; hetwelk dan ook wel eens veroorzaakt, dat wij ieder der gezegden van Johannes wel verſtaan bij de eerſte lezing, maar niet aanſtonds het beloop van zijne rede doorzien, noch de kracht zijner bewijzen gevoelen kunnen, ten zij wij met zijnen redeneertrant bekend zijn. Die ſtille, diepdenkende, maar tevens eenvoudige geest van Johannes, ſchildert zich, als ongemerkt, in zijne korte, maar diep doordachte en veelbeteekende ſtellingen. Hier tegen ſtrijdt niet, dat hij meermalen tot dezelfde zaak, die hij reeds ſcheen afgehandeld te hebben, terugkeert; want dit zijn geene herhalingen van dezelfde zaak met andere woorden; maar nieuwe oogpunten, waaruit hij eene zaak van groot gewigt duidelijker voor den geest brengt. verg. I: 5–7 met III: 4–10,

II: 9—11 met III: 11—22 en IV: 7—21, II: 3—6 met II: 22—24, enz.

Tot die eenvoudigheid en beknoptheid behoort mede, dat de Apostel zijnen lezer niet langs omwegen brengt tot het geen hij wil behandelen, maar ten eerste het hoofdonderwerp in het licht stelt, waardoor hij tevens de duidelijkheid merkelijk bevordert. Meermalen brengt hij in eene korte stelling zamen, wat hij te voren gezegd had of verder ontwikkelen wil: het is hem ook doorgaans eigen, dat hij dezelfde zaak eerst stellig, en dan ontkennend uitdrukt. Geene merkbare verheffing of stoute beelden treffen wij bij hem aan, maar zijne rede vloeit zachtkens daarhenen, als een stille heldere beek, welker bodem men duidelijk ziet, schoon zij veel waters bevat.

Kracht en ernst paart zich in de brieven van Johannes met vurige mensch- en broederliefde. Men ziet het vooral den eersten brief duidelijk aan, hoe de Apostel met de zaken, welke hij schreef, geheel was ingenomen. Met sterke betuiging bevestigt hij zijne geloofwaardigheid en gezag; met één trek maalt hij ons het verheven beeld van den vlekkeloos Heiligen; in de zonden te leven is de gevaarlijkste dwaling, de rampzaligste toestand, waarin wij den Duivel gelijk zijn, onvatbaar voor Gods

Gods gemeenſchap; de zonde te verkleinen of te loochenen, is het ongelukkigſte zelfsbedrog. Diezelfde heilige ernst bezielt den Apostel, als hij van die leeraars ſpreekt, die zijnen Heer loochenen; zij zijn dwaalgeesten, verleiders, even min vrienden van God, als zij zich aanhangers van Christus betoonen. Hoe lieſelijk wisſelt die hooge ernst af met de taal der vertroosting en der meêwarige opbeuring, met welke hij welgezinde Christenen vóórkomt; bij den ernst en de hartelijkheid van een' vader paart hij de nederbuigende inſchikkelijkheid eenes liefderijken broeders; hij ſchrijft, zoo zegt hij zelf, om hen volkomene blijdſchap te doen ſmaken; om hen in de gemeenſchap van God en Christus te doen deelen; hij predikte vergiffenis van zonden door het bloed van den Zoon van God, en wijst op den grooten Voorſpraak bij den Vader, Jezus Christus, den regtvaardigen. Die liefderijke geest van Johannes ontvouwt zich duidelijker, wanneer hij de Christelijke broederliefde inſcherpt. Dit onderwerp beſchouwt hij van alle zijden; vertoont ons de heerlijke vruchten der beoefening van dezen pligt, zoo overtuigend; ſtapelt alle de drangredenen daartoe zoo ſchoon zamen, dat wij dien man beminnen moeten, die zoo hartelijk tot liefde konde aanſporen. Geene koude beſpiegeling,

maar hartelijke teederheid jegens, vaderlijke bezorgdheid voor het heil der Christenen vurige zucht om hunne volmaking te bevorderen; dit alles, bezield door het reinfte gevoel van Godsvrucht, beftuurde den Apostel bij het fchrijven des eerften briefs, die daardoor wel ligt in het oog van den koelen befchouwer eenigen zweem van dweeperij of te hoog geftemd enthufiasmus heeft; doch wanneer wij door godsvrucht en menfchenliefde bezield, de bijzondere uitdrukkingen dezes briefs regt verklaren, en in den geest van Johannes eenigzins indringen, dan verdwijnt alle vermoeden van dweeperij, en wij vinden hier alleen de taal van hoogen ernst; hartelijke godsvrucht, vurige menfchenliefde, op eene zeer eenvoudige wijze, uitgedrukt.

(*a*) Vergelijk A. BRINK, Inleiding bl. 114. volgg. STRONK, Spec. Herm. Theol. de *doctrina* caet. SCHULZE, *der Schriftſtell. Charakt. des Johannes*, ſ. 235.

§. 5.

*Nuttig gebruik der brieven van Johannes ten opzigte van Christelijke Theologie en Moraal.*

In de Inleiding is reeds met een woord opgemerkt, dat ook uit de brieven van Johannes al-

alleen, geen volledig zamenſtel van Christelijke Geloofs- en Zedeleer kan worden opgemaakt.

De Apostel ſpreekt toch alleen ingewikkeld over Gods Voorzienigheid; de onſterfelijkheid der ziel; 's menſchen val, enz. Nergens van den Heiligen Doop of het Heilig Avondmaal; hij vermeldt die pligten niet, welke uit de betrekking, waarin wij tot verſchillende menſchen in de Maatſchappij ſtaan, voortvloeijen; ook niet de middelen, die ons tot de pligtsbetrachting moeten opwekken en in ſtaat ſtellen. Veel vollediger ten opzigte van de Christelijke Zedeleer is het onderwijs van den Apostel Paulus in zijne verſchillende brieven; doch als wij de kortheid van den eerſten brief van Johannes (en deze komt bij ons tegenwoordig oogmerk alleen in rekening, daar de beide andere brieven weinig opleveren) in aanmerking nemen, dan vinden wij in denzelven zeer veel bruikbaars; ja, ik durf zeggen, alle de voornaamſte waarheden der Geloofsleer, en het meest gewigtige en noodzakelijke uit de Christelijke Zedekunde.

Wij leeren Jezus Christus uit dezen eerſten brief kennen, als den Zoon van God, den Verloſſer van zondaren, die heilig op aarde leefde; het uitnemendſte voorbeeld heeft gegeven; zijn bloed uitſtortte, om ons van zon-

den

den te reinigen; thans bij den Vader leeft en onze Voorſpraak is. Wij worden gewezen op de noodzakelijkheid des geloofs in Hem; de gronden van hetzelve ons door God gegeven, en deszelfs heerlijke uitwerking. Stelt Johannes ons den hoogen God niet duidelijk voor als een genadig Vader, maar ook als den volmaakt Heiligen, als den Alwetenden getuige van alle onze gezindheden? Hij ontvouwt ons met weinige, maar veelzeggende woorden, de naauwe vereeniging, welke er tusſchen God den Vader en Jezus Christus, zijnen Zoon, beſtaat; meer uitvoerig, die teedere betrekking, welke God op den geloovigen heeft aangenomen. Hij ſchetst ons den Christen, in deszelfs heerlijke beſtemming en zalige verwachting, gezindheden en wandel; en wijst allerduidelijkst op die beginſelen, welke ons bezielen moeten, zullen wij iets goeds verrigten, welke ons beſturen moeten in ons oordeel over de pligten, welke uit bijzondere betrekkingen en omſtandigheden voortvloeijen.

Uit het onderwijs der overige Apostelen, hetwelk wij zonder moeite met de leer van Johannes in een ſchoon verband kunnen brengen, vullen wij gemakkelijk alles aan, hetwelk wij bij den laatſten misſen, en dan verkrijgen wij het ſchoonſte overzigt over de

lee-

leere des Evangelies. De opmerking van deze overeenſtemming in het onderwijs van de onderſcheidene leerlingen van Jezus, die ieder zijne eigene wijze van ontwikkeling en voordragt volgden en voor onderſcheidene Christenen ſchreven, verſterkt ons in het geloof aan hun goddelijk gezag en in onze overtuiging, dat zij allen door denzelfden Geest zijn beſtuurd geweest.

Misſchien vraagt hier de een of ander: heeft dan Johannes niets in zijn onderwijs, waardoor hij zich van de andere Apostelen onderſcheidt? Hierop moet ik vooreerst antwoorden, dat zijne wijze van voordragt geheel verſchilt van die der overige Schrijvers des Nieuwen Verbonds. Dit gevoelt ieder, die ooit ſlechts met geringe opmerkzaamheid den Bijbel heeft gelezen; maar ten anderen; wij vinden ook eenige bijzonderheden, welke Johannes in een geheel nieuw licht plaatst, waartoe inzonderheid dat gene behoort, hetwelk hij ſchrijft van het geloof in Jezus, als den Christus en Zoon van God, welk geloof naar 's Apostels leer rust op grond van het goddelijk getuigenis, door daadzaken te kennen gegeven, bij Jezus doop, lijden, en de uitſtorting van den Heiligen Geest; ook dat geen, hetwelk hij leert, van de verhooring der gebeden, welke wij met vrijmoedigheid

dan

dan alleen verwachten kunnen, wanneer wij bij ons zelven overtuigd zijn, dat wij naar Christus bevel de broeders lief hebben; al verder ook de geheele ontwikkeling van het verband der liefde jegens God met de liefde jegens de broeders; waartoe ik eindelijk nog zou brengen, hetgeen hij voorſtelt van den heerlijken gelukſtaat, welken de Christenen als kinderen van God nog te wachten hebben; van de wijze der verzekering aangaande dien gelukſtaat; verders alles, wat hij zoo uitlokkend voordraagt van de geboorte uit God, van de naauwe vereeniging tusſchen God en de geloovigen, van den invloed dier geboorte uit God, op 's Christens deugdbetrachting. — Kortom de eerſte brief van Johannes is bij het opmaken van de Christelijke Geloofs- en Zedeleer, zeker niet van eene onvermijdelijke noodzakelijkheid, maar nogtans van een onberekenbaar nut; vooral, daar hij het onverbreekbaar verband tusſchen geloofs- en pligtsbetrachting zoo duidelijk in het licht ſtelt.

Ten laatſten merk ik hier nog op, dat wij in de brieven van Johannes ſommige bijzonderheden aantreffen, welke alleen en geheel op die tijden zien, in welke hij ſchrijft, en op die menſchen, aan welke hij zijn brief heeft gerigt; hetwelk wij daarom niet voetſtoots

tot

tot een deel van de algemeene Christelijke leer kunnen maken: hiertoe behoort, hetgeen wij vinden, van de valſche leeraars, — van de zalving des Heiligen, — van het bidden voor den broeder, die al of niet tot den dood gezondigd had, de vermaning om geene valſche leeraars in huis te ontvangen, en wat dies meer is; hetwelk op zijne plaats nader zal worden aangewezen.



EER.

## EERSTE HOOFDSTUK.

*Over de prediking der Apostelen en de leer door de Christenen aangenomen.*

§. 1.

Johannes schrijft met die volkomene over tuiging, en tevens met dien ernst en waardig heid, welke hem zijne Goddelijke zending als Apostel, inboezemt. Den naam *Ouderlin* of oudsten leeraar, dien hij zich in deze brie ven geeft, 2 Br. vs. 1. 3 Br. vs. 1, zou i hiertoe niet durven brengen (*a*). Maar dui delijk beschrijft hij zijne hooge waardighei en Apostolisch gezag in den aanvang van de eersten brief; hij predikte, hetgeen hij zel gehoord, met eigen oogen aanschouwd, zelf met de handen getast, dus met alle zijne zin nen naauwkeurig had waargenomen, aangaan de Jezus Christus; de leer, welke hij ver kondigde was dezelfde, welke van den begin ne des Evangelies af reeds was verkondigd ge

weest

weest, 1 Br. I: 1 en 3 (*b*), II: 7. Hij was door duidelijke bewijzen overtuigd van de goddelijke zending des Zaligmakers, 1 Br. IV: 14. Hij had de heerlijkheid des Woords, als des eeniggeborenen gezien. Ev. I: 14. Zijne leer had hij van den Heere Jezus zelven ontvangen, 1 Br. I: 5. gevolgelijk is de prediking van Johannes volkomen *geloofwaardig*.

(*a*) 2 Br. vs. 1, 3 Br. vs. 1. De eernaam ὁ πρεσβύτερος is door de Onzen vertaald, *de Ouderling.* Zij schijnen zich onder dit woord het kerkelijk ambt van *leeraar*, *voorstander der gemeente*, voorgesteld te hebben; in welken zin dit woord ook in de brieven van Paulus meermalen voorkomt: dan, daar wij hier niets vinden, hetwelk ons dringt, om aan dat kerkelijk ambt te denken, zoo zouden wij liefst, de natuurlijke beteekenis van dit woord houdende, hetzelve vertalen door: *de oude*, *de grijsaard.* De geheele houding van die beide brieven doet ons gevoelen, dat een oud, zorgvuldig man in dezelve spreekt, die zich op zijne hooge jaren beroept, om meer ingang tot het hart te vinden, vergelijk Prof. VAN HAMELSVELD in de Inleiding tot den tweeden brief. In de Openbaring noemt Johannes zich eenmaal *Gods dienstknecht*, H. I: 1.

(*b*) 1 Br. I: 1 en 3. Deze verzen schijnen duister te zijn; doch door behulp van een paar aanmerkingen hopen wij dezelve toe te lichten. Het tweede vers is eene tusschenrede, anders bij Johannes in zijne brieven niet zeer gewoon. De laatste uitdrukking van het eerste vers gaf daartoe aanleiding, en met het derde vers neemt Johannes den draad

zijner begonnene redenering weder op. — Jezu
wordt vers 1. ὁ Λόγος en wel τῆς ζωῆς, *des leven*
genoemd; zoo als ik beneden nader hope aan t
tonen. Men zou naar mijn gevoelen de woorde
τῆς ζωῆς hier gevoegelijk kunnen opvatten, al
*per oppofitionem* geplaatst bij de uitdrukking τοῦ
Λόγου, en wel om het tweede vers, waar ἡ ζωὴ
geperfonifieerd voorkomt. — De opeenftapeling van
de verfchillende uitdrukkingen *hooren*, *zien*, *aan*
*fchouwen* doen ons de vaste overtuiging van den
Apostel gevoelen, en wij verkrijgen daardoor al
het ware eene vingerwijzing op de gefchiedeni
des Evangelies. De zin van dit eerfte en derd
vers komt dan hierop neder, *het geen waarhei*
*was*, of gepredikt is *van den beginne*, de oud
leer, *het geen wij gehoord*, *met eigen oogen ge*
*zien*, *naauwkeurig aanfchouwd*, *het geen wij me*
*de handen getast hebben* (dit ziet waarfchijnlij
op het geval met Thomas) *van Hem*, *die he*
*woord*, *het leven is:* (vers 2. eene tusfchenrede
*het geen wij dan gezien en gehoord hebben*, *da*
*verkondigen wij u* enz.

## §. 2.

De Apostel voor zich zelven ten volle over-
tuigd van de waarheid en goddelijkheid de
Evangelies, door hem verkondigd, noem
hetzelve dikwijls, bij uitftek, *de waarheid*
2 Br. vers 2. (*a*) 1 Br. II: 21. Ev. I: 17
Hij vertrouwde, dat die leer der waarheid
eeuwig zou ftand houden, 2 Br. vs. 2. Hi
kende en geloofde de groote liefde Gods
daar-

daarin betoond, dat Hij Zijnen Zoon tot een Zaligmaker der wereld had gezonden, 1 Br. IV: 14. Hij was zelf ten hoogste ingenomen met die waarheden, welke hij predikte, oefende gemeenschap, daardoor met God den Vader, met zijnen Zoon Jezus Christus 1 Br. I: 3. Die zelfde gezindheden en overtuiging, bij welke hij zich zoo gelukkig gevoelde, aan anderen mede te deelen, bij zijne medebroeders te bevorderen, was het doel zijner prediking, 1. Br. I: 4. V: 13. Hij smaakte ware blijdschap, zoo dikwijls hij hooren mogt, dat die genen, welke het Evangelie hadden aangenomen, daarnaar hun gedrag inrigtten, 2 Br. vs. 4, 3 Br. vs. 4. Hij schreef, ten einde heiligheid des levens, 1 Br. II: 1. (*b*) 12—17, en broederliefde te bevorderen, 1 Br. III: 11, vooral om zijne medechristenen tegen de dwaalleeraars te waarschouwen, 1 Br. II: 18—27. Hieruit mogen wij dan opmaken, dat de leer, door Johannes gepredikt, de *heilzaamste strekking* had.

Johannes geeft ons zelf den hoofdinhoud zijner prediking op: *God is een licht, en gansch geen duisternis is in Hem*, 1 Br. I: 5. *De Vader heeft zijn Zoon gezonden tot een Zaligmaker der wereld*, 1 Br. IV: 14. *Met Jezus Christus is ons het leven geopenbaard*, 1 Br. I: 2. *Jezus is de bron van het leven*,

1 Br. V: 11. *Het is Gods gebod, dat wij in den naam van Jezus Christus zullen gelooven, en de broeders liefhebben*, 1 Br. III: 23. Die in Jezus Christus gelooft, heeft door hem het eeuwige leven, 1 Br. V: 13. Hiertoe behoort verder, al het geen in de voorbereidende aanmerkingen §§ 3, 5. is opgegeven.

(*a*) 2 Br. vs. 2, *om der waarheid wille*, d. i. om dat die vrouwe, Kyria, met hare kinderen de waarheid geloofde. *Deze bleef in Johannes, en zou met hem zijn in eeuwigheid*, of, met andere woorden, die zou hij bestendig blijven vasthouden, vergelijk G. B. REDDINGIUS, *Uitlegk. Handboek des N. T.* bladz. 478. — Het woord *waarheid* wordt door Johannes in navolging van zijn Meester zeer dikwijls gebruikt, om daardoor de leer des Evangelies aan te duiden, om dat deze niets, dan zuivere waarheid behelst, 1 Br. II: 21. III: 19.

(*b*) 1 Br. II: 1. *Deze dingen schrijve ik u, op dat gij niet zondigt*, namelijk al dat gene, hetwelk hij van vs. 5—7. des vorigen hoofdstuks gezegd had; van God, het zuivere licht, en van des Christens verpligtingen, om in het licht te wandelen; want, het geen wij vs. 8—10 lezen, moeten wij aanmerken, als eene vermaning, in het voorbijgaan, tegen zeker schadelijk wanbegrip gedaan.

§. 3.

Uitdrukkelijk betuigt Johannes, dat Hij *uit God was*, 1 Br. IV: 6. (*a*) eene uitdrukking,

king, welke ons doet gevoelen, dat hij zich zelven beschouwde, als van God gezonden, en van den goddelijken oorsprong zijner leer volkomen overtuigd was; hij schikte zich, in zijne prediking, niet naar den smaak der wereld; doch zij evenwel, die God en de waarheid kenden, gaven aan de leer van Johannes gaarne hunne toestemming. De geest Gods, die in alle waarheid leidt, bestuurde den Apostel in de verkondiging der Christelijke leer, 1 Br. IV: 5, 6. Wettig is hieruit het besluit, dat de leer door hem gepredikt van *Goddelijk gezag* voor de Christenen is.

(*a*) 1 Br. IV: 6. De tegenstelling tusschen vers 5. en 6, dringt ons, om het laatste vers niet van de Christenen in het algemeen, maar meer bijzonder van de Apostelen te verklaren. Van de valsche leeraars was vs. 5 gezegd, *zij zijn uit de wereld, daarom spreken zij uit de wereld.* Zij behooren tot de wereldschgezinde, zinnelijke menschen, waaruit zij hun oorsprong ontleenen, en schikken zich daarom naar hunnen smaak. Vs. 6. betuigt Johannes van zich zelven: *wij zijn uit God*, d. i. onze leer is van goddelijken oorsprong, naar Gods bedoeling ingerigt: en bij tegenstelling moeten wij ook dan hier invullen: *en spreken uit God*, spreken naar Gods bedoeling.

Wanneer wij de redenering van vs. 1. tot 6. nagaan, zien wij, dat de valsche leeraars voorgaven door den Geest gedreven, bestuurd te zijn. Johannes leert de Christenen, dat zij *de geesten*,

 d.

d. i. de leeraars, die voorgaven door den Geest gedreven te zijn, *moesten beproeven*, of het de Geest van God was, die in hun was; de leer, welke een leeraar predikt, moest uitwijzen of hij waarlijk, dan of hij valschelijk door Gods Geest sprak. Johannes vooronderstelt dus, dat er waarlijk menschen waren, die door Gods Geest geleid werden in hunne prediking, uit dit oogpunt moeten wij de uitdrukking vs. 6. *wij zijn uit God*, beschouwen, en vooral die in het slot van dit vers, *hieruit kennen wij den geest der waarheid en den geest der dwaling*. Bij het woord, *Geest der waarheid* moeten wij bij eenen Apostel, zoo gewoon de uitdrukkingen zijnes Meesters te volgen, zeker denken aan dien Geest, welken de Apostelen in alle waarheid zou leiden, en die daarom uitdrukkelijk dezen naam draagt, Ev. XIV: 17. XV: 26. XVI: 13. *De geest der dwaling* is die geest, welken de valsche leeraars waanden of voorgaven te bezitten. Vergelijk VAN VLOTEN bij deze pl. STRONCK p. 74. gevolgd door BRINK p. 454.

§. 4.

Wij vinden in deze brieven eenige wenken aangaande de verpligting eenes Christens jegens het Evangelie en jegens de genen, die hetzelve verkondigen.

De Apostel vooronderstelt, op meer dan eene plaats, de noodzakelijkheid van de kennis des hoofdinhouds van het Evangelie, 1 Br. II: 3 — 5. 20 — 27 (*a*) Een Christen moet hetzelve, als

als waarheid, aannemen, 1 Br. II: 21. 2 Br. vs. 4. Vooral het getuigenis van God omtrent Jezus Christus, 1 Br. III: 23. IV: 15. V: 6—12. Wij moeten dat Evangelie bestendig vast houden, en door geene valsche leeraars ons van dat geloof laten afbrengen, 1 Br. II: 24, 27. (*a*) IV: 4. 2 Br. vs. 9. Het woord van God blijft bestendig in den waren Christen, 1 Br. II: 14. 2 Br. vs. 2. Onze levenswandel moet naar de waarheid des Evangelies zijn ingerigt, 2 Br. 4. Die leeraar, die niet belijdt, dat Jezus, de in het vleesch gekomen Christus is, moet van ons verworpen worden, 1 Br. IV: 2, 3. Wij moeten dwaalleeraars tegenstand bieden, vs. 4. En ons zelfs voor den schijn wachten, als of wij hunne begrippen eenigzins genegen waren, 2 Br. 10, 11. (*b*) Daarentegen is de dure pligt eenes Christens zulken behulpzaam te zijn, die zich beijveren, om de kennis des Evangelies onder de menschen uit te breiden, 3 Br. 6—8 (*c*).

(*a*) 2 Br. II: 20 en 27, het woord χρίσμα, *zalving*. hetwelk hier voorkomt, lezen wij nergens elders in het N. V. en het is niet onwaarschijnlijk, dat de Apostel hetzelve ontleend heeft uit de spreekwijze der dwaalleeraars, die hij wilde te keer gaan. Het woord *zalven*, van hetwelk het woord χρίσμα ontleend is, wordt in een' overdragtelijken zin gebezigd van de aanstelling tot de eene of andere be-

diening, vergelijk Hand. X: 38. De Apostel Paulus zegt van zich zelven, dat God hem *gezalfd* heeft, 2 Cor. I: 21. d. i. aangesteld, bekwaam gemaakt tot zijne bediening — *gij hebt de zalving van den Heiligen*, dat is dan, gij zijt door den Heiligen gezalfd, en daar wij dit nader omschreven vinden, door het volgende: *gij weet alle dingen*, daar in vs. 27. van die zalving wordt gezegd *dat zij alles leert*, zoo komt het ons voor, dat die figuurlijke uitdrukking ziet op het onderwijs, de zuivere en heldere inzigten in het Evangelie aan hun medegedeeld. Nu is nog de vraag, wien wij ons moeten voorstellen bij de uitdrukking *του Ἁγίου den Heiligen*; het komt mij het gevoegelijkst voor, hier aan Jezus Christus te denken verg. vs. 25. met 27. Geheel deze plaats wordt het best opgehelderd uit de beloften van Jezus, aangaande de zending des Heiligen Geestes.

(*b*) 2 Br. 10, 11. Zie over deze plaats MICHAËLIS overzetting en inleiding in het N. V. II. D. vooral ook MACKNIGHT *a New litteral translation of alle the Apostolical epistles.* vol. III. p. 435. Om deze verzen wel te verstaan moeten wij de toenmalige tijdsomstandigheden in het oog houden. Er waren leeraars, die rondreisden om het Evangelie te verkondigen in de reeds gestichte gemeenten, en ook onder de Heidenen. Zij werden door de Christenen in hunne huizen ontvangen, en in derzelver goede voornemens bijgestaan. Dan er waren ook onder die rondreizende leeraars sommigen, die eene valsche leer predikten, en de hoofdwaarheid des Christendoms loochenden. Johannes waarschouwt tegen die menschen, zoo gevaarlijk voor eerstbeginnende Christenen, en vermaant die vrouwe Kyria, (die welligt in name der gemeente de Evangelie-predikers in haar huis ontving,) om

zul

zulke dwaalleeraars *niet te herbergen*, bij derzelver aankomst *niet* te gaan *begroeten*; *want*, voegt er Johannes bij, *die zulke menschen verwelkomt*, gunstig ontvangt, *die deelt in hunne booze werken*, helpt hen in de uitvoering hunner booze plannen — dit is niet de taal der onverdraagzaamheid, maar de raad der betamelijke voorzigtigheid en der welberadene menschenliefde, Conf. ELSNER; *Obs. f.* ad h. l.

(*c*) 3 Br. 6—8. Zie over deze plaats de leerrede van den Weleerw. J. VAN WELDYK, *de hulpvaardigdigheid aan verkondigers van het Evangelie onder de Heidenen aangeprezen.*



## TWEEDE HOOFDSTUK.

*Over God, deszelfs betrekking op den mensch, bijzonder op den Christen.*

§. 1.

De leer van den Apostel Johannes over God is kort en eenvoudig; maar overtuigend en veel omvattend. Weinig vinden wij in zijne brieven, aangaande die verhevene eigenſchappen van het Opperwezen, welke uit deszelfs *noodzakelijk beſtaan* voortvloeijen, en het ſpreekt van zelve, dat wij te vergeefs hier zoeken naar bewijzen voor deszelfs beſtaan. Hij ſpreekt van God, als een werkend wezen, afgeſcheiden van de wereld, boven alles in volmaaktheid verheven, maar nogtans onophoudelijk voor het menschdom zorgende. Die God, welken Johannes ons doet kennen, is de eene en waarachtige, die alles weet en ziet, de liefde zelve, maar daarbij ook de Heilige en Regtvaardige: ont-

ermend en barmhartig jegens den berouw-
hebbenden zondaar, Vader der genen, die
n Christus gelooven en tevens een Heilig
Vergever, die geene gemeenschap hebben
an, met de werkers der ongeregtigheid —
*Eerst* zullen wij de leer van Johannes aan-
gaande Gods volmaaktheden voordragen,
*vervolgens* zijne gedachten over Gods betrek-
king op den mensch.

§. 2.

Jezus Christus heeft ons den *eenen waren* God leeren kennen, 1 Br. V. 20. (*a*) en alles, wat buiten Hem wordt vereerd en gediend, is afgod, vs. 21. Dien God kan *geen* sterfelijk oog *aanschouwen*, 1 Br. IV: 12. maar de eeniggeboren, die in den schoot des Vaders was, deze heeft Hem ons verklaard, Ev. I: 18. (*b*) De *eenheid* van God wordt door Johannes overal vooronderfteld, en deszelfs *eeuwigheid* en *onveranderlijkheid* duidelijk beweerd, Openb. I: 4. God is de hoogstvolmaakte en niet de minste vlek of onvolkomenheid wordt in Hem gevonden, 1 Br. I: 5. (*c*)

(*a*) 1 Br. V: 20. Daar ik over deze plaats beneden meer zal zeggen, zoo merk ik thans slechts dit aan, *Hij heeft ons verstand gegeven*, d. i. heeft ons

ons geleerd, het verstand geopend. — Het woord *ἀληθινὸς waarachtig* beteekent, *waar*, *niet* in zoo ver het tegen *leugen*; maar in zoo ver het tegen *verdicht* overstaat. De *waarachtige God* wordt vs. 21. overgesteld tegen *Afgoden*.

(*b*) Ev. I: 18. Ik voege bij 1 Br. IV: 12. het bijna gelijkluidende gezegde van denzelfden Apostel, (want het getuigenis van Johannes den Dooper gaat niet verder, dan tot vs. 15.) in zijn Evangelie. En van tijd tot tijd zal ik bij de opgave van 's Apostels leer verwijzen op de inleiding tot zijn Evangelie, op eenige zijner aanteekeningen bij gezegden des Heilands; mitsgaders op zijne inleiding tot de Openbaring. — De uitdrukking *God te zien*, zou zeer wel figuurlijk van het kennen van God kunnen worden verklaard, indien niet het verband en de aard der zake zulks verbood. Hoe toch zou Johannes zoo algemeen kunnen zeggen: *niemand heeft ooit God gezien*, gekend; daar ook onder het O. T. duidelijke denkbeelden aangaande het Opperwezen aan het volk van Israël waren medegedeeld? Wij houden ons dus aan de eigenlijke beteekenis der woorden. De uitdrukking, *die in den schoot des Vaders was*, ontvangt licht uit een gebruik in het Oosten, waar de boezemvriend bij den maaltijd naast den Gastheer aanlag, en dus als het ware in zijnen schoot. Het geen gelegenheid gaf tot meer vertrouwelijken omgang tusschen die beiden, verg. Ev. XII: 23. — De eeniggeboren Zoon, met zijn Vader altijd gemeenzaam, en het best bekend, heeft ons den Onzienlijken verklaard.

(*c*) 1 Br. I: 5. Hier lezen wij in den grondtekst: *dit is de belofte, ἐπαγγελία*, welke wij van Hem, namelijk Jezus Christus, gehoord hebben; maar op goed gezag lezen wij liever, *ἀγγελία*, *verkond*

*gin*

*ging* (vid. GRIESBACH ad h. l.) Men kan hier vragen, waar vindt men die woorden van Jezus, die Johannes hier fchijnt aan te halen, in de Evangelien? en wij antwoorden, offchoon wij die nergens lezen, zoo kunnen zij nogtans van Jezus zijn; want alle de redenen des Heilands zijn zeker door de Evangelisten niet opgeteekend; of welligt geeft de Apostel hier het kort begrip op, van het gene Jezus over God heeft geleerd. — Johannes noemt God *een licht* enz. Bij dezen Apostel is de uitdrukking van *licht* zeer gemeenzaam, Ev. I: 9. VIII: 12. IX: 5. XII: 35, 36. 1 Br. II: 11. enz. en wanneer wij die plaatfen inzien, bevatten wij den zin, welken de Apostel aan die uitdrukking hecht. *Licht* beteekent bij Johannes meest altijd zuivere regte kennis, welke zich ook aan anderen mededeelt, gelijk wij ons de zon voorftellen, als geheel licht in zich zelven, en alles rondom zich verlichtende. Wordt dit woord toegepast op de leer van Jezus, zoo heeft het den zin van regte kennis der waarheid, duidelijke en verhelderde begrippen van God en goddelijke zaken. En in het algemeen hecht Johannes aan het woord *licht* bijna altijd het denkbeeld van volkomenheid, vlekkelooze volmaaktheid. Het verband (vs. 6. en 7.) waarin deze figuurlijke fpreekwijs over God voorkomt, doet ons niet flechts aan zuivere kennis maar ook aan de hoogfte volkomenheid, bijzonder aan vlekkelooze heiligheid denken. Vergelijk ZACHARIAE, *Paraphr. Erklär.* et J. C. H. KRAUSE, *de ufu voc. φῶς et σκοτία* caet. in Syll. Opusc. MUNTINGH. Tom. I. p. 201.

§. 3.

§. 3.

Schoon wij geene bepaalde uitspraken over Gods *almagt* bij den Apostel vinden, zijn er nogtans vele wenken in den eersten brief voorhanden, die ons op die volmaaktheid des Opperwezens wijzen. God verhoort de gebeden der ware Christenen, en schenkt hun, wat zij van Hem smeken, 1 Br. III: 22. door zijnen invloed waren de Christenen sterk, en omdat Hij in hen was, overwonnen zij de wereld, 1 Br. IV: 4. V: 4.

Duidelijk zegt Johannes, dat God *de Alwetende* is, die alle dingen kent ook de gezindheden onzes harte: Hij kan dus grondig over den mensch oordeelen, 1 Br. III: 20. (*)

(*) Ik zal het geheele redebeleid van Johannes opgeven en dan zal het 20 vers meer duidelijk worden. En indien wij in waarheid en met daden liefhebben, dan hebben wij daarin een bewijs, dat wij tot de ware Christenen behooren, en dan ook zal ons geweten, voor God, in de nadering tot Hem, gerust zijn; geene angstvallige bekommering ons ontroeren; want, indien ons geweten ons verwijtingen doet, ten opzigte van ons gebrek aan menschenliefde en ons deswegens veroordeelt, God zal zulks nog meer doen, overmits Hij meerder, grooter is, (in kennis en heiligheid), dan ons geweten, en Hij weet alle dingen. Vergelijk REDDING. t. a. pl. bladz. 201. en 438. en onze randtekeningen.

§. 4.

§. 4.

Niet minder duidelijk en bepaald is het onderwijs van den Apostels over de *heiligheid* en *regtvaardigheid* van God. Hij noemt uitdrukkelijk God den Regtvaardigen, 1 Br. II: 29, (*a*). En die regtvaardigheid doet, deugdzaam is, is uit God geboren, die de regtvaardigheid niet doet, is niet uit God, kan geen kind van God zijn, 1 Br. III: 9, 10. God is ons een voorbeeld van reinheid en heiligheid 1 Br. III: 3. Wie met hem bevriend wil zijn, moet naar het heldere licht des Evangelies wandelen, 1 Br. I: 6, 7. Dan alleen, wanneer wij doen, hetgeen Hem welbehagelijk is, en zijne geboden opvolgen, verkrijgen wij de verhooring onzer gebeden, 1 Br. III: 22. Indien wij een beschuldigend geweten hebben, hetwelk ons veroordeelt, zoo zal God nog meer ons veroordeelen, 1 Br. III: 20, 21. Eens zal er een dag des oordeels komen, op welken zij alleen vrijmoedigheid zullen hebben, die op aarde zijn voorbeeld zijn gevolgd, 1 Br. IV: 17. (*b*)

Die leer van Gods regtvaardigheid, door welke deugd hij den overtreder zijner wetten zekerlijk straft, wordt meer bevestigd, door hetgeen de Apostel betuigt aangaande Jezus, die, wanneer wij zondigen, een voorspraak voor

voor ons is bij den Vader, 1 Br. II: 1. En
vooral door de belofte van vergiffenis der
zonden, aan hen beloofd, die dezelve in op
regtheid voor God belijden, 1 Br. I: 8, 10

In het algemeen moeten wij opmerken, dat
in de brieven van Johannes dit denkbeeld
heerscht: God haat de zonde, en bemint de
deugd; Hij beschouwt den moedwilligen zon
daar met afkeer, en betoont zijne gunst aan
allen, die geregtigheid doen.

(a) 1 Br. II: 29. Om dat wij nergens bij Johanne
lezen, dat Christenen uit Jezus geboren zijn, maa
altijd uit God den Vader, zoo is het ook het waa
schijnlijkste hier alleen aan den Vader te denken
wel is waar, de Apostel had vs. 28 van den Zoo
gesproken en vs. 29 schijnt hij van denzelfden t
spreken; dan Johannes gaat meermalen in zijne re
denen van God tot Christus, en ook wederkee
rig, over, zonder bepaaldelijk te noemen, wie
hij bedoelt, verg. STORR a. a. o. p. 205. — M
vs. 29. zou men gevoegelijkst eene nieuwe red
beginnen kunnen. Johannes wil deze gedacht
uitdrukken: God is de heiligheid en deugd zelve
wie zijn regtgeaard kind is, volgt Hem ook n
in heiligheid, draagt ook in dit opzigt het beel
zijnes Vaders, verg. 3 Br. 11.

(b) 1 Br. IV: 17. Wij vinden geene de minste reden
om hier aan Jezus Christus te denken; want vs
16, was van God gesproken, en vs. 19. en 20. i
de rede wederom van Hem. — *De liefde*, hier be
doeld, moeten wij onbepaald verstaan van liefde
rijke gezindheden, zoo wel jegens onze naasten
al

als jegens God. — De zin van dit vers komt hierop neder: dit is het toppunt onzer volmaking in liefde, dat wij onbeſchroomd zijn tegen den dag des oordeels, om dat, (overmits) wij op de wereld leven, gelijk God is; indien wij zijne navolgers zijn, hebben wij niets te vreezen, maar alles van zijne liefde te verwachten; voor God beducht te zijn (vs. 18) beſtaat niet met ware liefde jegens Hem; liefde toch verdrijft uit ons hart alle vreeze; liefde is een zalig gevoel; vrees baart ſmart; zoo lang iemand vreest, bezit hij de ware liefde niet. — Er is, dunkt mij, tegenſtelling tusſchen de woorden *in den dag des oordeels*, en *in deze wereld*, dezer voege: zijn wij op deze wereld navolgers Gods in liefde, dan zullen wij na dit leven ook alles van zijne liefde kunnen hopen, verg. VAN HAMELSV. en BRINK *Nad. Opheld.* bladz. 455.

## §. 5.

God is de *Waarachtige* en *Getrouwe*. Op zijne beloften kunnen wij volkomen ſtaat maken; als wij onze zonden belijden, van zijne trouw en regtvaardigheid zeker de vergiffenis onzer ſchuld, op grond der verdienſten van Christus, verwachten, 1 Br. I: 9. (*a*) Alles, wat God leert en verklaart, moet bij ons als waarheid gelden, met volkomen onderwerping worden aangenomen, 1 Br. I: 10. V: 10. Het getuigenisſe Gods is meer geloofwaardig, dan het getuigenis der menſchen, 1 Br. V: 9. (*b*)

(*a*) 1 Br. I: 9. Ik vind nog geene reden, om in di vers van de beteekenis, welke het woord δικαιος *regtvaardig*, doorgaans heeft, af te gaan, te mi der nog, om dat Johannes dit woord altijd bezig in den zin van heilig, overeenkomſtig met de re gelen des regts, verg. 1 Br. II: 29, III: 7—10 *God is regtvaardig*, niet alleen dan, wanneer Hi den ſchuldigen ſtraf, maar ook dan, wanneer H den genen, die zich naar zijne eiſchen gedraagt het beloofde goed doet toekomen. — God is zo getrouw en regtmatig in de vervullinge zijner toe zeggingen, welke Hij heeft gedaan, aangaande d vergiffenis van zonden, aan ieder, die daarvan op regte belijdenis doet, dat zij, die voor Hem ſchul bekennen, zeer zeker ook vrijſpraak van ſtraf ver wachten kunnen.

(*b*) 1 Br. V: 9. Hier maakt de Apostel eene verge lijking tusſchen het getuigenis van menſchen en da van God, ten opzigte der geloofwaardigheid. Me neemt het getuigenis van menſchen aan, hoe vee te meer moet men dan aan een getuigenis van Go geloof geven; dit toch is van oneindig meer krach en gezag, en gevolgelijk, wil Johannes zeggen moeten wij alle die bewijzen, te voren opge noemd voor die waarheid, dat Jezus is de Chris tus, te meer gelooven.

## §. 6.

God is *liefde*, zoo ſpreekt Johannes uit- drukkelijk, 1 Br. IV: 7, 16. De liefde leert hij ons beſchouwen als den grondtrek van het Goddelijk wezen; God heeft ons het eerst liefgehad, en ons daarvan een bewijs

ge-

gegeven in de zending zijnes Zoons, tot een Zaligmaker op aarde gekomen, opdat wij eeuwig heil door Hem verkrijgen zouden, 1 Br. IV: 9, 10 verg. vs. 19.

De Broederliefde is uit God, ſtrookt met Gods gezindheid en bedoeling, 1 Br. IV: 7, 8; is een der hoofdgeboden van het Christendom, 1 Br. III: 23. door welkers beoefening wij doen, hetgeen welbehagelijk is voor Hem, vs. 22. IV: 21. Uit deze vorderingen Gods mogen wij veilig, tot zijne gunſtige en liefderijke gezindheid jegens menſchen, beſluiten; God wil zich ten naauwſte met ons vereenigen, wanneer wij liefde jegens elkander uitoefenen, 1 Br. IV: 12. (*a*) Menſchen kunnen met God in betrekking van vriendſchap leven, 1 Br. I: 3. (*b*) en als er opregte liefde jegens God in ons hart is gevestigd, dan verdwijnen alle verontrustende denkbeelden van vrees en ſchrik voor Hem, 1 Br. IV: 18. (*c*)

(*a*) 1 Br. IV: 12. Niemand heeft ooit God gezien, met Hem omgang gehad; niemand heeft door ligchamelijk verkeer, Gods gezindheid leeren kennen: maar, indien wij elkander liefhebben, dan blijft God in ons, dan is Hij met ons in vriendſchapsbetrekking, en zijne liefde is in ons volmaakt; en wij hebben Hem hartelijk lief. Maar hoe zullen wij dit weten, en verzekerd zijn voor ons zelven van onze vriendſchapsbetrekking met

 God?

God? Daaruit (vs. 13) dat Hij ons van zijnen Geest heeft gegeven, dat zijn Geest ons bestuurt tot alles goeds. — De uitdrukking de liefde Gods is in ons volmaakt, welke wij hier en II: 5. vinden, moet niet verstaan worden van de liefde Gods jegens ons, maar van onze liefde jegens God. Verg. III: 17. II: 15. V: 3. cfr. STRONCK, p. 121. en 181.

(*b*) 1 Br. I: 3. Het woord *κοινωνία*, gemeenschap, hetwelk wij tweemaal in dit vers en vs. 6. en 7. aantreffen, doet ons denken aan eene wederzijdsche vereeniging van belangen en genegenheid, aan vriendschapsbetrekking. Paulus gebruikt dit woord zeer dikwijls, 1 Cor. I: 9. 2 Br. XIII: 13. — *Wij verkondigen deze dingen, op dat gij met ons*, Apostelen, *aan die zelfde voorregten zoudt deel erlangen, en wij*, Apostelen, *hebben deel*, zijn vereenigd, *met den Vader*. Verg. Ev. XVII: 21.

(*c*) 1 Br. IV: 18. Over deze plaats is bladz. 54 reeds het eene en andere aangemerkt — de uitdrukking *vreeze* in dit vers staat over tegen eene andere vs. 17 *vrijmoedigheid* te hebben, bij de eerste moet uit vs. 17 bijgedacht worden, *in den dag des oordeels*, vreeze voor straf. Cfr. SCHLEUSN. *lex. v. φόβος*.

## §. 7.

Tot dus ver zijn de gedachten van Johannes over Gods volmaaktheden voorgedragen, nu zullen wij *ten tweede* zijne denkbeelden over Gods betrekking op den mensch in het algemeen, en op den Christen voorstellen.

Dit moet ik vooraf opmerken, dat de Apos-

tel

tel geene uitdrukkelijke verklaring geeft, over Gods voorzienigheid; flechts wenken vinden wij hier en daar, welke ons doen gevoelen, hoe diep die man overtuigd was van Gods Albeftuur. Hiertoe behoort onder andere, hetgeen hij aanmerkt over Gods Alwetendheid, 1 Br. III: 20. waaruit wij befluiten moeten, dat God het toezigt niet flechts op onze daden, maar ook op de gezindheden onzes gemoeds heeft; hetgeen hij 1 Br. III: 21, 22 en V: 14—17 van het gebed en deszelfs verhooring heeft aangeteekend, veronderftelt als ontwijfelbaar zeker, dat God de wereld beftuurt, en onze lotgevallen regelt.

God zorgt in liefde voor het menschdom, en gaf daarvan het fprekendfte bewijs, toen hij zijn Zoon heeft gezonden, tot een Zaligmaker der wereld, 1 Br. IV: 14. Hij neemt menfchen tot zijne kinderen aan, 1 Br. III: 1. vereenigt zich ten naauwfte met hen, die in Christus gelooven en liefde uitoefenen, 1 Br. IV: 15, 16. (*a*) en fchenkt ten onderpand daarvan den Heiligen Geest in hunne harten, 1 Br. III: 24. IV: 13. Door de kracht van God overwint de Christen de verleiding, 1 Br. IV: 4. Indien wij deze trekken zamenvoegen, verkrijgen wij een helder denkbeeld van Gods waakzame zorg over het

menschdom, en van zijne liefderijke gezindheid en werkzaamheid, vooral omtrent de Christenen. (*b*)

Johannes ſpreekt dikwijls van God onder de benaming van *Vader*, 1 Br. II: 1, 13, 15, 16 enz. en duidt daardoor bijzonder aan, die liefdevolle en teedere betrekking, welke God jegens zulke menſchen, die in Christus gelooven, aangenomen heeft. Dit deed God uit bijzondere groote liefde, 1 Br. III: 1. Menſchen zijn kinderen van God, omdat zij Jezus als den Christus erkennen, Ev. I: 12, en omdat zij uit God geboren zijn, 1 Br. V: 1. Hierover zal in het vervolg breeder geſproken worden.

(*a*) Beneden zal meer gezegd worden tot opheldering der ſpreekwijzen *in God te zijn*, *in God te blijven*, enz. alleen dit merk ik tot mijn tegenwoordig oogmerk over dezelve aan: indien het blijven in God van *onze zijde* beteekent, liefde voor God te gevoelen, en daardoor gedreven te worden tot werken ter zijner eer, dan is het bij tegenſtelling zeker, dat het blijven van God in ons aanduidt, dat *Hij* ook jegens ons liefderijk gezind en gunſtig werkzaam is.

(*b*) Johannes ſchreef aan Christenen, die de waarheden, welke de rede ons leert met volkomene overtuiging geloofden, en daarom vinden wij zoo weinig, het geen betrekking heeft op het leerſtuk van Gods Voorzienigheid, in zijne Schriften.

§. 8.

§. 8.

Aan het einde van dit hoofdſtuk moet ik kort de leer van Johannes over God den Vader, Zoon en Heiligen Geest mededeelen.

Afdoende bewijzen voor dit leerſtuk vinden wij in de brieven van Johannes niet; want ten opzigte der plaats, 1 Joh. V: 7. (*a*) moet ik aanmerken, dat ik om de bekende critiſche redenen daarvan geen gebruik make, en, al waren ook de bewijzen voor de echtheid dezer plaats voldoende, zou men nog weinig bewijs voor het bewuste leerſtuk daarin vinden. Van gewigt zijn evenwel die plaatſen, in de brieven, waaruit blijkt, dat aan den Zoon en aan den Heiligen Geest, dezelfde eigenſchappen worden toegekend als aan den Vader. Dan, wij moeten bij de beſchouwing derzelve altijd onder het oog houden, dat zij niet van genoegzame kracht en duidelijkheid zouden zijn, indien wij buiten dezelve alle andere bewijzen voor die verborgenheid misten.

God wordt genoemd de Vader van onzen Heer Jezus Christus, 1 Br. I: 3. II: 22, 23. 2 Br. 3. Tusſchen den Vader en den Zoon heeft de naauwſte betrekking plaats, 1 Br. II: 22, 23. Wij worden met den Vader vereenigd door zijnen Zoon Jezus Christus,

1 Br. V: 20. (Over de goddelijke natuur van Jezus Christus zullen wij bij het derde hoofdſtuk nader ſpreken.)

De Heilige Geest is een geest der waarheid, die in alle waarheid leidt, 1 Br. IV: 6. (*b*) De Apostelen leerden door het beſtuur van dien Geest, 1 Br. IV: 1 – 3. De Heilige Geest heeft van Jezus getuigd, dat Hij de Christus de Zoon van God is, op welk getuigenis wij volkomen kunnen ſtaat maken, 1 Br. V: 6. (*c*) Ook andere Christenen hadden dien Geest van God ontvangen, zij konden weten, dat zij dien Geest hadden, en het bezit dier gave was hun ten bewijze, dat zij waarlijk met God in betrekking van wederkeerige vriendſchap ſtonden, 1 Br. III: 24. IV: 13. (*d*) Uit eene aanteekening van Johannes bij zekere uitſpraak van onzen Heiland, Ev. VII: 39. (*e*) blijkt het, dat alle die genen, die in Jezus gelooven, na zijne Hemelvaart, den Heiligen Geest ontvangen zouden, vergelijk Hand. II: 38, IV: 31, X: 44.

Het blijkt dus, duidelijk, dat Johannes niets beſtemds ons aangaande de goddelijke natuur van den Heiligen Geest in zijne brieven heeft opgeteekend.

(*a*) 1 Joh. V: 7. Die deze critiſche redenen mee ontwikkeld begeert te weten, ga te rade met MI

CHAE-

CHAELIS *Inleid. in de Schrift. des N. V.* en GRIESB. ad h. l. — Cf. CALVINUS ad h. l.

(*b*) 1 Br. IV: 6. Zie boven bladz. 40.

(*c*) 1 Br. V: 6. Over deze plaats spreek ik beneden uitvoeriger: alleen dit diene ter opheldering der uitdrukking: *de Geest is, die getuigt, dat de Geest de waarheid is*, waarvan mij de eenvoudigste en gegrondste verklaring deze schijnt te zijn: *de Geest getuigt mede*, overmits *de Geest zuivere waarheid*, of liever, *de Geest der waarheid is.* Een voorbeeld van dergelijk gebruik van het woord ὅτι vindt men Ev. XV: 27. en IX: 17. Zie de verh. van LOTZE, *over de Godh. van den H. Geest* bladz. 54. en A. BRINK.

(*d*) 1 Br. III: 24. IV: 13. Deze beide plaatsen hebben denzelfden zin; wij weten dat wij met God vereenigd zijn en zullen blijven, uit den Geest, dien Hij ons gegeven heeft. (Misschien hetzelfde, betwelk wij, III: 10 lezen *Gods zaad blijft in ons.*) De uitdrukking *Geest van God* doet ons denken aan de gaven des Heiligen Geestes, die de Christen ontvangt ter zijner verzekering, van zijne betrekking op God, en waardoor hij bekrachtigd wordt ter beoefening van Christelijke liefde.

(*e*) Ev. VII: 39. Deze aanteekening van Johannes. zoo als wij er meer vinden in het Evangelie, bij uitdrukkingen van Jezus, dient ter opheldering van eene figuurlijke spreekwijze, welke welligt onverstaanbaar zou wezen, of al te stout zou voorkomen, *stroomen des levenden waters zullen uit zijn buik vloeijen*, Hij zal zulk een overvloed van gaven ontvangen, dat hij daarvan aan anderen zal kunnen mededeelen. En dit zeide Jezus, zoo schrijft Johannes, van den Geest, onder die gaven bedoelde hij de gaven des Heiligen Geestes.

## DERDE HOOFDSTUK.

*Over Jezus Christus, den Zoon van God, den Zaligmaker van Zondaren.*

§. 1.

De verklaringen van den Apostel over onzen Heiland brengen wij tot deze vier bijzonderheden. *Eerst* fpreken wij over Jezus goddelijke natuur; *ten tweeden*, over zijne komst op aarde; *ten derden*, over het geen Hij ten nutte van zondaren heeft verrigt; en *ten laatften* over zijne tegenwoordige betrekking op den mensch, en zijne toekomftige openbaring.

§. 2.

Jezus Christus is voor den Apostel Johannes oneindig meer, dan Profeet of Leeraar van God gezonden; Hij eerbiedigt in Hem eene waardigheid, welke al het eindige overtreft.

Hij

Hij noemt Hem eenmaal, 1 Br. I: 1. *het Woord des levens*, het woord dat het leven is. (*a*) En hoe wij dan ook over den oorſprong en de beteekenis van den eeretitel *het Woord* denken, het begin van het Evangelie leert ons duidelijk, dat deze naam aan Jezus van wege zijne goddelijke natuur gegeven is. Als het Woord, beſtond de Verlosſer, vóór de ſchepping, bij den Vader, was der goddelijke natuur deelachtig, de Schepper van alles, wat beſtaat, Ev. I: 1—14 (*b*) Dit herinnert ons de Almagt van den Zoon van God, en andere aanteekeningen van Johannes wijzen ons op zijne Alwetendheid, Ev. II: 24, 25, VI: 64. XIII: 11. Hij beſtaat van den beginne, d. i. vóór de ſchepping der wereld, 1 Br. II: 13. (*c*) Was bij den Vader, voor dat Hij op de wereld zigtbaar verſcheen. Hij is de Koning der Koningen, en Hem wordt goddelijke eere door Johannes toegebragt, Openb. I: 4, 5. Die zelfde weldaden, welke Johannes van den Vader afſmeekt, bidt hij ook van den Zoon, 2 Br. 3. Het komt mij ook, na een proevend onderzoek van 1 Br. V: 20 (*d*) hoogstwaarſchijnlijk voor, dat Jezus aldaar de *waarachtige God* en *het eeuwige leven* genoemd wordt.

Hieruit blijkt voor den onpartijdigen duidelijk genoeg, dat Johannes aan onzen Heer

Je-

Jezus Christus dezelfde goddelijke natuur toekent, als aan den Vader.

(*a*) 1 Br. I: 1. Er zijn sommigen, die de uitdrukking *het woord des levens* verstaan, van de leer des Evangelies, en wij zouden deze opvatting billijken, wanneer wij uit de Inleiding op het Evangelie, niet wisten, dat de Apostel dien naam, *ὁ λόγος*, *het Woord*, bijzonder van onzen Zaligmaker gebruikt. Maar daar wij dit weten, en daar ook de uitdrukkingen, *het geen wij gezien hebben*, — *en met onze handen getast hebben van*, enz. ons aan een persoon, geenszins aan eene zaak, doen denken, oordeelen wij, dat de uitdrukking *het woord des levens* op Jezus ziet, van wien nader vervolgens vs. 2. gesproken wordt. Verg. boven bladz. 36.

(*b*) Ev. I: 1—14. Om dat wij hier de eigene woorden van den Apostel vinden, zoo meen ik grond genoeg te hebben, om dezelve te gebruiken tot opheldering van het min duidelijke en min ontwikkelde in zijne brieven. Overigens zie men over de beschrijving van den Logos hier ter plaatse. H. ROYAARDS, V. Cl. Diatribe, de *Divinitate Jesu Christi vera*, p. 134, sqq. STORR, a. a. o. f. 48. ff.

(*c*) 1 Br. II: 13. Hij, die hier genoemd wordt *ὁ ἀπ' ἀρχῆς* is voorzeker de Vader niet, die uitdrukkelijk als zoodanig genoemd wordt in het slot van dit vers; wij vermeenen, dat dezelve alleen op Jezus Christus ziet. De uitdrukking *ἀπ' ἀρχῆς*, van den beginne, is het zelfde met eene andere *ἐν ἀρχῇ* of *ἐξ ἀρχῆς*, zij beteekent in het algemeen, *van den beginne:* en dit begin moet gerekend worden naar den aard der zaak, van welke deze spreekwijs

wijs wordt gebruikt. Mij dunkt, dat wij bij deze plaats moeten denken, aan de eerste woorden des Evangelies: *in den beginne was het Woord*; en op deze wijze vertalen: gij kent Hem, die in den beginne bestond, namelijk voor den aanvang van alles, verg. STORR, f. 385, not. *)

(*d*) 1 Br. V: 20. *Deze is de waarachtige God en het eeuwige leven.* Wij willen gaarne bekennen dat het pronomen *οὗτος* niet altijd ziet op dien persoon, van welken onmiddellijk te voren gesproken wordt, maar op den genen, die het hoofdonderwerp der rede is, verg. 2 Br. 7. en dat wij dus het laatste lid van dit vers op den Vader zouden kunnen betrekkelijk maken; (Conf. DOEDERL. *Inst. Theol. Christ.* § 105. obs. 4.) Doch daar hier groote *tautologie* zou zijn, wanneer wij dit bijvoegsel op den eenen waren God betrekkelijk maken; en van den anderen kant de spreekwijze, *het eeuwige leven* nimmer van den Vader, maar altijd van Jezus Christus gebezigd wordt, zoo komt het mij voor, dat het laatste gedeelte van dit vers op den Zoon van God ziet: te meer nog, om dat deze mij het hoofdonderwerp der rede voorkomt te zijn, en ook de zin, volgens de gewone opvatting, meer ronding bekomt, en waarheid behelst. Zie dit alles breeder ontwikkeld bij UHLE, over *de Godheid van Christus* bladz. 92, VAN VOORST, over *de allernaauwste betrekking*, enz. bladz. 73. noot 1. in de Verhandd. des H. Genootsch. van de jaren 1792. en 1787. H. ROYAARDS, Diat. laud. p. 143, sqq.

§ 3.

§. 3.

Wanneer Johannes van den Heere Jezus Christus spreekt, noemt hij Hem doorgaans *den Zoon, den eeniggeboren Zoon van God,* 1 Br. I: 3, 7, II: 22, 23, 24 enz. Die naam, Zoon van God, beteekent iets anders, dan de titel Christus; zij worden van elkander onderscheiden, 1 Br. I: 7 2 Br. 3. Ev. XX: 31. en uit, 1 Br. II: 22 blijkt, dat de naam Christus door Johannes niet als een eigennaam, maar als die eener waardigheid, gebruikt wordt. En offchoon die beide uitdrukkingen, Christus en Zoon van God, wel met elkander verwisseld worden verg. 1 Br. V: 5, 6, zoo geeft dit aan den uitlegger geen het minste regt, om te beweren, dat zij beide hetzelfde beteekenen. (*a*) Daarenboven uit eene eigene aanteekening van Johannes, Ev. V: 18 blijkt, dat men in zijnen tijd aan de uitdrukking *Zoon van God* den zin gaf, van *gelijkheid aan den Vader.* Verder zien wij, dat Johannes het woord Zoon van God gebruikt heeft, om de allernaauwste vereeniging, welke er tusschen onzen Heer en God den Vader bestaat, aan te duiden, Als eeniggeboren Zoon van God was Jezus in den schoot, in de nabijheid des Vaders, Ev. I: 18. De Apostelen hadden Hem in zijne heer-

heerlijkheid als eeniggeboren Zoon van God, vol van genade en waarheid, aanfchouwd, Ev. I: 14. (*b*) Hij is niet eerst Zoon van God geworden, federt zijne komst op de wereld, maar bezat reeds die verhevener natuur, toen de Vader Hem ten Zaligmaker uitzond, 1 Br. IV: 9, 10. Welke die naauwe betrekking zij, welke er tusfchen God en den Heere Jezus beftaat, waarom de laatfte *Zoon van God* genoemd wordt, kunnen wij uit de brieven van Johannes niet met zekerheid bepalen.

Eindelijk leert ons de Apostel, dat het voor ons Christenen van de hoogfte noodzakelijkheid is, Jezus Christus als den Zone Gods te erkennen, 1 Br. IV: 15. door het vast geloof hieraan overwinnen wij de wereld, 1 Br. IV: 5. Die den Zoon loochent, loochent ook den Vader; maar die den Vader belijdt, heeft ook den Zoon, 1 Br. II: 22, 23, (*c*) 24.

(*a*) Conf. de appellatione τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, H. ROYAARDS, Diat. I. p. 4. et DONKER CURTIUS, fpec. Herm. *de Apocalypfi*, cet. p. 51.

(*b*) Ev. I: 14. De uitdrukking, *eene heerlijkheid, als die des eeniggeborenen des Vaders*, zegt niet, dat Jezus, gedurende zijne omwandeling op aarde, eene heerlijkheid bezat, welke maar eenigzins gelijkvormig was met die des eeniggeboren, enz. maar zulk eene, welke waarlijk in kracht zoodanig was; zie onze Aandteekk. et de hac fignif. vocabu-

buli ὡς, GLASSIUS *Philol. f.* ed. DATH. p. 435 Tom. I.

(*c*) 1 Br. II: 23. In de gewone uitgaven des N. T mist men, bij dit vers, de woorden, ὁ ὁμολογῶ τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα ἔχει, *die den Zoon belijdt heeft ook den Vader*, welke woorden ongetwijfeld echt zijn, cfr. GRIESB. ad h. l., et STRONCK p. 44.

## §. 4.

Wij zullen *ten tweeden* die getuigenisſen van Johannes opgeven, welke handelen van 's Heilands menschwording, en het oogmerk hiervan. God Zoon is in het vleesch gekomen, waarachtig mensch geworden, 1 Br. IV: 2, 3. Ev. I: 14; de Apostelen hebben Hem gehoord, gezien, met de handen getast, 1 Br. I: 1. Uit alles, wat Johannes aangaande den Heere Jezus ſchrijft, blijkt, dat hij in Hem eene ware menſchelijke natuur erkende.

Hierin echter was Jezus van de overige menſchen onderſcheiden, dat Hij heilig en onberispelijk heeft geleefd, Hij was zonder zonden, 1 Br. III: 5, volkomen regtvaardig, 1 Br. II: 1, III: 7, de heilige bij uitnemendheid, 1 Br. II: 20 (*a*). Hij had de menſchen lief, en heeft zulks betoond, door zijn leven voor hen op te offeren, 1 Br. III: 16. Hij was, in liefde jegens de zijnen,

be-

bestendig en standvastig, Ev. XIII: 1. Hij is voor den mensch een volmaakt voorbeeld, hetwelk de Christen verpligt is na te volgen, 1 B. II: 6.

God heeft, uit liefde tot het menschdom, zijn Zoon tot een Zaligmaker, tot eene verzoening voor onze zonden, in de wereld gezonden, 1 Br. IV: 9, 10. De Apostelen waren aanschouwers geweest van deze heugchelijke zaak, en, uit volle overtuiging, predikten zij deze blijde leer, 1 Br. IV: 14. Die zending van den Heiland in de wereld was het sprekendste bewijs van Gods voorkomende liefde, 1 Br II: 10, 16, 19. Dat Jezus de Christus en de Zoon van God was, dat Hij de bron en bewerker van eeuwige gelukzaligheid voor ons is, heeft God met onderscheidene voldingende getuigenissen bevestigd, 1 Br. V: 6—10 (*b*) Johannes beroept zich op den Doop, en het lijden van Jezus, mitsgaders op den Heiligen Geest, die mede van Jezus heeft getuigd, en hiermede doelt de Apostel waarschijnlijk, vooreerst op de groote en heerlijke teekenen, die, bij den Doop van Jezus, gezien en gehoord werden; vervolgens op al dat goddelijke en bovennatuurlijke, hetwelk het lijden en sterven van den Heiland verzelde; inzonderheid hecht hij groot gewigt aan het ge-

tuigenis van den Heiligen Geest, die na Jezus verheerlijking werd uitgeſtort — Die getuigenisſen voor Jezus waardigheid en goddelijk gezag moeten wij aannemen, wijl het getuigenisſen Gods zijn, die onze eeuwige zaligheid betreffen, welke Hij ons met Christus ſchenkt.

(*a*) 1 Br. II: 20. Zie boven bladz. 43.

(*b*) 1 Joh. V: 6—10. De Apostel ſpreekt, van het begin des vijfden hoofdſtuks tot aan het 13 vers ingeſloten, van het geloof aan Jezus, den Christus, den Zoon van God; van deszelfs heilzame gevolgen op het hart en den wandel; van deszelfs vasten grondſlag, rustende op Gods onfeilbaar getuigenis, en ten laatſten van 's menſchen verpligting tot zulk een geloof. — Over de woorden vs. 7 en 8 ἐν τῷ οὐρανῷ — ἐν τῇ γῇ is hier voren, bladz. 63, reeds het noodige gezegd. — Wij vinden vs. 6 drieërlei dingen opgenoemd, die aangaande onzen Heer hetzelfde getuigenis geven, die één zijn en zamenſtemmen, om te bevestigen, dat Jezus is de Christus, de Zoon van God. — Het eerſte, hier opgenoemd, is *het water*, welk woord Johannes gebruikt van den Doop, Ev. III: 5, en daar het water een getuigenis van Christus moet geven, kunnen wij niet anders denken, dan aan den Doop, door Hem ondergaan, waarbij de Vader Hem voor zijnen Zoon verklaarde. — Het tweede is *het bloed*, d. i. naar I: 7. het bloedige lijden en het ſterven van Christus: hier wordt zeker gedoeld op de wonderen, bij den dood van Jezus voorgevallen. De bijzondere opmerking in het midden van dit 6. vers, niet in het water alleen,

leen, maar in het water en bloed, ziet waarſchijnlijk op eene dwaling, van welke toen reeds de eerſte beginſelen voor handen waren, verg. STORR, ſ. 227. — Het derde is de *Geest, die getuigt*, d. i. naar het geen ik boven (bladz. 63) opmerkte, de gaven des Heiligen Geestes, die mede van Jezus getuigenis gegeven hebben, vermits het een Geest der waarheid is. De Apostel zegt, Jezus *is gekomen* DOOR of IN *het water*, enz. dat beteekent zoo veel als, Hij is verſchenen, *met* water enz. of, om mij zoo uit te drukken, met de *documenten* van water, enz. als zoo vele bewijzen zijner Goddelijke zending: deze drie dingen worden vs. 18 het getuigenis van God genoemd. Vergelijk HESS. *geſch. d. App.* II. D. bladz. 528, BRINK bl. 459.

## §. 5.

*Ten derden* zullen wij de getuigenisſen van Johannes opgeven aangaande dat gene, hetwelk Jezus ten nutte van zondaren heeft verrigt, en het heil door Hem aangebragt. Eerst zullen wij de meer algemeene getuigenisſen, aangaande dit gewigtig onderwerp, voorſtellen, en dan in de bijzonderheden daarvan treden.

Jezus is gekomen ten Zaligmaker, 1 Br. IV: 14, opdat wij door Hem het eeuwige leven zouden verkrijgen, vs. 9. Hij is het eeuwige leven, de bron, de bewerker van hetzelve, 1 Br. I: 2. Ev. I: 4. Het eeuwige leven kan

alleen door Hem verkregen worden, 1 Br. V: 11, 12. Hij is gekomen, om de werken, des Duivels te verbreken, d. i. om de menschen van de slavernij aan die werken te verlossen, 1 Br. III: 8, (*a*) om de zonde en allerlei ongeregtigheid weg te nemen, 1 Br. III: 5. (*b*)

(*a*) 1 Br. III: 8. De werken des duivels d. i. in het algemeen *de zonde*, dit blijkt uit het begin van dit vers, *die* de zonde doet is uit den duivel, heeft zijn' aard, doet zijne werken; wijl hij van den beginne der schepping zondigde, verg. HESS. t. a. pl. Cfr. SCHLEUSN *Lex.* v. *Διάβολος*.

(*b*) 1 Br. III: 5. *Hij*, namelijk Jezus Christus, *is geopenbaard*, op aarde verschenen, *om onze zonden weg te nemen*. Deze algemeene uitdrukking doet ons denken, dat Jezus Christus gekomen is, om menschen van de heerschappij der ongeregtigheid te verlossen. Wij moeten hier niet bepaaldelijk denken aan de straf, maar in het algemeen aan het bedrijven der zonden; in dien zin komt dit woord voor aan het slot van dit vers; een anderen zin heeft de spreekwijze *ἄιρειν τὴν ἁμαρτίαν*, wanneer dezelve van de offerhanden des O. T. en van Jezus als het offerlam gebruikt wordt; vergelijk Ev. I: 29.

## §. 6.

Jezus was de leeraar der waarheid, door God gezonden; Hij heeft den mensch den eenen waren God leeren kennen, 1 Br. V: 20.

dien

en God voorgesteld, als de hoogste volaaktheid, in welke niet de minste vlek ordt gevonden, 1 Br. I: 5. Zoodanig kon j ons God verklaren, wijl Hij reeds voor ne menschwording de naauwste betrekking d op den Vader, Ev. I: 18. Jezus heeft n mensch het eeuwige leven verkondigd en loofd, 1 Br. II: 25. Hij was waarlijk het cht der wereld, Ev. I: 9 verg. 1 Br. II: (*) Gelijk Mozes eertijds Gods wet aan raël gaf, zoo heeft Jezus Gods waarachtige nade aan de menschen bekend gemaakt, v. I: 17. Ook heeft Hij voorschriften en boden gegeven, tot besturing van ons hart onze daden, 1 Br. II: 3—5. En wij zijn n duurste verpligt, om bij de leer van Jezus hristus te blijven, 2 Br. 9. 1 Br. II: 20—27.

) 1 Br. II; 8. Conf. STRONCK p. 53.

§. 7.

Jezus heeft geleden en den dood ondergaan, jn bloed uitgestort, 1 Br. I: 7. V: 6. zijn ven voor menschen gegeven, 1 Br. III: 16. oor dat bloedige lijden van Christus, den oon van God, verkrijgen wij de vergiffenis nzer zonden, 1 Br. I: 7. (*a*) Openb. I: 5. Br. II: 12. (*b*). Hij is eene verzoening voor

de zonden, niet ſlechts voor die genen, aan welke Johannes ſchreef, maar ook voor die der geheele wereld, 1 Br. II: 1, 2. (c) Hij ſtierf niet alleen voor het Joodſche volk, maar ook om de verſtrooide kinderen Gods bijeen te verzamelen en te vereenigen, Ev. XI: 51, 52 (d). Het was Gods bepaald plan, dat Jezus eene verzoening zou worden voor de zonden, 1 Br. IV: 10.

Wanneer wij deze verſchillende plaatſen zamenvoegen, dan komt het hoofdbegrip derzelve hierop neder: Jezus heeft geleden, en een' geweldigen dood ondergaan, uit liefde tot de menſchen, en daardoor heeft Hij verzoening voor de zonden te wege gebragt, niet voor één mensch, of één volk, maar voor allerlei menſchen. Uit hoofde van dat lijden van Christus kunnen wij van de ſtraf onzer ongeregtigheid verlost, en met God in vriendſchap worden vereenigd, zoo dat wij in ware Godsvrucht trachten te leven, in het licht wandelen, gelijk God in het licht is, 1 Br. I: 5—7. Van Gods trouw en regtvaardigheid mogen wij nu, op onze opregte ſchuldbelijdenis, vergiffenis van zonden en kwijtſchelding van ſtraf verwachten, 1 Br. I: 9, en, daar Jezus de verzoening voor onze zonden is, blijft Hij ook onze voorſpraak bij den Vader, 1 Br. II. 1, 2.

Van

Van deze leer maakt Johannes gebruik om de Christenen te vertroosten, hen de grootheid van Gods liefde te doen gevoelen en hen op te wekken tot wederkeerige liefde jegens Gods en hartelijke liefde onder elkanderen, 1Br. IV: 9—21, en zouden wij hieruit niet mogen en moeten besluiten, dat de leer der verzoening in 's Apostels schatting van groot gewigt en belang was?

(*a*) 1 Br. I: 7. *Het bloed van Jezus Christus Gods Zoon reinigt ons van alle zonde.* Naar het gewone spraakgebruik der Apostelen, moeten wij, bij de uitdrukking *het bloed van Jezus*, denken, aan zijn bloedig lijden en gewelddadig sterven. Jezus Christus wordt nader omschreven, als de Zoon van God, ten einde ons de hooge waardij en kracht van dat lijden te beter te doen gevoelen. Wanneer aan dat lijden van Jezus Christus de reiniging onzer zonden wordt toegekend, zoo moeten wij dit woord reinigen verklaren uit den ouden offerdienst. Verg. LOTZE, *over de vergeving der zonden* bladz. 84. Door bloedstorting werd de overtreder der wet, die onrein was, weder gereinigd, d. i. hij verkreeg den toegang tot God, en tot het genot der voorregten van Gods volk, enz. van daar wordt dat woord *reinigen* gebruikt, in den zin van vergiffenis te bewerken, van straf over begane overtredingen, en met God te vereenigen, verg. Hebr. I: 3. IX: 14. Het bloed van Jezus Christus wordt dan hier met het bloed der offerdieren onder het O. T. vergeleken; even gelijk door het laatste de Israëliet vrijging van straf en in zijne Godsdienstige voorregten werd her-

hersteld, zoo is ook het lijden van Christus het middel, waardoor de zondaar van straf wordt verlost en in Gods vriendschap hersteld, verg. J. A. LOTZE, *over het Hoogepriesterschap* bladz. 104. DOEDERLEIN *Inst.* Tom. II: p. 388.

(*b*) 1 Br. II: 12. Schoon er sommigen zijn, die dit vers op den Vader betrekkelijk maken, komt het mij nogtans voor, dat wij hier bepaaldelijk aan den Zoon moeten denken; want overal wordt het verkrijgen der vergiffenis aan Jezus als den bewerker derzelve toegekend, verg. Hand. X: 43. XIII: 38. Nergens wordt in het N. T. gezegd, dat wij vergeving hebben door den Vader. — De uitdrukking, *door zijnen naam* zegt iets meer dan alleen *door Hem*, en offchoon wij het woord naam, in onze taal niet door een gelijkbeteekenend woord kunnen vertolken, kunnen wij evenwel door eene omschrijving de kracht van hetzelve doen gevoelen. Wij verkrijgen vergeving door Hem, die den naam, het gezag, het vermogen heeft, om ons dezelve te bezorgen, verg. Hand. IV: 12, 16 en vooral X: 43. Zie PAULSEN, *de Reg. de Oosterl.* §. VI.

(*c*) 1 Br. II: 1, 2. Johannes noemt den Heiland hier de *verzoening* onzer zonden, en dit is de grondslag waarop Hij onze voorspraak kan zijn bij den Vader, als wij gezondigd hebben. — Dit verband doet ons reeds vermoeden, dat de Apostel door het woord verzoening heeft willen aanduiden, dat Jezus zoodanig iets heeft daargesteld, dat God de zonden vergeven kan: Hij heeft tusschen God en den strafwaardigen zondaar de vriendschap hersteld vergelijk Hebr. VII: 24, 25. IX: 24.

Het woord *ἱλασμὸς verzoening*, en het werkwoord *ἱλάσκω*, heeft den zin van *vrede* tusschen verschillende partijen *te bewerken;* wordt het van

zon

zonden gebruikt, Hebr. II: 17, zoo beteekent het de ſtraf der zonden afwenden, te wege brengen, dat deze niet worde uitgevoerd. Vergelijk BECKHAUS, *over het gebruik der Apok. Boek.* bladz. 552. LOTZE bladz. 102. — Jezus wordt hier en 1 Br. IV: 10 ἱλασμὸς genoemd, d. i. de bewerker, de oorzaak, het middel der verzoening, of met andere woorden, hij heeft vrede tusſchen God en menſchen daargeſteld. — Johannes bepaalt dat voorregt niet ſlechts tot zich zelven en de Christenen, aan welke hij ſchreef, maar zegt uitdrukkelijk, dat Jezus dit heil heeft aangebragt voor de zonde *der geheele wereld*; zoo als men doorgaans onbepaald ſpreekt, als men aanduiden wil, dat een zeker voorregt niet ſlechts tot één volk of tijdperk behoort, maar tot allerlei menſchen.

(*d*) Ev. XI: 51, 52. Deze verklaring of aanteekening van den Evangelist voege ik hierbij; om dat dezelve ons een nieuw oogpunt aanwijst, waaruit wij Jezus lijden beſchouwen kunnen; Hij ſtierf niet ſlechts ten nutte van het Joodſche volk; maar ook, om ware vereerders van God, overal over de wereld verſpreid, naauw zamen te brengen. Verg. Ev. X: 16. Efeſ. II: 13. vv. cfr. KYPKE ad h. l.

§. 8.

*Ten vierden* geven wij die verklaringen van Johannes op, welke handelen over Jezus tegenwoordige betrekking op den mensch en over zijne toekomſtige openbaring. Jezus Christus uit de dooden opgeſtaan, is thans in den hemel bij zijn' Vader, verzorgt daar de belan-

gen der menfchen, en wendt de ftraf af, welke wij door de zonde verdiend hadden, 1 Br. II: 1 (*a*). Uit zijn rijken fchat ontvangen wij allerlei genade weldaden, Ev. I: 16 (*b*). Hij is de Heer, van wien Johannes allerlei zegeningen affmeekte, 2 Br. 3. Hij is de Koning van de Koningen der aarde, Openb. I: 5. — Johannes vooronderftelt ook duidelijk, dat Jezus regeert, zijn genadigen invloed uitoefent op zulken, die in Hem gelooven; in den hemel voor hun heil zorge draagt; dit kunnen wij veilig befluiten uit de vermaning om in Hem te blijven, 1 Br. II: 28, verg. vs. 5; uit de verzekering, dat de Apostel met Hem gemeenfchap had, 1 Br. I: 3.

(*a*) 1 Br. II: 1. Het woord ὁ παράκλητος, *voorfpraak*, is voor verfchillende uitleggingen vatbaar; het zegt in het algemeen, zoo veel als *zaakbezorger*, die eenes anderen belangen waarneemt. Hetzelfde denkbeeld vinden wij Hebr. VII: 25 en Rom. VIII: 34. Wanneer Jezus hier gezegd wordt, onze voorfpraak te zijn, als wij gezondigd hebben, zoo ligt daarin dit denkbeeld opgefloten, Hij wendt op den duur de verdiende ftraf van ons, en door Hem worden wij vrienden van God. Dit kan hij doen, wijl Hij zelf regtvaardig is, en de verzoening over de zonden heeft aangebragt. Confr. S. F. N. MORUS Disfertt. Theol. de *notion univ.* p. 293. en ZACHARIAE *Bibl. Theol.* III. Th. f. 467.

(*b*) Ev. I: 16. *Uit zijne volheid*, (te weten van Jezus

zus Christus ( vs. 14) die vol is van waarachtige genade) *ontvangen wij genade voor genade*, naar eene Hebreeuwsche spreekwijze, ook in het Grieksch niet ongewoon, *allerlei weldaden*, conf. GATAKERUS in *Advers. Posth.* cap. 27. SCHLEUSN. v. ἀντί, n. 6.

## §. 9.

Jezus zal eenmaal zich wederom zigtbaar vertoonen, en als dan zullen die genen vrijmoedigheid hebben, die hier op aarde in liefde met Hem zijn vereenigd geweest; maar anderen, die Hem verlaten hebben, zullen door Hem beschaamd gemaakt worden, 1 Br. II: 28. (*) Offchoon dit de eenigste plaats in de Brieven is, waar Johannes van Jezus toekomstige verschijning spreekt, zoo is het nogtans duidelijk genoeg, wanneer wij dezelve met het onderwijs van Jezus, door Johannes zelven opgegeven, Ev. V: 21 — 29, vergelijken, dat hij de Openbaring van Christus ten jongsten gerigte bedoelt. Duidelijker beschrijft de Apostel Jezus wederkomst en de heerlijken teekenen derzelve in de schoone plaats, Openb. I: 7.

(*) 1 Br. II: 28. Misschien zou men de laatste woorden van het 27ste vs. μενεῖτε ἐν αὐτῷ van het blijven in Christus kunnen verstaan, hetwelk door de zalving des Heiligen aan de Christenen geleerd werd,

werd, verg. vs. 24. En het is ook niet vreemd, dat Johannes den perſoon, dien hij bedoelt, niet noemt, maar ſlechts aanduidt door het voornaamwoord *αὐτός*. Te minder moet dit ons bevreemden, daar hij in het vorige voornamelijk van Jezus Christus geſproken had. Doch hoe dit ook zijn moge, in het 28ſte vs. kunnen wij het voornaamwoord *αὐτὸς* op niemand anders, dan op Jezus Christus duiden, blijkens het tweede lid van dit vers; die Openbaring van Christus moeten wij verklaren van zijne heerlijke verſchijning ten gerigte, verg. Marc. VIII: 38. — *Vrijmoedigheid te hebben*, deze ſpreekwijs wordt door Johannes gebruikt, om daardoor aan te duiden, blijde verwachting met volkomen vertrouwen te koesteren, 1 Br. III: 21. IV: 17.

VIER.

# VIERDE HOOFDSTUK.

## *Over 's Menschen zondigen toestand en den Duivel.*

§. 1.

Voor dat wij de leer des Apostels aangaande den gelukstaat, waartoe Christenen door het geloof aan den Zaligmaker kunnen worden opgevoerd, overwegen, geven wij eerst zijn onderwijs op, over den zondigen toestand van den mensch; over het diep bederf der wereld; en dan volgt daarbij, in een Aanhangsel, dat gene, hetwelk wij over den Duivel in de brieven van Johannes vinden.

§. 2.

Over den oorsprong en voortplanting van het zedelijk bederf leert Johannes niets bepaalds; alleen zoo veel blijkt ons, uit hetgeen hij over Kaïn heeft aangeteekend, dat reeds

reeds in dien tijd de zonde in de wereld was en dat die broedermoorder den aard en zi des Duivels navolgde, — 1 Br. III: 12. (a De Apostel vooronderstelt, op vele plaatsen in zijnen brief, de zondigheid van het geheele menschelijk geslacht, en den rampzaligen toestand, waarin alle door de zonde verkeeren: dit volgt uit hetgeen hij vermeldt over Jezus door God in de wereld gezonden, opdat wij door Hem het leven zouden verkrijgen 1 Br. IV: 10. die eene verzoening is voor de zonden der wereld, 1 Br. II: 2. enz.

Meer uitdrukkelijk wordt ons de zondigheid van alle menschen in het gemeen, zonder uitsluiting ook van die genen, die reeds in Jezus Christus gelooven, geleerd, in het geen Johannes zegt, van de noodzakelijkheid der zondenbelijdenis, 1 Br. I: 8—10. (b De Apostel spreekt ook van de zonden der *geheele* wereld, 1 Br. II: 2.

Dat hiermede de verklaringen, 1 Br. III 9. V: 18, niet strijden, zullen wij in het volgende Hoofdstuk nader aantoonen.

(a) 1 Br. III: 12. *Niet gelijk Kaïn, die uit de boozen was*, d. i. die den aard des duivels navolgde, (verg. vs. 8), door den duivel bezield werd de Apostel wil zeggen: gij moet Kaïn niet navolgen, die het eerst het verschrikkelijke voorbeeld van verregaanden haat tegen zijn broeder heeft ge

g

geven, en daardoor toonde een kind des duivels te zijn. Deze plaats kan opgehelderd worden uit het geen Jezus bij Johannes zegt, Ev. VIII: 44. dat *de duivel een menschenmoorder was van den beginne der wereld.* Alwaar de Heiland, blijkens het bijvoegsel, doelt op de verleiding der eerste menschen; Kaïn was uit den duivel, om dat hij die zelfde gezindheid tegen zijnen broeder betoonde, welke de duivel tegen de eerste menschen had aan den dag gelegd.

*b*) 1 Br. I: 8—10. Wij moeten deze verzen beschouwen als eene tusschenrede. De Apostel wil, als in het voorbijgaan, dezulken wederleggen, die de zondigheid van alle menschen ontkenden, of derzelver strafwaardigheid loochenden: waarna hij II: 1. vv. wederom overgaat tot het geen, waarvan hij Hoofd. I: 5—7 had gesproken. De uitdrukking *zonden te hebben* beteekent zoo veel als *zondigen*, zoo als eene andere: *liefde te hebben*, zoo veel zegt als *te beminnen.* In den stijl van Johannes geven de beide uitdrukkingen: *wij bedriegen ons zelve*, en, *de waarheid is in ons niet*, het zelfde te kennen, zoo als ook vs. 10 *God tot een leugenaar maken*, en, *zijn woord*, zijn getuigenis, *is niet in ons*, — wij houden ons niet aan het geen ons God aangaande het zedelijk bederf der menschen heeft verklaard.

## §. 3.

Verder geeft Johannes eenigzins eene bepaling van den aard der zonde, 1 Br. III: (*a*). *Zonde is ongeregtigheid*, ongehoorzaamheid aan Gods geboden, tegenstreving van

van Hem. De ongeregtigheid is ſtrafwaardi bij God, 1 Br. V: 17. „ De zonden te be „ lijden beteekent niet ſlechts, te erkenner „ dat men zonden gedaan heeft, maar te e „ kennen, dat men door het plegen der zor „ den zich ſtrafwaardig heeft gemaakt." (b 1 Br. I: 9.

Hij leert ook het ſchandelijke en Godon eerende der zonden kennen; die zich daaraa overgeeft, is een kind, een navolger des Du vels, hij kan geen kind Gods zijn, 1 Br. III 8. (c); die kwaad doet, kent God niet 3 Br. 11. In het bijzonder van den haat tege de broeders, de Christenen, ſprekende, zeg Johannes, dat zij, die dezen koeſteren, no niet verlicht zijn, door het heldere lich des Evangelies, als blinden wandelen en hu ongeluk te gemoet gaan, 1Br. II: 9, 11. (d Zulken zijn in den ongelukkigſten toeſtand en kunnen geene hope voeden op eene eeu wige zaligheid, 1 Br. III: 14*b*, 15 (*e*) Indien ons geweten ons beſchuldigt van lie delooosheid omtrent onze medebroeders, da kunnen wij geene vrijmoedigheid hebbe in onze toenadering tot God, 1 Br. III: 2(

(*a*) 1 Br. III: 4. *De zonde is de ongeregtigheid.* I moet zeker onderſcheid zijn tusſchen de woorde ἡ ἁμαρτία, *de zonde*, en ἡ ἀνομία, *de ongeregti hei*

*heid*; ten minste moet het spraakgebruik in dien tijd zulks daarin gevonden hebben; anders toch was dit bijvoegsel geheel overtollig. Door het woord *ongeregtigheid*, wil de Apostel ons de zonde, het zondig leven, als tegenstreving tegen God, openbare goddeloosheid, in den eigenlijken zin, zeker doen kennen. Zoo schijnt het woord ἄνομος opgevat te moeten worden, 1 Tim. I: 9. Het wordt daar verbonden met ἀνυπότακτος, *die van geene gehoorzaamheid weet*, geheel wetteloos leeft. De zin van dat 4de vers komt dan hierop neder; *die de zonde bedrijft, geeft zich over aan goddeloosheid; want de zonde is niets anders, dan weerspannigheid tegen God.* Cfr. MACKNIGHT b. th. p. DOEDERLEIN, §. 192. obs. 1. et ALBERTI ad h. l.

*b*) Dit zijn de woorden van LOTZE over *de vergeving der zonden*, bladz. 48, die dit begrip aldaar meer uit een zet.

*c*) 1 Br. III: 8. De uitdrukking *de zonde te doen* beteekent niet slechts in het algemeen *te zondigen*, maar *met lust* en *aanhoudendheid* in de ongeregtigheid te leven. (Cfr. GLASSIUS, lib. I. Tom. I. p. 214. —) Die dit doen, zijn, naar de betuiging van Johannes, uit den duivel, zij volgen den duivel na, gedragen zich als zijne kinderen; want reeds vroeg, van het begin der wereld af, gaf zich de duivel aan de zonde over. — Deze laatste uitdrukking doet ons denken, dat Johannes de verleiding van het eerste menschenpaar voor den geest heeft gehad; en dit in het oog gehouden zijnde, ontvangt deze plaats meer licht.

*d*) 1 Br. II: 9, 11. Het woord *licht* doelt op den heugelijken toestand van kennis en gelukzaligheid, waarin de Christenen door de verlichting des Evangelies zijn gekomen; in het licht te wan-

delen zegt, te leven naar de voorschriften van het heldere onderwijs van Christus, en langs dien weg vreugde en zaligheid te gemoet te gaan. — De duisternis is die rampzalige toestand van onkunde, waarin die menschen verkeeren, die verstoken zijn van het licht des Evangelies; in de duisternis te wandelen, is dan te leven in die verderfelijke onkunde en dwalingen, en daardoor, hoe langer hoe meer, van den regten weg der deugd en des geluks afdwalen.

(*e*) 1 Br. III: 14*b*, 15. *Te blijven in den dood*; deze spreekwijs kan het beste opgehelderd worden, uit het tegenovergestelde, *uit den dood overgegaan te zijn in het leven*, (waarin de onderstelling ligt, dat alle menschen in den dood zijn;) d. i. uit den toestand van rampzaligheid zonder hoop, gebragt te zijn tot de verwachting eener zalige onsterfelijkheid. Conf. STRONCK, p. 162.

## §. 4.

Johannes spreekt, in zijn eersten brief, herhaalde reizen, van het bederf en den rampzaligen toestand *der wereld*, door welk woord hij op die plaatsen, waarin hetzelve overstaat tegen de Christenen, dat gedeelte des menschdoms verstaat, hetwelk de leer des Evangelies niet heeft aangenomen, en voortleeft naar deszelfs zondige begeerlijkheden. — (*a*) Alles dus, wat hij daarvan opgeeft, behoort tot dit hoofdstuk.

De wereld is diep bedorven; de smaak, dien

dien zij volgt, is lijnregt ftrijdig met den wil van God, zij bemint den wellust, de aardfche goederen, praal en grootheid boven al; een Christen mag zich dus met de wereld niet vereenigen, wijl hij daardoor toont vervreemd te zijn van de liefde tot God; dit is ook ten hoogfte verderfelijk, wijl de wereld vergaat, en van hare begeerlijkheden geen waar en blijvend genoegen te wachten heeft, 1 Br. II: 15—17. (*b*) De wereld is onder den rampzaligen invloed van den duivel, en geeft zich aan ongeregtigheid over, 1 Br. V: 19. (*c*) Zij kent God niet en ftelt geen' prijs op zijne gunst, 1 Br. III: 1*b*. De wereldfche menfchen haten de ware Christenen, even gelijk Kaïn zijnen broeder Abel haatte, omdat hun levenswandel zondig, die der Christenen daarentegen deugdzaam is, 1 Br. III: 12, 13. (*d*) Een Christen moet de verkeerde begeerlijkheden, die in de wereld heerfchen door het geloof in Christus overwinnen, 1 Br. V: 4, 5.

(*a*) Vergelijk STORR, a. a. o. bl. 396. *) Het woord *wereld*, zonder bijvoegfel of tegenftelling, duidt anders, in het algemeen, het menschdom aan, verg. 1 Br. IV: 9, 14.

(*b*) 1 Br. II: 15—17. Deze vermaning is, als het ware, eene inleiding op de waarfchouwing tegen valfche leeraars, vs. 18—27. Wanneer wij de op-

opmerking van den Apostel, IV: 4, 5 in het oog houden, begrijpen wij aanſtonds, waarom hij zoo nadrukkelijk tegen de liefde tot de wereld en derzelver begeerlijkheden waarſchouwt. Die drie dingen, welke de wereld oplevert, en wereldschgezinde menſchen voornamelijk beminnen, kunnen wij niet naauwkeurig van elkanderen afzonderen; *de begeerlijkheid des vleeſches* bevat alle die dingen, welke aan het vleesch, den zinnelijken mensch, aangenaam zijn, wellust, ſpijs, enz. — *De begeerlijkheid der oogen* doelt op de zinnelijke goederen, in welker beſchouwing het oog zich verlustigt, ſchatten en tijdelijke goederen. — *De grootschheid des levens*, dit beteekent eene grootſche prachtige leevenswijs, het voeren van hoogen ſtaat op de wereld — de wereld *lief te hebben*, is zoo veel, als de wereld ten opzigte van hare gezindheden, te beminnen. Verg. STORR, bl. 397. ff.

(*c*) 1 Br. V: 19. Onze vertaling heeft de woorden *ἐν τῷ πονηρῷ* overgezet, *in het booze*; maar om dat er vs. 18 *van* DEN *boozen*, ὁ πονηρὸς, wordt geſproken, zoo vordert het redebeleid ook vs. 19 over te zetten *in* DEN *boozen*: de uitdrukking, *κεῖσθαι ἐν τῷ πονηρῷ*, beteekent zoo veel als *onderworpen* te zijn *aan* den boozen, onder den invloed des duivels te ſtaan, conf. RAPHEL. *obsſ.* e *Polyb.* p. 714. ſqq. et SCHLEUSN. V. *κεῖμαι.* — Wanneer wij dit vers op deze wijze verſtaan, dan wordt daardoor opgehelderd, het geen wij IV: 4 lezen, *die in u is, is meer, dan die, welke in de wereld is*, verg. vooral Ev. XII: 32. XVI: 1 Zie hierover *Christelijk. Mag.* uitgeg. te Hoorn IV. D. bl. 296.

(*d*) 1 Br. III: 12, 13. Zie boven, bladz. 78, 79. Het dertiende vers is, als het ware, eene aanteekening

o

op het voorgaande, en behelst eene opmerking, eenigzins overeenkomſtig met die, welke wij aan het einde van vs. 1 vinden: daar was het: de wereld kent de voorregten der Christenen, die kinderen van God zijn, niet, om dat zij God, als Vader, niet kennen; en hier: de wereld haat de Christenen, even als Kaïn zijn broeder Abel haatte, om dat zij niet kan verdragen de overtreffende waardigheid der Christenen.

§. 5.

In den eerſten brief ſpreekt de Apostel nderſcheidene reizen van den duivel; doch, ſſchoon hij wel deszelfs diepbedorven aard, erderfelijken invloed op de wereld, vermeldt, eeft hij ons geene nadere bepaling omtrent e natuur des duivels, noch ook van de wije, hoe hij zoo boos en rampzalig is geworen.

Johannes noemt Hem *den boozen*, bij uitek, 1 Br. III: 12 verg. vs. 8 en V: 19 erg. vs. 18; reeds van den aanvang (der ereld) heeft de duivel met lust en aanhouendheid gezondigd, 1 Br. III: 8; te zondien is zijn werk, zijn aard en zin; als menchen zondigen, toonen zij zich zijne kinderen zijn, vs. 10; vooral dan is de mensch een ind des Duivels, wanneer hij zijne broeders aat, 1 Br. III: 12; hij heerscht, door zijn'

rampzaligen invloed op de menſchen, die in Christus niet gelooven, en maakt hen vijanden tegen het Evangelie, 1 Br. IV: 4*b*, V: 19. tegen Christus, Ev. XIII: 2.

Maar de Christen is door de hulp van God ſterker dan de duivel, overwint hem, en de duivel kan hem niet ſchaden, of beſmetten, 1 Br. II: 13, 14. (*a*) V: 18. (*b*)

Over het algemeen moeten wij, bij deze verklaringen van Johannes, ten opzigte van den duivel, opmerken, dat de Apostel hierin het onderwijs van zijnen Meester ſtiptelijk, ſomtijds woordelijk, is gevolgd; men vergelijke ſlechts de navolgende plaatſen, Ev VIII: 44. XII: 31. XIV: 30. XVI: 11 Luk. Ev. XXII: 31. enz. (*c*)

(*a*) 1 Br. II: 13, 14. Hier zegt Johannes van de jongelingen, zij waren *ſterk*, d. i. wel bevestigd in het Christendom, om dat het woord van God in hen bleef, heerschte, kracht deed, en zij hadden den boozen overwonnen. Bij de uitdrukking den *boozen* kunnen wij aan niets anders, dan aan den duivel denken. Johannes had dit denkbeeld voor zijn geest, de Christenen hadden de verzoekingen tot afval van het Christelijk geloof, die door wereldsgezinde leeraars te werk werden geſteld, en welker eerſte oorzaak in den duivel moest gezocht worden, overwonnen door het vast geloof aan het Evangelie, verg. BRINK p. 400.

(*b*) 1 Br. V: 18. De booze *vat* hem niet. De ſpreekwijze ἅπτεσθαί τινος, welke in het algemeen betee-

teekent, *iemand aanraken*, moet altijd uit het verband verklaard worden. Zij kan zeggen, de booze tast hem niet aan, om hem te benadeelen, of om hem te verleiden; de laatfte opvatting zou welligt het best hier pasfen. Die uit God geboren is, bewaart zich zelven van zonden, en de duivel kan hem niet aantasten, verleiden.

c) Conf. STRONCK, p. 96. fqq.



Doch daarbij ligt ook het denkbeeld ten grondſlage, dat zij, die zoodanig vernieuwd zijn, zulks aan Gods bewerking hebben dank te weten; dit blijkt onder anderen uit H. V: 1. gelijk mede uit H. III: 9 (*b*), alwaar de Apostel zegt, dat Gods zaad in den wedergeborenen blijft; met andere woorden, God, die deze vernieuwing in den aanvang bewerkte, houdt dezelve bij den Christen in ſtand.

Het gevolg van de heugelijke vernieuwing is zigtbaar in een verbeterd leven, 1 Br II: 29. 3 Br. 11; in liefde tot God en tot de Broeders; in geloof aan Jezus, H. V: 1. Die genen, die waarlijk uit God zijn geboren, overwinnen de wereld, H. V: 4. hebben geen lust meer tot de zonden, het is hun zedelijk onmogelijk geworden, om voort te varen in een ondeugend leven, 1 Br. III: 9. V: 18 (*c*).

(*a*) Over de ſpreekwijs uit God te zijn geboren, zie men LANGEN, *Exeg. Verſuch.* V. ſt. ſ. 108. ff. *Bijdragen tot bevord. van waarh. en Godsv.* I. D. bladz. 35. Offchoon wij van meening zijn, dat wij, bij deze ſpreekwijs, voornamelijk aan de verbeterde gezindheid des Christens moeten denken, oordeelen wij echter, uit hoofde van den eigen aard der ſpreekwijze en de bepalingen van den Apostel, H. III: 9. V: 1. (alwaar God de Vader uitdrukkelijk genaamd wordt ὁ γεννήσας) niet

niet uit het oog te moeten verliezen, dat God de bewerker is dier vernieuwing. „ Neque obſcura „ cuiquam formulae origo videbitur, cum Paulum „ audiat, qui priorem hominum, antequam profi„ terentur religionem Christianam, conditionem, „ mortis imagine depinxit." Sunt verba, DOEDERL. V. Cl. §. 315. obs. 2.

b) 1 Br. III: 9. *Gods zaad blijft in hem.* Eene diergelijke ſpreekwijs vinden wij bij Petrus, 1 Br. I: 23, *wedergeboren zijnde niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad.* Deze figuurlijke uitdrukking, ontleend van de natuurlijke geboorte, ſtelt ons voor, dat het beginſel der vernieuwing beſtendig blijft in het hart der geloovigen, hen op den duur met nieuwe en betere gezindheden vervult, het beginſel blijft van hun nieuw leven, verg. (H. VAN ALPHEN) *Predikt het Ev. allen creat.* enz. bladz. 273. volgg.

c) 1 Br. III: 9. V: 18. *Die uit God geboren is, kan niet zondigen.* Deze uitdrukkingen ſchijnen te ſtrijden met de doorgaande leer van Paulus en zelfs met de verklaringen van Johannes, 1 Br. I: 8—10. II: 1. Doch ieder gevoelt, dat wij dezelve geenszins van eene *phyſieke* onmogelijkheid kunnen of moeten verſtaan, maar in dezen zin opvatten, dat een wedergeboren Christen, uit hoofde van zijn vernieuwd levensbeginſel, niet meer met lust en aanhoudendheid de zonde bedrijft; gelijk men in de zamenleving van een deugdzaam mensch zegt, hij kan dit of dat kwaad niet doen; zie LANGEN, a. a. o. ſ. III. et NOESSELT, *Fasc. Opusc.* Tom. II. p. 341. — H. V: 18, bepaalt Johannes dit nader als hij zegt, die uit God geboren is, bewaart zich zelven, en de verleider beſmet hem niet.

§. 3.

§. 3.

De Christen ſtaat in de naauwſte vereeniging met God; Hij is zijn kind, 1 Br. III: 1, 10. V: 2 (*a*); dit voorregt is hij deelachtig geworden door het geloof in den Heer Jezus, Ev. I: 12 (*b*). De ſpreekwijs, *kinderen van God te zijn*, duidt aan, des Christens gelijkvormigheid aan God, en ook de gunſtige betrekking van liefde, in welke hij tot den Hemelſchen Vader ſtaat; dit laatſte is ook de zin van eene andere zegswijze, *in God of in Christus te zijn*, *te blijven*, (*c*) welke ons doet denken, aan die hartelijke liefde, welke de Christenen voor God of Christus gevoelen, en tevens wederkeerig aan de gunst en vriendſchap, waarmede God of Christus hen verwaardigen, 1 Br. II: 5, 6, 24, 28. III: 6, 24. IV: 12, 13, 15. V: 20. Als wij de voorſchriften van Jezus nakomen, verſtrekt zulks ten bewijze, dat wij met God ten naauwſte zijn vereenigd, 1 Br. II: 5. en dan weten wij dit ook voor ons zelven, uit den Geest van God, die in ons woont, 1 Br. III: 24. IV: 12, 13. Die met Christus vereenigd is, heeft geenen lust meer tot de zonde, 1 Br. III: 6, die moet het voorbeeld van Jezus navolgen, 1 Br. II: 6. Als wij de leer des Evangelies vast houden,

dan

lan zijn wij met God den Vader, en mét zijn Zoon Jezus Christus op het naauwſte vereenigd, 1 Br. II: 24, 2 Br, 9. Dit zelfde voorregt bedoelt Johannes ook, wanneer hij H. I: 3, 6, (*d*) ſpreekt van een gemeenſchap hebben met den Vader, en met zijnen Zoon Jezus Christus.

(*a*) De uitdrukking, *kinderen van God*, kan op velerlei wijzen verklaard worden. De eenvoudigſte opvatting, welke het meest met den geest van Johannes ſtrookt, ſchijnt mij die te zijn, welke in den tekst is opgegeven. Dit wordt zekerder, als wij opmerken, dat Johannes het voorregt, om kinderen Gods te zijn, afleidt van de geboorte uit God, verg. Ev. I: 12 met vs. 13, 1 Br. III: 9 met vs. 10, H. II: 29 met III: 1; verg. de aangehaalde *Bijdrag.* bladz. 44.

(*b*) Ev. I: 12. Wat het zegt, *Christus aan te nemen*, blijkt duidelijk uit de tegenſtelling vs. 11 en uit de omſchrijving aan het einde van dit vers, het beteekent, in zijnen naam te gelooven, Christus in die waardigheid te erkennen, waarin Hij geopenbaard is; die zulks doen, verkrijgen door Gods gunſtige beſtelling, (ἔδωκεν), het regt, het voorregt, om kinderen van God te zijn, verg. 1 Br. I: 1.

(*c*) Het is aan Johannes eigen, dikwijls te gewagen van de onderlinge liefde en vereeniging, welke er tusſchen God, Christus en de geloovigen plaats vindt; waarbij hij zich bedient van de ſpreekwijze, *zijn*, *blijven in God* of *Christus*, waarin de Apostel het ſpraakgebruik van zijn Meester volgt, verg. Ev. XIV: 10, 11. XV: 1 — 7. XVII:

21

21—23. Als wij alle die plaatſen, waarin Joha nes deze ſpreekwijzen gebruikt, vergelijken, zi wij, dat hij daardoor aanduidt, onderlinge lief tusſchen God en Christus en den Christen voortſpruitende uit overeenſtemming van gezin heden, zigtbaar van 's Christens zijde in de g trouwe opvolging van 's Heeren voorſchriften; e van Gods en 's Heilands zijde gedurig betoond i vernieuwde gunstbewijzen. Wij zijn en blijve in God, als wij hem hartelijk liefhebben, in deug den navolgen, Hij blijft in ons, wanneer wij i zijne gunſten deelen.

(*d*) 1 Br. I: 3, 6. Zie boven, bladz. 52.

## §. 4.

De Apostel beſchouwt de ware Christenen, als verlichte menſchen; zulken, die het Evangelie niet kennen noch aannemen, als verduiſterd in het verſtand; voor den Christen is de vorige ſtaat van onkunde en verderf voorbijgegaan, en het heerlijke licht der vreugde en kennis is hem verrezen, 1 Br. II: 8. De wereld kent God niet; maar de Christenen kennen God als den Vader, en den Heere Jezus als den eeuwigen, 1 Br. V: 20. II: 13, 14.

God of den Heere Jezus te kennen zegt bij Johannes meer dan eene enkele verſtandskennis; hij duidt door deze ſpreekwijs, op de meeste plaatſen, aan, *erkentenis*, gepaard met

iet gevoelens van hoogachting, eerbied, ehoorzaamheid; kennis van- en liefde jeens God worden met elkander verwisseld, Br. II: 3—5, en het geboren zijn uit God vordt naauw vereenigd met het kennen van lem, 1 Br. IV: 7 (*).

*) Het geen wij, 1 Br. II: 20—27 lezen, wijst ons op een voorregt, hetwelk de Christenen in Johannes tijd bezaten, en kan niet op alle tijden des Christendoms noch op alle Christenen toepasselijk gemaakt worden.

§. 5.

Johannes schreef aan de Christenen, dat j reeds vergeving ontvangen hadden door en naam van Jezus, 1 Br. II: 12. Wanneer j gezondigd hadden, was Jezus Christus e Regtvaardige, die de verzoening der zonen had te wege gebragt, hun voorspraak j den Vader, 1 Br. II: 1, 2. Wanneer zij aarlijk naar het licht des Evangelies wanelden, dan zouden zij reiniging, vergiffenis nner dagelijksche zonden, door het lijden sterven van Jezus, deelachtig worden, Br. I: 7 (*). Wanneer men nagaat, wie t zijn, aan welke Johannes dit voorregt r schuldvergiffenis toekent, dan kan de rgelijking van H. I: 7. met H. II: 13, 14.

H.

H. I: 9 ons leeren, dat hun dit voorregt toekomt, die hunne zonden belijden, God en den Heer Jezus Christus erkennen, den boozen door middel van Gods woord overwinnen, en naar het licht des Evangelies trachten te leven, verg. H. III: 14.

(*) De plaatfen, hier aangehaald, zijn boven, bladz. 71 72 opgehelderd. Opmerkelijk is het, dat Petru bijna met dezelfde woorden betuigt, dat ieder die gelooft, vergeeving verkrijgt door den naam van Christus, zie Hand. X: 43.

## §. 6.

Die waarlijk kinderen van God zijn, hebben geen lust of gezindheid meer tot een zondig leven, 1 Br. III: 6, 9. Zij letten naauwkeurig op zich zelven, en de booze verleidt hen niet, 1 Br. IV: 18. Zij overwinnen den duivel door het woord van God hetwelk in hen woont, 1 Br. II: 14, de wereldfche verleidingen, door het geloof aan Jezus Christus, 1 Br. V: 4. Gods geboden zijn hun niet zwaar meer vs. 3 (*a*). Zij hebben God lief, omdat Hij hen het eerfte heeft lief gehad, 1 Br. IV: 19 (*b*).

(*a*) 1 Br. V: 3, 4. Zie over deze plaats J. HINL PEN, *Overdenk.* blad. 365.

(*b*) 1 Br. IV: 19. Ik neme het woord ἀγαπῶμεν i

*dicativè* en niet *subjunctivè*, om het voornaamwoord ἡμεῖς, hetwelk Johannes anders weglaat, wanneer hij vermanender wijze spreekt, verg. vs. 7.

§. 7.

Een Christen kan van zijnen gelukstaat en iendschapsbetrekking met God, reeds in leven bij zich zelven kennis en verzekeg hebben. Johannes geeft een kenmerk, waaruit wij kunnen weten, of wij waar- uit God geboren en kinderen des Hemelen Vaders zijn, namelijk, indien wij ons deugd en Godsvrucht toeleggen, 1 Br. III: 10 Die naar de geboden van Jezus tracht leven, in hem woont waarlijk de liefde gens God, en daaruit weet hij, dat hij et Christus is vereenigd, 1 Br. II: 5. Met el verzekering schrijft de Apostel van zich lven en zijne medechristenen: wij weten, wij uit God zijn, 1 Br. V: 19; dat wij vriendschap met God leven, uit den Geest, n Hij ons gegeven heeft die aandrijft tot oederliefde en geloof, 1 Br. III: 24, V: 13: weten, dat wij uit den staat des doods, rampzaligheid, zijn overgegaan, in dien eeuwigen levens; en wel uit dit kenmerk, wij liefde koesteren jegens de broeders, ßr. IV: 14.

melſchen Vaders dragen; die gelijkvormigheid is op aarde nog niet zoo volkomen, als dezelve behoorde te zijn; maar éénmaal zal de Christen tot meer gelijkvormigheid met God geraken, wanneer hij Hem zal zien, gelijk Hij is, Hem beter zal kennen door meer beſtendigen en onmiddellijken omgang. Johannes wil zeggen: nu reeds zijn wij kinderen Gods; maar welk geluk wij eenmaal nog daarenboven zullen verkrijgen, is nog niet bekend gemaakt door zinnelijke aanſchouwingen: nu gaat de Apostel voort, niet zoo zeer om te beredeneren, wat de Christen éénmaal nog worden zal, maar alleen om op te geven, wat wij uit dien hoofde, dat de Christen nu reeds een kind van God is, verwachten mogen, wanneer de ſtaat der heerlijkheid des Christens zigtbaar zal worden. *Dit weten wij* toch, *dat wanneer dit geopenbaard*, zigtbaar, *zal zijn*, *wij ook*, *als kinderen*, *Gode meer zullen gelijken; om dat wij Hem zullen zien, gelijk Hij is.* — Om een regt begrip van dat zien van God te vormen, moeten wij vergelijken, Matth. V: 8. Hebr. XII: 14. Matth. XVIII: 10. Het woord *openbaren* beteekent bij Johannes overal, zigtbaar worden, in het licht komen, en, wanneer het van perſonen gebruikt wordt, *verſchijnen*, H. I: 2. II: 19, 28. III: 5. — Wanneer er bij het tweede lid, ὅτι ἐὰν φανερωθῇ het pron. ἀυτὸς gelezen wierd, dan zou ik aan niemand anders, dan aan Jezus Christus, denken; maar nu ſchijnt het mij een te duidelijke weerſlag op het voorgaande, οὔπω ἐφαν. τί ἔσομ. te zijn, om hier eene *Antanaclaſis* aan te nemen.

ZES-

# ZESDE HOOFDSTUK.

*Over de gezindheid en den wandel des Christens, of over het geloof en de heiligheid des levens.*

§. 1.

In dit laatste Hoofdstuk, spreken wij bepaaldelijk over den zin en wandel, welke van den mensch gevorderd wordt, die in het heil, H. V beschreven, deelen wil. Dit maakt een voornaam deel in het onderwijs van Johannes uit, en zijne verklaringen, te dezen opzigte, zijn bijzonder *karakteristiek*. Ik volg hier deze orde in het voordragen van de leer van Johannes; eerst spreek ik over het geloof; ten tweede over de heilige gezindheden, welke den Christen besturen moeten; ten derde ontvouw ik de bijzondere pligten, van welke Johannes spreekt, en ten vierde zijne drangredenen en gronden van verpligtingen tot een heilig leven.

§. 2.

*Eerst* zal ik dan het onderwijs van den Apostel over het *geloof* opgeven. Gelijk Jezus op zeer vele plaatſen in het Evangelie van Johannes van het *gelooven in Hem* ſpreekt, zoo volgt ook de Apostel zijn' Meester in het herhaald gebruik dier zelfde uitdrukking, en, wanneer wij zijne verklaringen des aangaande vergelijken, dan zal het woord *gelooven*, (*a*) in 't gemeen deze beteekenis hebben, voor waarheid houden, hetgeen Jezus betuigt, van zich zelven of van andere zaken, verklaart; Jezus te erkennen, voor den genen, welken Hij belijdt te zijn. Het geloof beſtaat in de erkentenis van Jezus, als den Mesſias, 1 Br. V: 1, en als den Zoon van God vs. 5. Deze erkentenis gaat gepaard met belangſtelling in Christus voor ons zelven, en met vertrouwen op de verzoening, door Hem aangebragt, 1 Br. II: 2. Dit zelfde drukt de Apostel uit, als hij ſpreekt, van een gelooven in den naam, het gezag van Jezus Christus, den Zone Gods, 1 Br. III: 23. V: 12, 13. Dat gelooven in, dat erkennen van Jezus Christus ſleunt op geſchiedkundige daadzaken, op die getuigenisſen Gods, waardoor Hij zelf van Jezus, als zijnen Zoon, getuigenis heeft gegeven, (1 Br. V: 6—10). Wij men-

nenschen zijn ten duurste verpligt, om dat getuigenis aan te nemen, en, op grond van hetzelve, Jezus, als den Christus en den Zoon van God, te erkennen: doen wij dit niet, dan maken wij God zelven tot een leugenaar, *ibid.* vs. 9, 10 (*b*). Het is Gods gebod, dat wij Jezus zullen erkennen in dien naam, (*qualiteit*) in welken Hij bekend is, 1 Br. III: 23.

(*a*) Zie STORR, a. a. o. f. 413 bijzonder f. 416. Alwaar hij zegt: „der Glaube an Jesum ist ihm „(Johannes) eigentlicher Glaube, in beziehung „auf die person Jesu, oder eine — auf Nachrich„ten gegründete ueberzeugung von der Thatsa„chen, was es mit Jesu für eine Beschaffenheit „habe" u. f. w.

(*b*) Men zie over 1 Br. V: 6—8 bladz. 66. De uitdrukking, vers 10 gebezigd, het getuigenis in zich zelven te hebben, zegt niet anders, dan Gode te gelooven, zijn getuigenis aangaande zijnen Zoon aan te nemen: dezelfde uitdrukking vinden wij Joh. V: 38, *en zijn woord* (Gods getuigenis aangaande zijnen Zoon, verg. vs. 37) *hebt gij niet blijvende in u*, geeft gij geen gehoor.

§. 3

De gezindheden, die met het geloof in Christus moeten gepaard gaan, wijst ons Johannes niet onduidelijk aan, 1 Br. II: 3—6. namelijk, de geboden van Christus

te bewaren, en zijn heilig voorbeeld na te volgen. 1 Br. V: 1 zegt de Apostel, dat die gelooft, dat Jezus is de Christus, van gezindheden vernieuwd is, God lief heeft en daarom ook de broeders moet lief hebben, verg. H. III: 23. Al wie de liefde, welke ons God, door de zending zijnes Zoons, heeft bewezen, erkent en gelooft, 1 Br. IV: 9, 10, 14, 16, of Jezus naar des Apostels meening voor den Zoon van God houdt vs. 15, die moet lief hebben, vs. 7, 8, 12, en wandelen zoo, als God vs. 17. Wie gelooft, dat Jezus de Christus is, overwint de wereld door dat geloof, wederstaat de verzoekingen der ongelovige wereld, 1 Br. V: 3, 4, heeft door dat geloof het eeuwige leven, 1 Br. V: 12, 13, hier reeds de verwachting op de eeuwige gelukzaligheid.

§. 4.

Wij zullen *ten tweede* die algemeene betuigingen des Apostels over de heilige gezindheden, welke den Christen vervullen moeten, hier bijeenverzamelen.

Een Christen, die hoop op gelijkvormigheid met God hier boven heeft, moet zich zelven reeds op aarde van zonden reinigen, gelijk God rein is, 1 Br. III: 8; die waarlijk door

door God is vernieuwd, zondigt niet langer met lust en aanhoudendheid, 1 Br III: 6, 8, 10, hij zoekt regtvaardig te leven, in navolging van God, vs. 7. De Christen moet in het licht, in heiligheid, wandelen, gelijk God in het licht is, 1 Br. I: 5—7, de geboden van God en Christus bewaren, 1 Br. II: 3—5. V: 3, doen hetgeen welbehagelijk en aangenaam is bij God, H. III: 22, — 24, wandelen in de waarheid, d. i. in ware deugd en geregtigheid, 2 Br. IV: 3, Br. 3.

De toeleg des Christens moet dus zijn zich van alle zonden te wachten, 1 Br. V: 18, rein en deugdzaam te leven, uit hoofde van zijne betrekking op God, en van de hoop der eeuwige zaligheid; zijn zin en wil moet ingerigt zijn naar Gods wet, naar het volmaakt voorbeeld van God en Christus. De deugd dus, welke Johannes aanprijst, is op den godsdienst gegrond, ontleent uit den godsdienst hare drangredenen en hulpmiddelen, ontspruit uit een hart, door God vernieuwd en door het geloof in Christus bestuurd; liefde tot God en menschen bekleedt in de Zedeleer van Johannes de eerste plaats, is bij hem het voorname beginsel, waaruit alle andere voorschriften en meest alle de drangredenen tot getrouwe pligtsbetrachting zijn afgeleid (*). De woorden, bekeering, vernieuwing des ge-

 moeds,

τοῦ Θεου EN HMIN. vs. 16 τὴν ἀγάπην, HN EXE
ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν.

(*b*) Johannes spreekt dikwijls van eene volmaakte lief-de, of van een volmaakt worden der liefde in ons en hij bedoelt daardoor zulk eene liefde, welk niet slechts hartelijk en opregt is, maar ook zul eene, van welkers opregtheid wij bij ons zelve bewust zijn, en welke zich in den wandel ver-toont, H. II: 5. Die Jezus woord bewaart, in het vertoont zich waarlijk de opregte liefde jegen God, H. IV: 12. Zoo wij elkander liefhebben (uit wederliefde jegens God vs. 11), dan is Go onze vriend, en wij zijn waarlijk, van onze zij de, vrienden van Hem.

§. 6.

De pligten, *jegens* den Heer *Jezus Christus*, bestaan in geloof in en aan Hem, gehoorzaamheid aan zijne geboden, navolging van zijn voorbeeld, getrouwheid aan zijne leer, hartelijke liefde en getrouw aanhangen aan Hem. Maar daar wij het onderwijs van den Apostel hierover, boven bladz. 102 reeds genoegzaam hebben opgegeven, zullen wij dit thans niet breeder ontwikkelen.

§. 7.

Duidelijk en uitvoerig is het onderwijs des Apostels over de *broederliefde*, hetwelk wij thans zullen voordragen.

Voor-

ooraf behoort hier opgemerkt te worden, wanneer Johannes in zijne brieven van de e tot de broeders, tot malkander, ſpreekt, geenszins de algemeene menſchenliefde elt, maar alleen die hartelijke vereeni- en wederzijdſche vriendſchap, welke er hen de belijders van het Christendom be- moet. Dit blijkt duidelijk uit, 1 Br V: 3 (*a*). Ook moet ik nog met een woord en, dat de Apostel niet ſpreekt, van de erkeerige pligten, welke uit verſchillende ekkingen in de maatſchappij voortvloei- Hij blijft bij het algemeene; maar ſtelt ans zulke beginſelen en drangredenen , uit welke andere pligten gemakkelijk en afgeleid worden.

et is een uitdrukkelijk gebod van God, Christenen elkander zullen lief hebben, III: 23; dit gebod was reeds van het der Evangelie-prediking voorgeſteld, II: 7, (*b*) III: 11. Broederliefde is voornaam gedeelte der geregtigheid, door kinderen van God zich onderſchei- moeten, 1 Br. III: 10. (*c*). De liefde it God, Gods natuur en gezindheid, om moeten wij elkander lief hebben; al de broeders lief heeft, is uit God gebo- en kent Hem regt, 1 Br. IV: 7, 8, wie lief heeft moet ook de broeders lief heb-

(*a*) 1 Br. V: 1—3. In het eerste vers wordt gesproken van de liefde, welke *οἱ γεγεννημένοι ἐκ τοῦ Θεοῦ* malkander moeten bewijzen. De broeders zijn in de schriften van Johannes niet alle menschen, maar zulken, welke het Evangelie hebben aangenomen. Ook LANGE in zijne *Theol. d. Joan.* s. 252 heeft dit opgemerkt. Maar nergens bespeuren wij, dat de Apostel eene partijdige, onverdraagzame broederliefde aanprijst, aan den partijgeest of sektehaat voedsel geeft; integendeel, de beginselen, welke hij inscherpt, leiden als van zelve tot eene algemeene menschenliefde, 1 Br. IV: 8—21. Zie MACKNIGHT, Tom. III. p. 422.

(*b*) 1 Br. II: 7. In dit en het volgende vers is eenige duisterheid, tot welkers opheldering de volgende aanmerkingen dienen moeten. *Vooreerst*, in deze beide verzen schijnt van dezelfde zaak gesproken te worden; denzelfden pligt der broederliefde noemt Johannes eerst eene *oude leer*, welke zij reeds van den aanvang hadden hooren prediken; *nieuw*, in zoo verre die oude leer reeds eenigzins in vergetelheid was geraakt, welligt door de valsche voorstelling der dwaalleeraars in dien tijd. *Ten tweede*, de uitdrukking: *het geen waarachtig is in Hem, zij ook in u waarachtig*, zouden wij liefst op deze wijze overzetten: *dat bij Hem, en ook bij u waarlijk gevonden wordt.* Die gezindheid, welke bij Jezus (vs. 6) en ook bij u inderdaad plaats heeft. *Ten derde*, de laatste woorden van het achtste vers moeten wij beschouwen, als de oorzaak opgevende, waarom die verbeterde zin, die in Jezus was, ook in hen gevonden werd. Het geheele doelt op het gebod der broederliefde, verg. STORR, bladz. 387.

(*c*) 1 Br. III: 10. Ongemerkt maakt Johannes in het slot van dit vers den overgang, tot het geen hij

ver-

vervolgens wil behandelen, en rangschikt daarom de broederliefde onder de regtvaardigheid.

*) 1 Br. V: 2. *Hieraan kennen wij*, enz. Johannes wil leeren, dat echte broederliefde uit liefde tot den Vader (τὸν γεννήσαντα vs. 1) moet voortkomen, en ingerigt zijn naar Gods geboden, niet alle liefde dus tot de broeders is van den regten aard, maar alleen die, welke de liefde jegens God ten grondslage heeft: hetzelfde denkbeeld vinden wij ook 2 Br 6. — Wij behoeven dus 1 Br. V: 2 geenszins die omzetting, welke tegen alle critisch gezag door sommigen aldaar is voorgeslagen, verg. 1 Petr. I: 22.

) Dit is de algemeene waarheid, welke uit het lokale voorschrift, 1 Br. V: 16 kan worden afgeleid. over dit vers zal beneden meer gezegd worden.

) 1 Br. III: 19 — 22. Deze verzen, die getuigenis dragen der diepe kennis van het menschelijk hart in Johannes, zijn opgehelderd bladz. 46.

## §. 8.

Die voorschriften, welke Johannes over zondere pligten geeft, welke ik niet geegelijk onder de voorgaande brengen kon-, zijn vooreerst: de vermaning tot schuldlijdenis; ten tweede, de waarschouwing ten de wereldliefde; ten derde, zijne leer er het gebed, en ten vierden, sommige belen die meer locaal en temporeel zijn.

Over de belijdenis van zonden, een voor e menschen noodzakelijken pligt om vergifnis te erlangen, welken Johannes, 1 Br. I:

die gezondigd hadden, 1Br. V: 16, 17 (*a*). Wij kunnen niet anders zien, of geheel deze vermanining ziet geheel op dien tijd, in welken Johannes zijn' brief schreef, wij kunnen daarvan in zooverre geen regtstreeksch gebruik maken bij de tegenwoordige Verhandeling.

Bijzonder doelende op dien tijd is ook de opmerking over het beproeven der Geesten, 1 Br. IV: 2, 3. De les, aan Cajus gegeven, 3 Br. 5—8, om die Broeders, welke zich overgaven aan de prediking des Evangelies onder de Heidenen, te herbergen en te begeleiden: in welke echter de algemeene waarheid is opgesloten, dat wij alles moeten doen, wat in ons vermogen is, om de kennis van het Evangelie uit te breiden; waartoe wij medewerken indien wij hun, die zich daartoe aangorden, bijstand bieden. Hiertoe behoort ook de raad van Johannes aan de Christinne Kijria, 2 Br. 10, 11 (*b*).

(*a*) 1 Br. V: 15, 16. Wijl ons de omstandigheden, waarin de Christenen in dien tijd verkeerden, waarop deze vermaning gegrond is, onbekend zijn, kunnen wij slechts gissende eenigzins den zin dezer plaats bepalen. Het komt hier alles aan, op de beteekenis der uitdrukking *zonde tot den dood.* Die opvatting komt mij de aannemelijkste voor, welke deze woorden verklaart, van zulke zonden, die den dood des ligchaams ten gevolge had-

hadden. In het Evangelie vinden wij nog eens de zegswijze *tot den dood*, Ev. XI: 4. gebezigd van eene ziekte, waarbij wij ongetwijfeld moeten denken aan eene ongesteldheid, welke den dood ten gevolge zoude hebben: en wanneer wij hierbij in aanmerking nemen, dat ten tijde der Apostelen sommige zonden met ziekten, andere met den dood bezocht werden, verg. Hand. V: 1 — 10. 1 Cor. XI: 30, dan zoude ik overhellen, om de uitdrukking *zonden tot den dood* te verklaren van zulke ongeregtigheden, die door God met den ligchamelijken dood plegen gestraft te worden. *Zonde* NIET *tot den dood*, zijn dan zulke verkeerdheden, die wel ziekte maar niet onmiddellijk den dood ten gevolge hadden, verg. Jak. V: 14, 15. De les, vers 16 voorgedragen, maakt eene uitzondering of nadere bepaling uit, op het geen vs. 14 en 15 van de verhooring der gebeden was voorgesteld. — De zin van deze geheele plaats komt hierop neder: indien wij een' onzer medeChristenen eene zonde zien bedrijven, die door God niet met den dood, maar met ziekte pleeg gestraft te worden, laat ons voor hem bidden, en wij zullen hem daardoor het leven geven, middellijke oorzaken zijn, dat hij niet verder voortzondige, en daardoor tot zulk kwaad vervalle, hetwelk doodelijk is; dan ten opzigte van zonden, die den dood ten gevolge hebben, zeg ik, dat men daarvoor niet zal bidden, met het goed gevolg, dat wij hem het leven zullen geven. — Vid. WERENFELS *Opusc.* Tom. I. p. 304. — Een ander gevoelen draagt de waardige HINLOPEN voor, *Vervolg van Overdenkk.* bladz. 123.

*b*) 2 Br. 10, 11. Zie boven bladz. 40, 41.

§. 11.

Ten laatſte ſtellen wij de drangredenen voor, waarmede Johannes de Christenen tot heiligheid des levens opwekt, en hierin kan ik mij bekorten, omdat het hoofdzakelijke hierover op verſchillende plaatſen in deze Verhandeling reeds is opgegeven.

Alle de drangredenen, met welke Johannes zijne lesſen aanklemt, zijn uit den godsdienst ontleend, en gegrond op die weldaden, welke God om Jezus zijnen Zoon aan het menschdom heeft bewezen. De Christen moet deugdzaam leven, omdat hij met het licht des Evangelies beſtraald, en de vorige duisternis voor hem opgeklaard is, 1 Br. II: 8*b*. Omdat Jezus op aarde is verſchenen, om de zonden weg te nemen, H. III: 5 en de werken des duivels te verbreken vs. 9. Is iemand uit God geboren, hij kan noch mag zondigen *ibid.* Het is zijn kenmerk zich te wachten van alle verkeerdheid vs. 10. De Christen is verpligt tot matigheid, zelfsbeheerſching, getrouwheid aan de waarheid, vermits hem zijne zonden zijn vergeven, 1 Br. II: 12 en verv. Door eene getrouwe opvolging van 's Heilands voorſchriften en door hartelijke beoefening van broederliefde ontvangt de Christen het zekere bewijs, dat hij met

et God en Christus in vriendschap leeft en hoop mag koesteren op eene eeuwige zagheid, 1 Br. II: 3—5. III: 14. Alleen n, wanneer wij in heiligheid God zoeken te volgen, leven wij in zijne gunst, en geeten om Christus wil vergiffenis van zonn, 1 Br. I: 7 (*a*). Grootelijks bedriegen ij ons zelven, indien wij denken, dat het ven in de zonden bestaanbaar is met het not van Gods vriendschap vs. 6. Reeds er op de wereld heeft de zonde rampzalige volgen, H. II: 11, inzonderheid zelfsbehuldiging, welke onze vrijmoedigheid wegemt bij het gebed, H. III: 19—21. Einlijk, Christenen, die hier reeds kinderen n God zijn en de vaste hoop hebben, om nnen Hemelschen Vader hier namaals meer lijkvormig te zullen wezen, moeten zich er reeds reinigen, en geregtigheid oefen, gelijk God rein is, 1 Br. III: 2, 3 (*b*). an kunnen zij met vrijmoedigheid den dag s oordeels afwachten, vermits zij hier in t leven Gode in gezindheden gelijken, . IV: 17.

) 1 Br. I: 7. De uitdrukking *gemeenschap te hebben met elkander*, schijnt in dit verband weinig te stroken, waarom ook sommigen het woord αὐτοῦ voor ἀλλήλων lezen, op grond van ettelijke handschriften, doch zonder geldend gezag. Over het ge-

geheel schijnt mij dit *αὐτοῦ* meer eene glosse te zijn, om het moeijelijkere *ἀλλήλων* te verklaren; maar zoo wij het derde vers bij de lezing van *ἀλλήλων* vs. 7 in gedachte houden, dan valt de moeijelijkheid der verklaring geheel weg: *indien wij — in het licht is, dan hebben wij gemeenschap met elkander*; WIJ (gij en wij), die gemeenschap hebben met God den Vader en met zijnen Zoon Jezus Christus, zijn dan ten naauwste vereenigd, ook in het genot onzer Godsdienstige voorregten, en *wij worden gereinigd door het bloed van Jezus Christus.* — Niet een iegelijk, wil Johannes zeggen, die in het Evangelie slechts met den monde gelooft, maar die tracht naar heiligheid des harten, kan op de vriendschap met God en de vergiffenis van zonden rekenen.

(*b*) 1 Br. III: 2, 3. Over vs. 2. Zie bladz. 99, hoop te hebben op Hem is eene veel beteekenende (praegnans) spreekwijze, welke op deze wijze het best kan verstaan worden: die hoop heeft op dat heil (vs. 2), en zulks van Hem, (God), zeker verwacht, zoekt heilig, rein te worden, gelijk God heilig is.

ZINSPREUK:

*Gottes Wort soll Artikel*
*des Glaubens stellen.*

LUTHER.

# KORT BEGRIP

DER

ISTELIJKE GELOOFS- EN ZEDELEER,
OO VER DIE UIT DE BRIEVEN VAN
DEN APOSTEL JOHANNES KAN
WORDEN OPGEMAAKT,

DOOR

IMON DIRK DE KEIZER,

*Predikant te Schagen,*

AN WIEN EEN ZILVEREN EEREPRIJS
IS TOEGEWEZEN.

# INHOUD.

## TWEEDE HOOFDSTUK.

### OVER GOD.

## EERSTE AFDEELING.

### OVER GOD, ZIJNE EIGENSCHAPPEN EN DEUGDEN.



## TWEEDE AFDEELING.

### OVER DEN VADER, DEN ZOON, EN DE HEILIGEN GEEST.



DER-

## DERDE HOOFDSTUK.

### OVER DE REDELIJKE SCHEPSELEN GODS.

### EERSTE AFDEELING.

#### OVER DE ENGELEN.



### TWEEDE AFDEELING.

#### OVER DE MENSCHEN.



## VIERDE HOOFDSTUK.

### OVER DE GODDELIJKE GUNST TER BEHOUDENIS VAN ANDERS DIEP ELLENDIGE MENSCHEN.



### EERSTE AFDEELING.

#### OVER JEZUS CHRISTUS DEN ZALIGMAKER DER MENSCHEN.

## TWEEDE AFDEELING.

OVER DE VEREISCHTEN TER GENIETING DER HERSTELDE GELUKZALIGHEID, EN DE HOOGERE BEWERKING TOT DEZELVE.



## DERDE AFDEELING.

OVER DE HEILZAME VRUCHTEN VAN GELOOF EN VERBETERING, EN DE TREURIGE GEVOLGEN DES ONGELOOFS EN DER ONVERBETERLIJKHEID.



# CHRISTELIJKE ZEDELEER.

## EERSTE HOOFDSTUK.

ALGEMEENE AANMERKINGEN.



§. 50.

## TWEEDE HOOFDSTUK.

CHRISTENS VERPLIGTING OMTRENT GOD EN JEZUS CHRISTUS.

### EERSTE AFDEELING.

'S CHRISTENS VERPLIGTING OMTRENT GOD.



### TWEEDE AFDEELING.

PLIGTEN OMTRENT JEZUS.



## DERDE HOOFDSTUK.

CHRISTENS VERPLIGTING OMTRENT ZICH ZELVEN



## VIERDE HOOFDSTUK.

CHRISTENS VERPLIGTING OMTRENT ANDEREN.



§. 63.

## VIJFDE HOOFDSTUK.

GRONDBEGINSEL DER CHRISTELIJKE ZEDELEER, DRANGREDENEN EN HULPMIDDELEN TOT BEOEFENING VAN DEZELVE.





# :ORT BEGRIP DER CHRISTELIJKE GELOOFS- EN ZEDELEER, ZOO VER DIE UIT DE BRIEVEN VAN DEN APOSTEL JOHANNES KAN WORDEN OPGEMAAKT.

---

## INLEIDING.

### §. 1.

*let nuttige en noodzakelijke van Bijbel-onderzoek in het algemeen, tot kennis der Christelijke Geloofs- en Zedeleer.*

De Bijbel, een werk der Goddelijke wijseid; deze gedachte, zoo heerlijk en onweerlegbaar door den zaligen *Koppen* (*a*) ontikkeld, blijft toch nog altijd dierbaar, en oven allen twijfel verheven voor den Chriselijken vriend van waarheid en godvrucht. Iij maakt zich dien Bijbel, dat eenigſoortig edenkſtuk der wijsheid en liefde van zijnen



he-

hemelſchen Vader in Christus Jezus ten nutte, als eene onuitputtelijke en geheel zuivere bron, tot bevordering van Godsdienst en zedelijkheid. (*b*) De gapingen, welke in zijne kennis, aangaande de aangelegenſte waarheden en verhevenſte pligten, voor zoo verre zij uit de bloote rede kunnen worden opgemaakt, zeer natuurlijk moeten overblijven, vult hij door dezen dierbaren Bijbel aan; en een oplettend oog op denzelven gevestigd, geeft hem opgewektheid en zielskracht, om de lesſen der reinſte deugd met getrouwheid en naauwgezetheid te beoefenen.

Van het uitgebreidst aanbelang is hem derhalve die dierbare Bijbel. Gaarne houdt hij zich met het onderzoek van denzelven bezig. Dit is behoefte voor zijn verſtand en hart. Zijne overtuiging, aangaande de waarde van dien Bijbel, moet gedurig verſterking ontvangen. Niets, op bloot menſchelijk gezag, als goddelijke waarheids- of deugdeleer willende aannemen, vindt hij zich verpligt, zelf te onderzoeken. Deze verpligting neemt toe, uit aanmerking van de gedurige beſtrijding der waarheden en voorſchriften van de geöpenbaarde Geloofs- en Zedeleer. Wil hij derhalve, op goede gronden, vorderen in de kennis van hetgeen de Chrirten te gelooven en te betrachten noodig heeft, hij moet met

het

et geheele Bijbelſche onderwijs, inzonder-eid met de onderrigtingen van Jezus en des-elfs Apostelen, te rade gaan. Dit alleen kan jnen lust naar onderzoek bevredigen, en em tegen alle bedenkingen van geheime of penbare vijanden des Christendoms met de oodige wapenen toerusten.

a) In 's Mans geſchrift: *de Bijbel een werk der goddelijke wijsheid*, — met eenige bekorting uit het Hoogd. vertaald door J. VAN DER ROEST, in 2 Deelen.

b) Zie 't a. w. 1 D. bl. 202 en verv.

§. 2.

*Het gepaste van gebijzonderde onderzoekingen der afzonderlijke Bijbelſche Geſchriften, vooral ook des Nieuwen Verbonds.*

Die waarheden nu, welke de Christen te elooven; die zedelijke voorſchriften, welke ij te beoefenen heeft, worden in den on-vaardeerbaren Bijdel niet in eene kunstmati-e, leerſtellige aaneenſchakeling bijeen ge-onden. Zij liggen hier en elders, als zoo ele kostelijke ſteenen, verſpreid. De vriend er waarheid moet ze van alle kanten opzoe-en, te zamen brengen, naar behoorlijke re-els vereenigen, en daaruit een welgeördend

en bruikbaar leer-gebouw trachten op te rigten. Dit werk is van eenen zeer uitgebreiden omvang, en in de bearbeiding niet gemakkelijk. Ook wanneer men maar alleen de boeken des Nieuwen Verbonds gadeſlaat, wordt er eene aanmerkelijke mate van kennis niet alleen, maar vooral ook van oplettendheid en naauwkeurigheid toe gevorderd. Vooral is het noodzakelijk, dat men met afzonderlijke onderzoekingen van elken bijzonderen gewijden Christen-Leeraar en Geſchiedſchrijver eenen aanvang make. Hoe zeer toch de leer des Nieuwen Verbonds, om ons hierbij thans alleen te bepalen, overal dezelfde zij, daar er de ſchoonſte eenſtemmigheid heerscht, niet alleen tusſchen de leer van Jezus en die der Apostelen, maar ook tusſchen die der Apostelen zelven, afzonderlijk beſchouwd (*a*); heeft echter elk dier heilige mannen zijnen hem meer bijzonder eigenen gedachtenloop, ſchrijfſtrant, gezigtspunt, oogmerk. Ik denk derhalve, dat men zeer oordeelkundig handelt, met elken gewijden Leeraar afzonderlijk te hooren; hetgeen men bij hen aangaande de Christelijke Geloofs- en Zedeleer vindt, op te zamelen, te vergelijken, in verband te brengen, om dan eindelijk uit alle die vruchten van een zoo gebijzonderd, bedachtzaam, onbevoor-

oor-

ordeeld onderzoek dat ſchoone geheel te ormen, hetwelk met het hoogſte regt den aam van een volledig leerſtelſel der Chrisɛlijke Geloofs- en Zedeleer zal kunnen draen.

(a) Zie de bekroonde Verhandelingen van J. H. REGENBOGEN en J. A. LOTZE over dit onderwerp, uitgegeven door het Genootſchap tot verdediging van den Christelijken Godsdienst, voor den jare 1801.

§. 3.

*Het bij uitnemendheid gepaste der onderzoekingen van de Schriften, vooral van de Brieven van Johannes.*

Reeds hebben de eerwaaardige Beſtuurders an het Genootſchap tot verdediging van den Christelijken Godsdienst, aan welker verlicht n onpartijdig oordeel ook ik den uitſlag deer onderzoekingen eerbiedig onderwerpe, et Christendom aan zich verpligt door de ekrooning en uitgave der Verhandeling van en kundigen VAN TRICHT *over de Christelije Geloofs- en Zedeleer, voor zoo verre die it de Redevoeringen en Brieven van den Apostel Petrus kan worden opgemaakt.* Nu ragen zij, en wel bij herhaling, een kort

begrip der Christelijke Geloofs- en Zedeleer, zoo ver die uit de Brieven van den Apostel Johannes kan worden opgemaakt. Met wijsheid. De Schriften van dezen belangrijken man in het algemeen, zijne Brieven in het bijzonder, behelzen eenen zeer aanmerkelijken voorraad tot verdere opbouwing van het eenvoudig ſchoon leergeſticht der Christelijke waarheids- en deugdenleer, meer welligt dan eenig ander Apostoliesch geſchrift van gelijke uitgebreidheid. Daarenboven weinig komt er in de Schriften van Johannes, ('s mans *Openbaring* echter uitgezonderd) voor, hetwelk niet algemeen bruikbaar is. Doch vooral is er ééne omſtandigheid, welke de Schriften van dezen gewijden Christen-Leeraar van een onvergelijkelijk aanbelang maakt, de bijzondere betrekking namelijk, waarin deze leerling ſtond tot zijnen, in den volſten nadruk Goddelijken Meester. Hij was de leerling, welken Jezus bij uitnemendheid lief had. (Ev. van Joh. XIII: 23. XX: 2. XXI: 7, 20.) in den volſten zin de vertrouweling, de eigenlijke vriend van Jezus (*a*). Natuurlijk vooronderſtelt reeds dit in hem eene uitmuntende geſchiktheid tot eene gelijke beſchouwingswijze van waarheid en deugd, althans den heerlijkſten aanleg, om, met vaarwelzegging van alle vooroor-

dee-

eelen, het verhevenfte en reinfte onderwijs over te nemen, zich ten nutte te maen, en in den geest des goddelijken Leerars verder voort te planten. En inderdaad ntdekken wij, bij nader onderzoek zijner chriften in het algemeen, en zijner Brieven ı het bijzonder, eene volmaakte eenftemigheid, niet alleen van leer, maar ook van eervoordragt in denk- fpreek- (*b*) en handelwijze met die van Jezus Christus zelven. — ıdien nu deze aanmerking, gelijk wij verouwen, gegrond is, dan zeker kan men van e gedenkftukken dezes grooten Apostels de oordeeligfte partij trekken, om in den geest an den onfeilbaren Stichter des Christendoms ep in te dringen, en de belangrijkfte bijagen te leveren tot hetgeen, in den eigenken zin, een zamenftel der Christelijke Geofs- en Zedeleer zal mogen genoemd woren. De Christen juicht dan deze ondernening der eerwaardige Beftuurders van dit rdienftelijk Genootfchap van harten toe, ı hoopt van dezelve eenen gunftigen uitıg.

) Zie de fchoone aanmerking van LAVATER, en NIEMEIJERS *karakterk.* III B. V D. bl. 55 en verg. *Onderzoek aangaande hetgeen in de leeringen en voorfchriften van Jezus en de Apostelen tijdelijk en plaatfelijk is*, of *voor alle tijden en van*

*van een algemeen geldend gezag*; gevolgd naar het Hoogd. van J. A. G. MEIJER, Amst. bij J. ALLART, 1811, bl. 101—103.

(*b*) Zie over dit onderwerp C. W. STRONCK *Specimen Hermeneutico-Theologicum de doctrina et dictione Johannis Apostoli ad Jesu Magistri doctrinam dictionemque exacte composita.*

## §. 4.

### *De zin en bedoeling der Prijs-vraag, en hetgeen hierbij moet worden in acht genomen.*

Het Genootschap verlangt nu een kort Begrip der Christelijke Geloofs- en Zedeleer, alleen voor zoo ver die uit de Brieven van den Apostel Johannes kan worden opgemaakt. De Openbaring des lievelings van onzen Heer heeft welligt te weinig voor het leerstellige, en dat weinige is dan nog te diep in geheel ongelijksoortige stoffen ingewikkeld, zoo dat er eene zeer moeijelijke, al te diepzinnige schifting zoude gevorderd worden, om het bruikbare voor dit doel, van het geheel onbruikbare te kunnen afzonderen. En om het Evangelie mede in het onderzoek op te nemen, dit oordeelde het Genootschap mogelijk een werk van eenen te langen adem te zullen zijn. Welligt wordt dit onderzoek

voor

or latere navorſchingen geſpaard. Met ngzame, maar gewisſe ſchreden nadert en ook des te zekerder aan zijn doel. Het enootſchap wil daarenboven alleenlijk een rt Begrip. Alle noodelooze uitvoerigheid pralende ſchijn van geleerdheid moeten rhalve vermijd worden. Het eenvoudige het kenmerk der waarheid. Een naauwurig en onpartijdig onderzoek, in eene regelde orde, en eenen, ook voor den eenudigen man verſtaanbaren ſchrijfſtrant voordragen, zal dus, hiervan houden wij ons rzekerd, aan deszelfs begeerte kunnen volen.

§. 5.

*Orde en plan van behandeling.*

Ook ik waag het de uitkomst mijner onerzoekingen van de Brieven van den Apos-l Johannes, met bekrekking tot Christelijke odgeleerdheid en Christelijke Zedekunde, n de Beſtuurders des eerbiedwaardigen Geootſchaps ter beoordeeling aan te bieden. heb die Brieven gelezen, bij herhaling, , zoo als ik mij verbeelde, zonder eenige evooroordeeldheid gelezen, even als of ik nooit meer in handen gehad hadde. Het-

geen ik bij deze herhaalde lezingen voor het leerftellige der Christelijke Geloofs- of Zedeleer van eenig belang oordeelde, heb ik telkens zorgvuldig aangeteekend, en daaruit eindelijk het geheel zamengevoegd, hetwelk ik hier thans zal trachten te leveren. Dit onderzoek heeft mij geleerd en gefticht, en op nieuw bekrachtigd in mijn geloof aan den goddelijken oorfprong en de onberekenbare waarde der Evangelifche Geloofs- en Zedeleer. Wierd nu deze flotfom mijner onderzoekingen der bekrooning en uitgave waardig geöordeeld, ik zoude mij van harten verheugen, van ook iets te hebben bijgedragen tot eene meerdere waardeering der Brieven van mijnen lievelings-fchrijver onder de Schrijvers des Nieuwen Verbonds, en vooral ter handhaving van eene Godsdienst-leer, welke anders ongekende waarheden in den helderften dag plaatst; van eene Zedeleer, die van de zuiverfte beginfelen uitgaat, de verhevenfte voorfchriften ter beoefening voorftelt, de volledigfte hulpmiddelen aan de hand geeft. Zal mijn onderzoek in het duifter blijven rusten, dan zal welligt een ander in het licht treden, meer bruikbaar dan het mijne: en niet mijne eer, maar de eer van den hemelfchen Godsdienst, welken ik belijde, is het doel dezer onderneming.

Zon-

Zonder verder iets ter Inleiding over den Perfoon, de lotgevallen, den werkkring, het karakter van onzen Johannes, de echtheid, den geest, en het karakter zijner Brieven aan te merken, dewijl men over deze onderwerpen bij eenen NIEMEIJER (*a*), BRINK (*b*), en in de bijzondere Inleidingen tot deze Brieven, bij eenen VAN HAMELSVELD, VAN VLOTEN, ZACHARIAS, vooral bij MICHAËLIS, en bij meer anderen overvloedig kan te regt komen, en dit de uitgebreidheid van ons gefchrijf flechts noodeloos zoude vermeerderen, behoef ik nog maar alleenlijk dit vooraf te zeggen, dat ik mijne onderzoekingen over de Christelijke Geloofs- en Zedeleer afzonderlijk zal voorftellen, ten einde men gemakkelijker kunne nagaan, wat Johannes, met betrekking tot elk dezer bijzondere aangelegene onderwerpen, in zijn drietal Brieven, bruikbaars geleverd hebbe.

(*a*) Zie zijne *Karakterk. des Bijbels*, V. D. bl. 449—519.
(*b*) In 's mans uitmuntend ftuk *over den eerften Brief van den Apostel Joännes*, Amft. en Leeuw. 1806, bl. 1—136.

Wij maken dus eenen aanvang met de opgave van het Kort Begrip der Christelijke Geloofsleer.

CHRIS-

---

# CHRISTELIJKE GELOOFSLEER.

## EERSTE HOOFDSTUK.

### OVER DE HEILIGE SCHRIFT.

### §. 6.

*Geloofwaardigheid der geſchiedkundige boeken des Nieuwen Verbonds, in 't bijzonder voor zoo veel zij de geſchiedenis van Jezus bevatten.*

De geloofwaardigheid der geſchiedkundige boeken des Nieuwen Verbonds is, als het ware, de grondſlag van de erkentenis der geheele Openbaringsleer. Met haar ſtaat of valt dezelve. Men ziet derhalve met de uiterſte naauwkeurigheid naar bewijzen om, ingevolge waarvan men zich, met alle gerustheid, van die geſchiedkundige geloofwaardigheid ten vollen kan overtuigd houden. Ook onze Johannes heeft dienaangaande het een

en en ander in zijne schriften, welke nu on-
e opmerkzaamheid tot zich trekken. Althans
oor de geschiedkundige geloofwaardigheid
er levensverhalen, betreffende onzen Heer
ezus Christus, is die Apostel een zeer veel
eteekenend getuige. Behalve dat hij een man
vas van het edelste karakter, die met de ver-
ichting van het geen Jezus van Nazareth be-
rof, geen eer noch voordeel bij de wereld
onde behalen, en ook, indien hij gewild
ad, niet had kunnen misleiden, dewijl hij
ogenblikkelijk gevaar liep van openbaar te
ullen worden ten toon gesteld; heeft men
ooral aan te merken, dat hij zelf alles, het-
velk hij aangaande Jezus geschiedenis, in de-
e zijne schriften, bijzonder in zijn Evange-
ie, (*a*) geboekt heeft, zelf met eigene
ogen gezien, met eigene handen, als het
vare, getast heeft. (1 Br. I: 1, 3. IV: 14.)
Hij was tijdgenoot, leerling, bijzondere vriend
en vertrouweling van Jezus, den Zaligma-
ker der wereld. En niet alleen, dat hij zich
zelven als eenen ooggetuigen der daden en
otgevallen van zijnen goddelijken Meester
kennen doet, maar zelfs beroept hij zich op
de onpartijdige herinneringen der geenen, die
met hem in de gelegenheid geweest waren,
om den verhevensten Weldoener des men-
schelijken geslachts meer van nabij te leeren
ken-

kennen, en deszelfs onderwijzingen aan te hooren (1 Br. II: 7, 13, 14, 24.) Hij haalt bijzonderheden aan uit de geſchiedenis der daden en lotgevallen van onzen Heer, in welke wij de naauwkeurigſte overeenſtemming aantreffen met de ons bekende vier eigenlijk dus genoemde Evangelien, en met het geſchiedkundige, hetwelk wij ginds en elders in de ſchriften der overige Apostelen aantreffen (*b*). Eindelijk, hij ſpreekt niet alleen van zich zelven, als die alles, hetwelk hij aangaande Jezus en deszelfs geſchiedenis ſchreef, zelf met eigene oogen gezien had, en dus naar waarheid getuigen konde; maar hij ſluit ook anderen daarmede in. „*Het* „*geen* WIJ *gehoord*, *het geen* WIJ *gezien heb*„*ben.*" (1 Br. I: 1, 3.) En wie waren zij, die met Jezus zoo gemeenzaan hadden omgegaan? Deszelfs Apostelen, van welken Mattheus een tamelijk uitvoerig geſchiedverhaal, aangaande zijnen grooten Meester, ons heeft nagelaten, en een ander, Petrus, in zijne redevoeringen en brieven verſcheidene gedenkwaardigheden uit het leven van dien Eenigſoortigen heeft ingevlochten. Ook voor dezer geſchiedkundige geloofwaardigheid in het bijzonder is Apostel Johannes derhalve een belangrijk getuige.

(*a*)

a) Ik vooronderstel hier, dat dit stuk van dezelfde hand is, als het drietal Brieven. Deze vooronderstelling zoude, behalve uit andere bewijzen, welke men nagenoeg in alle Inleidingen op dit geschrift vinden kan, vooral ook uit inwendige kenmerken, ontleend, bij voorbeeld, van de gelijkvormigheid in schrijfstijl, kunnen betoogd worden. En met deze vooronderstelling levert de waardige man, in de aangehaalde plaatsen zijnes eersten Briefs, eene heerlijke bijdrage tot handhaving der geschiedkundige geloofwaardigheid van de gewijde levensberigten, aangaande onzen goddelijken Heiland. Men vergelijke hier eene Leerrede van den zaligen VAN LOO, in 's mans Leerredenen IV D. bl. 223. volgg.

b) Dienaangaande zullen in het vervolg, in onze ontwikkeling aangaande Jezus den Zaligmaker, de bijzondere proeven voorkomen. Men vergelijke bij voorraad 1 Br. V: 6. (Over welke plaats ook in het vervolg meer zal gezegd worden) met Matth. III: 13—17. Marc. I: 9—11. Luc. III: 21, 22. — 1 Br. I: 7. V: 6 met de gewijde berigten aangaande het einde van zijne aardsche loopbaan. — 1 Br. II: 1. III: 5, 7. met Joh. VIII: 46. Matth. XXVII: 4, 19, 23, 24. — 1 Br. II: 1. met Matth. XXVIII: 20. enz. 1 Br. II: 28. met Hand. I: 11. Marc. VIII: 38. en meer andere plaatsen.

## §. 7.

### *Hoog gezag van Jezus.*

Na de geschiedkundige geloofwaardigheid r levensberigten aangaande den grooten Stich-

Stichter van het Christendom, op genoegzame gronden gevestigd te zien, rijst zeer natuurlijk bij elken opmerkzamen onderzoeken de vraag: was Jezus met het noodig gezag bekleed, om zulk eene leer voor te dragen, als Hij voorgedragen; zulke inrigtingen te verordenen, als Hij verordend heeft? — In het leerſtellig onderwijs der Christelijke Godgeleerdheid beantwoord men deze vraag ten genoege, uit den aard van verſcheidene zijner lotgevallen, uit den geest van ſommige zijner daden, welke men onder den algemeenen naam van *wonderwerken* bevat (*a*); en niet minder ook uit de door hem gedane voorſpellingen, aan welke de uitkomst, of reeds geheel heeft beantwoord, of tot welker eenmaal daar te ſtellen volledige vervulling de loop der wereldgebeurtenisſen zich met de afwentelende eeuwen van lieverlede meer en meer begint te voegen (*b*).

Aangaande de bewijzen uit de lotgevallen en daden heeft Johannes weinig of niets. Alleen zoude men hiertoe mogelijk kunnen brengen de benoeming van Jezus als voorſpraak bij den Vader (1 Br. II: 1), en grond onzer hoop voor de eeuwigheid (1 Br. III: 3), waarbij de waarheid van 's Heilands hemelvaart, mijnes bedunkens, duidelijk vooronderſteld wordt (*c*). Iets meer onzer opmer-

erking waardig, tot den laatſten rang van
wijzen, die namelijk uit de voorſpellingen
tleend zijn, behoorende, treffen wij bij
m aan. Te weten Jezus had, met betrek-
ng tot de lotgevallen zijner leer, voorzegd,
t er eens akelige tijden zouden aanbreken;
den, in welke men allerleie, vreemde,
christelijke leer zoude trachten in te voe-
n, Matth. VII: 15, 16. XIII: 25—29.
XIV: 4, 5, 11, 12, 23—26, en dat dit
lfs plaats zoude hebben, eer het toenmaals
vend geſlacht zoude zijn voorbijgegaan,
atth. XXIV: 34. — Nu herinnert Johannes
araan zijnen Christelijke tijdgenooten. „*Kin-
dertjes! het is de laatſte ure* (*d*), *en*,
*gelijk gijlieden gehoord hebt*, (namelijk —
hetwelk mij uit het verband het waarſchijn-
lijkſte voorkomt, verg. vs. 13, 14 — uit
den mond van Jezus zelven, of uit dien
zijner leerlingen, in navolging van Hem),
*dat de Antichrist* (*e*) *komt*" enz. (1 Br.
: 18) — Door de opgave derhalve van de
tkomst, in allen opzigte, wat zaak en tijds-
paling betreft, beantwoordende aan de aan-
haalde voorzeggingen van onzen Heer, le-
rt Johannes een mede zeer geldend bewijs
oor het hoog, het waarlijk Goddelijk ge-
g, van den grootſten Afgezant des hemel-
hen Vaders.

(*a*) Bekend zijn de Verhandelingen van ROGGE, BROU WER, HULSHOFF en DE VOS in het XV. Deel de *Verhandelingen van Teylers Godgeleerd Genootschap* en van MÖLLER, CLARISSE en FEITH in die va van het *Haagsch Genootschap* voor 1800. De zelver lezing en herlezing is voor den Christeli ken waarheidsvriend eene blijvende behoefte.

(*b*) Men vergelijke de Disfert. van J. A. TURRETIN *de Prophetiis* etc. Oper. Vol. I. p. 347. *feqq.*

(*c*) Zie W. A. V. HENGEL, *ten betooge, dat de b rigten des Nieuwen Testament aangaande Jezu Hemelvaart* enz., in de Verhandelingen van he *Haagsch Genootschap* voor 1809. bl. 122, en 11

(*d*) Zie over deze fpreekwijze, *de laatfte ure*, oo onzen ABRESCH in Paraphr. ep. ad Hebr. Spe I. p. 5, 6 en A. J. SNOUCK HURGRONJE, Disf. i aug. *de praecipuis vaticiniis V. T. quibus effu Spiritus S. diebus Mesfiae exfpectanaa praenu tietur.* Traj. ad Rhen. 1804. p. 9. *feqq.*

(*e*) Over den *Antichrist* is, gelijk men weet, zee veel, en onder dit, zeer veel ongerijmds voor de dag gebragt. Ik geloof, dat zij het naast aan de zin des Apostels zijn, die hier noch aan Gnostie ken, noch aan andere bepaalde onregtzinnigen noch aan de Bisfchoppen van Rome in het bijzon der, maar in het algemeen aan elken van Christu afwijkenden, en zich tegen hem aankantende Leeraar denken. Natuurlijk oogde Johannes he naast op de valfche Leeraren, die zich in zijne tijd voornamelijk vertoonden. Vergelijk overigen SCHLEUSNERI Lex. in v. BRINK t. a. p., e STRONCK Spec. I. p. 88. *feqq.*

§. 8

## §. 8.

*Eenheid der leer van Jezus en de Apostelen.*

Het hoog, en eigenlijk gezegd Goddelijk, gezag van Jezus Christus als den grootſten Afgezant des Vaders, op onwederlegbare gronden eenmaal bewezen zijnde, vloeit daaruit als van zelve voort de Goddelijkheid zijner leer, in den volſten en uitgebreidſten zin van dat woord. Hebben toch zijne lotgevallen zulk eene wending gehad, dat Hij uit den dood is opgeſtaan, aan de regterhand zijnes Vaders is verheven geworden; heeft Hij zulke wonderdaden verrigt, als aan Hem worden toegeſchreven: zijn, eindelijk, door Hem die voorſpellingen gedaan, en heeft reeds aanvankelijk de voor den gewonen mensch onmogelijk te voorziene toekomst een groot gedeelte van dezelve bewaarheid, als dan is het beſluit zeer gemakkelijk op te maken: Hij had niet alleen het hoogst gezag, maar ook zijne leer is dan van den verhevenden oorſprong, onfeilbaar, en als het woord des alleen wijzen Gods zelven te beſchouwen. Maar nu: een zeer groot gedeelte des Nieuwen verbonds beſtaat uit Apostoliesch onderwijs, in hunne Redevoeringen en Brieven, dan aan geheele gemeenten, dan aan bijzonde-

deren perfonen, in de zaak van den Godsdienst, medegedeeld. Terftond ontrijst nu bij elken onderzoeker der Christelijke Geloofs- en Zedeleer de vraag: hebben de Apostelen van Jezus dezelfde leer met die hunnes Meesters verkondigd? en is dus het geen zij in hunne Redevoeringen zeiden, in hunne Brieven fchreven, niets meer en niets minder, dan alleen uitbreiding en opheldering van dezelfde waarheden, van dezelfde zedelijke voorfchriften? Johannes geeft ons ter beantwoording dezer vraag eenen veelbeteekenenden wenk. Hij betuigt, dat hij hun geen nieuw, maar een oud gebod gaf; en wel bijzonder een gebod, hetwelk zij zelve *van den beginne*, dat is hier, van den beginne der Evangelie-prediking af aan (*a*), en dus uit den eigenen mond van Jezus Christus gehoord hadden (1 Br. II: 7. 2 Br. 5), gelijk hij reeds uitdrukkelijk verklaard had, (1 Br. I: 1, 3) dat hij zijne medechristenen dat geen mededeelde, het geen hij zelve met zijne ambtsbroeders, met eigene ooren (uit den mond namelijk van den Goddelijken Leeraar) had opgevangen. Ja zelfs fpoort hij in het algemeen zijne broederen daartoe aan, om te blijven, bij het geen zij in den aanvang der Evangelie-prediking van den Meester zelven vernomen hadden (1 Br. II: 26).

Be-

Behalve dit behoeft men flechts, en de brieven van onzen Johannes (*b*), en de overige Apostoliesche geschriften, onder malkanderen, en met het onderwijs des Heilands zelven te vergelijken, om in dit onderzoek tot de volledigste gerustftelling te kunnen vorderen (*c*).

(*a*) Over de spreekwijze ἀπ' ἀρχῆς in het algemeen, en ook in dit redebeleid, vergelijke men STRONCK Spec. I. p. 40. *seqq.* ROSENMULLERI Scholia ad h. l.

(*b*) Eene vergelijking tusschen de leer van Johannes en die zijnes Meesters heeft STRONCK in het zoo even genoemd Spec. schoon bewerkt.

(*c*) Men zie de §. 2. aanmerking (*a*) aangehaalde Verhandelingen van REGENBOGEN en LOTZE.

## §. 9.

*Goddelijkheid der Evangelieleer in haar geheel beschouwd.*

Het is noodig, dat men zich niet alleen van het hooge gezag van Jezus Christus, van de Goddelijkheid zijner leer, en de overeenstemming der Apostoliesche leer met die des Meesters zelven, regt levendig overtuigd houde, maar ook, dat men van de Goddelijkheid der Evangelieleer, in haar geheel beschouwd,

ſchouwd, gansch en al verzekerd zij. Het minſte gedeelte toch van het geene wij in de Schriften des Nieuwen Verbonds den Christen, tot geloovige erkentenis en beoefening, vinden voorgeſteld, is, zoo als wij het vinden, van Jezus zelven afkomſtig. Natuurlijk derhalve ziet men naar bewijzen om, op welke men de Goddelijkheid, dat is, den Goddelijken oorſprong, der geheele Evangelieleer, dat is, der Evangelieſche voorſtelling, en Apostolieſche ontwikkeling en uitbreiding van dezelve, zal kunnen grondvesten. En met zeer veel regt ſtaaft men, in de meer uitvoerige zamenſtellen der Christelijke Godgeleerdheid, het Goddelijk gezag der Apostelen in het bijzonder, en dus de hemelſche afkomst hunner leer, uit aanmerking der wonderwerken door hen verrigt, der lotgevallen, die hen bejegend hebben, en van den heilrijken uitſlag, welken hunne pogingen, vergeleken met de toenmalige verſtandelijke en zedelijke geſteldheid der wereld, en de wijze, waarop, en de uitwendige hulpmiddelen, waarmede zij dezelve aanwendeden, op het toen levend menschdom gehad hebben.

Iets, hoewel zeer weinig, hetwelk tot ſtaving van deze Goddelijkheid der Evange-

lie-

ieleer, in haar geheel beſchouwd, dienen
an, lezen wij in de Brieven van onzen Jo-
annes. De uitmuntende Man, blijkens den
eheelen toon van zijn geſchrijſ, zoo gansch
n al vrij van alle aanmatiging eener eere,
elke hem noch de voortbrengſels van zijnen,
oor den Heiligen Geest verlichten, diep-
enkenden geest toekwam, ſpreekt van de
eer des Evangeliums, als van *het woord van
od* zelven (1 Br. II: 14. verg. I: 10). Hij
erklaart ronduit, dat, die in de leer van
hristus niet blijft, *God zelven niet heeft*,
at is, God zelven niet gelooft (2 Br. 9) (*a*).
ij zegt van de regtſchapene Evangelie Die-
aars zijner eeuw, dat zij voor den naam van
od waren uitgegaan (3 Br. 7), en beweert
indelijk met uitdrukkelijke woorden: *die
od kent* (vereert en lief heeft), *hoort ons*,
*elke het Evangelie verkondigen; die uit God
iet is*, geen kind van Hem is, *hoort ons
iet*, leent aan onze voordragt geene de min-
te opmerkzaamheid (1 Br. IV: 6). Hoe dui-
elijk derhalve beſchouwde hij, die haar zoo
oor en door kende, en door eenen hooge-
en geest bezield was, de Evangelieleer als
ene waarlijk Goddelijke leer, eene leer van
oddelijken oorſprong, eene gedachte Gods,
p Goddelijken last en door Gods bijzonde-

ren invloed op deze wereld ingevoerd en voortgeplant!

(*a*) Over de spreekwijze, *God te hebben*, in den zin van Johannes, zie men STRONCK Spec. I. p. 44. *seqq.* 103, 104. Men vergelijke overigens vooral, 1 Br. II: 23. ZACHARIAE in zijne *Paraphr. Erklär.* omschrijft dit dus: *der gehöret nicht zu den wahren verehrern Gottes.* Geheel anders ROSENMULLER in *Schol.* ad h. l. welke aan het genot der Goddelijke gunst denkt.

## §. 10.

### *Iets ten bewijze der geschiedkundige geloofwaardigheid van de verhalen des Ouden Verbonds.*

Ook de Schriften des Ouden Verbonds vervatten in zich veel, voor den Christen te erkennen en te gelooven noodzakelijk. Het Nieuwe Verbond zoude, zonder het Oude, raadsel voor ons zijn, gelijk het Oude, zonder het Nieuwe, in onzen eeuwkring iets geheel onvolledigs vertoonen zoude. De overtuiging dus van de geschiedkundige geloofwaardigheid dezer stukken is voor den Christelijken waarheidsvriend dringende behoefte. Ook hiervoor levert Johannes in zijne Brieven, hoewel eene zeer kleine bijdrage, toch echter iets. Niet alleen,

da

at hij nergens de verhalen des Ouden Ver-
onds wederſpreekt, maar bij zijne aanbeve-
ng der broederlijke liefde haalt hij ook aan
e geſchiedenis van Kaïn en Abel, welke
Mozes, (1 Br. IV: 3—15.) heeft opgetee-
end, (1 Br. III: 12) en waarvan hij dus
et geſchiedkundig gezag eerbiedigt.



---

# TWEEDE HOOFDSTUK.

## EERSTE AFDEELING,

### OVER GOD, ZIJNE EIGENSCHAPPEN EN DEUGDEN

§. 11.

*Gods aanwezen.*

Dat er een God is, een wezen, aan het welk alles zijnen oorſprong te danken heeft, is zoo onbetwistbaar zeker, dat alleen de uitſporigſte dwaasheid deze gedachte kan in twijfel trekken. Het aanwezen Gods dringt zich, bij eenig verſtandig nadenken over de genoegzame reden van het beſtaan des onmetelijken geheels, zoo krachtig aan den menſchelijken geest op, dat dezelve als het ware overal de ſprekendſte bewijsſtukken voor dit beſtaan eenes Gods hoort, ziet en gevoelt.

Geen

een wonder dan, dat dit aanwezen van God
rgens in den geheelen Bijbel opzettelijk
rdt bewezen, maar overal, als algemeen
kend en geëerbiedigd, wordt vooronder-
lt. De Bijbel toch is, mag ik denzelven
o eens noemen? het tweede Deel van het
oote Onderwijzingsboek Gods ter opvoe-
ig van het menschdom voor deugd en ge-
zaligheid. Hetgeen in het eerste deel, in
Natuur, duidelijk genoeg wordt geleerd,
rdt in dat tweede, als grondslag voor het
rder onderwijs, het eigenlijk gezegd onder-
js der nadere openbaring van God, bij
oronderstelling aangenomen. De Bijbel be-
st op deze gedachte: „*er is een God!*" (*a*)
van hier dan ook, dat onze Johannes ner-
ns van dit bestaan eenes Gods opzettelijk
eekt, maar hetzelve ook als eene bekende,
betwistbare waarheid, eene waarheid,
k door zijne Lezeren geëerbiedigd, in zijn
ietal Brieven, bij vooronderstelling aan-
emt.

) Conf. MUNTINGHE *Theol. Chr.* §. 92.

§. 12.

## §. 12

### *Gods geestelijk beſtaan.*

„ Indien er een God is, wat is Hij dan?" deze vraag rijst terſtond, na de welgevestigde overtuiging van Gods aanwezen, in het menſchelijk verſtand op. Hare beantwoording echter is, hoewel eene der eerſte, tevens eene der moeijelijkſte pogingen van den redelijken geest, die in ons is, ja voor eene volledige bewerking geheel onvatbaar. De mensch kan God niet regt doordenken. Dit wisten, dit gevoelden de onfeilbare, echt Goddelijke onderwijzers des menschdoms, inzonderheid dus ook Jezus en de Apostelen. Ter oplosſing derhalve van dit vraagſtuk gaven zij iets, zooveel als noodig was, om den mensch tegen de zucht tot afgoderij en beeldendienst te wapenen, maar verder traden zij niet. Tot een dieper indringen waren zij zelve, Jezus de Zoon van God uitgezonderd, buiten ſtaat. Diepere navorſchingen zouden ook altijd buiten de grenzen der bevatting van den nog onvolmaakten ſterveling gebleven, nimmer voor zijn nadenken berekend geworden zijn. Jezus en zijne Apostelen beantwoorden dan deze vraag: „ wat is God?" in eene korte taal, die ons meer ontkennende, dan ſtellige denk-

beel-

eelden levert. Bekend is de betuiging van lem, die ons het verſtand gegeven heeft, m den Waarachtigen te kennen, (1 Br. V: oa): „ *God is een Geest!*" (E. V. Joh. IV: 4) dat is, een onſtoffelijk, en dus voor het ienſchelijk oog onzigtbaar wezen. Dit laat- e nu, dat God niet gezien kan worden, erklaart ook Johannes uitdrukkelijk, (1 Br. IV: 2 en 20) en dringt met deze gedachte de hristelijke liefde jegens onze natuurgenoo- n, die men dagelijks ziet en zien kan, achtig aan. Het beſtaan dus van God is, ok volgens onzen Johannes, het beſtaan van enen geest (*a*).

) Conf. STRONCK *Spec.* I. p. 24, 25. en BRINCK op 1 Joh. IV: 12.

§. 13.

*God is boven alles verheven.*

Terſtond wanneer men aan God denkt, ertegenwoordigt men zich een wezen, het- elk door zijnen ſtand, door zijne natuurlij- e en zedelijke eigenſchappen, door zijne etrekkingen eindelijk, en door de blijken er betrekkingen, zijne verhevenheid ſtaaft oven alles, hetwelk, als zijn gewrocht ne- ens Hem, in den onmetelijken ſcheppings- kring

kring beftaat; een wezen, hetwelk door niets overtroffen wordt, en door niets overtroffen kan worden. Zoo predikt Hem, bij eenige opmerkzaamheid, de geheele Natuur aan onzen redelijken geest. Zoo predikt Hem inzonderheid de onwaardeerbare Openbaring, zoo wel, voor zoo ver zij in het Oude als voor zoo verre zij in het Nieuwe Verbond begrepen is (*a*). Ook de lieveling des grootften Leeraars doet ons Hem uit dit oogpunt befchouwen. Uitdrukkelijk zegt hij: „ *God is meerder dan ons hart*," (1 Br III: 20) (*b*), en een weinig verder, (IV: 4): „ *Hij*, dat is God, die in Ulieden is, *is* „ *meer dan die in de wereld is*" (*c*). Hij is dus verheven boven Christenen en onchristenen. Niets kan met Hem in eenige vergelijking gebragt worden Alles moet voor Hem zwichten. Alles is zijn eigendom, en aan Hem geheel onderworpen.

Onwederlegbare blijken dezer verhevenheid van God boven alles, levert de Apostel inzonderheid door zijne onbewimpelde verklaringen, dat van Hem ontvangen wordt alles, wat men in den waren Christenzin, overeenkomftig met onze wezenlijke behoeften, bidt (1 Br. III: 22); door zijne toebede van genade, vrede, en barmhartigheid van God den Vader (2 Br. 3), en door zijne voorftellin-

gen

n van God, als den genen, die de zon-
n vergeeft, van alle ongeregtigheden rei-
gt, (1 Br. I: 9) en tevens de bron is en
rzaak des eeuwigen gelukzaligen levens,
1 Br. V: 20) (*d*).

) Conf. MUNTINGHE l. l. §. 110.

) Het is waar, wanneer Johannes hier schrijft: *God is meerder dan ons hart*, bedoelt hij vooral de alwetendheid van dien oneindigen Geest, gelijk dit ook zeer juist door BRINK in zijne Nadere Opheld. t. d. p. is aangemerkt. Echter zie ik geene reden, waarom men dit niet in eenen algemeenen zin zoude kunnen opvatten, even gelijk het zeggen van Jezus Christus, Matth. V: 48, hoezeer dan hier eigenlijk (verg. Luc. VI: 36) in de eerste plaats door den Heiland *Gods ontfermende goedheid jegens allen* bedoeld worde. Zie overigens STRONCK *Spec.* I. p. 197.

) Over de spreekwijzen: „ *in iemand te zijn*" en „ *hij, die in de wereld is*", zie men in het vervolg §. 44 aanmerking (*f*) en §. 26 aanmerking (*a*).

) Er zijn weinige Schriftplaatsen, waarover de gedachten der Uitleggeren meer uit een loopen, dan over deze. Het belang voor het leerstellige der Christelijke Godgeleerdheid werkt hiertoe onberekenbaar mede. Gaarne erken ik, ook meermalen in twijfel te hebben gestaan, of men het slot van dit vers op God den Vader, dan wel op Jezus Christus behoore te huis te brengen. Bij het stellen van dit Kort Begrip, ben ik het voor en tegen nog eens op nieuw, en, zoo als ik vertrouw, met alle onpartijdigheid nagegaan, en vinde, immers voor als nog, die gedachte de ongezochtste,
vol-

volgens welke men de woorden: „ *deze is de waarachtige God en het eeuwige leven*", op God den Vader betrekkelijk maakt. Immers is het zeer overeenkomſtig met den Schrijfſtijl des Nieuwen Verbonds, ja zelfs meer bijzonder van onzen Johannes, om het aantoonend voornaamwoord niet alleen tot het naastbij gelegene, maar ook tot het meer verwijderd onderwerp betrekkelijk te maken. Men zie ten voorbeelde, Hand. VII: 19. VII: 26. 2 Joh. VI: 7. Daarenboven is het, in den ſpreektrant van Jezus, met wien wij weten dat de ſchrijfwijze van Johannes zoo veel gelijkvormigs heeft, niet ongewoon God den Vader den eenigen waarachtigen te noemen, bij voorbeeld Joh. XVII: 3. En eindelijk ſchijnt het, naar ons gevoel althans, zulk eene heerlijke opklimming, ook zoo juist met de vermaning in het volgende vers ſtrookende, wanneer men aanneemt, dat de Apostel na de opgave van hetgeen Jezus als Leeraar ten aanzien van God aan het menschdom geopenbaard heeft, die herinnering beſluit met de hartelijke uitboezeming: ja waarlijk, Hij, dien Jezus ons heeft leeren kennen, is de waarachtige God en de bron van gelukzaligheid!" Overigens vergelijke men hier J. VAN VOORST, *over den invloed van het geloof der verborgenheden op onze gelukzaligheid* in de Verh. van het *Haagsch Gen.* voor den jare 1787. bl. 73 aanmerking (*s*) en in zijne *Annotat. in loca ſelecta* N. T. p. 126, 127. A. G. UHLE, *over de Godheid van Christus*, in de Verh. van het *Haagsch Gen.* voor het jaar 1792. bl. 92, 93. STRONCK *Spec.* I. p. 52, vooral ook BRINK t. d. p. DOEDERLEINII *Inst. Theol. Chr.* ed. ſext. Vol. I. p. 386, en, die geheel eenſtemmig met ons denkt, MORUS in *Prael. Exeg. ad h. l.*, en oordeele.

§. 14.

§. 14.

*Alwetend.*

Voor het denkbeeld eenes Gods. die bo-
ven alles verheven is, alles vermag, alles aan
zich onderwerpt, wordt men zeer gemakkelijk
geleid tot de gedachte, dat Hij dan ook de
Alwetendheid zelve wezen moet. Hoe zoude
Hij de gebeden zijner redelijke Schepſelen ver-
nemen, hoe hunne nooden kennen, hoe het
verband der ondermaanſche gebeurtenisſen,
ter bevrediging hunner behoeften, aan zijnen
wil kunnen onderſchikken, indien Hij niet
alles, in den volkomenſten en uitgebreidſten
zin dier benaming, volmaakt kende? Deze
eigenſchap ſchrijft Johannes met ronde woor-
den aan God toe, (1 Br. III: 20) (*a*).
Meer bijzonder vooronderſtelt hij daarenbo-
ven, dat God de menſchelijke natuur in ha-
ren geheelen toeſtand volledig doorziet, daar
Hij anders zijnen Zoon niet tot eene verzoe-
ning voor de zonden zoude hebben afgevaar-
digd, (1 Br. IV: 10. verg. I: 7—9.) En
uitdrukkelijk noemt hij God een licht,
(1 Br. I: 5) dat is, eene bron van zuivere
heiligheid niet alleen, maar ook van echte
kennis en ware wijsheid, gelijk mij althans
dit denkbeeld onder deze uitdrukking van den

C Apos-

Apostel mede begrepen fchijnt (*b*), hoe zeer het dan ook ter dezer plaatfe niet op den voorgrond ftaan moge.

(*a*) Over deze ftof heeft E. KIST eene fchoone Leerrede in zijne *Leerredenen over Gods deugden* I D Bl. 33 volg.

(*b*) Zie STRONCK *Spec.* I. p. 25, en BRINK in de Inl. bl. 86 volg.

## §. 15.

### *Heilig.*

Na de ontwikkeling van hetgeen ons Johannes in zijn drietal brieven aangaande eene en andere natuurlijke eigenfchap des Oneindigen opgeeft, gaan wij over tot een meer gebijzonderd onderzoek van zijne meer of min uitgewikkeld voorgeftelde denkbeelden aangaande Gods zedelijke eigenfchappen, of deszelfs eigenlijk dus genoemde deugden. God toch is ook inzonderheid een zedelijk wezen, en hiervoor zullen wij gewis bij eenen Leeraar, als Johannes, die zoo onafgebroken op zedelijkheid aandringt, verfcheidene bewijzen aantreffen.

Aan het hoofd nu dier zedelijke eigenfchappen plaatfen verfcheidene ftelfelfchrijvers (*a*), en, gelijk ik denk, te regt (*b*), Gods

ds *heiligheid*, dat is, die volmaaktheid
Oneindigen, waardoor Hij, zelf van alle
elijke onreinheid volmaakt zuiver, met de
chtigste begeerte tot dat alles gedrongen
rdt, hetwelk met de eeuwige beginsels van
arheid, regtvaardigheid en billijkheid ge-
l overeenstemt (*c*).

Uit dit oogpunt vertoont onze Apostel
m ook aan ons gezigt. Hij noemt Hem
*licht*, (1 Br. I: 5) dat is, een wezen,
hetwelk niet alleen de grootste verstande-
e verlichting maar ook de volmaakste
*delijke helderheid* plaats heeft (*d*); een
zen derhalve, waarin, gelijk de Apostel
f deze gedachte ook hierop oogenblikkelijk
t volgen, geene dwaling hoegenaamd,
oral ook geene zedelijke bevlekking, ge-
nden wordt. Vervolgens beweert de waar-
ge man duidelijk, dat alles, hetwelk onder
volmaakte menschen duizende malen zon-
ge neigingen en begeerlijkheden opwekt,
et van God, maar alleen van de booze we-
ld afstamt, (1 Br. II: 16.) Wijders stelt
God voor als den genen, die zijne redelij-
schepselen tot alle zedelijke volkomenheid
il opvoeden, (2 Br. 4.) Eindelijk wijst
j zijne lezers op dien God, als op het beste
oorbeeld van ware heiligheid. Men moet
het licht wandelen, gelijk God in het licht

 is,

is, (1 Br. I: 7); in navolging van Hem, malkanderen beminnen, (1 Br. IV: 11, 19): Christenen kunnen tegen den grooten dag der algemeene vergelding eenen grond van vrijmoedigheid daaruit ontleenen, dat zij, aan Gode gelijkvormig, gelijk Hij is, zoo ook zelve zijn, vrienden en voorstanders van alle zedelijke reinheid op deze wereld, (1 Br. IV: 17); en indien zij weten, dat Hij regtvaardig is, dat is, zonder eenige zedelijke gebreken (*e*), zoo mogen zij ook daaruit besluiten, dat een iegelijk, die de regtvaardigheid doet, de deugd betracht, uit Hem geboren, aan Hem gelijkvormig is, (1 Br. II: 29).

(*a*) Onder anderen ook DOEDERLEIN lib. I. Vol. I p. 328. BERGEN, Christelijke Geloofs- en Zedelee bl. 19, en vooral ook onze zoo verdienstelijk MUNTINGHE lib. I. §. 125.

(*b*) Uit deze deugd toch kan men alle andere zedelijk hoedanigheden Gods gemakkelijk afleiden. Zi spruiten daaruit voort als de takken uit den algemeenen stam.

(*c*) Deze bepaling is die van MUNTINGHE lib. I §. 125, aan wien ik bij het stellen van dit kor Begrip zeer veel verschuldigd, en wien ik in d aaneenschakeling der bijzondere stukken meesta gevolgd ben.

(*d*) Zie over de beteekenis van *licht* en *duisternis* in d Schriften van Johannes behalve SCHLEUSNER in voc. en HESSELINK *Uitlegk. Woordenb.* tweed Druk bl. 437, ook BRINK Inl. bl. 86 volg. e

d

de daar aangeh. zoo bekende Comm. van KRAUSE *de usu vocabulorum* φῶς et σκοτία in N. T.
(e) Zie BRINK t. a. p. bl. 88.

## §. 16.

### *Goed en Barmhartig.*

Wij zouden een zeer aanzienlijke gedeel-
e dezer gewijde Brievenverzameling moeten
overschrijven, wilden wij alles opnoemen,
hetwelk de schrijver in dezelve aangaande de
bovengenoemde deugden Gods geleverd heeft.
Geen wonder: immers berust geheel het ont-
werp der Goddelijke Openbaring, op Gods
goedheid en barmhartigheid. En hoe onaf-
gebroken moest dan daarvan een Apostel
spreken, die met deze gedachte zoo geheel
en al doordrongen was, dat men hem den
*Apostel der liefde* bij uitnemendheid genoemd
heeft! Slechts eenige proeven derhalve!

Hij stelt God voor als den genen, die de
menschen lief heeft (bij voorbeeld 1 Br. IV:
9, 10, 11, 16, 19. enz.); die daarvan de
bijzondere blijken geeft, daar Hij de gebe-
den zijner kinderen verhoort (1 Br. III: 22.
V: 14, 16); genade, barmhartigheid en
vrede schenken wil (2 Br. 3); die een alles-
overklimmend bewijs zijner ontfermende goed-

 heid

heid gegeven heeft in de zending van Jezus Christus op de wereld (1 Br. IV: 9, 10) (*a*); de zonden, die niet zijn tot den dood, den misdadiger wil kwijt fchelden (1 Br. V: 16) (*b*). Met één woord: God is, bij dezen Apostel de *liefde* zelve (1 Br. IV: 8, 16) (*c*), dat is, de geen, in wien zich alles, wat, in den gezonden zin des woords, liefde heeten mag, op eene Gode betamende wijze vereenigt; die daarvan de fprekendfte bewijzen gegeven heeft, en nog dagelijks geeft; en die derhalve in den rijkften nadruk den naam van *Vader* dragen kan (bij voorbeeld 1 Br. II: 1. III: 1. enz).

(*a*) Dit bewijs klemt te meer, daar het in de grootfte opoffering beftond; het eeuwig heil der beweldadigden meer regtftreeks bedoelde; en een liefdeblijk is, aan hetwelk nog ieder uur door den Oneindigen wordt voortgewerkt.

(*b*) Ik fta bijna verlegen in de bepaling van het geen men door de *zonde tot den dood* te verftaan hebbe. De gedachten der uitleggeren zijn hier zeer verdeeld. Voor als nog zoude ik mij het liefst bij hen voegen, die hier denken aan zoodanige zware misdaden, welke, ongeftraft blijvende, den ondergang des Christendoms, in deszelfs teedere beginfelen, welhaast zouden voltooid hebben, en derhalve door God, die de zaak van het Evangelie, als zijn werk, ten krachtigften behartigde, duchtig, fomtijds wel met den dood geftraft werden. Een voorbeeld dezer ftrafoefening vindt men dan in Hand. V. Welligt hebben er dusdani-

nige ſtrafgerigten in de eerſte eeuw der Christelijke jaartelling meer plaats gehad, ſchoon wij ze, uit hoofde van de kortheid der gewijde gedenkſchriften, thans niet kennen. — Deze verklaring ſtrookt dan met den ſpreektrant van Jezus (Ev. van Joh. XI: 4), het model der ſchrijfwijze van onzen Apostel; vindt eenigen ſteun in de gewijde Kerkgeſchiedenis, daar ook voor geen Ananias of Sapphira gebeden werd; en beveelt zich aan door hare eenvoudigheid.

Overigens zie men, behalve elken voornamen Bijbelverklaarder, op deze plaats vooral onzen BRINK t. a. p. STRONCK Spec. I. p. 200. en MOSCHE, Bijbelvriend III. D. bl. 41. volg., waar men het van ons voorgedragen gevoelen zeer goed ontwikkeld en aangedrongen vindt — zoude men hierbij ook niet zeer goed kunnen vergelijken, 1 Cor. XI: 30? Zie GREVE t. a. p., Brief van Paulus II. D. bl. 330. volg.

c) Men leze hier de hartroerende aanteekening van den achtbaren Grijsaard *de Perponcher*, in zijne *Bijbeloefeningen*, N. T. bl. 571.

## §. 17.

### *Waarachtig en Getrouw.*

Een God, wiens getuigenisſen, op welk ene wijze dan ook medegedeeld, niet vrij waren van eenige regtmatige verdenking, en op wiens beloften men weinig ſtaat konde maken, zoude voor den redelijken mensch weinig waarde hebben en onmogelijk die hei-

heilige en goedertierene kunnen zijn, welke wij, ook uit de Brieven van onzen Johannes, weten, dat God inderdaad is Ook deze beide belangrijke deugden worden door den waardigen Apostel duidelijk aan God toegekend. *Indien wij*, zegt hij, *het getuigenis van menſchen aannemen, het getuigenis van God is meerder*, oneindig waarachtiger en aannemenswaardiger dan dat der menſchen (1 Br. V: 9). Hij berispt met eenen zigtbaren afkeer het gedrag der genen, die ontkennen durfden gezondigd te hebben, dewijl zij daardoor God tot eenen leugenaar maakten (1 Br I: 10). En, wat meer bijzonder de zoo verhevene deugd der getrouwheid aangaat, uitdrukkelijk zegt de gewijde Christen-Leeraar: „ *God is getrouw!*" en zal dus ook de in en door Christus gedane belofte van vergeving der zonden — aan zijne geloovige kinderen namelijk, — vervullen (1 Br. I: 9).

## §. 18.

### *Regtvaardig.*

Regtvaardigheid, deze verhevene deugd van een zedelijk wezen, volgens welke het alles, wat zedelijk goed is, bij anderen door voor-

oorſchriften bevordert en door beloonin-
en vergeldt, daarentegen al het zedelijk
wade door de ernſtigſte waarſchuwingen,
ichtigingen en ſtraffen, — indien zijne be-
ekking hem daartoe de magt verleent, —
ij hen ten krachtigſten tegenwerkt, wordt
ok in de Brieven van onzen Johannes, op
eer dan ééne plaats, vrij duidelijk aan het
pperwezen toegekend. Trouwens zij ſtaat
ok met de reeds opgegeven zedelijke eigen-
happen in zulk een naauw verband, dat het
aauwelijks anders konde, of in ſchriften,
elker doel zedelijke verbetering der men-
chen was moest, gelijk van de eerſte deug-
en, zoo ook van deze laatſte, duidelijk wor-
en gewag gemaakt.

Dat God het zedelijk goede door gepaste
oorſchriften bij zijne redelijke ſchepſelen op
eze aarde tracht te bevorderen, het zedelijk
wade door die zelfde hulpmiddelen te keer
gaan, daarvan is de geheele Openbaring
en aaneengeſchakeld bewijs, en wij behoe-
en ſlechts met een vlugtig oog deze Brieven
lezen, en ons daarbij dan de vraag voor te
ellen: „ waartoe ſchreef onze waardige
„ Christen - Leeraar onder het meer bijzonder
„ Godsbeſtuur, en deszelfs meer onmiddellijken
„ invloed, deze uitmuntende ſtukken?" —
n terſtond zullen wij het antwoord hooren:

„ om dat God regtvaardig is, en dus het „ menschdom tot het zedelijk goede wil op„ leiden, en van het zedelijk kwade af„ fchrikken."

Wat het tweede gedeelte van Gods regtvaardigheid, hetwelk men de *vergeldende*, dat is, *beloonende* en *ftraffende* zoude kunnen noemen, aangaat, deze, dunkt ons, wordt ten allerklaarften aan God toegekend. Johannes noemt Hem in het algemeen *den regtvaardigen* (1 Br. I: 9) (*a*); fpreekt in dat zelfde verband van eene vergeving der zonden, ingevolge derzelver opregte, en met berouw gepaard gaande, belijdenis; verzekert den waren Christenen rondborftig van de vergeving hunner misdaden (1 Br. II: 12); ftelt hun eene eeuwige gelukzaligheid voor als de heerlijke belooning ingevolge de belofte Gods (1 Br. II: 25); grondt den overgang uit den dood in het leven op de getrouwe beoefening van den pligt der broederlijke liefde (1 Br. III: 14); zegt met zoo vele woorden, dat echte Christenen van God ontvangen alles, wat zij in den waren Christenzin van Hem bidden, om dat zij zijne geboden bewaren, en doen het geen Hem welbehagelijk is (1 Br. III: 22) enz.: terwijl aan den anderen kant, bij tegenoverftelling, uit deze duidelijke betuigingen moet worden op-

ge-

gemaakt, dat, waar deze voorwaarden, deze edele gezindheden en werkzaamheden des Christelijken levens gemist worden, ook deze heerlijke belooningen geene plaats zullen hebben, maar door de geduchtste onheilen vervangen worden. Begeert men echter nog bijzondere proeven: men denke aan de spreekwijs, *zonde tot den dood* (1 Br. V: 16) (*b*); aan de betuiging: *die den zoon heeft*, (aanneemt, gelooft), *heeft het leven; die den zoon Gods niet heeft, die heeft het leven niet*, (1 Br. V: 12) en aan de melding van den dag des oordeels, als welken alleen de Christen gerust zal kunnen inwachten! (1 Br. V: 17) (*c*).

(*a*) *Regtvaardig* duidt in den eigenlijken zin het karakter des genen aan, die eenen ieder het zijne geeft, die dus beloont, waar belooning, en straft, waar straf noodzakelijk is. — En daar deze beteekenis in het aangehaalde vers juist past, waarom zal men dan van deze eenvoudige beteekenis afgaan, en eene andere zoeken.

(*b*) Zie aanmerking (*b*) op §. 16.

(*c*) Over dit alles zal in het vervolg nog meer voorkomen. Om dus, zoo veel mogelijk, noodelooze herhalingen te mijden, heb ik het alleen, als met den vinger aangeroerd.

## §. 19.

### *Één.*

Gods eenheid was van alle tijden herwaarts

de

de groote waarheid, welke door de Openbaringen des Oneindigen voornamelijk werd ingefcherpt. Ja het was vooral tot bereiking van dit doel, verbreiding dezer groote gedachte: „ er is maar één God!" — dat alle die bijzondere inrigtingen gemaakt zijn, welke God van tijd tot tijd onder het menschdom verordend heeft. In het bijzonder hebben Jezus Christus en zijne beminnenswaardige Apostelen de uitnemende verdienfte, van deze waarheid in den helderften dag geplaatst te hebben. Wij vinden haar door geheel het Nieuwe Verbond zoo niet uitvoerig betoogd, althans duidelijk geleerd. Ook onze Johannes heeft iets, hetwelk, onzes inziens, daartoe ongetwijfeld behoort. Hij noemt God den Waarachtigen, dat is dáár den eenig waren (*a*). Ja! doordrongen van het aangelegene dezer waarheid herhaalt hij ze nog eens, om ze zijnen lezeren ten ernftigften in te fcherpen (*b*), en befluit deze gedachte met de vaderlijk Apostolifche vermaning: „ kinderkens! *bewaart u zelven van de* „ *afgoden!*" (1 Br. V: 20, 21).

(*a*) Men zie vooral STRONCK Spec. I. p. 21. *feqq.*
(*b*) Vergelijk §. 13. aanmerking (*d*).

TWEE-

---

## TWEEDE AFDEELING,

### OVER DEN VADER, ZOON, EN HEILIGEN GEEST.

### §. 20.

*Voorbereidende aanmerkingen.*

Na de opgave van het geen Johannes ons in zijne Brieven levert, tot eene bijdrage voor de kennis der Christelijke Geloofsleer aangaande God, in het algemeen beschouwd, gaan wij over tot eene opzameling der denkbeelden, welke ons de Apostel betreffende de leer aangaande den Vader, den Zoon, en den Heiligen Geest aan de hand geeft. Dit leerstuk wordt te regt onder de diepste verborgenheden der Christelijke Geloofsleer gerangschikt. Wij gelooven het, niet, om dat wij het stuk zelve kunnen doordenken, maar, alleen, dewijl wij de strekking gevoelen der be-

bewijzen, die, naar de regels eener gezonde uitlegkunde verklaard, ter ſtaving van dit ondoordenkbaar leerſtuk worden aangevoerd.

Bij het onderzoek nu dezer Schriften van onzen Johannes ontdekken wij eenige, maar niet talrijke gronden, waarop dit leerſtuk kan worden gevestigd. Zulks bevreemde echter niemand! Spaarzaam toch in het algemeen zijn de gewijde Leeraars der Christenheid in het betoog en de ontwikkeling van dit moeijelijk ſtuk. Zij willen den mensch wijs doen zijn met mate, en ook iets overlaten voor de betere maatſchappij, die ook ten aanzien van Godsdienſtige kennis oneindig volmaakter wezen zal. Spaarzaam is dan ook inzonderheid onze Johannes met betrekking tot dit onderwerp. Verkeerdelijk echter zoude men daaruit beſluiten, dat het aan genoegzame bewijzen voor de Christelijke Geloofsleer, aangaande den Vader, Zoon, en Heiligen Geest, ontbreekt. Het geen toch een Johannes niet heeft, dat heeft een Petrus (*a*); en wat men bij dezen te vergeefs zoekt, treft men bij eenen Paulus aan. Het geheele der Goddelijke Openbaringen bevat overvloedig onderrigt voor het geen de onbevooroordeelde Christen aangaande deze verborgenheid der godzaligheid te kennen en te gelooven noodig heeft.

Nog

Nog eene aanmerking: ten betooge van dit ngewikkeld ſtuk hebben vooral vroegere Godgeleerden zich wel eens van ſchriftplaat- en bediend, die, op zich zelve beſchouwd, weinig waarde hadden, of althans, naar de meening van geleerde mannen, door oordeel- n uitlegkundige zwarigheden zoo zeer ge- rukt werden, dat er geene voldoende be- wijskracht in dezelve overbleef (*b*). Dit is ok het geval geweest met eene en andere plaats uit de Brieven van onzen Johannes (*c*). Zulke zwakke plaatſen hebben wij dan ook ever uit onze volgende opgave willen weg- ten, dan door eene ongepaste aanvoering an dezelve het leerſtuk zelve bij den op- ervlakkigen beſchouwer in verdenking te rengen.

(*a*) Zie aangaande het bovengenoemd leerſtuk de denkbeelden van dezen Apostel in de reeds aangehaalde Verhandeling van VAN TRICHT bl. 55—60.

(*b*) Conf. MUNTINGHE *Theol. Chr.* §. 135, 140. (*a*), 142, 145, 148.

(*c*) Ten aanzien van dit leerſtuk in het algemeen hebben wij 1 Joh. V: 7, weggelaten, vooreerst: om dat voorname oordeelkundigen dit vers als onecht beſchouwen. (Zie MUNTINGHE l. l. §. 134. (*a*), en vooral de *Diatribe* van GRIESBACH achter zijne grootere uitgave des Nieuwen Verbonds) en daarenboven ook, om dat, indien wij de echtheid der plaats bleven vasthouden, dan nog, onzes inziens, het geheele leerſtuk er niet uit zou kun-

nen

nen geſtaafd worden. Conf. STRONCK Spec. I. p. 83, 84, 189, 237, en Prof. HERINGA, *over het gebruik en misbruik der kritiek, in de Verh. van het Haagsch Gen.* voor 1790. bl. 78. — Over 1 Joh. V: 20, van welks laatſte gedeelte beroemde Godgeleerden zich voorlang bij deze leer bediend hebben, en nog blijven bedienen, zie men hier voor §. 13. aanmerking (*d*).

## §. 21.

### *Vader, Zoon en Heilige Geest zijn van malkanderen onderſcheiden.*

Hoe dringend de éénheid Gods, gelijk in den geheelen Bijbel, zoo ook in deze Schriften van Johannes den Christen wordt ingeſcherpt (Zie §. 19), ſpreken echter de Bijbelſchrijvers, vooral die des Nieuwen Verbonds en ook onze Apostel, afzonderlijk van *den Vader, den Zoon* en *den Heiligen Geest.* Hij onderſcheidt duidelijk den Vader en den Zoon, (1 Br. I: 2, 3, 7. II: 22. IV: 10. 2 Br. 3), den Vader en den Heiligen Geest, (1 Br. IV: 13), den Zoon en den Heiligen Geest, (1 Br. V: 6), en nog eens allerzigtbaarst Vader, Zoon en Heiligen Geest van malkanderen: dit is het gebod van God den Vader, dat men aan zijnen Zoon geloove: en dat Hij in hen blijft, kan men opmaken uit den

den Geest, welken Hij hun gegeven heeft, (1 Br. II: 23, 24). De Vader derhalve is, ook naar de denkbeelden van onzen gewijden Christen-Leeraar, niet de Zoon, en geen hunner de Heilige Geest. De juiste reden dezer verſchillende benamingen, en de ware aard van dit onbetwistbaar onderſcheid tusſchen Vader, Zoon en Heiligen Geest, worden nergens in deze geſchriften opgegeven. Dit behoort tot de geheimen der Godheid, die wij gelooven, bewonderen, ons en nutte maken, maar nooit doordenken, nimmer begrijpen kunnen.

§. 22.

*Afzonderlijk onderwijs aangaande den Vader.*

Dat de Vader inderdaad der Goddelijke natuur deelachtig, en dus in den uitgebreidsten zin dezes woords God zij, daarvan getuigen tallooze plaatſen in deze Brieven-verzameling. Het meest van hetgeen wij in de eerſte afdeeling van dit Hoofdſtuk hebben aangevoerd, is hiertoe betrekkelijk. Wil men echter nog iets ten overvloede: de Vader wordt uitdrukkelijk God genoemd, (1 Br. II: 17. verg. 16. III: 9, 10. 2 Br. 3, enz.) in welke laatſte plaats, ook vooral van Hem,

D over

over de Christinne *Kijria*, zulke gaven, welke alleen Hij, die eigenlijk God is, ſchenken kan, *genade*, *barmhartigheid* en *vrede*, door den waardigen Brieſſchrijver worden afgebeden.

## §. 23.

### *Aangaande den Zoon*

Meer ingewikkeld is het onderzoek van hetgeen wij, volgens de denkbeelden van onzen Johannes, aangaande Jezus Christus, in zijne bovenmenſchelijke waarde beſchouwd, te gelooven hebben. Ziet hier hetgeen wij, betreffende dit belangrijk ſtuk, in de Brieven zijnes geliefdſten Leerlings vinden kunnen. Hij is de *Zoon van God*, (1 Br. I: 3, 7. II: 22, 23, 24. III: 8. IV: 10, 14, 15. V: 5, 9, 10, 11, 12, 20. 2 Br. 3, 9.) en wel in eenen zin, waarin geene andere ſchepſelen dezen naam dragen. Het is waar, de geloovige, Jezus vrienden, worden *kinderen Gods* genoemd, (1 Br. III: 1, 2. etc.) maar geen hunner draagt den naam van *eeniggeboren*, welken de Zoon Gods bij uitnemendheid voert, (1 Br. IV: 9) (*a*). Hij daarenboven ſtaat in eene zeer naauwe betrekking tot den Vader, zoo dat elk, die Jezus als den Gezalf-

zalfden des Vaders loochent, ook den Vader niet erkent; terwijl daarentegen hij, die de grondwaarheden van het Evangelie, betreffende dit ſtuk, aanneemt, en aan den Zoon en aan den Vader getrouw blijft, (1 Br. II: 22—24 (*b*) verg. 2 Br. 9). Wijders Jezus was reeds Zoon van God, eer hij op de wereld kwam, (1 Br. IV: 9); toen reeds had Hij een beſtaan bij den Vader, (1 Br. I: 2) (*c*); ja dit beſtaan dagteekent zich reeds van voor den aanvang der wereld, (1 Br. I: 2 (*d*) II: 13, 14. Eindelijk komt hij ook in deze Schriften voor, als nevens den Vader de milde gever der aangelegenſte behoeften van het menschdom, ja, van wien men, gelijk van den Vader, dezelve, bij voorbeeld genade, barmhartigheid en vrede, malkanderen mogt toebidden, (2 Br. 3) (*e*).

(*a*) Zoo ook oordeelt hierover MUNTINGHE l. l. §. 141.

(*b*) Zie over de ware lezing van vs. 23, behalven GRIESBACH ook STRONCK Spec. l. p. 44.

(*c*) Johannes zegt: *wij verkondigen ulieden het eeuwig leven* (dat is: Jezus Christus den oorſprong en gever van het eeuwig zalig leven hier namaals, zie Evang. van Joh. I: 4. XI: 25. XIV: 6 verg. SCHLEUSNER in ζωὴ No. 9, en KUINOEL Comm. in *Lib. Hist.* N. T. Vol: 3, p. 97, 98, 498, 559, 560); *hetwelk bij den Vader was.* Wat moet hieruit de onpartijdige waarheids-onderzoeker beſluiten, dan dat Jezus Christus reeds een be-

 ſtaan

ſtaan gehad had vóór zijne komst in de wereld, om zich als den oorſprong des levens bekend te maken, en dat dit beſtaan door hem genoten is, in de meer bijzondere nabijheid van zijnen Vader, dat is, in den hemel der heerlijkheid, waar zich, blijkens den geheelen geest der Openbaring, de tegenwoordigheid des Oneindigen, mogen wij ons eens zoo uitdrukken? meer zigtbaar vertoont? Lezenswaardig zijn hierover de ophelderingen van den geleerden STRONCK in zijn meermalen aangehaald *Spec.* p. 35—39. Geheel anders denkt, gelijk over de ſpreekwijzen *leven* en *eeuwig leven*, zoo ook over geheel dit redebeleid, 1 Br. I: 1—3. Prof. VAN VOORST, in het kortelings uitgekomen derde ſtukje, der zoo belangrijke *Annotationes in loca ſelecta* N. T. p. 89—144.

(*d*) Men is het onder de Uitleggers niet eens, wat in de hier aangehaalde plaatſen de woorden *van den beginne* betekenen: of men namelijk door dat begin het begin der Evangelie-prediking, of wel den aanvang der wereldſchepping te verſtaan hebbe. Tot dus verre kan ik mij het best met de Voorſtanders van het laatſte gevoelen vereenigen, behalve om de redenen, welke STRONCK in zijn zoo even genoemd *Spec.* p. 40—44 heeft aangevoerd, ook inzonderheid daarom, dewijl ik anders dit bijvoegſel te mat vinde. Of welke kracht kon aan de ernſtige voorſtellingen van Johannes de bloote herinnering bijzetten, dat de Stichter des Christendoms van de grondlegging zijner Maatſchappij af aan, beſtaan had? Spreekt dit niet van zelf? Maar dit moest de waarde van dien eenigſoortigen in de ſchatting der Christenen doen rijzen, dit hunnen eerbied voor hem verhoogen, wanneer zij aan hem denken konden als aan den genen, die reeds van voor den aanvang des tijds aanwezen

ge-

gehad had. Men verg. HESSELINK *Uitlegk. Woordenb.* op het woord *begin.*

*e*) Hetgeen tot een juist begrip der hoogere, Goddelijke waarde van Jezus Christus uit de Brieven van onzen Johannes niet kan worden afgeleid, moet de Christen ter beantwoording zijner vraag: „ wat moet ik aangaande Jezus Christus geloo„ ven?" uit de andere Apostolifche onderwijzingen en de Evangelifchen gefchiedverhalen aanvullen. Over de Godheid van Christus heeft men zeer goede Verhandelingen van VAN DE WYNPERSE en UHLE in de Verhandelingen van het *Haagsch Genootfchap* voor 1792, en van G. F. SEILER uit het Hoogd. vert. Zeer belangrijk is ook hier de *Diatribe de divinitate Jefu Christi vera* van Prof. ROYAARDS.

§. 24.

## *Aangaande den Heiligen Geest.*

Het allermoeijelijkst in geheel het onderzoek, betreffende de Christelijke Geloofsleer, omtrent den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest, is dat gedeelte, hetwelk meer bijzonder op den Heiligen Geest betrekking heeft. Deze moeijelijkheid wordt inzonderheid veroorzaakt door de veelheid der beteekenisfen, waarin het woord *geest* kan worden opgevat. (*a*). — Nog minder, dan ten aanzien van den Zoon, levert ons Johannes met betrekking tot den Heiligen Geest, waar-

uit wij tot deszelfs deelgenootſchap aan de Goddelijke natuur beſluiten kunnen. Het volgende hebben wij uit zijne Brievenverzameling kunnen bijeenbrengen. Er beſtaat een Heilige Geest, en wel op eene wijze, die meer aanduidt dan het beſtaan eener kracht in den genen, wien deze kracht bezit. Men zie ten voorbeelde 1 Br. II: 20 (*b*). IV: 6 (*c*). Deszelfs afzonderlijk werkende. verlichtende en heiligende invloed wordt den Christen geſchonken van God den Vader (1 Br. III: 24. IV: 13) en van zijnen Zoon Jezus Christus (1 Br. II: 27) (*d*). Hij komt voor als de mededeeler van alle Godsdienſtige kennis (1 Br. II: 20, 27) (*e*). Ja, als de oorſprong van alle waarheid, volgens zijn eigen getuigenis (1 Br. V: 6) (*f*), wiens verklaringen inzonderheid de waarheid ſtaven, dat Jezus is de echte Mesſias (1 Br. V: 8) (*g*), en uit wiens bezit regtſchapene Christenen het voordeeligst beſluit mogen opmaken, ten aanzien hunner betrekking op God den Vader (1 Br. III: 24. IV: 13) (*h*).

(*a*) Zie SCHLEUSNER's *Lex.* in v., die echter, onzes inziens, gelijk meestal, zoo ook hier, de beteekenisſen des woords al te zeer heeft vermenigvuldigd. Zie over dit Lex. het oordeel van HERINGA in zijne Aanteekeningen op SEILERS *Bijbelſche Uit-*

*Uitlegkunde* bl. 316, 317, en van YPEY in zijne *Kerkel. Gesch.* der 18de eeuw, V. D. bl. 371.

(*b*) Johannes spreekt hier van eene *zalving van den Heiligen*, welke zijne geloovige medebelijders van het Evangelie bezaten. Liever dan met MORUS in zijne *Prael. Exeg.* in 3. Joh. ep. p. 25, aan God den Vader, of met H. H. DONKER CURTIUS in *Specimine Herm. Theol. de Apocalypsi ab indole, doctrina et scribendi genere Johannis Apostoli non abhorrente* p. 57, 58, aan Jezus Christus, den Zoon des Vaders, denken wij hier aan den Heiligen Geest. Dit schijnt ons toe meer overeenkomstig te zijn met den hoofdinhoud der gansche Geloofsleer des Nieuwen Verbonds. Jezus zelf was door eene bijzondere mededeeling van den Heiligen Geest, die ook eene zalving genoemd wordt (Hand. IV: 27. X: 38), tot zijne verhevene ambtsbediening ingehuldigd en in staat gesteld. Ook de eerste Christenen ontvingen eene min of meer aanzienlijke mate van den invloed des Heiligen Geestes, het zij alleen ter hunner eigene verlichting en veredeling, het zij ook ter hunner bekwaammaking, om, met de daartoe noodzakelijke vermogens toegerust, de leer van het Evangelie uit te breiden, door hulpmiddelen, berekend naar de toenmalige behoeften, (zie 2 Cor. I: 20, 21 en 1 Cor. XII). Overigens verg. men STRONCK Spec. I. p. 78—80 en HESZ *Gesch. der App.* I. D. 2 st. bl. 391.

(*c*) Over het afzonderlijk bestaan des Heiligen Geestes herleze men §. 21.

(*d*) Uit vergelijking van vers 25, waarin gesproken wordt van eene belofte, die men van den Zoon ontvangen had, blijkt, dat men ook hier aan Jezus Christus te denken hebbe, hoe zeer Johannes hem niet duidelijk benoemt, maar slechts als in

den zelfden adem voortfchrijft: „ *en de zalving,* „ *die Gijlieden van hem* (dat is van den Zoon „ des Vaders, door de inwerking namelijk van „ den Heiligen Geest) *ontvangen hebt.*" enz. — Verg. STRONCK Spec. I. p. 79, en BRINK t. a p.

(*e*) Duidelijk wordt *het weten van alle dingen*, in welk voorregt zich de Christenen verheugen konden (vs. 20) en het *niet van nooden hebben van eenig onderrigt* (vs. 27) aan de zalving van den Heiligen Geest toegekend, — en dus fchijnt de gevolgtrekking juist, dat men zich hier, volgens de denkbeelden van Johannes, den Heiligen Geest als den mededeeler van alle Godsdienftige kennis hebbe voor te ftellen.

(*f*) Zie over deze plaatfen BRINK in de Inleid. bl. 72 verv., en STRONCK Spec. I. p. 169. *feqq.*

(*g*) De *geest* is hier, naar ons inzien, *de Heilige Geest*, die aan Jezus bij zijnen Doop zigtbaar werd medegedeeld, en door wiens invloed hij zich als den echten Mesfias betoonen konde. — Deze zelfde Geest werkte ook naderhand in Jezus Apostelen, en deed hen, onder de treffendfte teekenen, en met den heerlijkften uitflag, het getuigenis afleggen, ja, getuigde het dus als het ware zelve uit hun, dat Jezus van Nazareth de Mesfias was, dien men te verwachten had.

(*h*) Vergelijk STRONCK Spec. I. p. 80, 81 — en over het geheele leerftuk aangaande den Heiligen Geest, de Verhandelingen van J. CLARISSE, *over de Godheid van den Heiligen Geest* Amft. 1801 en van J. A. LOTZE over dit zelfde onderwerp in de Verhandeling van het *Haagsch Gen.* voor 1804.

TWEE-

---

## TWEEDE HOOFDSTUK.

### OVER DE REDELIJKE SCHEPSELEN GODS.

### EERSTE AFDEELING,

### OVER DE ENGELEN.

§. 25.

*Voorbereidende aanmerkingen.*

Er beſtaan wezens van eenen anderen, in hunnen aanleg verhevenen aard, dan de mensch. De rede maakt dit reeds eenigzins waarſchijnlijk. De leer der Openbaring bekrachtigt dit vermoeden ten vollen. Zij ſpreekt van zekere wezens, welke zij geesten of engelen noemt. Zij maakt onderſcheid tusſchen goeden en kwaden. Aan de eerſten kent zij de verhevenſte deugden en werkzaamheden toe, en ſtelt de laatſten voor als onledig in de eerlooste, gevaarlijkſte bezighe-

 den.

den. Aan beiden kent zij eenen zekeren invloed toe: aan de eerſten ten goede, aan de laatſten ten kwade. Uit aanmerking van dit alles, ruimt men in de meeste zamenſtellen der Christelijke Godgeleerdheid eene plaats in aan de ontwikkeling der Bijbelleer aangaande de engelen (*a*).

(*a*) Zie over dit onderwerp, de bij het Haagsch Genootſchap bekroonde en korteling uitgekomen Verhandeling van den Hoogleeraar J. HERINGA: *het beſtaan der engelen, uit de leer en geſchiedenis van Jezus en de Apostelen afgeleid.*

## §. 26.

### *Aanwezen en geaardheid des duivels.*

Onze Johannes levert in zijne Brieven ook eenige bouwſtof voor het in orde brengen van het leerſtuk aangaande de engelen. Hij ſpreekt echter niet van de zoogenoemde goede engelen, noch van de booze geesten, in de Schriften des Nieuwen Verbonds duivelen geheeten, in het algemeen, maar zoo veel te meer van dien eenigen, welke, volgens de leer van Christus en zijner overige Apostelen, zich aan het hoofd dier booze geesten geplaatst vindt.

Duidelijk leert hij deszelfs aanwezen. Hij be-

enoemt hem met de verſchillende benamingen van *duivel* (1 Br. III: 8, 10), *den* (bij itnemendheid) *boozen* (1 Br. II: 13, 14. II: 12. V: 18, 19) en van den genen, die it de wereld is (1 Br. IV: 4) (*a*). Hij ent aan denzelven een vroeger beſtaan, reeds an voor de eerſte kindsheid der wereld, oe (1 Br. III: 8) en teekent deszelfs geardheid op eene zoodanige wijze, dat elk eugdzame van dien boozen geest eenen leendigen afkeer gevoelen moet. De duivel ondigde reeds van den beginne der wereld f aan (1 Br. III: 8) en zij, die zich tegen lle Goddelijke geboden aankanten, en zelfs ot broedermoord nederzinken, zijn *kinderen es duivels*, die dus met denzelven zeer veel vereenkomst hebben, (1 Br. III: 8, 10, 2) (*b*).

*a*) Door hem, die in de wereld is, ſchijnt men hier, naar ons inzien, den duivel te moeten verſtaan. Het geheel redebeleid maakt dit vooral uit aanmerking van de tegenſtelling, die in dit vers voorkomt, noodzakelijk. Verg. STRONCK Spec. I. p. 98, 99 en BRINK in de Nad. Oph. t. a. p.

*b*) Zie nog over het beſtaan en de werktuigen der booze geesten de Verhandeling van den zoo even genoemden, uitmuntenden Hoogleeraar HERINGA, *ten betooge, dat Jezus en zijne Apostelen zich doorgaans niet geſchikt hebben naar de verkeerde denkbeelden van hunne tijdgenooten*, in de Verh. van het *Haagsch Gen.* voor 1789. bl. 217. volg.

§. 27.

§. 27.

*Werkzaamheden.*

Gelijk men van eenen zoo boozen geest verwachten moet, zoo zijn ook inderdaad zijne werkzaamheden van de laatfte foort. Johannes geeft ons eenige wenken, om ze meer van nabij te leeren kennen. Volgens het onderwijs dezes gewijden mans waren de pogingen des duivels reeds van den beginne der wereld af aan zondig, aangekant tegen de zedelijke voorfchriften van God (1 Br. III: 8*a*). *Zijne* werken ftrekten daarenboven ook toen reeds ter verleiding van, en tot eene oorzaak van namelooze onheilen voor het menfchelijk geflacht (1 Br. III: 8*b*) (*a*). Ook naderhand vervoerde hij door zijnen invloed eenen reeds door denzelven vergiftigden fterveling tot eene der afgrijfelijkfte misdaden (1 Br. III: 12) (*b*). En zulk een vijand des menschdoms is hij bij voortduring gebleven. Hij kant zich bij aanhoudendheid aan tegen de inwerking van alle edele en goede grondbeginfelen (1 Br. V: 18), vooral tegen den invloed des Christendoms en deszelfs belijders (1 Br. II: 13, 14). En de blijken van deze zijne tegenkanting komen een zigtbaarften uit in de rampzalige pogingen

gen der vijanden van het Evangelie (1 Br. IV: 4. V: 19).

(*a*) Niet onwaarſchijnlijk is mij de gedachte, dat hier door Johannes op de gewone handelwijze des duivels, om zelve te zondigen, en ook anderen, de menſchen voornamelijk, tot zondigen te verleiden, in het algemeen gedoeld wordt. (Verg. MORI *Praelect. Exeg.* ad h. l.) maar dat ook tevens de eerſte heillooze proeve van den gevaarlijken invloed des duivels, die, ter verleiding onzer eerſte ouders (Gen. III.), voor den geest des gewijden Christen-Leeraars tegenwoordig geweest zij. Verg. STRONCK *Spec.* I. p. 97, 98, en W. E. DE PERPONCHER *Bijbeloef.* N. T. bl. 570.

(*b*) Te regt zegt BRINK t. d. p. bl. 242: „ Kaïns „ kwade geſteldheid was een bewijs, dat hij uit „ den boozen geest, die altijd het bederf van an„ deren zoekt, zijnen oorſprong had." — Zie ook DOEDERLEIN *Inſt. Theol. Chr.* Vol. I. p. 529.

## §. 28.

### *Magt.*

Deze heillooze werkzaamheden van den duivel tegen God en zijnen dienst, tegen menſchendeugd en menſchengeluk, tegen waarheid en Christendom, van welken veelbeteekenenden aard zij ook wezen mogen, zij zijn echter op verre na niet onwederſtaanbaar. De duivel zelve is vooreerst minder dan God, (1 Br. IV: 4). Daarenboven *de Zoon*

*Zoon van God is geopenbaard*, *opdat hij de werken des duivels verbreken zoude*, (1 Br. III: 8). En dit niet alleen, maar ook heeft de booze geest geenen bestendigen en doorwerkenden invloed op den waren Christen, (1 Br V: 18) (*a*) en zijne rampzalige pogingen worden door de, in het Christendom sterke, hoezeer dan ook nog maar jeugdige, belijders van het Evangelie ten heerlijksten overwonnen, (1 Br. II: 13, 14) (*b*).

(*a*) *De booze vat hem niet*, dat is, kan hem niet in zijn geloof, in zijne deugd, of in zijn geluk benadeelen. Men zie SCHLEUSNERS *Lex.* in voc. πονηρος et ἅπτω, ROSENMULLER in Scholiis, MORI *Prael. Exeg.* ad h. l., STRONCK *Spec.* I. p. 100, 101, en BRINK t. d. p. Zonderling is de opvatting van ZACHARIAE in zijne *Paraphr. Erkl.* die dit verstaat van de veiligheid der Christenen voor eenig ongeluk door Goddelijke straffen, welke naar de denkbeelden der Jooden aan den duivel, als welken zij als eenen engel des doods beschouwden, veelal werden toegeschreven. Hier zoude dus alleen schikking zijn na de vooroordeelen en wanbegrippen des Joodschen volks. Hiertegen zie men de §. 26 aant. (*c*) aangehaalde Verh. van Prof. HERINGA ten betoge enz. bl. 226

(*b*) Men zie hier de, naar 's mans gewoonte, uitmuntende aanmerkingen van onzen zaligen BRINK t. d. p., die zoo veel voor verstand en hart beiden bevatten.

TWEE-

---

# TWEEDE AFDEELING,

## OVER DE MENSCHEN.

### §. 29.

*Hun aanleg.*

Meer bekend, dan de eigenlijk gezegde Geesten, zijn zij, die met ons tot denzelfden rang van Gods schepselen behooren, onze natuurgenooten. Uit de gewijde Schriften kunnen wij hunnen oorsprong, aanleg, bestemming, zedelijken toestand en vroegste geschiedenis, vrij juist leeren kennen. Ook onze Johannes levert hier eenige belangrijke bijdragen. Hij zwijgt, wel is waar, van wien zij hun bestaan verkregen hebben. Dit kwam, naar het doel van zijn geschrijf, niet te pas. Ook vooronderstelt hij het menschelijk vermogen om te oordeelen, eenen zoo grooten trek van den aanleg onzer broederen, (1 Br. IV: 1). Meer opzettelijk spreekt hij

van

van een ander kenmerk der menfchelijke natuur, waardoor zij zich als zedelijke wezens onderfcheiden, en de voortreffelijkheid van hunnen aanleg mede zeer zigtbaar aan den dag leggen. hun geweten. Van dit geweten getuigt de Apostel, dat het den mensch kan veroordeelen of vrijfpreken, daar het hem geen volmaakt, want God is meer dan ons hart en Hij kent alle dingen, echter een zeer uitgebreid inzigt in zijne daden, en den aard van dezelve vergunt, en dat deszelfs goedkeurende uitfpraken namelooze zaligheden over den menfchelijken geest uitftorten. „*indien ons hart* (ons geweten) *ons veroordeelt, God is meerder dan ons hart, en Hij kent alle dingen. Indien ons hart ons niet veroordeelt, zoo hebben wij vrijmoedigheid tot God,*" (1 Br. III: 20, 21) (*a*).

(*a*) Zie SCHLEUSNER in *καρδία*, en BRINK t. d. p. Wijders neemt de Apostel den verhevenen aanleg van den menfchelijken geest als bekend aan, blijkens hetgeen in de volgende §. zal worden aangemerkt, en de geheele vooronderftelling der hooge menfchelijke vermogens, bewustheid, geheugen, herinnerings-vermogen, verbeeldingskracht, oordeel, vrijheid, die hij, bij het mededeelen zijner gezuiverde waarheidsleer en zedelesfen, noodzakelijk moest aannemen.

§. 30.

## §. 30.

*Hunne beſtemming.*

Meer, dan met betrekking tot den aanleg des menſchen, heeft onze achtbare Christen-Leeraar in deze Brieven-verzameling met opzigt tot het doel, met hetwelk de mensch op deze wereld beſtaat. Volgens deze onverbeterlijke opgave is 's menſchen beſtemming niets minder, dan eene gedurige toeneming in kennis en deugd, genot van edele, hartdoordringende genoegens, reeds aan dezen kant des grafs, onbegrensd beſtaan in eene eindelooze toekomst, en, zoo hij hier door genade wordt, die hij behoort te zijn, bezitting eener onſtoorbare gelukzaligheid in eene betere wereld; of, met één woord, onophoudelijke aannadering en gelijkvormigheid aan God den Vader en Jezus Christus, zijnen grooten Zoon. Vooreerst toch, om deze algemeene opgave met bijzondere bewijzen te ſtaven, verheugde zich de waardige man daarover, wanneer hij zijne natuurgenooten in de kennis der waarheid zag toenemen, en aan de eenmaal afgelegde belijdenis van dezelve onwrikbaar getrouw blijven, (2 Br. IV. 3 Br. III: 4), en ſpoorde hen ten ernſtigſten aan, om den heilrijken

invloed der waarheid in eenen deugdzamen levenswandel aan den dag te leggen, (1 Br. I: 3. 2 Br. 6. 3 Br. 11 en voorts overal in deze verzameling). Daarenboven is het zijn zigtbaar doel, om de genoegens zijner broederen reeds in den kring van hun tegenwoordig beftaan, op alle gepaste wijzen, te vergrooten, (1 Br. I: 4. III: 21). Wijders wijst hij hen op eene eindelooze voortduring, als hun aller toekomftige verwachting, het zij meer ingewikkeld in de aanbeveling van zulke pligten, die den mensch zonder het vooruitzigt der onfterfelijkheid nooit konden worden aanbevolen, (1 Br. III: 16) (*a*); het zij meer duidelijk, in de uitvoerigfte betuigingen, (1 Br. II: 28. III: 2). Vervolgens verblijdt hij zijne geloovige broeders, en zoekt hen tot eene toenemende deugdsbetrachting aan te moedigen, door de voorftelling eener eeuwige gelukzaligheid, welke eenmaal gewisfelijk hun deel worden zal, (1 Br. II: 17, 25. III: 2. IV: 17). Eindelijk maant hij hen zelfs aan, om in hunne beoefening der deugd zich God en Jezus Christus ten voorbeelde voor te ftellen, in zich op eene toenemende gelijkvormigheid aan deze vlekkelooze voorbeelden toe te leggen, (1 Br. I: 7. IV: 7. II: 6. III: 3). En dus toont hij met dat alles, dat 's men-

fchen

ſchen beſtemming in niets minder, dan in het boven opgegevene, moet gelegen zijn.

(a) Zie REINHARD *Chr. Zedel.* I D. bl. 17. V D. bl. 299, van de Holl. Vert. en de ſchoone Diſſ. van L. H. JAKOB over de vraag: *an ſint officia, ad quae hominem natura obligatum eſſe, demonſtrari nequeat, niſi poſita animorum immortalitate:* in de Verhandelingen van het *Stolpiaansch Legaat*, voor de afdeeling der Zedeleer, uitgegeven 1790.

§. 31.

*Hunne tegenwoordige zedelijke geſteldheid.*

Een opmerkzaam oog op den mensch, zoo als wij hem dagelijks zien handelen, gevestigd, doet den onpartijdigen beoordeelaar, reeds zonder eenig nader Goddelijk onderwijs vermoeden, dat er met zijn geſlacht, op welke wijze dan ook, eene beklagenswaardige verandering moet zijn voorgevallen. De gewijde geſchiedenis bekrachtigt dit vermoeden, als eene onloochenbare waarheid. *Zij* wijst ons de bijzonderheden aan van deze akelige gebeurtenis. En het volgend heilig onderwijs toont ons den rampzaligen invloed aan, welken de eerſte misdaad van den ſtamvader van het menschdom op de tallooze rijen hunner nakomelingen heeft veroorzaakt. Ook

Johannes beſchouwt het geheele menſchengeſlacht, als misdadig en ſtrafwaardig voor den heiligen en regtvaardigen Beoordeelaar van allen. Zonder eenige de minſte uitzondering ſchrijft hij: „ *indien wij zeggen*, *dat wij* „ *geene zonde hebben*, *verleiden wij ons zel-* „ *ven*, *en de waarheid is niet in ons*," (1 Br. I: 8) „ ja! dan maken wij God tot „ eenen leugenaar" (vs. 10). Hij ſpreekt van de begeerlijkheid des vleesches, van de begeerlijkheid der oogen, van de grootschheid des levens, als van de algemeene kenmerken der wereld, (1 Br. II: 16); verklaart, dat de geheele wereld (het ganſche menschdom) in het booze ligt, (1 Br. V: 19) (*a*); en zegt in het algemeen, dat God hem en zijne medemenſchen zoo lief gehad had, dat hij zijnen Zoon had gezonden tot eene verzoening voor hunne zonden, (1Br. IV: 10). Ja zelfs beſchouwt hij zich zelven en zijne natuurgenooten, als de zoodanigen, die door hunne zonden Gods ſtraffen zich hebben waardig gemaakt, die dus, om gelukkig te worden, Gods vergevende liefde noodig hebben, welker verpligting dus dringend van hun vordert, om ootmoedig hunne zonden voor dien God te belijden, (1 Br. I: 9. verg. II: 2)

(*a*) *De geheele wereld ligt in het booze*, of, gelijk het hier, uit vergelijking met het vorige, had behooren te zijn overgezet, *in den boozen*, beteekent eenvoudig, het menschdom ligt onder de magt van den boozen, dat is, de booze, de duivel heeft over hetzelve zijnen heilloozen invloed verſpreid; eenen invloed, waaraan allen onderworpen zijn, en die vooral in de vijanden des Christendoms zigtbaar uitkomt. Zie STRONCK *Spec.* I, p. 98, 99 en HAMELSVELD t. d. p. BRINK echter houdt de vertaling: *het booze*. Krachtig is de overzetting van MORUS: *Omnes ſcelerate viventes merſi facinoribus jacent.* Men verg. ook vooral de Scholia van ROSENMULLER ad h. l. en MEYER Onderz. enz. bl. 248.



---

# VIERDE HOOFDSTUK.

## OVER DE GODDELIJKE GUNST TER BEHOUDENIS VAN ANDERS ELLENDIGE MENSCHEN.

### §. 32.

### *Voorloopige Aanmerkingen.*

Uit de voorſtelling van hetgeen Johannes ons, aangaande den tegenwoordigen zedelijken toeſtand des menſchelijken geſlachts, niet onduidelijk te kennen geeft, blijkt overvloedig, dat die ſtaat des menſchen, gelijk zeer vernederend, zoo ook diep bedroevend is, en dat dezelve, zonder eenige, van welke zijde dan ook aangebragte, herſtelling, van tijd tot tijd akeliger, en eenmaal ten vollen rampzalig worden zoude. De Goddelijke Openbaring heldert dezen bangen nacht op, en vertoont aan het oog van den an-

anders onherſtelbaren zondaar een redmiddel, hetwelk, onder de gepaste voorwaarden, volkomen in ſtaat is, hem tot zijne verlorene grootheid en gelukzaligheid op te voeren. Hetgeen de vertrouweling des Heilands daarvan in het algemeen voordraagt, willen wij hier in het korte bijeen trekken, en de bijzondere ſtukken, die hiertoe betrekking hebben, terſtond daarop, en ten dien einde geſchikte Afdeelingen, uit het eigen onderwijs diens geliefden Apostels aanwijzen.

God, zegt hij, heeft zondaren lief, (1 Br. III: 1); wil hun genade en ontferming bewijzen, (2 Br. 3); hun hunne misdaden vergeven, (1 Br. I: 9. II: 2); tot zijne kinderen weder aannemen, (1 Br. III: 1); echter alleen door de zending van Jezus Christus in de wereld, (1 Br. IV: 9, 10) bijzonder uit aanmerking van zijnen dood, (1 Br. II: 2. verg. III: 16). Deze ontfermende goedheid wil God bewijzen aan ellendige menſchen, onder voorwaarden echter van geloof (1 Br. III: 23) en verbetering, (1 Br. II: 1). Deze liefde is het grootſte blijk van ontfermende goedheid, hetwelk God den mensch konde geven, (1 Br. IV: 9). Zij is de liefde der menſchen jegens God voorgegaan, en eeuwig, (1 Br. IV: 10).

Eindelijk, dit liefdeblijk wordt, en te regt, als hoofdleerſtuk in den rij van de geloofswaarheden des Christendoms, (1 Br. IV: 2) en als grondſlag der Christelijke Zedeleer voorgeſteld, (1 Br. IV: 19, en 11).

---

## EERSTE AFDEELING,

### OVER JEZUS CHRISTUS, DEN ZALIGMAKER DER MENSCHEN.

#### §. 33.

*Zijn perſoon en karakter.*

Over Jezus Christus, zoo als Hij reeds van voor de ſchepping der wereld beſtond, en beſchouwd moet worden, als de Zoon van God, in den verhevenſten zin dezer benaming, en deelgenoot der Goddelijke natuur, hebben wij, het geen ons de Brieven van Johannes dienaangaande aan de hand gaven, §. 23 reeds aangewezen. In deze Afdeeling der

derhalve ſpreken wij van Jezus Christus, alleen in die bijzondere betrekking beſchouwd, waarin Hij ſtaat tot het menſchelijk geſlacht, als de herſteller van deszelfs, anderszins ontwijfelbaar verloren, tijdelijk en eeuwig geluk.

Slaan wij nu deze belangrijke geſchriften van den Apostel op, om den perſoon en het karakter zijnes Meesters, in deszelfs menſchenzaligende betrekkingen, meer van nabij te leeren kennen; wij vinden in dezelve: dat hij eenmaal is in de wereld gekomen (1 Br. V: 20); en zich daar heeft doen kennen (1 Br. I: 2. III: 5) (*a*) als een waar mensch (1 Br. I: 1—3. IV: 2 (*b*). 2 Br. 7); ten gevolge eener meer bijzondere zending van God (1 Br. IV: 9, 10, 14); overeenkomſtig welke hij zijn moest, en dadelijk geworden is, Zaligmaker des menſchelijken geſlachts (1 Br. I: 2, 7. II: 2 IV: 14), (gelijk Hij ook werkelijk dus genoemd wordt) (1 Br. I: 3, 7. II: 1, 22. IV: 2. V: 1, 6. 2 Br. 3. enz.); Heer (2 Br. 3) en Koning der wereld (1 Br. I: 3, 7. II: 1, 22. IV: 2. V: 1, 6. 2 Br. 3, 7. enz.) (*c*) — en dat voor deze betrekkingen de verhevenſte en onbetwistbaarſte getuigenisſen pleiten (1 Br. V: 6, 8—11) (*d*).

Wat wijders het karakter van dezen ver-

hevenen en belangrijken perfoon betreft, Johannes fchetst het ons als ten hoogften eerbiedwaardig. Hij heeft de heerlijkfte blijken eener allesoverklimmende liefde aan den dag gelegd (1 Br. III: 16); verdient de getrouwfte navolging van alle menfchen (1 Br. II: 6); ja, heeft zich nimmer aan eenige misdaad, van welken aard dan ook, fchuldig gemaakt (1 Br. II: 1. III: 5, 7) (*e*), en bezit derhalve het edelfte karakter, hetwelk men zich met mogelijkheid kan voorftellen.

(*a*) Conf. SCHLEUSNER in *Φανερόω*, en vooral de uitmuntende aanmerkingen van Prof. VAN VOORST *Annot. Sel.* p. 15. *feqq.*

(*b*) *In het vleesch komen* is hier, bij onzen Johannes, hetzelfde, als mensch worden, vid. STRONCK *Spec.* l. p. 61 et MORUS ad h. l.

(*c*) Het denkbeeld van den Zoon van God, gezonden ten Zaligmaker der wereld, is uitdrukkelijk opgegeven, 1 Br. IV: 14, — en ligt vooral ook opgefloten in de benaming van *Jezus*, (Matth. I: 21). Zie MUNTINGHE *Theol. Chr.* §. 240, — gelijk dat van Koning in de benaming *Christus*, SCHLEUSNER in v., MUNTINGHE l. l. §. 233.

(*d*) Hier werden de Doop van Jezus, zijn fterven, en de Heilige Geest, dien de Heiland zelf in de ruimfte mate bezat, en, naar de verfchillende behoeften en omftandigheden, ook aan anderen mededeelde, opgenoemd, als zoo vele getuigen voor die groote waarheid aangaande Jezus den Christus. Ja zelfs beweert de Apostel, dat er in de gifte des eeuwigen levens aan zondige menfchen

een

een onwederlegbaar bewijs van God zelve bestaat aangaande de verhevene, menschenzaligende berrektrekkingen zijnes grooten Zoons. Men vergelijke over deze moeijelijke verzen, tot welker opheldering verscheidene bladzijden zouden te vullen zijn, voor allen onzen zaligen BRINK t. d. p.

(e) Jezus heet 1 Br. II: 1, en III: 7 *de regtvaardige*, dat is de onschuldige. Zie ROSENMULLER in Scholiis, MORUS ad h. l. BRINK t. d. p. en STRONCK *Spec.* I. p. 56. *seqq.*

## §. 34.

### *Daden en lotgevallen.*

Weinige bijzonderheden uit de levensgeschiedenis zijnes Meesters heeft Johannes in zijne Brieven ingevlochten. Alleenlijk herinnert hij zijnen lezeren, dat Jezus Christus door den Doop in zijne menschenzaligende betrekkingen is ingehuldigd, en in denzelven een krachtig getuigenis voor de waarheid van dezelve ontvangen heeft, (1 Br. V: 6, 8) (*a*); dat Hij wijders den tijd zijnes levens aan het onderwijs des menschdoms heeft toegewijd, (1 Br. I: 1. (*b*) V: 20); in vernederende omstandigheden gedeeld (*c*), op de wreedste wijze, hoe zeer niet zonder zijne eigene inwilliging, (1 Br. III: 16), het leven verloren, (1 Br. I: 7 (*d*) III: 16), en juist daardoor de waarheid zijner betuigingen, betref-

treffende zijne hooge waarde, onbetwistbaar bevestigd heeft, (1 Br. V: 6) (*e*); en eindelijk, dat Hij in den hemel tot de meer onmiddellijke nabijheid des Vaders is opgenomen geworden (1 Br. II: 1) (*f*).

(*a*) *Water* is hier zoo veel als Doop, vid. SCHLEUSNER in voce, HESSELINK op het woord, en STRONCK *Spec.* l. p. 165, en wel meer bijzonder die Doop, welke, blijkens het gewijd verhaal, door Jezus grooten voorganger aan Hem zelven is bediend geworden. Bij die gelegenheid toch werd er, ter betrachtiging van de waarheid zijner onſchatbare betrekkingen, eene ſtem van God uit den hemel gehoord: „ *deze is mijn Zoon, mijn geliefde,* „ *waarin ik een welbehagen heb!*" Immers houden wij ons aan de oude, beproefde, verklaringswijze dezer belangrijke gebeurtenis, zonder ons door KUINOEL *Comment.* in lib. Novi Testamenti Hist. ad h. l. en anderen, tot de gedachte, als of hier maar alleen een onweder, naar de volkswaan, eene ſtem van God, gehoord ware, te laten afvoeren. Het *ſimplex ſigillum veri* blijve toch den Uitlegger des Bijbels heilig! — Overigens zie men over de in den tekst aangehaalde plaatſen BRINK, ZACHARIAE, ROSENMULLER en MORUS t. d. p.

(*b*) Het *Woord* is hier, mijnes inziens, het zelfde als de Leeraar. Zie over deze beteekenis SCHLEUSNER in v. No. 18 STRONCK *Spec.* l. p. 49, BRINK in de Inleiding bl. 93 en de Nad. Oph. op 1 Br. I: 1, — en ROSENMULLER ad h. l. Andere gedachten over deze benaming zie men in de *Bibl. van Theol. Letterk.* 1805 No. 2. bl. 161 volgg. en bij onzen diepdenkenden VAN VOORST in zijne

meer

meermaal aangehaalde *Ann. in loca selecta* N. T. p. 90. *seqq.*

c) Conf. MUNTINGHE *Theol. Chr.* §. 213, die dit denkbeeld in de benaming van *vleesch* (1 Br IV: 1) acht begrepen te zijn. Verg. ook SCHLEUSNER in v. No. 3. Dan, hoe zeer wij met STRONCK *Spec.* I. p. 61, 62 en anderen dit denkbeeld bij den zin dier benaming niet invoegen, blijft echter de geschiedkundige daadzaak uit het overige, hier boven in den tekst gesteld, duidelijk eene gedachte van den Apostel.

d) *Bloed* heeft hier de beteekenis van dood, en wel geweldigen dood. Zie SCHLEUSNER in voce No. 2, HESSELINK *Uitleg. Woordenb.* op het woord, en STRONCK *Spec.* I. p. 168, 169.

e) Zie over de wijze, hoe de hooge waarde des Heilands door zijnen marteldood bekrachtigd is, BRINK in de Nad. Oph. op deze plaats bl. 460, en de in de aanmerking aangehaalde plaatsen.

f) Deze geschiedkundige daadzaak wordt natuurlijk in de aangehaalde plaatsen als bekend en onbetwistbaar voorondersteld.

## §. 35.

### *Oogmerken van dezelve.*

Natuurlijk ontstaat ook slechts, na de bovengemelde herinneringen, betreffende den persoon, het karakter, de daden en lotgevallen van Jezus Christus, bij elken nadenkenden onderzoeker der Christelijke Geloofsleer, het vermoeden, dat de oogmerken,

met welke Hij op deze wereld is verschenen, en dat alles verrigt en ondergaan heeft, hetwelk zijne geschiedenis ons aangaande Hem vermeldt, allergewigtigst moeten geweest zijn. En zulks waren zij ook inderdaad. Johannes doet ons, met betrekking tot dit stuk, in zijne Brieven een allerheerlijkst licht opgaan. Volgens dezes mans niet onduidelijke opgave, is Jezus Christus in de wereld gekomen, om aan Joden en Heidenen, de aangelegenste kundigheden aangaande God, (1 Br. V: 20) en het eeuwige leven (1 Br. I: 1. (*a*) II: 25), mede te deelen. Inzonderheid had zijne komst ten doel, de werken des duivels te verbreken (1 Br. III: 8) (*b*). Dit algemeene doel heeft de Apostel vervolgens hier en elders nog meer bijzonder ontwikkeld, en naar deze ontwikkeling, strekten de oogmerken des Heilands, en van den Vader zelven, die Hem gezonden heeft, zich derwaarts heen, dat Hij het menschdom van de zonde zoude verlossen, zedelijk beter zoude doen worden, het zij, in het gemeen, door alles, wat Hij geleerd, gedaan en geleden heeft, (1 Br. II: 5) (*c*), het zij in het bijzonder door zijn verheven voorbeeld (1 Br. II: 6); wijders dat Hij, door zijnen bloedigen dood, voor strafwaardige menschenkinderen vergeving der zonden verwerven zoude, (1 Br.

III:

III: 16 (*d*), I: 7. (*e*) II: 12) (*f*), als eene verzoening voor dezelve (1 Br. II: 2. IV: 10) (*g*); eindelijk, dat Hij, — iets, hetwelk als een gevolg van al het bovenstaande kan beschouwd worden, — hen voor eeuwig zoude gelukkig maken, (1 Br. IV: 9). Weshalve Hij te regt de Zaligmaker der wereld (1 Br. IV: 14) en de oorzaak van het eeuwig zalig leven genoemd wordt, (1 Br. I: 2 (*h*). V: 11) (*i*).

(*a*) Zie de vorige §. aanteekening (*b*).

(*b*) Wat zijn de *werken des duivels?* — Naar onze gedachten de zonde en derzelver rampzalige gevolgen. Jezus is gekomen, om die te *verbreken*, beteekent dan: Hij is gekomen, om de menschen van de zonden te verlossen, (hen zedelijk beter te doen worden), en hen van de straffen zelven te bevrijden, (voor hun vergeving der zonden te verwerven). Zeer juist schrijft ROSENMULLER in Scholiis ad h. l. *Opera diaboli sunt peccata. quae ita vocantur, quia diabolus primos homines ad peccandum investigavit, ipse peccat; et hominum peccatis delectatur; Christus destruxit peccata, dum effecit, ut homines nunc a poena et imperio eorum liberari possint.* Leg. quoque STRONCK *Spec.* I. p. 68. *seqq.* et BRINK t. d. p.

(*c*) Conf. ROSENMULLER in Schol. ad h. l. en vooral MORUS in *Prael. Eveg.* ad h. l., die de gedachte van hen, onder welke, bij voorbeeld, ZACHARIAE en BRINK behooren, die hier aan een wegdragen van schuld of straffen denken, wederlegd heeft. Zie ook STRONCK *Spec.* I. p. 65.

(*d*) Het geheel redebeleid voldingt, dat Johannes hier heeft

heeft willen zeggen: Jezus heeft zijn leven opgeofferd, ter behoudenis van anderen, cf. STRONK *Spec.* l. p. 66, 67, en BRINK t. d. p.

(*e*) Zie over deze beteekenis van καθαρίζειν SCHLEUSNER in v. en HESSELINK *Uitlegk. Woordenb.* 2. D. bl. 545 en over de aangehaalde plaatsen STRONCK *Spec.* l. p. 64. *seqq.* ROSENMULLER in Schol. en MORUS in *Prael. Exeg.* ad h. l. en ad Rom. VI : 7 en, die hier echter eenen ruimeren zin toelaat, den ongenoemden Schrijver eener Verhandeling *over de vergelijking der zoenofferande van Christus met de zoenofferanden des* Ouden Verbonds, TEYLERS *Godgeleerd Genootschap* XII. D. bl. 297, 298.

(*f*) Zie STRONCK *Spec.* l. p. 65. Men leze hier ook vooral de naive aanmerking van BRINK in de Nad. Oph. op deze plaats.

(*g*) Men zie over het woord *Verzoening* in de aangehaalde plaatsen BRINK in de Nad. Oph. verg. ook MUNTINGHE *Theol. Chr.* §. 223. No. V. en §. 224. No. V. en MEYER *Onderz.* enz. bl. 267, 276 (*).

(*h*) Leven is hier zoo veel als bron en oorzaak van leven, zie SCHLEUSNER in v. ROSENMULLER in Schol. ad h. l. en BRINK in de Inleiding bl. 82. volgg.

(*i*) Zie over de geheele Geloofsleer des Christendoms aangaande dit gewigtig stuk, eene opmerkenswaardige aanmerking van den Hoogleeraar VAN VOORST in zijne *Annot.* II. p. 45, 46.

§. 36.

§. 36.

*'s Heilands tegenwoordige toeſtand en aanſtaande wederkomst.*

Volgens de duidelijk uitgedrukte denkbeelden van den eerbiedwaardigen Apostel bevindt zich de Goddelijke Zaligmaker der wereld in den allerverhevenſten, voor het menschdom zeer belangrijken toeſtand, en zal zich nog eenmaal tot de gewigtigſte oogmerken openbaar maken. Hij is in den hemel bij zijnen Vader, (1 Br. II: 1) (*a*), als de Koning der wereld (*b*). Daar kent Hij de nooden der redelijke aardbewoners (*c*); zorgt voor de voortplanting van zijn rijk, voor de uitbreiding van waarheid en deugd, (1 Br. I: 27) (*d*) en de roemrijke overwinning over de vijanden van dezelve, (1 Br. II: 18, 20. verg. V: 4, 5) (*e*). En dit niet alleen; neen, maar Hij zendt ook van daar de edelſte gaven aan zijne geloovige volgelingen op deze wereld toe, daar Hij hiertoe de volkomenſte magt heeft, (2 Br. 3. verg. 1 Br. I: 27) (*f*) en is zelf ten aanzien der ſchuldvergeving hun voorſpraak, hun zaakverzorger bij den Vader, (1 Br. II: 1) (*g*). Eindelijk wacht ook de Christen, volgens de uitigten van Johannes, eene groote gebeurtenis:

Jezus zal eenmaal wederkomen, en zulks wel met het verheven doel, om alles te beoordeelen, en ieders lot te bepalen, naar mate van deszelfs gedrag, in betrekking tot waarheid en deugd, (1 Br. II: 28, (*h*) III: 2.) (*i*) verg. IV: 17).

(*a*) *Bij den Vader*, met dezelfde woorden als 1 Br. I: 2. Verg. §. 23. aanteekening (*c*).

(*b*) Dit is toch de zin der benaming *Christus*, welke Hem zoo dikmaals bij uitnemendheid wordt toegekend, zie §. 33. aanteekening (*c*).

(*c*) Hoe anders konde Johannes zijnen medechristenen den troost, die in de aangehaalde plaats 1 Br. II: 1. voorkomt, mededeelen.

(*d*) Men herleze hier de aant. (*d*) en (*e*) op §. 24.

(*e*) De vijanden van het Evangelie verhieven zich teget hetzelve, maar de Christenen waren tegen hen bestand. Hoe? — Door hun geloof, en den invloed van den Geest, welke hun van Jezus Christus geschonken was, (1 Br. II: 27).

(*f*) Men verg. hier den Hoogleeraar HERINGA *over de Koninklijke waardigheid van* Jezus Christus bl. 111, 112, en de aanmerking (*d*) en (*e*) op §. 24.

(*g*) Zie HERINGA t. a. p. bl. 166 volg. en MUNTINGHE l. l. §. 237.

(*h*) Zie BRINK t. d p.

(*i*) Tot dus verre zoude ik met de Nederlandsche Overzetting, vooral uit aanmerking van 1 Br. II: 28, de invulling *Hij*, (dat is Jezus Christus) toelaten. Echter wil ik in den onbeslisbaren strijd, hierover nog korteling gevoerd, (zie *Bibl. van Theol. Letterk.* IX. D. No. 3. bl. 381 volg.) mij niet inwikkelen. Men kieze het geen men wille!

De

De in den Tekst hier boven geſtelde verwachting des Christens vindt ook grondt genoeg alleen in 1 Br. II: 28, daar tevens aangehaald, zie overigens VAN VOORST *Annot.* I. p. 1. *ſeqq.*

---

# TWEEDE AFDEELING,

## OVER DE VEREISCHTEN TER GENIETING DER HERSTELDE GELUKZALIGHEID, EN DE HOOGERE BEWERKING TOT DEZELVE.

### §. 37.

*Voorloopige Aanmerking.*

Heeft de komst van Jezus Christus op de wereld zulke verhevene oogmerken gehad, om voor den anderzins onherſtelbaar ellendigen ſterveling de verlorene zaligheid als op nieuw te verwerven (§. 35); maar blijft God echter altijd de Heilige (§. 15), en is de mensch, bij alle zijne verbastering (§. 31), toch immer zedelijk wezen (§. 29): het

 ſpreekt

ſpreekt dan als het ware van zelf, dat God niet zonder eenige gepaste voorwaarden (§. 32) die verworvene gelukzaligheid aan allen wegſchenken, of hun dezelve, willens of onwillens, opdringen kan, maar dat er eenige vereischten van den mensch zullen gevorderd worden, welke hem tot derzelver genot geſchikt maken zullen. En inderdaad van zulke vereischten wordt ook in de Brieven van dezen Apostel op meer dan ééne plaats geſproken. Zij zijn, geloof in Jezus Christus en verbetering van hart en wandel.

## §. 38.

### *Geloof.*

Op Geloof in Jezus Christus dringt Johannes aanhoudend ernſtig aan, (1 Br. II: 22, 23. III. 23. IV: 1, 2, 3, 15. V: 1, 5, 10, 13. 2 Br. 7, 9, 10). Hij geeft ons wijders ginds en elders eenige veelbeteekenende wenken, om deszelfs waren aard meer van nabij te leeren kennen. In den gewonen kring van het gezellig leven zegt: iemand te gelooven, iemands verklaringen, het zij dezelve de verhalen behelzen van eenige gebeurde daadzaken, het zij dat zij van eenen, of onderwijzenden, of belovenden, of be-

drei-

dreigenden aard zijn, na genoegzame bekendwording met dezelve, als waarheid aannemen, en op dezelve geheel en al ſtaat maken. Ook Johannes vooronderſtelt bij den waarlijk geloovigen eene behoorlijke maat van kennis, (1 Br. II: 13, 14, 20, 21, 27. V: 20) en, waar het echte geloof aanwezen heeft, daar neemt men, volgens zijne nadere inlichtingen omtrent den aard van hetzelve, de ganſche leer van het Evangelie, maar ook deze alleen, zonder eenige menſchelijke veranderingen, bepalingen of bijvoegſelen, aan (1 Br. IV: 1); daar erkent men inzonderheid de aangelegenſte waarheden des Christendoms, dat Jezus Christus is de Zoon van God, en de beloofde Koning der wereld, (1 Br. II: 22, 23. IV: 15. V: 1, 5, 12) (*a*), die eenmaal in het vleesch is verſchenen, (1 Br. IV: 2, 3 (*b*) 2 Br. 7); daar geeft men gehoor aan zijn onderwijs, en houdt zich aan hetzelve (2 Br. 9, 10), en vooral ook daar verlaat men zich geheel en al met vertrouwen op Jezus Christus en op de verzoening door Hem te weeg gebragt, (1 Br. II: 2. III: 23. V: 10, 13) en houdt zich ten vollen overtuigd van Gods oneindige liefde omtrent den anders ongelukkigen zondaar, (1 Br. IV: 16) (*c*).

De noodzakelijkheid nu van dit geloof aan

het Evangelie en in Jezus Christus wordt door zijnen geliefdften leerling afgeleid, ten eerfte uit kracht van Gods bevel, (1 Br. III: 23); ten tweede uit aanmerking van Gods onfeilbaarheid; (1 Br. V: 10) ten derde uit hoofde der fchandelijkheid en ftrafwaardigheid des ongeloofs (1 Br. II: 22, 23. IV: 3. V: 12*b*. 2 Br. 7, 9*a*, 10, 11) en ten vierde van den verhevenen aard en de heerlijke gevolgen van het ware geloof, (1 Br. IV: 2, 15. V: 1, 5, 12*a*, 13. 2 Br. 9*b*).

(*a*) *Hebben* is hier zoo veel als *aannemen* of *gelooven*, zie STRONCK *Spec.* l. p. 103, ROSENMULLER, MORUS, BRINK, enz. t. d. p.

(*b*) GRIESBACH laat in IV: 3, de woorden ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα (*in het vleesch gekomen*) uit den tekst weg.

(*c*) Men vergelijke bij het tot dus ver geftelde in deze §. BRINK t. a. p. Inl. bl. 78 volg., MUNTINGHE l. l. §. 243, 245. en STRONCK *Spec.* l. p. 141. *feqq.*

## §. 39.

### *Verbetering.*

Het ander hoofdvereischte, hetwelk in den aanftaanden erfgenaam der door Jezus Christus herftelde gelukzaligheid, ook in de Brieven van onzen Johannes, dringend gevorderd wordt,

wordt, is Verbetering. Het geheele drietal Brieven is flechts eene aaneengefchakelde aanbeveling van dezelve, immers beftaat zij, wat de algemeene bepaling van haren aard betreft, in het nalaten van alles, wat zedelijk kwaad, en in het beoefenen van alles, wat zedelijk goed is: en daarop dringt Johannes overal aan.

Volgens de nadere befchrijving nu, die wij uit eenige hier en ginds verftrooide gedachten, aangaande de innerlijke gefteldheid dier verbetering, welke het Christendom van zijne aanhangelingen vordert, te regt mogen opmaken, is de Christelijke verbetering, hoewel eenigzins onderfcheiden van, echter door eenen zusterlijken band zeer naauw verbonden met de geloovige erkentenis van Jezus Christus, (1 Br. II: 3). Tot haar wezen behoort, dat de mensch zich als zondaar befchouwe (1 Br. I: 8, 10); die zonden ootmoedig voor God belijde (1 Br. I: 9); dezelve met allen ernst nalate (1 Br. I: 6. II: 1. 3 Br. 11); het tegenovergeftelde goede beoefene (1 Br. III: 3. 3 Br. 11) uit het edel beginfel der dankbaarheid voor Gods vaderlijke liefde, ten dienfte van zondaren, in de zending en overgifte van Jezus Christus, zijnen eeniggeborenen Zoon, aan den dag gelegd, (1 Br. IV: 9, 11).

 Deze

Deze verbetering wijders moet, volgens Johannes, bij den mensch op alles invloeijen, en gedurig toenemen, (1 Br. II: 6. III: 3). Bij onderscheidene Christenen heeft zij wel in eene verschillende mate plaats, (1 Br. II: 12—14) (*a*), maar wordt bij genen hunner tot de algeheele volkomenheid opgevoerd, (1 Br. I: 8—10) (*b*).

Eindelijk deze verbetering is, behalve om andere redenen, ook vooral daarom noodzakelijk, omdat er zonder dezelve geen waar Christendom mogelijk is, (1 Br. III: 6. verg. II: 6) (*c*), en men, waar zij ontbreekt, onmogelijk liefde voor den Vader koesteren kan, (1 Br. II: 15); omdat wijders Jezus komst ten doel heeft het wegnemen der zonde, (1 Br. III: 5) (*d*); en men eindelijk bij haar gemis niet alleen het laagste karakter vertoont, (Br. III: 10, maar ook de akeligste verwachtingen heeft in de toekomst, (1 Br. II: 11. III: 15) (*e*).

(*a*) Zie BRINK in de Nad. Oph. t. d. p. en ZACHARIAE *Paraphr. Erkl.* a. d. ſ. ten bewijze, dat men hier, door vaders, jongelingen en kinderen, Christenen naar hunne onderscheidene vorderingen te verstaan hebbe. Anders denken hierover ROSENMULLER en MORUS, die het van den meer of min bejaarden leeftijd, en dus meer letterlijk, opvatten.

(*b*) Verg.

(*b*) Verg. MUNTINGHE l. l. §. 257.
(*c*) Zie BRINK t. d. p.
(*d*) Verg. §. 35, aant. (*c*).
(*e*) Over de bijzondere blijken der Christelijke verbetering zal meer uitvoerig bij de behandeling der Zedeleer kunnen gehandeld, en dan tevens, hetgeen nog in fommigen der aangehaalde plaatfen opheldering mogt behoeven, verklaard worden.

## §. 40.

### *Bewerking des menfchen tot dat geloof en die verbetering*

Er fchiet ons bij deze Afdeeling nog een zeer belangrijk ftuk over, het onderzoek namelijk, wat Johannes in zijne Brieven geleerd hebbe aangaande de wijze, op welke de mensch tot het bezit dier vereischten, geloof en verbetering, bewerkt wordt.

In het algemeen, ja, worden geloof en verbetering voorgefteld, als waren zij de zuivere vruchten der bloot menfchelijke bearbeiding. De Christen komt voor, als de eigene, vrijwerkende oorzaak dier edele daden, die hem in eene nadere gemeenfchap brengen met God den Vader en Jezus Christus, zijnen eeniggeborenen Zoon, (bij voorbeeld, 1 Br. I: 6, 7. III: 23 enz.). Aan Jezus te gelooven, en dat geloof in de lief-

 de

de aan den dag te leggen, wordt voorgedragen, als een bevel van God, hetwelk men, of naar vrije willekeur gehoorzamen, of waaraan men zich onttrekken kan, (bij voorbeeld 1 Br. III: 23). Deugd naar Jezus voorbeeld heet een pligt, dien men verſchuldigd is, (1 Br. III: 3. IV: 11). Als hing dit geheel en al af van eigene krachten, wordt de Christen aangeſpoord tot het laten van het zedelijk kwaad, en het beoefenen van het zedelijk goed, (1 Br. II: 1, 15. 3 Br. 11). Edele daden, des geloofs en der verbetering waardig, worden door den Apostel met lof genoemd, (2 Br. 1, 2, 4. 3 Br. 3—5). Eindelijk ſpreekt hij van het gedrag des Christens, als zullende achtervolgd worden door de heerlijkſte belooningen, (1 Br. II: 17, 25, 28. III: 14), terwijl hij den deugniet de ijsſelijkſte ſtraffen bedreigt, (1 Br. II: 11. III: 15).

Een nader onderzoek echter van deze belangrijke Schriften bekrachtigt ons in het vermoeden, hetwelk ons door het vroeger (§. 31) opgegeven onderwijs, aangaande de zedelijke verachtering van den mensch, zeer natuurlijk is ingeboezemd, dat er namelijk een hooger invloed, eene inwerkende kracht van God zelven gevorderd wordt, om den zondigen ſterveling tot het bezit dier vereisch-

eischten te brengen. Johannes leidt uitdrukkelijk het kennen van alles, wat de Godsdienstleer betreft, van de mededeeling des Heiligen Geestes af, (1 Br. II: 20 (*a*). Daaraan schrijft hij het toe, dat zijne medechristenen geen ander onderwijs noodig hadden van vreemde Leeraren, (1 Br. II: 27 (*b*). De bewustheid van deszelfs inwerkenden invloed was hun een bewijs hunner naauwere, standvastige betrekking op God, (1 Br. III: 24). En deze Heilige Geest werd hun geschonken van God den Vader, (1 Br. III: 24. IV: 13, en van Jezus Christus zijnen Zoon, (1 Br. II: 27 (*c*). Goddelijke invloed, derhalve, kracht des Heiligen Geestes is voor den mensch, die met zijne natuurgenooten naar zijnen tegenwoordigen toestand in het booze ligt, (1 Br. V: 19) (*d*), noodzakelijk, om hem ter vervulling der geëischte voorwaarden, geloof en verbetering, behoorlijk te bekwamen (*e*).

Deze Goddelijke invloed eindelijk werkt, naar de uitgedrukte denkbeelden van den Apostel, door middelen, juist berekend naar den aard en de behoeften van den mensch. De leer van Christus wordt ten dien einde gepredikt, (1 Br. I: 1, 3). Door derzelver voordragt wordt het verstand verlicht, (1 Br. V: 20). Hare kenmerkende leerbegrip

grippen hebben de lijnregte ſtrekking, om de Christenen tot broederliefde te bewegen, (1 Br. III: 16. IV: 11, 19), en in het algemeen tot alle deugd aan te moedigen, (1 Br. II: 6). Jezus is verſchenen, om menſchen van de zonden te verlosſen door alles, wat hij gedaan, geleerd en geleden heeft, (1 Br. III: 5) (*f*). En door zijne leer wordt men tot een ſtandvastig en werkzaam geloof in Jezus Christus opgevoed, (2 Br. 9) (*g*).

(*a*) Verg. §. 24, aanteekening (*e*).
(*b*) Zie op dezelfde §. dezelfde aanteekening.
(*c*) Zie §. 24 aanmerking (*d*).
(*d*) Zie §. 31. aanmerking (*a*).
(*e*) Het ſpreekt van zelven, dat men hier niet elke bijzonderheid, anders tot dit leerſtuk behoorende, verwachten kan. Wij leveren alleen, hetgeen Johannes ons, in meer of min duidelijke wenken, in zijne Brieven-verzameling aanwees. Uitmuntende waarſchuwingen bij de geheele behandeling van dit onderwerp vindt men in MUNTINGHE *Theol. Chr.* §. 253.
(*f*) Verg. §. 35. aanteekening (*c*).
(*g*) Verg. §. 9 aanteekening (*a*) en §. 38. aanmerking (*a*). Overigens leze men over dit geheele leerſtuk de diep doordachte ontwikkeling van onzen MUNTINGHE §§. 252—260. l. l.

---

# DERDE AFDEELING,

## OVER DE HEILZAME VRUCHTEN VAN GELOOF EN VERBETERING, EN DE TREURIGE GEVOLGEN DES ONGELOOFS EN DER ONVERBETERLIJKHEID.

### §. 41.

*Christenen zijn reeds op deze wereld gelukkig.*

Zij, die aan de boven opgegevene vereischten, geloof en verbetering, onder het genot van den Goddelijken invloed van den Heiligen Geest, beantwoorden, doen dit niet vruchteloos. Neen; de heerlijkste vruchten groeijen daaruit voort; vruchten, die reeds aan dezen kant des grafs tot eenen zeer aanmerkelijken trap van rijpheid komen, en eenmaal, in eene ondoordenkbare eeuwigheid, derzelver vollen wasdom erlangen zullen. Johannes levert ons tot de kennis van dezel-

ve zeer aanmerkelijke bijdragen. Wat het geluk des regtgeaarden Christens op deze wereld in het algemeen betreft, inwendige tevredenheid, welvaart der ziel (2 Br. 2) is zijn deel, en hij geniet eene Godsdienſtige blijdſchap, die uit de kennis en beoefening der Evangelie-leer haren oorſprong ontleent, door eene gedurige herinnering aan derzelver geloofsleeringen en voorſchriften een geſtadig voedſel erlangt, en daardoor tot eene zeer aanzienlijke hoogte van volmaking kan worden opgevoerd, (1 Br. I: 4).

§. 42.

*Zij deelen in de vergeving der zonden.*

Meer bijzonder echter geeft onze gewijde Christen-Leeraar eenige afzonderlijke voorregten op, welker genot het waar geluk der geloovigen uitmaakt. En hierbij komt in de eerſte plaats in aanmerking de genadige vergeving aller zonden, om den wil van Jezus Christus, die eene verzoening voor dezelve geworden is (§. 35).

Aangaande deze ſchuldvergeving nu ſchrijft de waardige Man, dat dezelve verleend wordt van God, (1 Br. I: 9) (*a*) als een gevolg zijner liefde voor menſchen, (1 Br. IV: 10),

10), alleen om den wil en dood van Jezus Christus, (1 Br. II: 12. I: 7) (*b*), aan allen, die voldoen aan deze (§. 38, 39) opgegevene voorwaarden, (1 Br. I: 7, 9); dat de zoodanigen zich ook op goede gronden van dit onberekenbaar voorregt kunnen en mogen verzekerd houden, wanneer zij namelijk naar waarde belijders des Christendom heeten, (1 Br. II: 12), en niet langer aan de zonde verkleefd blijven, (1 Br. III: 6—10); en dat deze leer, in plaats van ongodsdienstigheid en zedeloosheid aan te kweeken, integendeel de duidelijkste strekking heeft, om ware deugd, inzonderheid echte broederliefde, onder de aanhangelingen van het Evangelie te bevorderen, (1 Br. III: 16. IV: 11).

(*a*) Zie §. 18 aanteekening (*a*).
(*b*) Verg. de §. 35 aanteekening (*f*) aangehaalde Schriften.

## §. 43.

### *Zijn verlicht en veredeld.*

Tot de uitnemend groote voorregten der ware Christenen behoort in de tweede plaats, dat zij de verlichtste en deugdzaamste menschen zijn. Johannes heeft in zijne Brieven-

ver-

verzameling, met betrekking tot dit ſtuk het volgende te boek geſteld.

Echte geloovigen hebben een helder inzigt in alles, wat tot de Godsdienst-leer behoort, (1 Br. II: 20, 27). Zij kennen de waarheid in het algemeen, (1 Br. II: 21), zijn vooral meer bijzonder bekend met den Oneindigen, (1 Br. V: 20), en blijven getrouw aan hunne eenmaal aangenomene leerbegrippen, (1 Br. II: 19, 27). Zij hebben dit te danken aan de komst van Jezus Christus in de wereld, (1 Br. V: 20), en den krachtdadigen invloed van den Heiligen Geestt, (1 Br. II: 20, 27). Doch dit niet alleen. Neen; zij zijn ook de edelſten en deugdzaamſten. Regtvaardig, gelijk Jezus Christus, (1 Br. III: 7), beoefenen zij met de uiterſte geſtrengheid de deugd, (1 Br. III: 6. V: 18), kunnen zelfs geen vermaak meer vinden in een zondig levensgedrag, (1 Br. III: 9 (*a*). V: 18). Sterk zijnde, (1 Br. II: 14), overwinnen zij den verleidelijken invloed der wereld, die in het booze ligt, (1 Br. V: 4, 5. verg. 19) (*b*), en de kracht van den onreinen geest, den duivel, (1 Br. II: 14), die hen niet meer vervoeren kan, (1 Br. V: 18) (*c*); zijn zich zelven hunner verhevene vorderingen bewust, (1 Br. III: 14) en wandelen dus wel waarlijk in het licht, (1 Br. I: 6,

6, 7. II: 9, 10). En deze geheele veredeling is af te leiden uit de verlosſing welke Jezus Christus heeft daargeſteld door zijne komst in het algemeen, (1 Br. III: 8) (*d*), uit den invloed van zijn vlekkeloos voorbeeld in het bijzonder, (1 Br. II: 6. III: 16) (*e*) en de kracht des geloofs, (1 Br. V: 4).

(*a*) Hij kan niet zondigen, is, gelijk BRINK in de Nad. Oph. t. d. p. zeer wel heeft aangemerkt, zoo veel als, het is voor hem zedelijk onmogelijk op den duur de zonde te bedrijven.
(*b*) Zie §. 36 aanteekening (*e*) en §. 31. aanteekening (*a*).
(*c*) Zie §. 28 aanmerking (*a*).
(*d*) Zie §. 35 aanteekening (*b*).
(*e*) Verg. MUNTINGHE l. l. §. 268.

## §. 44.

### *Staan in eene zeer naauwe betrekking tot God en Christus Jezus.*

Behalve de reeds opgegevene voorregten des Christens, de vergeving der zonden (§. 42), de verlichting en veredeling (§. 43), is er nog één, voor zoo veel zij namelijk reeds op deze wereld bij aanvang genoten worden, ter beſchouwing over, die, namelijk, der naauwe betrekking, in welke zich de regtſcha-

ſchapen Christen tot God en Christus Jezus geplaatst weet, en waarvan Johannes in zijne Brieven zoo dikmaals handelt.

Christenen zijn in eenen meer bijzonderen zin kinderen van God, (1 Br. III: 1, 2, 10. V: 2) (*a*). God is hun Vader, (1 Br. II: 1) (*b*). Zij zijn uit Hem geboren, (1 Br. II: 29. III: 9. IV: 7. V: 1, 4, 18 (*c*); vertoonen, als het ware, zijn beeld, (1 Br. IV: 2, 4, 6. V: 19. 3 Br. 11) (*d*). Zij mogen dus ook hunne behoeften met vrijmoedigheid aan Hem voordragen, (1 Br. III: 21) en op het voorregt van kinderen, de vervulling hunner regtmatige begeerten vertrouwend ſtaat maken, (1 Br. III: 22. V: 14, 15) en met betrekking tot de naderende eeuwigheid de heerlijkſte verwachtingen koeſteren, (1 Br. II: 28. III: 2, 14. IV: 17). Naauw zijn zij aan den Vader en aan den Zoon zijner liefde verbonden, (1 Br. I: 3, 6 [7] (*e*). II: 5. V: 20) (*f*), door eene betrekking, die duurzaam is, (1 Br. II: 6, 24, 21. III: 6, 24. IV: 12, 13, 15, 16) (*g*), het gevolg der komst van Jezus Christus in de wereld, (1 Br. V: 20) (*h*), en van den heilrijken invloed des Heiligen Geestes, (1 Br. III: 24. IV: 13) (*i*). Van deze betrekking nu kunnen zij de verzekerende be-

bewustheid omdragen, (1 Br. II: 4—5, 24. III: 24. IV: 13) (k), en ondervinden daarvan eene gerustſtellende bekrachtiging in de gegronde gedachte, dat hun Heer nog hunne belangen bij den Vader behartigt, (1 Br. II: 1).

(a) Johannes verheft zeer duidelijk, 1 Br. III: 1, het voorregt, van kinderen Gods te zijn, met eene hooge geestvervoering, als iets, waarop alleen ware Christenen zich beroemen konden. Het ſpreekt dus van zelf, dat, naar 's mans gedachten, dit kindſchap, wanneer er van echte geloovigen geſproken wordt, iets meer in zich bevat, dan alleen den algemeenen zin van oorſprong des beſtaans, eenen zin, in welken God Vader is van alles, wat Hij heeft voortgebragt, en waarin Hij ook meermalen in de gewijde Schriften als de Vader zijnen ſchepſelen voorkomt. Neen; er beſtaat eene nadere betrekking tusſchen God en de regtſchapene navolgers van Jezus Christus. Zij is die eene meer bijzondere liefde en grootere onderlinge gelijkvormigheid. Althans deze gedachte komt ons voor als de eenvoudigſte en aannemelijkſte. Men zie overigens SCHLEUSNER in *τέκνον*. No. 9. STRONCK *Spec.* l. p. 105 *seqq.* BRINK in de Nad. Oph. op 1 Br. III: 1, en MUNTINGHE l. l. §. 269.

(b) Uit de bovenſtaande aanmerking is geredelijk op te maken, dat ook die zelfde denkbeelden van bijzondere toegenegenheid en onderlinge gelijkvormigheid bij de benoeming van God, als Vader der Geloovigen, ten grondſlage liggen.

(*c*) De fpreekwijze: *uit God geboren te zijn* ftaat, onzes inziens, gelijk met die van kinderen Gods te zijn. Immers, wanneer men in eene bovenzinnelijke beteekenis van eenige menfchen zegt: zij zijn Gods kinderen, — en van God, Hij is hun Vader, kan men zich, met hetzelfde regt, en dan ook in denzelfden zin bedienen van de uitdrukking: zij, (die kinderen) zijn uit Hem (dien Vader) geboren. Verg. STRONCK *Spec.* I. p. 105 *feqq.*

1 Br. V: 4, *al wat uit God geboren is* enz. wil zeggen: elk, die uit God geboren is. Conf. ROSENMULLER ad h. l.

(*d*) Regte kinderen van goede ouders vormen zich naar derzelver edel karakter, worden gedurig aan, met hunne ouders meer eenftemmig in denkbeelden, neigingen, werkzaamheden, en vertoonen dus, als het ware, meer en meer derzelver beeld. En deze gedachte is het, welke, naar ons inzien, Johannes door de fpreekwijze: uit God te zijn, meer bijzonder heeft willen te kennen geven. Verg. BRINK Inl. bl. 61 volg. STRONCK pag. 109, 186.

(*e*) Over de fprekwijze: gemeenfchap te hebben met — als beteekenende: naauw verbonden te zijn aan — zie men STRONCK Spec. I. p. 195, 196, BRINK in de Nad. Oph. op, 1 Br. I: 3, vooral ook ROSENMULLER ad h. l.

Ik heb hier wijders, 1 Br. I: 7, tusfchen twee haakjens ingefloten, omdat er onder de Uitleggers des Nieuwen Verbonds gevonden worden, (bij voorbeeld HAMELSVELD, HESZ *Gefch. der App.* II D. bl. 512, en meer anderen), die in de plaats van gemeenfchap met malkanderen, gemeenfchap met Hem willen gelezen hebben, voor

welk-

welke lezing ook nog al het een en ander pleit: GRIESBACH echter heeft de gewone behouden.

(*f*) De hier gebezigde uitdrukkingen: *in Hem* (God) *te zijn*, en *in den Waarachtigen te zijn*, beſchouwen wij als van gelijken zin met de zoo even genoemde: gemeenſchap te hebben met God. — Zij duiden alle de naauwe betrekking aan, welke er onderling tusſchen God en de ware Christenen beſtaat. Verg. SCHLEUSNER in voce εἰμὶ, No. 17 (*e*). ROSENMULLER in Schol. ad 1 Ep. II: 5, en STRONCK l. l. p. 111.

(*g*) Zeer goed heeft STRONCK Spec. I. p. 176 *ſeqq*: het onderſcheid tusſchen de beide ſpreekwijzen: *in iemand te zijn*, en *in iemand te blijven*, tegen GROTIUS, (met wien naar gewoonte eenſtemmig denkt ROSENMULLER — zie ook weder 's Mans Schol. ad 1 Ep. II: 5) verdedigd, — een onderſcheid ook door ons in den tekst hierboven aangeduid.

(*h*) Johannes zegt hier, naar den oorſpronkelijken tekst: „*en wij zijn in den Waarachtigen, in zijnen Zoon Jezus Christus.*" Het woord *namelijk*, hetwelk in de gewone Nederlandſche Overzetting gevonden wordt, is er door de vervaardigers van dezelve ingevoegd, en dit ook, naar gewoonte, door de twee haakjes aangeduid. — Liever echter laten wij deze invulling achter wege, en vertalen eenvoudig: „wij zijn in den Waarachtigen, (naauw „met God verbonden, zie boven aanmerking (*f*)) „door zijnen Zoon Jezus Christus," — hetwelk uitnemend met het geheele redebeleid ſtrookt. Zie BRINK in de *Nad. Oph.* t. d. p. ROSENMULLER en MORUS ad h. l.

(*i*) Zie STRONCK *Spec.* I. p. 80, 81, en de Vert. van BRINK.

(*k*) De bewustheid, dat men, door den krachtigen in-

invloed des Heiligen Geestes, de geboden Gods bewaart, is een inwendig bewijs, dat men in eene naauwe en blijvende betrekking, die der bijzondere liefde en gelijkvormigheid, ſtaat tot God, en God tot ons. — Dus, dunkt mij, dacht Johannes. Verg. BRINK op 1 Br. III: 24.

§. 45.

*Hoogstgelukzalig is hun toeſtand in de eeuwigheid.*

Na de beſchouwing der voorregten van den Christen, voor zoo veel hij dezelve reeds aan dezen kant des grafs, hoe zeer dan alleen bij aanvang, geniet, gaan wij over tot de ontwikkeling van hetgeen hem, volgens de leer van Johannes, in de toekomende wereld te wachten ſtaat. Ook dit is eene zaak van aanbelang, en althans voor de Zedeleer niet onverſchillig, (1 Br. III: 2, 3).

Christenen zijn, even als alle hunne natuurgenooten, onſterfelijke wezens, (1Br. II: 25, 28. III: 2. V: 11. zie §. 30). Zij verwachten met hun eenen dag des gerigts, (1 Br. IV: 17) en der wederverſchijning van Jezus Christus, (1 Br. II: 28. III: 2. zie §. 36). Maar boven alle onze tegenwoordige bevatting verheven zal dan hun toeſtand zijn, (1 Br. III: 2). Ingevolge het lief-

liefdeademend ontwerp van God, en door middel van hetgeen Jezus Christus, in zijne zondaars zaligende betrekkingen, heeft daargesteld, (1 Br. IV: 9. V: 11), zullen zij eeuwig gelukkig zijn, (1 Br. II: 17, 28. III: 14, 25. V: 12, 13). Jezus verschijning ten oordeel zal hen niet beschaamd maken, (1 Br. II: 28. IV: 17). Hoe zeer men zich van dien staat der toekomstige heerlijkheid nog geen volledig denkbeeld kan vormen, (1 Br. III. 2), kan men er echter dit van zeggen, dat zij, althans voornamelijk, bestaan zal in eene volledige kennis van, gemeenzaamheid met, en gelijkvormigheid aan Jezus Christus, immers voor zoo veel eindige wezens, gelijk wij, daarvoor vatbaar zijn, (1 Br. III: 2) (*a*).

(*a*) Hoe zeer het moeijelijk is te bepalen, of wij hier aan God den Vader, dan wel aan Jezus Christus te denken hebben, zoude ik mij echter, hoe veel er ook door hun, (bij voorbeeld HAMELSVELD, ZACHARIAE in zijne *Paraphr. Erkl.* a. d. v. en *Bibl. Theol.* V Th. f. 555, 556, MORUS, BRINK en meer anderen), die het eerstgenoemde gevoelen voorstaan, daarvoor moge zijn aangevoerd, mij liever met het laatste vereenigen. Het geheele verband schijnt ons derwaarts te leiden, behalve dat dit ook juist is in den geest van Jezus Christus, (zie Ev. van Joh. XVII: 24), met wien wij weten, dat Johan-

hannes in denkbeelden niet alleen, maar zelfs ook in de wijze, van zijne denkbeelden uit te drukken, zoo na overeenstemt. — Verg. hier vooral VAN VOORST in *Annot.* laud. p. 4 *seqq.*

## §. 46.

*Afzigtelijk daarentegen is de staat der ongeloovigen reeds aan dezen kant van het graf.*

Geheel het tegenovergestelde van den staat der ware Geloovigen is die van hun, welke aan het Evangelie hunnen bijval ontzeggen, en hetzelve in de beoefening geheel of grootendeels verwaarloozen. Zoo beminnelijk en heilvoorspellend in de Brieven van Johannes de teekening was van den regtgeaarden Christen, even zoo afzigtelijk zijn de trekken, welke ons deze gewijde Man van den verachter der Christelijke Geloofs- en Zedeleer heeft voorgesteld. Volgens deze schets is de trouwelooze in leer en in leven een leugenaar en bedrieger, (1 Br. I: 6. II: 4, 22, 26. IV. 20. 2 Br. 7), een schender van de Goddelijke wet, (1 Br. III: 4) (*a*), die in de duisternis omdwaalt, (1 Br. I: 6. II: 9) (*b*), en de uitkomst van zijnen weg niet kan berekenen, (1 Br. II: 11). God of Jezus niet kent, (1 Br. III: 6. IV: 8. 3 Br.

3Br. 11) (*c*), noch eerbiedigt, (2Br. 9) (*d*), in wien Gods liefde, dat is, de liefde tot God niet te vinden is, (1 Br. II: 15. III: 17) (*e*), die integendeel den Oneindigen zelven tot eenen leugenaar maakt, (1 Br. V: 10), verre verwijderd is van de naauwe betrekking, waarin de Christenen ſtaan tot God en Jezus Christus, (1 Br. I: 6), geene de minſte gelijkvormigheid heeft met God, (1 Br. III: 10. IV: 3), alles is behalve een kind van God, (1 Br. III: 10) en de regtſtreekſche tegenſtander van Jezus Christus, (1 Br. II: 18, 22. IV: 3. 3 Br. 7): ja, van wien men met volle ruimte zeggen kan, dat hij met de genen, die denzelfden zin, als hij, hebben, onder het bewind des duivels ſtaat, (1 Br. V: 19) (*f*), veel overeenkomst heeft met dezen boozen geest, (1 Br. III: 8) (*g*), en als het ware deszelfs kind kan genoemd worden, (1 Br. III: 10).

(*a*) Zie over deze beteekenis van ongeregtigheid (eigenlijk wetteloosheid ἀνομία) SCHLEUSNER in v., BRINK en MORUS t. d. p.

(*b*) Over den zin van het woord *duisternis*, gelijk ook over dien van *licht* leze men de zoo bekende Disſ. van J. C. H. KRAUSE in het *Sylloge van* MUNTINGHE.

(*c*) In de eerſte en laatſte der hier aangehaalde plaatſen ſpreekt Johannes, behalve van het kennen

ook nog van het zien van God, eene spreekwijze, die, blijkens den zamenhang, althans in de eerste plaats, niets meer beteekent, dan eene naauwkeurige kennis van God. Zie SCHLEUSNER in ὁράω coll. BRINK op 1 Br. III: 6.

(d) *Den Vader en den Zoon te hebben* is hier hetzelfde, als Vader en Zoon aan te nemen. Zie STRONCK Spec. l. p. 103. MORUS ad h. l. coll. ad 1 Ep. V: 12.

(e) Zie SCHLEUSNER in ἀγάπη.

(f) Zie §. 31 aanteekening (a).

(g) Verg. STRONCK l. l. p. 186.

## §. 47.

*Allerrampzaligst zijn hunne verwachtingen aan geene zijde van hetzelve.*

Weinig, zeer weinig, heeft onze eenigsoortige Christen-Leeraar aangaande het lot, hetwelk den ongeloovigen, ongodsdienstigen, en onmenschlievenden man, in den toekomstigen staat der algemeene wedervergelding, wacht, echter genoeg, om er ons ten minsten de voornaamste denkbeelden van te doen vormen.

De zoodanige zal, volgens 's Mans uitzigten in de eeuwigheid, door Jezus Christus, in den dag zijner toekomst, diep worden beschaamd gemaakt, (1 Br. II: 28 (a), en geen deelgenoot worden der eindelooze ge-

gelukzaligheid, (1 Br. V: 12. III: 15), maar integendeel in den ſtaat des doods, dat is, van het diepſte ongeluk, blijven, (1 Br. III: 14) (*b*).

(*a*) Zie §. 36.

(*b*) Zie over de beteekenis van *dood* en *leven* STRONK Spec. I. p. 162, 163, en BRINK in de Inl. bl. 83—86.



CHRISTELIJKE

---

# CHRISTELIJKE ZEDELEER.

## EERSTE HOOFDSTUK.

### ALGEMEENE AANMERKINGEN.

§. 48.

*Iets ter Inleiding.*

Na de ontwikkeling van het geen de Christen, volgens onzen Johannes, te gelooven en te hopen heeft, gaan wij nu over tot de beschouwing van het geene deze waardige Leeraar den belijderen des Christendoms ter beoefening aanbeveelt, dat is, van het geen wij, met betrekking tot de Christelijke Zedeleer, in 's Mans Brieven-verzameling vinden kunnen. Men verwachte nu hier, even min als bij de Christelijke Geloofsleer een volledig zamenstel. Alleen eenige wenken heeft Johannes geleverd, wenken echter, die het ver-

verdienen, dat zij niet verwaarloosd, maar met alle mogelijke naauwkeurigheid, bij de vervaardiging van een geheel leerſtelſel der Christelijke Zedekunde, wel degelijk in het oog gehouden worden. Ik waag het voort te gaan in onze voorgenomene taak, en wil, na nog vooraf in dit Hoofdſtuk eenige algemeene aanmerkingen, over eenige belangrijke onderwerpen, tot deze Christelijke Zedeleer behoorende, te hebben medegedeeld, aantoonen: vooreerst, wat Johannes ons geleerd hebbe aangaande onze verpligting omtrent God, Jezus Christus, en de geheele zaak der Christelijke Godsdienst-leer; ten tweeden, omtrent ons zelven; ten derden, omtrent onze medemenſchen in onze onderlinge, meer algemeene, of meer bijzondere betrekkingen; en eindelijk ten vierden, wat hij ons aangewezen hebbe aangaande het grondbeginſel der Christelijke Zedeleer, de drangredenen, waarop de vervulling onzer verpligtingen moet gegrond zijn, en de hulpmiddelen, door welker aanwending men in dezelve het gelukkigst ſlagen kan.

§. 49.

## §. 49.

### *Doel der Christelijke Zedeleer.*

Het hoofdoogmerk der Christelijke Zedeleer is: hare aanhangelingen te beveiligen voor alle zonde (1 Br. II: 1) (*a*), dat wil zeggen, hen te bewaren voor alle afdwalingen van het ſpoor hunner verhevene beſtemming (*b*). Trouwens deze leer verdrijft de nevelen van onkunde en zedeloosheid, en door hare erkentenis treedt de deugd te voorſchijn, (1 Br. II: 8*b*) (*c*). Zij heeft de uitnemendſte ſtrekking, om den mensch regtſchapen te doen leven, (2 Br. 4) (*d*). Zij beveelt hem uitdrukkelijk, om alle ondeugd te verlaten (1 Br. I: 6) en zich zelven geheel aan de deugd toe te wijden (1 Br. III: 3) terwijl hij, in wien deze leer haar doel bereikt heeft, geen vermaak meer vinden kan in een doorgaand zondig levensgedrag (1 Br. III: 9. V: 18) (*e*), en er zelfs zonder deugd geen Christendom beſtaanbaar is, (1 Br. I: 6. II: 3—6).

(*a*) Dit getuigt Johannes uitdrukkelijk: hij ſchreef die dingen welke hij, aangaande de verpligting der Christenen tot deugd, reeds had ter neder geſteld, en nog verder mededeelen zoude, de kern der Christelijke Zedeleer, op dat zij tot geene zonde vervallen mogten. Conf. ROSENMULLER ad h. l.

(*b*) Conf.

(*b*) Conf. SCHLEUSNER in *ἁμαρτάνω.* Men zie ook hierover REINHARD *Christelijke Zedeleer* V. D. §. 7. III. D. §. 173.

(*c*) Men vindt hier bij den Apostel eene duidelijke tegenſtelling: *de duisternis gaat voorbij, en het waarachtige licht ſchijnt nu* — eene tegenſtelling die volſtrekt niet mag worden uit het oog verloren. Beteekent nu duisternis bij onzen Johannes meermalen zedelijke onvolkomenheid, ondeugd. (Conf. SCHLEUSNER in v.); ſtrookt deze beteekenis ook juist met het geheel redebeleid te dezer plaatſe, men zal dan ook door het waarachtige licht, niet, gelijk STRONCK wil in zijn *Spec.* I. p. 53. *ſeqq*, Jezus Christus, maar liever, reine, zuivere, deugd — (welke beteekenis *φῶς* ook meermalen heeft, vid. SCHLEUSNER in v.) te verſtaan hebben.

(*d*) De kinderen der geliefde Christinne, aan welke Johannes dezen korten tweeden Brief ſchreef, wandelden in de waarheid, dat is, leefden deugdzaam, (conf. STRONCK *Spec.* I. p. 155, MORUS ad h. l.) gelijk hun dit, van wege den Vader, door Jezus Christus, in zijne Zedeleer bevolen was. Zie ROSENMULLER in Schol. ad h. l.

(*e*) Zie §. 43 aanmerking (*a*).

## §. 50.

### *Zonde.*

Johannes geeft ons, wel is waar, geene wijsgeerige bepaling van het geen men door zonde te verſtaan hebbe, trouwens hij ſchreef ook niet alleen voor diepdenkende geleerden,

den, maar ook, en wel voornamelijk, voor eenvoudige Christenen, en evenwel leert hij ons den aard der zonde, voor zoo ver dit ter beoefening der Christelijke Zedeleer noodig is, naauwkeurig genoeg kennen. Hij beschouwt de zonde als eene schuldige afwijking van de Goddelijke wet, (1 Br. III: 4) (*a*); brengt onder dezen algemeenen naam alles, wat in den uitgebreidsten zin des woords ongeregtigheid heeten kan (1 Br. V: 17) (*b*); erkent het onderscheid tusschen de zwaarte en de strafschuldigheid van verschillende misdrijven, daar hij spreekt van eene zonde tot den dood, en van eene zonde niet tot den dood (1 Br. V: 16, 17) (*c*); zegt uitdrukkelijk, dat de ondeugd het menschelijk oog verblindt, zoo dat de zondaar het einde van zijnen dwaalweg onmogelijk vooraf kan berekenen (1 Br. II: 11); houdt eindelijk de zonde voor volstrekt onbestaanbaar met de regte kennis van, de liefde tot, en de gelijkvormigheid aan God (1 Br. II: 4. III: 15, 16) en voor eene milde bronader der allerrampzaligste gevolgen (*d*).

(*a*) Vergelijk, behalve de in §. 46 aanmerking (*a*) aangehaalde Schriften, ook nog REINHARD *Christelijke Zedeleer* II. D. bladz. 4, en MEYER meermaals aangehaald *Onderzoek*. bl. 264.

(*b*) Zie SCHLEUSNER in *ἀδικία*.

(*c*) Zie §. 16 aanmerking (*b*).

(*d*) Men

(d) Men vergelijke overigens, om alle noodelooze herhalingen te vermijden, de 46 en 47 §§.

§. 51.

*Deugd.*

Uit het bovenstaande van het geen Johannes aangaande den aard der zonde gedacht hebbe, kan men zeer wel, bij wijze van tegenstelling het besluit opmaken tot de beschouwingen van dezen Christen-Leeraar, betreffende den aard der deugd. Was zonde eene afwijking van de Goddelijke wet, deugd zal dan eene getrouwe beoefening zijn van alles, hetwelk die Goddelijke wet voorschrijft, dat is, van alles, hetwelk ons, op welk eene wijze dan ook, en door wien, mits met genoegzaam gestaafd gezag, als Gods wil is bekend gemaakt. En inderdaad, dit denkbeeld leeft overal in deze geheele Brieven-verzameling, (1 Br. II: 17. III: 9, 10, 22, 24. V: 3, 14. 2 Br. 4).

Heeft nu wijders Jezus Christus, als de hoogste Afgezant van den Waarachtigen, ons denzelven, en, hetwelk hier mede in een onafscheidelijk verband staat, deszelfs wijzen, heiligen en goeden wil leeren kennen, en in den naam des Vaders tot het menschdom

 ge-

gesproken, (§. 33, 34, 35); deugd moest dan ook en konde door Johannes beschouwd worden, als eene opvolging der geboden van onzen Heer Jezus Christus. Ten bewijze hiervan zie men 1 Br. II: 3 – 5, 7, 8. IV: 20. 2 Br. 5, 6. En het is uit aanmerking hiervan, dat onze Apostel de deugd ook voorstelt als een kenmerk van liefde voor God (1 Br. II: 5), en van erkentenis van Jezus Christus, (1 Br. II: 3).

Uit dit standpunt, in hetwelk Johannes ons geplaatst heeft, de deugd des Christendoms beschouwd zijnde, is zij slechts ééne. Doch, daar zij jegens bijzondere voorwerpen, in verschillende betrekkingen tot ons staande, moet worden uitgeoefend, spreekt men ook van onderscheidene deugden (*a*). Het zijn dus onze pligten, welke wij, volgens de opgave van onzen Johannes, omtrent God, den persoon en de leer van Jezus Christus, ons zelven en onze medemenschen hebben in acht te nemen, die nu onze geheele opmerkzaamheid tot zich trekken, en tot welker ontwikkeling wij thans overgaan.

(*a*) Zie REINHARD *Christelijke Zedeleer* III. D. bl. 95, *en* BERGEN *Onderw. in de Christ. Geloofs- en Zedeleer*, bl. 139.

TWEE-

---

# TWEEDE HOOFDSTUK.

## 'S CHRISTENS VERPLIGTING OMTRENT GOD EN JEZUS CHRISTUS.

## EERSTE AFDEELING,

### 'S CHRISTENS VERPLIGTING OMTRENT GOD.

### §. 52.

*Uitsluitende eerbiediging van den eenigen waren God.*

De hoofdzuil, waarop alles berust, hetwelk, in den meer eigenlijken zin des woords, Godsdienstpligt heeten kan, is het geloof aan de eenheid van God (§. 19). Is deze boven allen twijfel bevestigd, dan volgt daaruit ook van zelve, dat alleen die God, buiten wien er geen wezen bestaat, aan Hem in natuurlijke en zedelijke eigenschappen gelijk,

het voorwerp wezen kan of mag van Godsdienstig eerbiedsbetoon. Hierop dan ook dringt Johannes ten krachtigsten aan, naar de behoeften van zijnen tijd (*a*) in de vermaning: „ *Kinderkens! wacht u zelven van* „ *de afgoden!*" (1 Br. V: 21).

(*a*) Ik denk, dat deze vermaning haren grond had in iets van volkomen of nagenoeg gelijken aard, als waartegen Paulus in zijne beide brieven aan de Corinthische Gemeente zoo zeer ijvert, (zie, bij voorbeeld, 1 Cor. VIII: 10. 2 Cor. VI). Zulk eene herinnering was dus, hoezeer thans, vooral onder ons, minder noodzakelijk, echter in die dagen, en voor die Christenen eene dringende behoefte. Zie overigens BRINK t. d. p.

## §. 53.

### *Liefde voor God.*

Na den pligt der erkentenis van God als den eenigen waren, vertoont zich terstond voor onzen geest die der liefde voor Hem. Liefde voor God is, ook vooral bij onzen Apostel der liefde, hoofdgebod in de Zedeleer des Christendoms. Niets beschouwt hij van meer aanbelang dan die liefde, en van niets spreekt hij aanhoudender, krachtiger, dringender, dan juist van even deze zelfde deugd. Nu eens beveelt hij dezelve regtstreeks

ſtreeks aan, uit aanmerking der allesoverklimmende liefde, door God zelven voor zondige menſchen, in de zending van Jezus Christus aan den dag gelegd (1 Br. IV: 19. verg. 9, 10), en wil uit dezelve alles geweerd hebben, hetwelk naar eenige ſlaafſche vreesachtigheid zweemen zoude, (1 Br. IV: 18) (*a*). Dan eens beſchouwt hij haar, welker aanwezen hij bij alle regtgeaarde Christenen vooronderſtelde, en op welker uitoefening hij daarom minder lijnregt aandrong, of als den grondſlag en het kenmerk van ware Christelijke deugdsbetrachting (1 Br. II: 4, 5. IV: 6, (*b*), 7, 12, (*c*) 17, 21. V: 1, 2, 3), of als volſtrekt onvereenigbaar met alles, hetwelk tegen de voorſchriften van Godsdienst en menſchenliefde ſtrijdig is, (1 Br. II: 15. III: 17. IV: 8, 20); terwijl hij de geheele aandoening en uitlatingen der liefde in het algemeen, en dus ook die der liefde tot God in het bijzonder, voorſtelt als van den Oneindigen zelven afkomſtig, in Hem haren grondſlag vindende, en in vollen nadruk zijn werk, (1 Br. IV: 7) (*d*).

(*a*) Men leze en herleze eens bij dit vers de praktikale aanmerking van onzen BRINK.

(*b*) *Weten* wordt in dezen Brief in eenen tweederleijen zin genomen; eerst voor eene meer eigenlijke beteekenis, voor *kennen*, *onderkennen*, en dan voor be-

*beminnen*. Dat het deze laatste beteekenis hebben kan, leert ons de vergelijking van het Hebreeuwsche ידע. — Zie SCHLEUSNER's Lex. in *γινώσκειν* No. 17. coll. STRONCK Spec. I. p. 161 — en dat het die hebben moet, gelijk t. d. p. zoo ook in de verder aangehaalde plaatsen, 1 Br. II: 4. IV: 6, 7, 8 — leert, onzes inziens, het redebeleid.

(*c*) *Liefde Gods* beteekent somtijds *liefde van God*, bij voorbeeld, 1 Br. IV: 10, maar meestal *liefde tot God*, zoo hier en in de volgende mede aangehaalde plaatsen, 1 Br. II: 5, 15. III: 17. V: 3.

(*d*) Deze woorden zijn hoofdzakelijk die van BRINK uit zijne Nad. Oph. t. d. p.

## §. 54.

### *Gehoorzaamheid aan God.*

Liefde voor God moet zich ook door uiterlijke daden kenbaar maken. Zij bepaalt zich niet tot inwendige aandoeningen des gemoeds, die in eene verlichte kennis haren oorsprong hebben, maar werkt ook naar buiten, en wel in eene bereidvaardige en naauwgezette gehoorzaamheid aan het boven alles verheven voorwerp dezer hartelijke liefde. Zoo ook dacht hierover onze Johannes (1 Br. V: 3), en maakt het uitdrukkelijk ten Christenpligt, Gods geboden te bewaren, (Hem te gehoorzamen), alles te doen, hetwelk Hem aangenaam is en welgevallig (1 Br. II: 17. III:

22—24. IV: 21. V: 2), en het geheele levensgedrag naar die geboden in te rigten, (2 Br. 6).

## §. 55.

### *Vertrouwen op God.*

Onder de pligten jegens den Oneindigen, bekleedt, volgens de Christelijke Zedeleer, eenen zeer voornamen rang het vertrouwen op God, dat is die uitnemende Christendeugd, volgens welke men zich geheel en al op God verlaat, alles, wat waar en goed is, van Hem volledig gelooft, en van zijne Vaderliefde het beste voor zich zelven gerust inwacht. Ook op de beoefening dezer deugd dringt Johannes zeer ernstig aan. Hij wil, dat men de verklaringen Gods, als die verre te stellen zijn boven de getuigenissen der menschen, als ontwijfelbaar zal aannemen, (1 Br. V: 9, 10); wijders, dat men alle nooden veilig aan Hem zal aanbevelen, en zich van derzelver eenmalige vervulling geheel en al verzekerd houden, (1 Br. V: 14, 15). Het is daarenboven 's Mans uitdrukkelijke vermaning, dat men — en welk een heerlijk blijk van vertrouwen op God ligt hierin niet opgesloten? — zijne zonden voor dien God

zal belijden (1 Br. I: 9) (*a*), en alle vreeze met betrekking tot derzelver ſtrafwaardigheid verbannen zal, (1 Br. IV: 18 verg. I: 9*b*). Eindelijk wil Hij, dat men dien God niet alleen met alle getrouwheid gehoorzamen (§. 54), maar ook dat men Hem, zoo veel mogelijk, navolgen zal, (1 Br. I: 7. IV: 11, 17, (*b*) 19).

(*a*) Zeer rigtige denkbeelden over dat belijden van zonden vindt men bij BRINK t. d. d.

(*b*) Het ſchijnt mij nog met BRINK, ROSENMULLER, MORUS en meer anderen toe, dat wij hier niet aan Jezus Christus, maar aan God moeten denken. Van God wordt in het geheele redebeleid geſproken, en Hij voorgeſteld als een voorbeeld, inzonderheid van menſchenliefde.

## §. 56.

### *Aanbidding van God.*

Eindelijk behoort onder de pligten, welke de Christen aan God verſchuldigd is, voor zoo verre wij derzelver kennis uit deze Brieven-verzameling kunnen afleiden, ook nog de pligt der aanbidding. Is God het eenig en regtmatig voorwerp van Godsdienſtigen eerbied, (1 Br. V: 21) (zie §. 52), Hem komt dan ook ongetwijfeld de eer der aanbidding toe. Johannes beſchouwt het gebed

als

als iets, hetwelk God bevolen, en omtrent hetwelk Hij zijne uitdrukkelijke bepalingen gegeven heeft, (1 Br. V: 14) (*a*). Hij prijst dezen pligt der aanbidding op onderscheidene plaatsen aan (1 Br. II: 28. V: 14—16. I: 9); noemt zelfs eenige stukken op, welke al (1 Br. I: 9, (*b*) V: 16*a*) (*c*), en welke niet (1 Br. V: 16*b*) onderwerpen des gebeds zijn mogen; wil, dat dit bidden met alle vrijmoedigheid zal geschieden (1 Br. III: 21); belooft op een hartelijk, en naar de wezenlijke behoeften des bidders ingerigt gebed de Goddelijke verhooring, (1 Br. III: 22. V: 14, 15) en bouwt de zekerheid dezer verwachting op de zuiverheid des gewetens, welke bij den regt Christelijken bidder plaats heeft (1 Br. III: 21), en op de overtuiging, dat hij Gods geboden bewaart, en doet het geen den Oneindigen aangenaam is, (1 Br. III: 22).

(*a*) Ik verbeelde mij, dat men den zin der woorden: „ *naar zijnen wil*", zeer wel zoo ruim nemen kan. God toch heeft niet alleen het pligtmatige des gebeds, maar ook de wijze van, en den aard der onderwerpen voor hetzelve, door Jezus Christus ons laten voorhouden. Het redebeleid bij Johannes eischt geene meer bepaalde opvatting. En deze, dunkt mij, vereenigt het best de verschillende gevoelens van onderscheidene Uitleggers. Zie MORUS ad h. l. en vooral onzen BRINK t. d. d.

 (*b*) Dat

(*b*) Dat het belijden van zonden, wanneer het vóór God gefchiedt, onder de aanbidding van dien oneindigen Geest kan geplaatst worden, zal welligt niemand betwisten. — Maar welk Christen nu zal met hartelijk leedwezen zijne zonden voor God in den gebede belijden, zonder tevens om genadige vergeving te fmeken? Deze overtuiging en vooral ook het bijgevoegde in dit vers bij Johannes, deden het mij onder de befchouwing van den pligt der aanbidding eene plaats inruimen.

(*c*) Zie §. 16 aanteekening (*b*).

---

## TWEEDE AFDEELING,

### PLIGTEN OMTRENT JEZUS.

### §. 57.

*Pligten omtrent den perfoon van Jezus.*

In den reeks der pligten, welke de Christelijke Zedeleer haren beoefenaren oplegt, behooren er ook eenige, welke eene meer bijzondere betrekking hebben op Jezus Christus. Van dezen leert de Apostel ons ook fommigen kennen. Wij zullen dezelve in de-

ze §. bijeentrekken. Van den pligt, om aan en in Jezus te gelooven is reeds gefproken §. 38. Behalve tot dezen fpoort Johannes zijne medechristenen ook nog tot anderen aan. Zij moeten Hem hoogachten, liefhebben; Hem met alle mogelijke naauwgezetheid gehoorzamen (1 Br II: 3—5. III: 24), en zijn voorbeeld, voor zoo veel dat gefchieden kan, in deszelfs geheel, (1 Br. II: 6, 8 (*a*). III: 3, 7), en in fommige afzonderlijke trekken in het bijzonder, navolgen (1 Br. III: 16).

(*a*) De gedachte van BRINK t. d. p. over de woorden: „ het geen waarachtig is in hem, zij ook in ulie- „ den!" als eene aanprijzing behelzende van 's Heilands voorbeeld, kwam mij de waarfchijnlijkfte voor.

§. 58.

*Omtrent zijne leer.*

Ook te dezen aanzien wil onze Johannes, dat de Christenen zich hunner verhevene roeping waardig gedragen zullen. Zij moeten niet alles als leer van Jezus aannemen, hetwelk hun daarvoor wel eens wordt opgegeven, maar in deze aangelegene zaak met de uiterfte voorzigtigheid te werk gaan, en naauw-

naauwkeurig onderzoeken, welke waarde de Leeraren hebben, die hun betuigen, dat zij Jezus leer verkondigen, (1 Br. IV: 1) (*a*). Maar hebben zij eenmaal de zuivere Christen-leer leeren kennen, als dan moeten zij die met alle getrouwheid blijven belijden, haar, in weerwil van alle meer of min vernuftige verleidingen tot afval, standvastig aankleven, (1 Br. II: 19, 24, 27, 28. 2 Br. 9), onbaatzuchtig aan anderen aanbevelen (1 Br. 7, 9) en allen, aan dit doel werkzaam, te hulp komen, (3 Br. 5—8).

(*a*) Conf. SCHLEUSNER in πνεῦμα No. 22. et MORUS ad h. l.

DER-

---

## DERDE HOOFDSTUK.

### 'S CHRISTENS VERPLIGTING OMTRENT ZICH ZELVEN.

§. 59.

*Algemeene pligt.*

Op de pligten, welke de Christen aan God, den perſoon en de leer van Jezus Christus verſchuldigd is, volgen in de Christelijke Zedeleer die, welke hij omtrent zich zelven te vervullen heeft. De Brieven van onzen gewijden Christen-Leeraar geven ons hier en daar tot kennis dezer pligten eene belangrijke aanleiding. In het algemeen wil de Apostel, dat zijne regtſchapene medebelijders van het Evangelie zich voor alle zonden wachten (1 Br. II: 2—6. III: 3—5. 3 Br. 11), en in het geheel, zedelijk rein wezen zullen, gelijk hun vlekkeloos voorbeeld Jezus Christus, (1 Br. III: 3).

§. 60.

## §. 60.

*Bijzondere pligten.*

Vooral echter zijn het eenige meer bijzondere pligten, ten aanzien van ons zelven, op welker beoefening de Apostel nu eens meer, dan eens min krachtig, nu eens geheel regtstreeks, dan eens meer alleen van ter zijde aandringt. Dus vinden wij bij hem eenige veelbeteekenende opwekkingen tot aankweking van zelfskennis (1 Br. I: 8, 10); tot bevordering eener juiste waardering van zich zelven (1 Br. III: 1, 2, 14, 19—22. IV: 4—6, 12, 13, 16. V: 4, 5, 13, 14, 19), waarbij men zich echter voor alle zelfsbedrog moet wachten (1 Br. I: 6, 8) en van alle hooggevoelendheid verwijderd blijven, (1 Br. I: 8—10). Hij ſpoort zijne Christelijke lezers aan, om zich te oefenen in de kennis der waarheid, (1 Br. II: 21, 28. IV: 1—3, 2 Br. 8, 9) en in de betrachting der deugd, (1 Br. III: 7). Wijders beveelt hij, dat zij zich voor alle onmatige zelfsliefde (1 Br. III: 16) en te overdrevene gehechtheid aan de wereld (1 Br. II: 15) zullen wachten; den wellust (*a*), de weelde (*b*), en ſchitterende praalzucht (*c*) verre van zich verwijderen, en het dus op kindschheid, ingetogenheid

heid en nederigheid toeleggen zullen, (1 Br. II: 16). Den miskenden en door de verachting der wereld lijdenden prijst hij aan, dat zij zich daarover niet te zeer verwonderen, en dus nog veel minder daaronder bezwijken moeten, (1 Br. III: 13 verg. 1). Eindelijk raadt hij allen aan, om ſteeds de gevolgen hunner daden te berekenen (1 Br. II: 11), en de vermeerdering hunner gelukzaligheid nimmer uit het oog te verliezen, (1 Br. II: 17, 25, 28. V: 12, 13).

(*a*) *Begeerlijkheid van het vleesch*, beteekent meermalen in het Nieuwe Verbond dierlijken wellust, bij voorbeeld, 2 Pet. II: 18. — En is er onder de vrienden der wereld wel eene ondeugd meer gemeenzaam dan deze? — Zie overigens BRINK in de Nad. Oph. t. d. p. en ZACHARIAE *Paraphr. Erkl.*

(*b*) *Begeerlijkheid der oogen*, liefde voor alles, wat het oog ſtreelt, de eigenlijke weelde. Ook deze trek is een hoofdtrek in het karakter van den verzinnelijkten wereldling. Zie ROSENMULLER ad h. l.

(*c*) *Grootschheid des levens*, kan, dunkt mij, zeer wel in den zin van praalzucht genomen worden. Zie SCHLEUSNER in v. en waarom men van deze beteekenis zoude behoeven af te gaan, zie ik niet in. Of behoort zij niet mede tot de hoofdondeugden van den dienaar der zonde? Conf. ROSENMULLER ad h. l.

VIER-

## VIERDE HOOFDSTUK.

### 'S CHRISTENS VERPLIGTING OMTRENT ANDEREN.

### §. 61.

*Algemeene pligt.*

Er bestaan buiten ons, in meer of min verwijderde betrekkingen, millioenen menschen. De Zedeleer des Christendoms doet ons de pligten kennen, welke wij omtrent hen te beoefenen hebben. Inzonderheid is het ook onze Johannes, die met betrekking tot dit stuk, naast Jezus Christus, onder de gewijde Leeraren des menschdoms de hoogste verdienste bezit van eene uitvoerige en gegronde onderwijzing. Goede gezindheden jegens malkanderen onder zijne medebelijders van het Evangelie aan te kweeken, was blijkbaar eene der hoofdbedoelingen van zij-

zijne uitmuntende Brieven, gelijk de lust van zijn geheel leven. Hij toch was in den volsten zin een Apostel der liefde (*a*).

Wij zullen in deze §. opgeven, welken algemeenen pligt hij jegens allen, en in de volgende, welke afzonderlijke pligten hij jegens bijzondere personen en aan afzonderlijke volksstanden, in hunne burgerlijke en godsdienstige betrekkingen, ter beoefening aanbeveelt.

De algemeene pligt, waarop Johannes gedurig aandringt, en waaronder hij dan alle andere pligten, welke de bestanddeelen van dezen zijn, mede begrijpt, is die der liefde. Men sla alleenlijk de volgende plaatsen op, om zich daarvan ten volle te overtuigen, 1Br. II: 9—11. III: 8, 10—12, 14—16, 18. IV: 7, 8, 11, 12, 16, 20, 21. V: 1, 2. 2Br. 5. En naar zijne, in de school van Jezus gevormde, hooge, gedachten, betreffende den aard der liefde, stamt zij van den Oneindigen zelven af, (1Br. IV: 7) (*b*); behoort zij onder de hoofddeugden des Christendoms, door Jezus zelven, in den aanvang der Evangelie-prediking, reeds dringend aanbevolen, (1 Br. III: 11) (*c*). (2 Br. 6). Zij is een bewijs van standvastige vereeniging met God, (1 Br. IV: 12, 16) (*d*); het kenmerk van kinderlijke betrekking op,

en van eenſtemmige denkwijze met, (1 Br. III: 10. IV: 7) (*e*); van liefde voor, (1 Br. IV: 7, (*f*) 12) (*g*); (waarvan zij ook als een gevolg kan beſchouwd worden, (1 Br. V: 1, 2) en van gehoorzaamheid aan God, (1 Br. V: 2. 2 Br. 6). Zij is een bewijs van heerſchende waarheidsliefde, (1 Br. III: 19) (*h*), en van gelijkmatige deugd, (1 Br. II: 10) (*i*). Met haar zijn de heerlijkſte gevolgen verbonden: Gods ſtandvastige toegenegenheid, (1 Br. IV: 16) (*k*); de afwezigheid van alle beletſelen der deugd, (1 Br. II: 10) (*l*), en eene eeuwige gelukzaligheid, (1 Br. III: 14) (*m*).

Hare verwaarloozing daarentegen is onbeſtaanbaar met de liefde tòt God, (1 Br. IV: 20); onverëenigbaar met het wezen der deugd, (1 Br. II: 9); het kenmerk van een zeer ondeugend hart, (1 Br. II: 11), en van gelijkvormigheid aan den duivel, (1 Br. III: 10); in eenen zekeren zin doodſlag, (1 Br. III: 15); de oorzaak van onberekenbaar akelige gevolgen, (1 Br. II: 11) en van een eindeloos ongeluk, (1 Br. III: 15).

Deze liefde eindelijk, welke zoo heerlijk is in aard en gevolgen, en waarvan het tegenovergeſtelde eene zoo afzigtelijke gedaante heeft en de toekomst zoo akelig maakt, moet niet ſlechts in woorden genoemd,

noemd, maar door daden bewezen worden, (1 Br. III: 11. verg. 16. 3 Br. 5.

(*a*) Ten bewijze hiervan diene het bij velen bekend, maar toch altijd nog herinnerenswaardig verhaal, hetwelk aangaande hem in de kerkelijke Gefchiedenis bewaard wordt. Dus leest men bij den kerkvader HIERONYMUS. Toen de zalige Johannes te Ephefen zijn verblijf hield tot in hoogen ouderdom, en naauwelijks door de handen der discipelen naar de Godsdienftige vergaderplaats kon geleid worden, was hij gewoon, om, bij elke bijeenkomst, niets anders te zeggen, dan alleen deze weinige woorden: „ kinderen! hebt malkan„ deren hartelijk lief:" — De leerlingen, zoo wel als de leden der gemeente, die tegenwoordig waren, en wien dit begon te vervelen, zeiden: „ Meester! waarom zegt Gij altijd hetzelfde?" — Dezen gaf hij hierop dit, zijner waardig antwoord: „ omdat het een bevel is van den Heer, „ en wie dit bevel volbrengt, die doet genoeg." — Overgenomen uit REINHARD *Chr. Zedel.* III D. bl. 7 aanmerking (*b*).

(*b*) *De liefde is uit God.* — Men zie over de fpreekwijze: „ *uit God te zijn*," STRONCK Spec. I. p. 186 *feqq.* coll. 105 *feqq.* MORUS omfchrijft t. d. p. dus: ἀγ. ε. τ. Θ. ε. amor est originis divinae, (*die liebe ftammt von Gott*), idque his de caufis: primum, quia Deus doceri nos curavit, amandos esfe alios; tum vero etiam, quod Deus exemplum nobis praebuit, et quotidie praebere pergit, (*fo find wir von Gott belehrt: fo geht er uns felbst met feinem Beyspiele vor*). — Men verg. ook ROSENMULLER en BRINK t. d. p.

(*c*) Zie STRONCK Spec. I. p. 42.

(*d*) Zie over den zin der ſpreekwijze: *in God te „ blijven*" §. 44 aanmerking (*g*).

(*e*) Over de in deze verzen voorkomende ſpreekwijzen: *Kinderen van God, uit God geboren, uit God te zijn,* zie men §. 44 aanmerking (*a*) (*c*) en (*d*).

(*f*) Zie §. 53 aanmerking (*b*).

(*g*) Zie §. 53 aanmerking (*c*).

(*h*) *Uit de waarheid te zijn* zegt zoo veel, als de waarheid, (waarmede hier vermoedelijk op de Christelijke Godsdienstleer gedoeld wordt), te beminnen. Verg. ROSENMULLER en vooral ook onzen geachten STRONCK Spec. I. pap. 154, 187, 188.

(*i*) Zie de §. 15 aanmerking (*d*) aangehaalde Schriften en §. 44 aanmerking (*f*).

(*k*) Zie STRONCK Spec. I. p. 178 en ROSENMULLER ad h. l.

(*l*) De Nederlandſche Overzetting heeft: „ *Geene ergenis is in hem*" — die namelijk zijnen broeder lief heeft. „ Σκάνδαλον beteekent eigenlijk een „ val, een ſtrik, alles, waartegen iemand ligtelijk „ ſtruikelt. Dus wordt het in eene overdragtelijke „ beteekenis gebruikt van alles, waardoor anderen „ tot zondigen gebragt worden." HESSELINK *Uitlegk. Woordenb.* op het woord, verg. SCHLEUSNER in v. en BRINK in de Nad. Oph. t. d. p.

(*m*) Zie BRINK Inl. bl. 83—86.

## §. 62.

### *Bijzondere pligten jegens allen.*

De liefde moet, gelijk wij in de vorige §. zagen, niet alleen in woorden gehoord,

maar

maar vooral ook in daden befpeurd worden In den uitgebreiden reeks van pligten, welker beoefening in de Christelijke Zedeleer dringend wordt aanbevolen, zijn er eenigen, welker inachtneming zich niet binnen zekere afzonderlijke betrekkingen en omftandigheden bepaalt, maar zich meer algemeen uitftrekt. Ook Johannes herinnert ons door leer of voorbeeld aan fommigen van dezelve. Dus, bij voorbeeld, wekt hij op tot eene hartelijke belangftelling in den uit en inwendigen welftand onzer broederen, (2 Br. 3, 4. 3 Br. 2, 3); wijders ook tot een welgegrond, bedachtzaam vertrouwen op de verklaringen, die zij ons doen, zoolang wij namelijk geene genoegzame redenen hebben om hunne geloofwaardigheid te verdenken, (1 Br. V: 9); vervolgens tot het vermeerderen van onderlinge blijdfchap en te vredenheid, (1 Br. I: 4. 2 Br. 12); eindelijk tot het in achtnemen eener gepaste befcheidenheid, (2 Br. 13. 3 Br. 15).

## §. 63.

*Bijzondere pligten in onderfcheidene betrekkingen en omftandigheden.*

Er beftaat tusfchen de belijders van het Evangelie een meer bijzonder onderling ver-

 band,

band, (1 Br. I: 3, 7. 2 Br. 1. 3 Br. 1, 3, 5, 15) (*a*), een verband, hetwelk de uitoefening van bijzondere pligten, naar aanleiding der onderscheidene betrekkingen en omstandigheden, vooral dringend noodzakelijk maakt. Johannes doet ons sommige dier pligten, nu eens meer, dan eens min uitdrukkelijk, nu eens door opzettelijke aanbeveling, dan eens door zijn eigen voorbeeld, in deze Brieven kennen.

Zoo wil hij, dat men zich jegens hen, die tot dezelfde gemeente behooren, en jegens dezen niet alleen, maar ook jegens vreemde geloofsgenooten, milddadig zal gedragen, door hen, wanneer zij, bij voorbeeld, ter zake van het Evangelie op reize zijn, de behulpzame hand te bieden, (3 Br. 5, 6, 7, 8) (*b*). Ongelukkigen, die zich in nijpende omstandigheden bevinden, moet men, volgens zijne aanbeveling, zelfs met gevaar van, en, indien de toedragt der zaken dit dringend vordert, met opöffering van zijn eigen leven, bijstaan, (1 Br. III: 16) (*c*); voor den armen mag men zijn hart niet sluiten, maar moet hen, naar de mate onzer tijdelijke vermogens, ondersteunen, (1 Br. III: 17). Weldaden, van anderen ontvangen, behoort men met dankbaarheid te erkennen, (3 Br. 6) (*d*). *Ziet*

men

men iemand in waarheidsliefde en deugd vorderingen maken, men moet er zich hartelijk in verblijden, (2 Br. 4. 3 Br. 3, 4) (*e*), en zulke edelen aan anderen bekend maken, (3 Br. 3, 12) (*f*), terwijl men daarentegen den ongeloovigen en ondeugenden, hoe zeer men hem niet mag vergeten, maar zelfs, ſchoon met de uiterſte bedachtzaamheid, zijne belangen in den gebede bij God moet behartigen, (1 Br. V: 16) (*g*), wel ter waarſchuwing van anderen mag aanwijzen, (3 Br. 9, 10) en het gemeenzaam verkeer des zoodanigen niet zoeken moet, (2 Br. 10, 11).

Wijders geeft de Apostel, ten aanzien van het gedrag der Christenen omtrent de Leeraren van den Godsdienst, niet onduidelijk te kennen, dat zij dezelve naauwkeurig moeten gadeſlaan, en niet hun geloof aan ieder, welke zich dezen naam toëeigent, in het blinde heen wegſchenken, (1 Br. IV: 1); de vermaningen van goede Leeraren in achtnemen, (2 Br. 8); hun den gepasten eerbied bewijzen, voor hun onderhoud, zoo veel noodig, zorgen; hunnen invloed, ter bevordering der groote zaak, vooral niet tegenwerken, (3 Br. 8, 10), en daarentegen geene de minſte gemeenzaamheid met valſche Leeraren uitoefenen, (2 Br. 10, 11) (*h*).

Eindelijk vordert hij van de Leeraren zelven, dat zij het Evangelie zuiver en onbewimpeld zullen verkondigen; (1 Br. IV: 1—6. 2 Br. 7, 9), en zijn voorbeeld geeft hun eenen nuttigen wenk, om niet alleen de gemeenteleden tot de ſtandvastige erkentenis der waarheid en de beoefening der deugd geſtadig op te leiden, — trouwens dit was, gelijk de lust van 's Mans geheele leven, zoo ook de eenige ſtrekking dezer drie Brieven, — maar meer bijzonder, om hen de hun aanvertrouwde Christenen voor alle valſche Leeraren te doen waarſchuwen, (1 Br. II: 26. IV: 1—3. 2 Br. 10, 11); voor hen alles goeds af te ſmeken, (2 Br. 1—3. 3 Br. 2, 15); hunne Christelijke vreugde te helpen volmaken, (1 Br. I: 4); met hen, zoo veel mogelijk, een nuttig verkeer te onderhouden, (2 Br. 12. 3 Br. 13, 14) en hen te bemoedigen onder alle wederwaardigheden des levens, met de krachtigſte troostgronden, bij voorbeeld met de uitzigten der ſchuldvergeving door God den Vader in den Heer Jezus Christus, (1 Br. II: 1, 2) en de hoop des beteren levens, (1 Br. V; 13) (*i*).

(*a*) De benamingen van *broeders*, *geliefden* en *vrienden*, met welke Johannes hiervan de Christenen gewaagt, zijn daarvan zoo vele treffende bewijzen,

zen, hoe zij malkanderen beschouwden, als door den naauwen band van gelijke afkomst, eenstemmige belijdenis, gelijke gezindheden en verwachtingen, zeer naauw aan malkanderen verbonden. Zij waren kinderen van éénen God, en dus broeders; verlosten door éénen Heer, geheiligd door éénen Geest, vervuld met de edelste gevoelens voor malkanderen, en dus geliefden, vrienden, in den rijksten zin dezer te vaak misbruikte benaming.

(*b*) Johannes noemt hier *broeders en vreemdelingen*. Het schijnt, dat hij door *broeders* verstaat zulke belijders van het Evangelie, die met Gajus dezelfde plaats bewoonden, tot dezelfde afzonderlijke gemeente behoorden; door *vreemdelingen*, die Christenen, welke, van elders, uit hoofde hunner hartelijke liefde voor de leer des Christendoms, het zij dan om dezelve verder uit te breiden, het zij, om de aan derzelver belijdenis toen ter tijd dikwijls verbondene gevaren te ontwijken, daar ter plaats aankwamen. Verg. HAMELSVELD en MORUS. — Overigens, wat de bijzondere lofspraken over, en aanmaningen aan Gajus betreft, herinnere men zich, dat men hier eenen Brief heeft uit de eerste eeuw des Christendoms, in welken nog niet die geregelde inrigtingen tot verkondiging van het Evangelie gemaakt waren, die in latere dagen zijn ingevoerd, en dat ook de Evangelie-prediking zelve, ja, de belijdenis van het Evangelie met zeer vele gevaren verbonden was. — Vooral moet men bij het overwegen dier bijzondere aanmaningen niet uit het oog verliezen, dat het een Brief is, welke in een gewest te huis behoort, waar de herbergzaamheid eene meer dringende behoefte is.

(*c*) Uit deze vermaning van Johannes leidt REINHARD

 in

in zijne *Christelijke Zedeleer* V D. bl. 299, voor den Christen de verpligting af, om ook het Vaderland met opoffering van eigen leven gewapender hand te verdedigen, omdat de Christelijke vaderlandsliefde niets anders is, dan de op het vaderland toegepaste menfchen- en broederliefde. En inderdaad ligt er deze pligt in opgefloten, hoe zeer dan ook Johannes alleen het oog gehad hebbe, op die Christenen, die door hunne getrouwheid aan het Evangelie in allerleie onheilen, zelfs in levensgevaren, deelden, en omtrent welken de Christelijke Zedeleer, die eene onbegrensde en ftandvastige liefde predikt, dringend aanbeveelt, dat men, om hen te redden, zelfs zijn eigen leven wagen zoude. Op deze wijze zouden wij uit de vermaningen van onzen Apostel nog zeer vele andere lesfen, als daar in vervat, hebben kunnen afleiden, en langs dien weg het gedeelte der Zedeleer naar de Brieven van Johannes uitvoeriger voorftellen. Maar hierdoor zouden wij mogelijk fchijnen te veel gezocht te hebben. Zulke gevolgtrekkingen laten wij dus liever voor den denkenden Lezer over, en geven alleen, het geen de Apostel, met betrekking tot de Christelijke Zedeleer, meer regtftreeks geleverd heeft.

(*d*) Met eene blijkbare goedkeuring verhaalt het onze Johannes aan zijnen Gajus, dat de door hem beweldadigde Christenen deszelfs liefde overal roemden, en juist deze goedkeuring van eenen Apostel maakt het dankbaar vermelden van genotene weldaden tot eenen onwederlegbaren Christenpligt.

(*e*) Eene les, uit 's Mans voorbeeld afgeleid.

(*f*) Ook weder een pligt, tot welken wij ons door des' Apostels goedkeuring gedrongen gevoelen. Zie boven aanmerking (*d*).

(*g*) Zie

(*g*) Zie §. 16 aanteekening (*b*).

(*h*) Men vergelijke over de bijzondere uitdrukkingen van Johannes t. d. p. *d'Arvieux Reize naar den grooten Emir*, bladz. 41 aanmerking (*c*), 219 aanmerking (*k*). *Disput. Viri cl.* H. J. CRAS, *qua demonſtratur, nullum in Eth. Chr. praeceptum esſe, quo caet.* in *Disſ.* a Curat. *Leg. Stolp.* ed. *de doctr. mor.* Vol. IV. p. 22, — en REINHARD *Chr. Zedel.* IV D. bl. 316.

(*i*) Ook dit gedeelte dezer §. ware welligt voor eene grootere uitbreiding vatbaar. Dan men zie boven aanteekening (*c*).



VIJF-

---

# VIJFDE HOOFDSTUK.

## GRONDBEGINSEL DER CHRISTELIJKE ZEDELEER, DRANGREDENEN EN HULPMIDDELEN TOT BEOEFENING VAN DEZELVE.

### §. 64.

*Het grondbeginſel der Christelijke Zedeleer.*

Na de voorſtelling der onderſcheidene, algemeene of meer bijzondere pligten, welker verbindende kracht voor Christenen men uit de Brieven van Johannes kan afleiden, willen wij nog een enkel woord ſpreken, over de onderwerpen aan het hoofd dezer Afdeeling uitgedrukt. Hier komt dus in de eerſte plaats in aanmerking, het onderzoek, wat ons de Apostel aangaande het grondbeginſel der Christelijke Zedeleer leere.

Door grondbeginſel der Christelijke Zedeleer verſtaan wij dat geen, waaruit eene zui-

zuivere en volkomene Zedeleer, dat is eene Zedeleer, naar den toeſtand en de behoeften van menſchen, zoo als wij zijn, geſchikt, en dus de Christelijke Zedeleer kan worden afgeleid. En dit grondbeginſel, dunkt mij, plaatst Johannes, even als zijn Goddelijke Meester en andere Afgezanten van denzelven, in het gebod der liefde, dat is, der hartelijke toegenegenheid jegens God en menſchen. Ten bewijze hiervan ſla men de volgende plaatſen op, 1 Br. II: 5, 11. III: 10—18, 23. IV: 7. V: 3. 2 Br. 6. 3 Br. 6 (*a*). En van deze liefde, welke de gewijde Christen-Leeraar zoo dringend aanbeveelt, uit welke hij de andere voorſchriften der Christelijke Zedeleer afleidt, is, volgens zijne eigene opgave, het geloof aan den Heer Jezus Christus de eenige hoofdbron, uit welke zij als van zelve voortvloeit, (1 Br. III: 1—3, 23. IV: 1—4, 7—21) (*b*).

(*a*) Zie REINHARD *Chr. Zedel.* III D. §. 174, 175, 186, 187.

(*b*) Zie denzelfden t. a. p. §. 177.

§. 65.

## §. 65.

### *Drangredenen tot beoefening van dezelve.*

Van onderſcheidene drangredenen bedient zich onze Apostel, om den lezeren zijner Brieven het verpligtende te doen gevoelen van de zedelijke voorſchriften, welke hij hun met zulk eene broederlijke welmeenendheid aanbeval, en hen tot de dadelijke beoefening van dezelve op te wekken. Nu eens wijst hij hen daaarop, dat het bevelen zijn van God, of van Jezus Christus, (1 Br. II: 7, 8. III: 11. IV: 21. V: 3. 2 Br. 4, 5, 6), en zoekt langs dien weg het gevoel hunner verpligting op te ſcherpen. Dan eens bepaalt hij hen bij het oogmerk der verſchijning van Jezus Christus in de wereld, (1 Br. III: 5. V: 20); of doet hen hunne hooge voorregten gevoelen, die zij als Christenen bezitten, om hen daardoor voor Godsdienst en deugd te winnen, (1 Br. I: 6. II: 9, 27. III: 1—3, 6. IV: 17. V: 18). Vooral ook poogt hij hunne gemoederen te treffen, door de herinnering aan de alles overklimmende liefde, door God den Vader en den Heer Jezus Christus voor zondaren aan den dag gelegd, inzonderheid in de bekendmaking en uitvoering van het verlosſingsontwerp,

werp, naar hetwelk het Evangelie dezen veelbeteekenden naam draagt, (1 Br. IV: 11, 16, 19. III: 16) (*a*). Dikwijls ook bepaalt hij hen bij de verhevenheid der deugd aan den eenen kant, (1 Br. III: 10. IV: 7. 3 Br. 5 volg. 11), en de verfoeijelijkheid der ondeugd aan de andere zijde, (1 Br. I: 6. II: 11. III: 8, 10, 15. IV: 8, 20. 3 Br. 11). Eindelijk wil hij, ter verſterking van hunne liefde tot God en menſchen, hen ook ten krachtigſten doen gevoelen het onderſcheid der gevolgen, die deugd en ondeugd voor den ſterveling te weeg brengen. Op de vruchten der deugd maakt hij hen opmerkzaam, (1 Br. II: 17, 25, 21. III: 2, 3, 14. IV: 12, 16), op die der ondeugd, (1 Br. II: 11, 17. III: 14, 15).

(*a*) Verg. MEYER's *Onderz.* bl. 289.

## §. 66.

### *Hulpmiddelen.*

Wat nu nog eindelijk de leer der hulpmiddelen betreft, aan welker invloed men den aanvang en verderen wasdom van ware Christelijke deugd hebbe toe te ſchrijven, de uitmuntende Man, hoe zeer hij dan ook volledig erkenne, dat Gods geboden niet zwaar zijn, (1 Br.

(1 Br. V: 3), herinnert echter zijne medechristenen aan eenige hulpmiddelen, aan welker aanwending hij blijkens het verband, waarin deze herinneringen voorkomen, eene zeer aanmerkelijke kracht toeſchrijft. Ik zal niet herhalen, hetgeen ik reeds (§ 40) aangaande den invloed van den Heiligen Geest, en de wijze van deszelfs werking gezegd heb. Maar behalve dit, dunkt mij, noemt de Apostel nog het een en ander, onzer opmerking waardig. Hij beveelt niet onduidelijk aan, de gedurige beſchouwing der voorbeelden van God en Christus Jezus, (1 Br. I: 7. II: 8. III: 3, 16. IV: 17), en van alle regtſchapene Godsdienst- en menſchenvrienden, (3 Br. 12). Groote kracht ſchrijft hij toe aan het gebed, (1 Br. III: 22. V: 14, 15), en niet onduidelijk noemt hij het geloof aan Jezus Christus als van eenen onvergelijkelijken invloed op de verëdeling van het anders zoo verzinnelijkt menſchen hart, (1 Br. V: 4, 5).

ZINSPREUK:

*Het gene wij gezien en gehoord hebben, dat verkondigen wij.*

JOHANNES.

